90 LAT

MUZEUM W ZAMOŚCIU

90 LAT
MUZEUM W ZAMOŚCIU

Pod redakcją
Andrzeja Urbańskiego

ZAMOŚĆ 2017

Redakcja i korekta: Teresa Dunin

Fotografie: Henryk Szkutnik oraz archiwum Muzeum Zamojskiego w Zamościu

Tłumaczenie streszczeń angielskich: Joanna Paczos

Projekt okładki: Mikołaj Malarczyk

Na okładce: Kamienice ormiańskie z XVII w. w Rynku Wielkim w Zamościu
– siedziba Muzeum Zamojskiego

Na stronie przedtytułowej: Berło Akademii Zamojskiej, ok. 1619 (widok z góry)

ISBN 978-83-60893-68-5

Muzeum Zamojskie w Zamościu
ul. Ormiańska 30, 22-400 Zamość

www.muzeum-zamojskie.pl

© Copyright by Muzeum Zamojskie w Zamościu, 2017

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: Wydawnictwo „Morpol” s.c.

Druk i oprawa: Drukarnia „Tekst” Emilia Zonik i wspólnicy s.j.

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne – *Andrzej Urbański* 7
W służbie dziedzictwa kulturowego regionu – *Ryszard Szczygieł* 11

Zbiory artystyczne – *Piotr Kondraciuk* 15

Zbiory archeologiczne – *Dorota Łysiak* 27

Zbiory etnograficzne – *Andrzej Urbański* 37

Zbiory numizmatyczne – *Jacek Feduszka* 43

Zbiory fotograficzne – *Henryk Szkutnik* 53

Zbiory Martyrologicznego Punktu Upamiętnienia „Rotunda” – *Maria Rzeźniak* 63

Zbiór archiwaliów – *Waldemar Maziarczyk* 69

Zbiory techniczne – *Maria Dudziak* 77

Zbiory specjalne – *Maria Dudziak, Maria Rzeźniak* 81

Zbiory militariów – *Mirosław Bańkowski, Irena Cecot* 85

Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał” – *Anna Cichosz* 93

Galeria Rzeźby Profesora Mariana Koniecznego – *Klaudia Badzińska* 101

Działalność wystawiennicza – *Łukasz Hasior* 107

Dorobek naukowy pracowników Muzeum Zamojskiego w Zamościu – *Jerzy Kuśnierz* . 163

Imienny spis pracowników Muzeum w Zamościu zatrudnionych w latach 1926–2016
– *Barbara Beta, Łukasz Hasior, Andrzej Urbański* 215

Wystawa historyczna z makietą XVII-wiecznego Zamościa

SŁOWO WSTĘPNE

Dziewięćdziesiąt lat istnienia zamojskiego muzeum w pejzażu miasta to historia kilku epok. Od chwili budowania od podstaw państwowości po odzyskaniu niepodległości powołano do życia w kraju wiele instytucji kulturalnych, w tym naszą. W zmieniającej się rzeczywistości placówka muzealna funkcjonowała w Zamościu z krótkimi przerwami od roku 1926, kiedy to na plenarnym posiedzeniu Sejmiku Powiatowego powołano Komisję Muzealną, której zadaniem było zorganizowanie Muzeum Ziemi Zamojskiej. Jednym z podstawowych zadań każdej placówki muzealnej jest pozyskiwanie i gromadzenie pamiątek przeszłości celem ich zachowania dla potomnych. Pierwsze zgromadzone zbiory zostały ulokowane w Domu Sejmikowym, w dawnym kościele oo. Franciszkanów. Po kilku latach działalność muzeum została zawieszona, zaś zbiory uległy częściowemu rozproszeniu.

W roku 1936 staraniem działaczy Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego reaktywowano jego funkcjonowanie w oficynie Ratusza. W roku 1937 kolekcja liczyła 524 eksponaty, by w 1939 r. osiągnąć liczbę 1600. W roku 1942 dzięki staraniom Władysława Kabata, zatrudnionego w Zarządzie Miasta, eksponaty zostały ulokowane w XVII-wiecznej kamienicy przy ulicy Ormiańskiej 26. Szczęśliwie przetrwały okres niemieckiej okupacji i po wyzwoleniu zostały udostępnione zwiedzającym, tym bardziej że ich ilość znaczne się powiększyła, osiągając w 1947 r. liczbę 2805. W roku 1950 muzeum zostało upaństwowione, zaś kierujący nim Władysław Kabat odszedł z pracy w 1951 r. W tym czasie placówka podlegała administracyjnie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Zamościu, od 1964 r. – Prezydium Miejskiej Rady Narodowej, a pod względem merytorycznym – Muzeum Lubelskiemu w Lublinie.

W roku 1975 w wyniku utworzenia województwa zamojskiego zostało powołane Muzeum Okręgowe. Do reformy terytorialnej w 1998 r. funkcjonowało w jednej strukturze z oddziałami w Biłgoraju, Hrubieszowie i Tomaszowie Lubelskim oraz Arsenałem w Zamościu. Muzeum sprawuje również, od utwo-

Ormiańskie wnętrze mieszczańskie z XVII w.

rzenia w 1947 r., merytoryczny nadzór nad ekspozycją w zamojskiej Rotundzie, będącej Mauzoleum Martyrologii Zamojszczyzny.

Od roku 1999 Muzeum Zamojskie jest samorządową instytucją kultury, dla której organizatorem jest Miasto Zamość. W latach 1978–1989 zespół kamienic przy ulicy Ormiańskiej, będący siedzibą muzeum, został poddany gruntownej renowacji, co w istotny sposób wpłynęło na właściwe prezentowanie zbiorów, ich przechowywanie oraz polepszyło warunki pracy muzealników. Kolejne lata to stały rozwój placówki: poprawiono bazę lokalową po adaptacji na cele muzealne obiektu XVII-wiecznego Arsenału i utworzono na jego bazie Muzeum Fortyfikacji i Broni, będące Oddziałem Muzeum, oraz Galerię Rzeźby Profesora Mariana Koniecznego w zrewitalizowanym budynku XIX-wiecznego kasyna. Sukcesywnie powiększano muzealne kolekcje, liczące obecnie łącznie z depozytami prawie 40 tysięcy eksponatów, które prezentowane są w ramach stałych ekspozycji oraz na wystawach czasowych – nie tylko we własnych obiektach, lecz również na wielu prestiżowych wystawach w kraju i za granicą. W ciągu swojej działalności na przestrzeni lat pracownicy muzeum zorganizowali ponad 750 wystaw o różnorodnej tematyce, co uwidocznione jest w niniejszej publikacji.

Imponująco przedstawia się dorobek naukowy zatrudnionych w muzeum pracowników merytorycznych – prawie 700 publikacji, powiększony zwłaszcza w ostatnich latach. Należy wspomnieć w tym miejscu o ludziach tworzących przez lata historię zamojskiego muzealnictwa. To społeczni działacze oraz pracownicy, którym należą się słowa najwyższego uznania i podziękowania.

Stała wystawa archeologiczna

Stworzyli w Zamościu naszą instytucję, a nazwiska ich wszystkich – w liczbie 237 – zamieszczone są na kartach tego wydawnictwa. Przez lata muzeum cieszyło się nieustającym zainteresowaniem władz województwa, powiatu i miasta, dzięki którym miało możliwość właściwego funkcjonowania i rozwoju.

Wcześniejsze publikacje towarzyszące obchodom jubileuszu 70-lecia muzeum dotyczyły jego historii, zbiorów i działalności, zaś z okazji 75-lecia jego powołania wydano opracowanie poświęcone sylwetkom twórców naszej instytucji – Zygmuntowi Klukowskiemu, Henrykowi Rosińskiemu, Michałowi Marianowi Pieszce i Władysławowi Kabatowi. Z okazji przypadającej w 2016 r. 90. rocznicy powołania muzeum w Zamościu zespół pracowników przygotował opracowanie charakteryzujące muzealne zbiory, zestawiające dorobek naukowy oraz prezentowane w okresie powojennym wystawy stałe i czasowe. Znajduje się w nim również pełny spis osób zatrudnionych w muzeum po 1945 r. W czasie swojego funkcjonowania zamojskie muzeum na trwale wpisało się w historię miasta i regionu, stanowiąc jedną z ważniejszych instytucji muzealnych w kraju i regionie.

Andrzej Urbański

Dyrektor Muzeum Zamojskiego

Stała wystawa etnograficzna

W SŁUŻBIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO REGIONU

Zamość to miasto wyjątkowe w skali europejskiej, nazywane nawet „miastem idealnym". Wyjątkowość tego ośrodka wiąże się z jego planem przestrzennym, nawiązującym do najdoskonalszych osiągnięć włoskich teorii urbanistycznych czasów renesansu, ale także z realizacją całego programu w czasach fundatora, kanclerza i hetmana wielkiego koronnego Jana Zamoyskiego i jego syna Tomasza. Powołana do życia dziewięć lat później w 1589 r. Ordynacja Zamojska, instytucja polskiego prawa prywatnego, w ciągu następnych stuleci przyczyniła się do powstania na krawędzi Roztocza specyficznego układu stosunków własnościowych, gospodarczych, społecznych oraz kulturowych, które do dzisiaj możemy odnaleźć w kulturze materialnej i duchowej tego regionu, zwanego od XVIII stulecia Zamojszczyzną, zaś w XX w. „Południową Lubelszczyzną". Kolejne pokolenia mieszkańców tego regionu swoją pracą wytworzyły pokaźny dorobek we wszystkich sferach życia, który obecnie nazywa się dziedzictwem kulturowym, obejmującym ich spuściznę duchową i materialną. Jego pozostałości w postaci zabytków użytkowych, artystycznych czy sakralnych wraz z pielęgnowaniem tradycji w sferze folkloru i obyczajów są treścią działalności instytucji muzealnych, także Jubilata – Muzeum Zamojskiego.

W roku bieżącym mija 90 lat od dnia 17 września 1926 r., gdy na posiedzeniu sejmiku powiatowego powołano do życia **Muzeum Ziemi Zamojskiej**, co było zwieńczeniem kilkuletnich zabiegów grupy miłośników przeszłości miasta i regionu, wśród których warto wymienić Zygmunta Klukowskiego, Kazimierza Lewickiego, Michała Pieszkę, Henryka Rosińskiego i Juliana Wyszyńskiego. Mieli oni dalekosiężne plany, zamierzając zorganizować instytucję gromadzącą zabytki przeszłości, która byłaby ośrodkiem naukowo-dydaktycznym. Zamiary te udało się zrealizować jedynie w części, chociaż powołana placówka, mimo wielu trudności, dzieląc jednocześnie losy narodu w XX w., przeżywając okresy rozwoju i stagnacji, ciągle działała, należąc po II wojnie światowej do grupy kilku instytucji kultury Zamojszczyzny zasłużonych na tym polu.

Mając przed oczyma minione lata dziejów muzeum, należy stwierdzić, iż zawsze prowadzili ją ludzie bardzo zaangażowani w tę pracę. Dotyczy to zarówno dwojga ostatnich dyrektorów: mgr Marii Lorentz (1960–1990) i mgr. Andrzeja Urbańskiego (od 1990), którym muzeum zawdzięcza obecny kształt organizacyjny, zakres prowadzonej działalności oraz pozycję wśród muzeów Lubelszczyzny i kraju, jak i pracowników merytorycznych różnych służb czy obsługi. Trudno w tym miejscu szczegółowo wymieniać te osiągnięcia.

Warto jednak wspomnieć, że gdy po okresie „muzeum konspiracyjnego" (od 1979 r.), w którym korzystano z pomieszczeń zastępczych, doszło 11 października 1989 r. do uroczystej inauguracji działalności w nowej siedzibie, obejmującej siedem kamienic przy Rynku Wielkim i Solnym, instytucja uzyskała właściwe warunki do jej prowadzenia i szybko rozwinęła swą wielokierunkową działalność, awansując do grona najwybitniejszych muzeów regionalnych kraju, będąc też obecnie, obok Muzeum Lubelskiego, najważniejszą placówką na Lubelszczyźnie.

Poza prowadzeniem działalności związanej z gromadzeniem, przechowywaniem, konserwacją zabytków sztuki i kultury materialnej, prowadzi Muzeum Zamojskie działalność wystawienniczą (wystawy stałe i czasowe) oraz edukacyjną (np. lekcje muzealne). Ma więc wielkie zasługi w upowszechnianiu wiedzy o przeszłości Zamościa i Zamojszczyzny wśród ich mieszkańców, miłośników, a także licznych turystów z kraju i z zagranicy.

W głównej siedzibie prezentowane są trzy wystawy stałe, poświęcone pradziejom i historii oraz sztuce ludowej regionu, trzy inne, wiążące się z dziejami militarnymi i zamojską fortecą, są eksponowane w Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał", zaś w Galerii Rzeźby Profesora Mariana Koniecznego eksponuje się elementy jego twórczości. Liczne były także wystawy czasowe i okolicznościowe, związane z obchodami rocznic i jubileuszami. Szerokim echem odbiła się w 2005 r. wystawa poświęcona rodzinie Zamoyskich „Od Jana do Jana", na której zgromadzono liczne eksponaty z muzeów krajowych i z Ukrainy, następnie w 2010 r. „Ars Armeniaca" czy w 2013 r. „Od Horodła do Horodła 1413–2013", która po ekspozycji w Zamościu i Horodle była prezentowana w stolicy, a następnie w kilku innych miastach polskich. Warto wspomnieć też wystawy organizowane w ramach cyklów: „Zamojski Festiwal Kultury", „Festiwal Kultury Włoskiej" czy „Zamojskie Spotkanie Kultur". Ważny był też udział Muzeum Zamojskiego i jego zbiorów w warszawskiej wystawie „Pod Wspólnym Niebem", zorganizowanej przez Muzeum Historii Polski w 2012 r. Z działalnością wystawienniczą docierało muzeum z kolei do Włoch, Niemiec, Słowacji i na Ukrainę. Posiada stałe kontakty z placówkami muzealnymi w tych krajach, a także z wieloma muzeami polskimi.

Jako instytucja naukowo-badawcza Muzeum Zamojskie zorganizowało wiele konferencji naukowych, które zawsze przynosiły zaszczyt organizatorom

i bardzo dobrze promowały miasto. Muzeum było też współorganizatorem licznych konferencji międzynarodowych i ogólnopolskich, że wspomnę zorganizowaną w kwietniu 2015 r., wraz z Komisją Historii Miast Komitetu Nauk Historycznych PAN, konferencję poświęconą miastom prywatnym w dawnej Polsce. W ostatnim okresie prowadzone były również liczne programy badawcze, głównie w zakresie historii i archeologii. Udało się dzięki nim ostatecznie ustalić lokalizację zameczku Skokówka, poprzedzającego powstanie Zamościa. Pracownicy muzeum, zwłaszcza dr Jacek Feduszka, dr Piotr Kondraciuk, mgr Jerzy Kuśnierz i dyrektor muzeum, są szeroko znani w środowiskach historyków, historyków sztuki i archeologów, nie tylko polskich.

Po pozyskaniu, odbudowanych w ramach rewitalizacji Zamościa, umocnień bastionu III i sąsiednich budowli w 2015 r. Muzeum Zamojskie ma obecnie dość dobrą sytuację lokalową, która pozwala rozwijać coraz liczniejsze kierunki jego działalności. Spoglądając na ten stan, należy zauważyć, iż nowego znaczenia nabierają obecnie słowa dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie Stanisława Lorentza, wypowiedziane w Zamościu w kwietniu 1964 r. – „Muzeum w Zamościu to nie tylko jedna kamienica, lecz cały Zamość". Pamiętając o nich, należy życzyć Muzeum, aby wraz z organizatorem – Miastem Zamość i jego władzami podejmowali dalsze trafne decyzje, które pozwolą rozwijać i wzbogacać działalność tej zasłużonej placówki, spełniającej doniosłą rolę dla kultury, edukacji i dziedzictwa kulturowego Zamojszczyzny oraz dla kultury polskiej.

prof. Ryszard Szczygieł
Przewodniczący
Rady Muzeum Zamojskiego

Stała wystawa historyczna

ZBIORY ARTYSTYCZNE

Zbiory działu sztuki tworzą muzealia z zakresu malarstwa, rzeźby, grafiki i rzemiosła artystycznego, które gromadzone były od początku powstania Muzeum Zamojskiego.

Kolekcje artystyczne Muzeum Zamojskiego należą do najstarszych zbiorów muzealnych, gromadzonych w latach trzydziestych XX w. Dużą ich część stanowią zbiory sztuki sakralnej. Pierwsze zabytki z tego zespołu zaczęły napływać do zbiorów muzealnych w maju 1939 r. Pochodziły z kościołów w Szczebrzeszynie, a ofiarodawcami byli miejscowi duchowni – ks. kan. Józef Ciesielski, proboszcz parafii św. Mikołaja, i ks. prefekt Franciszek Kapalski z kościoła św. Katarzyny. Przekazane zbiory to głównie zabytki rzeźby sakralnej z XVII–XVIII w. W listopadzie 1939 r., podczas okupacji niemieckiej, do zbiorów muzealnych włączono uratowane przed zniszczeniem kolekcje likwidowanych przez Niemców zamojskich gimnazjów, wśród których znalazły się rzeźby drewniane pochodzące z kapliczek przydrożnych – niewielkich rozmiarów figurki Chrystusa Frasobliwego i św. Jana Nepomucena, krzyż oraz kapliczka w formie małego ołtarzyka. W lutym 1946 r. do zbiorów muzealnych trafiły rzeźby i obrazy ze zniszczonej kaplicy pounickiej na Majdanie pod Zamościem. Były to figury świętych – Floriana, Dominika i Jacka, fragmenty ikonostasu oraz mała kapliczka przydrożna. Kolejne pozy-

Bóg Ojciec – rzeźba z kościoła pw. św. Mikołaja w Szczebrzeszynie, drewno polichromowane, 2. poł. XVII w.

Chrystus Pantokrator – ikona z cerkwi w Siedliskach k. Zamościa, deska, tempera, srebrzenia, XVII–XVIII w.

Matka Boska Hodegetria – ikona z cerkwi w Siedliskach k. Zamościa, deska, tempera, srebrzenia, lata 80. XVII w.

Św. Katarzyna Aleksandryjska – ikona z cerkwi w Siedliskach k. Zamościa, deska, tempera, złocenia, pocz. XIX w.

skania miały miejsce w październiku 1946 r., w wyniku prac terenowych prowadzonych przez pracowników muzeum. Pozyskano wówczas zabytki z kościołów w Puszczy Solskiej (obecnie w granicach miasta Biłgoraja), Krasnobrodu i Skierbieszowa. Duży zespół zabytków sztuki sakralnej – w tym przypadku głównie z zakresu malarstwa, pozyskano w 1947 r. z kościoła w Łabuniach. Jest to zespół pochodzący z kościoła i klasztoru Bernardynów w Radecznicy, który władze carskie skasowały w 1869 r. za udział w powstaniu styczniowym. W tym samym roku, dzięki staraniom architekta Adama Klimka, do muzeum napłynęły zabytki z opuszczonych

Matka Boska Chełmska – ikona z cerkwi prawosławnej w Łaziskach, deska, tempera, złocenia, pocz. XX w.

Portret kanclerza i hetmana wielkiego Jana Zamoyskiego, płótno, olej, koniec XVII w.

cerkwi prawosławnych w Siedliskach oraz Szczebrzeszynie, wśród nich ikony Chrystusa Pantokratora i Hodegetrii z końca XVII – pocz. XVIII w., tworząc podwaliny pod rozwój kolekcji sztuki cerkiewnej, która wzbogaciła się o zespół ikon z pocz. XX w. z ikonostasu cerkwi w Łaziskach, pozyskanych w 1981 r. (ikony skradziono z kościoła, a po ich odzyskaniu zostały przekazane do zbiorów muzealnych).

Oprócz zbiorów sztuki sakralnej Muzeum Zamojskie posiada pojedyncze dzieła sztuki pochodzące z przekazanych do zbiorów kolekcji gromadzonych

Jan Kasiński, portret Tomasza Zamoyskiego, kanclerza wielkiego koronnego, płótno, olej, lata 30. XVII w.

Józef Brandt, *Zaporożcy*, płótno, olej, lata 90. XIX w.

przez organizatorów zamojskiego muzeum – Michała Pieszki (obrazy, grafika, rzemiosło artystyczne i meble) i Henryka Rosińskiego (obrazy, meble). Wśród zgromadzonych przez Rosińskiego zbiorów znalazła się też kolekcja ekslibrisów, stanowiąca na początku trzon zbiorów graficznych, uzupełniona w końcu lat osiemdziesiątych XX w. przez nabytą część kolekcji lubelskiego bibliofila Henryka Zwolakiewicza. W kolekcji Muzeum Zamojskiego znajduje się też duży zbiór współczesnego malarstwa regionalnego i grafiki, gromadzony systematycznie od lat pięćdziesiątych XX w. Ważne miejsce zajmuje również niewielki, ale bardzo cenny zbiór malarstwa polskiego przekazany zapisem testamentowym przez dr med. Ludwikę Różyczkę z Warszawy. Wśród zgromadzonych dzieł są obrazy Olgi Boznańskiej, Maksymiliana Gierymskiego i Józefa Mehoffera. W roku 1994 muzeum pozyskało w darze od pochodzącej z Zamościa Zofii Kulaszyńskiej-Couret (zm. 1995), uczennicy Olgi Boznańskiej, mieszkającej na stałe w Paryżu, zbiór jej obrazów namalowanych podczas pobytu w Kamerunie i Afryce Północnej w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX w. Częścią kolekcji malarstwa są także obrazy należące do Karola Namysłowskiego, a następnie do jego syna Stanisława. Są to portrety rodzinne, a także obrazy religijne, które Karol przywoził z podróży artystycznych, m.in. z Wilna i Żytomierza, malowane przez tamtejszych artystów. Muzeum posiada też w swoich zbiorach dzieła innych malarzy współczesnych, związanych z Zamościem przez miejsce urodzenia, naukę czy pracę. Zbiory sztuki współczesnej wzbogacane są nadal dzięki darom artystów zamojskich (w ostatnim okresie dużą kolekcję swoich

Józef Mehoffer, *Park nad stawem*, tektura, olej, pocz. XX w.

prac przekazał Winicjusz Borowski), a także zamieszkałych poza granicami kraju, jak w przypadku zbioru obrazów mieszkającej w Kanadzie malarki Ireny Czerskiej-Kubickiej i autorskich plakatów Alfreda Hałasy, światowej sławy grafika, profesora Uniwersytetu w Montrealu.

Najbardziej różnorodne zbiory zgromadzone zostały w dziale rzemiosła artystycznego, który liczy 498 eksponatów. Wśród nich znajduje się kolekcja ceramiki polskiej i europejskiej, pochodząca z okresu od końca XVIII w. do lat trzydziestych wieku XX, a także regionalna ceramika współczesna o charakterze pamiątkowym. Do najciekawszych zbiorów należą rzadkie wyroby kamionkowe z fabryki fajansów w Lubartowie, działającej w latach 1838–1850, oraz majoliki nieborowskie. W zbiorach rzemiosła artystycznego znajdują się wyroby złotnicze. Wśród nich najciekawszym obiektem jest srebrna puszka na komunikanty z pocz. XVII w., pochodząca z fundacji Jana Zamoyskiego i jego żony Barbary z Tarnowskich, opatrzona ich herbami rodowymi, a także srebrne, złocone berło Akademii Zamojskiej ufundowane przez Tomasza Zamoyskiego w 1619 r. Sporą część kolekcji stanowią XIX-wieczne rosyjskie wyroby srebrne – kijowskie, moskiewskie i petersburskie. Są to grawerowane kubki i kieliszki, a także sztućce. Osobną część stanowią platerowane naczynia użytkowe z 2. połowy XIX w. Wśród wyrobów srebrnych znajdują się też cenne pamiątki historyczne.

Kabinet zdobiony aplikacjami z kości słoniowej, Japonia, XIX–XX w.

Jedną z nich jest taca z warsztatu złotniczego Jana Pogorzelskiego w Warszawie, którą ofiarowano Józefowi Piłsudskiemu podczas pobytu w Zamościu 17 października 1922 r. Na tacy znajduje się wygrawerowany napis: „Naczelnikowi Państwa Józefowi Piłsudskiemu miasto Zamość".

Częścią zbiorów rzemiosła artystycznego są też zabytkowe meble. Do najcenniejszych należy komoda z pocz. XVIII w., tzw. czertosina, o motywach orientalnych, pochodząca prawdopodobnie z północnowłoskiego ośrodka w Lombardii, kontynuującego tradycyjne syryjskie technologie i motywy zdobnicze. Unikatowym meblem jest także kabinet japoński z przełomu XIX/XX w., zdobiony orientalnymi detalami snycerskimi i nakładanymi aplikacjami z kości słoniowej. W ostatnim okresie zbiory Muzeum Zamojskiego

Żardiniera miedziana, XIX w.

w zakresie meblarstwa powiększyły się o oryginalne meble (stoły, komody, serwantki, krzesła, fotele), wśród nich neobarokowy stół z dworku Namysłowskich w Chomęciskach, a także zabytkowe kopie, które wzbogaciły aranżację wnętrz wystawowych. Zwraca uwagę wierna kopia renesansowego fotela nożycowego, wykonana w Londynie na pocz. XX w. przez znanego angielskiego ebenistę i kolekcjonera mebli Fredericka Parkera. W bieżącym roku muzeum pozyskało w darze meble secesyjne i w stylu art déco, pochodzące z wyposażenia zamojskiego domu mieszczańskiego z końca XIX w. i okresu międzywojennego, przekazane przez Jadwigę Hospodarewską. Meble te, po koniecznych renowacjach, zostaną wyeksponowane na wystawie stałej. W kolekcji zabytkowych tkanin muzeum posiada duży zbiór historycznych sztandarów, należących do organizacji wojskowych, politycznych i społecznych. Do najstarszych należy przechowywany w formie depozytu sztandar jazdy Ordynacji Zamojskiej z 2. połowy XVII w., malowany ręcznie na adamaszku, sztandar Zamojskiego Koła Polskiej Organizacji Wojskowej z 1921 r., sztandar partyzancki oddziału Batalionów Chłopskich, sztandary kombatanckie i inne, pochodzące z lat pięćdziesiątych–osiemdziesiątych ubiegłego wieku.

Berło Akademii Zamojskiej, srebro złocone, emalia, ok. 1619 r.

Zbiory artystyczne uczestniczą w wielu prestiżowych wystawach krajowych i zagranicznych, wśród których należy wymienić m.in.: „Polaków portret własny" (Muzeum Narodowe w Krakowie, 1979); „Odsiecz wiedeńska 1683" (Zamek Królewski na Wawelu, 1983); „Land of the Winged Horsemen. Art in Poland 1572–1764" (USA, 1999–2000) – „Kraj skrzydlatych jeźdźców. Sztuka w Polsce 1572–1764" (Zamek Królewski w Warszawie, 2000); „Polonia. Tesoros y colecciones artisticas" (Hiszpania, Madryt, Pałac Królewski, 2011); „Pod wspólnym niebem. Rzeczpospolita wielu narodów, wyznań, kultur XVI–XVIII w." (Zamek Królewski w Warszawie, 2012); „Rafała Hadziewicza twórcze życie" (Muzeum Narodowe w Kielcach, 2016).

Zbiory działu sztuki to obecnie przeszło 6000 muzealiów własnych (nie licząc depozytów). Powiększają się nadal, głównie dzięki darczyńcom, a także zakupom cennych regionalnych pamiątek.

Piotr Kondraciuk

BIBLIOGRAFIA

Kondraciuk P., *Aleksander Dobrowolski – zapomniany portrecista*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", 2001, nr 1–2 (66–67), s. 33–36.

Kondraciuk P., *Berło Akademii Zamojskiej*, hasło, [w:] *Kraj skrzydlatych jeźdźców. Sztuka w Polsce 1572–1764* [katalog wystawy na Zamku Królewskim w Warszawie], Warszawa 2000, s. 313.

Kondraciuk P., *Berło Akademii Zamojskiej*, „Nasze Forum". Biuletyn Informacyjny Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu, 1999, nr 5, s. 22–23.

Kondraciuk P., *Cetro de la Academia de Zamość*, hasło, [w:] *Polonia. Tesoros y colecciones artisticas, Catálogo,* Patrimonio Nacional y Museo Nacional de Cracovia, Palacio Real de Madrid 2011, s. 155.

Kondraciuk P., *Domniemane ikony wołyńskiej szkoły malarstwa w zbiorach Muzeum Okręgowego w Zamościu*, [w:] *Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації. Доповіди та матеріали IV наукової конференції*, Луцьк 1997, s. 59–63.

Kondraciuk P., *Ekslibrisy z kolekcji Henryka Rosińskiego*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość 1996, s. 92–100.

Kondraciuk P., *Jakub Juszczyk – rzeźbiarz trochę zapomniany*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", 2007, nr 2 (91), s. 39–43.

Kondraciuk P., *Kolekcja ikon w Muzeum Zamojskim w Zamościu*, „Ikonosfera". Zeszyty Muzealne Muzeum Ikon w Supraślu, 2012, nr 1, Białystok 2012, s. 20–35.

Kondraciuk P., *Królewski portret z Wołynia*, [w:] *Волинська ікона. Дослідження та реставрація. Матеріали XII міжнародної наукової конференції*, Луцьк 2005, s. 150–151.

Kondraciuk P., *Muzealne nabytki* [ekslibrisy z kolekcji Henryka Zwolakiewicza], „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", 1988, nr 1 (15), s. 66–69.

Kondraciuk P., *Naśladowca Matejki. Obraz Georga Fischhofa w Muzeum Zamojskim*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", 2013, nr 2 (115), s. 52–53.

Kondraciuk P., *Pamiątki Akademii Zamojskiej w zbiorach Muzeum Okręgowego w Zamościu*, [w:] *Akademia Zamojska i jej tradycje*, Zamość 1994, s. 129–143.

Kondraciuk P., *Plastyka zamojska w zbiorach Muzeum Okręgowego*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", 1995, nr 1–2 (43–44), s. 124–128.

Kondraciuk P., *Rola muzeów krajoznawczych w ochronie „patrimonium Ecclesiae" na przykładzie kolekcji sztuki sakralnej w Muzeum Zamojskim*, [w:] *„Fides imaginem quaerens". Studia ofiarowane Księdzu Profesorowi Ryszardowi Knapińskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. A. Kramiszewska, KUL, Lublin 2011, s. 335–348.

Kondraciuk P., *Rzeźba sakralna w zbiorach Muzeum Zamojskiego* [katalog zbiorów], Zamość 2007.

Kondraciuk P., *Scepter of the Zamość Academy*, [w:] *Land of the Winged Horsemen. Art in Poland 1572–1764* [katalog wystawy], red. J. K. Ostrowski, Aleksandria, Virginia (USA) 1999, s. 313.

Kondraciuk P., *Szlacheckie fundacje sztuki sakralnej dla kościołów i kaplic w ordynacji zamojskiej w XVIII wieku*, [w:] *Ziemiaństwo na Lubelszczyźnie*, t. II, opr. R. Maliszewska, Kozłówka 2003, s. 197–210.

Kondraciuk P., *Wyroby złotnicze w zbiorach Muzeum Okręgowego w Zamościu*, [w:] *Złotnictwo na Lubelszczyźnie*, Lublin 1998, s. 57–63.

Kondraciuk P., *Zamoyski czy Żółkiewski? O portrecie ze zbiorów Muzeum Zamojskiego*, [w:] *Jan Zamoyski – wódz, mecenas, polityk*, „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. III, Zamość 2005, s. 155–162 (w języku polskim i ukraińskim).

Kondraciuk P., *Zbiory ekslibrisów w Muzeum Okręgowym w Zamościu*, „Ekslibris Polski", 1990, nr 1–2, s. 7–8.

Kondraciuk P., *Zofia Kulaszyńska-Couret 1909–1995. Malarstwo*, Zamość 1995.

Siwiłło H., *Inkrustowana komoda z Zamościa*, „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. I, Zamość 2003, s. 215–222 (w języku polskim i ukraińskim).

Siwiłło H., *Konserwacja zbiorów Muzeum w Zamościu*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość 1996, s. 126–133.

Siwiłło H., *Zbiory artystyczne Muzeum w Zamościu*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość 1996, s. 86–91.

KATALOGI WYSTAW (WYBÓR)

Gdzie Wschód spotyka Zachód. Portret osobistości dawnej Rzeczypospolitej 1576–1763, red. J. Malinowski, Muzeum Narodowe w Warszawie, Warszawa 1993, poz. 76, 300.

„Missa in arte". Msza Święta w średniowiecznej i nowożytnej sztuce polskiej, red. ks. M. Janocha, Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 1993, poz. 243.

Sztuka i liturgia Kościoła greckokatolickiego. W 400. rocznicę unii brzeskiej, red. K. Mart, Muzeum Okręgowe w Zamościu, Muzeum Okręgowe w Chełmie, Chełm–Zamość 1996.

Tradycje oręża polskiego w ekslibrisie. II wystawa polskiego ekslibrisu wojskowego, opr. J. M. Szymański, MON, Biblioteka Narodowa, Centralna Biblioteka Wojskowa, Warszawa 1997, poz. IIA-141, 235, 236; IIB-132, 156.

Ormianie polscy. Odrębność i asymilacja, opr. B. Biedrońska-Słota, Muzeum Narodowe w Krakowie, Kraków 1999, poz. 133.

Land of the Winged Horsemen. Art in Poland 1572–1764, red. J. K. Ostrowski, Aleksandria, Virginia (USA) 1999, s. 313.

Kraj skrzydlatych jeźdźców. Sztuka w Polsce 1572–1764, red. J. K. Ostrowski, Zamek Królewski na Wawelu, Zamek Królewski w Warszawie, Warszawa 2000, s. 313.

Cerkiew wielka tajemnica, opr. W. Górny, Muzeum Zamek Górków w Szamotułach, Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, Gniezno 2001.

Jan Zamoyski wódz – mecenas – polityk, red. P. Kondraciuk, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość 2005.

Bartnik R., *Leona Wyczółkowskiego wędrówki po Lubelszczyźnie*, Muzeum Lubelskie w Lublinie, Lublin 2006, poz. 28, 112, 116.

Druga po Jasnej Górze. Twierdza Zamość w czasach potopu szwedzkiego, red. P. Kondraciuk, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość 2006, poz. 2.

Jakub Juszczyk 1893–1945, red. C. Szymaniuk, Muzeum Rzeźby Alfonsa Karnego, Oddział Muzeum Podlaskiego w Białymstoku, Białystok 2006.

„Pupilla Libertatis". Wolne elekcje królów polskich 1573–1764, opr. J. Niklewska, Muzeum Historyczne m.st. Warszawy, Warszawa 2009, s. 25.

„Ars Armeniaca". Sztuka ormiańska ze zbiorów polskich i ukraińskich, red. W. Deluga, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość 2010.

Sztuka włoska, red. P. Kondraciuk, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość 2010, poz. 68, 76, 77.

Wrota Europy. Tradycje wotywne chrześcijańskiego Wschodu i Zachodu, red. S. P. Makara, J. Mazur, B. Woch, Muzeum Kresów w Lubaczowie, Lubaczów 2010.

Polonia. Tesoros y colecciones artisticas, Catálogo, Patrimonio Nacional y Museo Nacional de Cracovia, Palacio Real de Madrid 2011, s. 155.

Pod wspólnym niebem. Rzeczpospolita wielu narodów, wyznań, kultur (XVI–XVIII w.), red. I. Kąkolewski, M. Kopczyński, Muzeum Historii Polski, Zamek Królewski w Warszawie, Warszawa 2012, s. 168–180.

Od Horodła do Horodła. Unia horodelska – dzieje i pamięć (1413–2013), red. I. Kąkolewski, P. Kondraciuk, M. Kopczyński, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Muzeum Historii Polski w Warszawie, Zamość–Warszawa 2013, poz. 13, 47.

Józef Brandt (1841–1915). Między Monachium a Orońskiem, red. M. Bartoszek, Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, Orońsko 2015, s. 136.

Bakalaureaty arystokraty. Wychowanie i edukacja dzieci w minionych wiekach, opr. T. Jabłońska, Muzeum Zamoyskich w Kozłówce, Kozłówka 2016, poz. 75, 125, 323, 333, 483, 484.

Ormianie – historia i kultura, opr. A. Barłóg-Mitmańska, J. Hanulewicz, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Szreniawa 2016, poz. 1–6.

Rafała Hadziewicza twórcze życie, red. J. Kaczmarczyk, Muzeum Narodowe w Kielcach, Kielce 2016, poz. III/4, III/11.

SUMMARY

The collection of the Art Department is made up of art-works of painting, sculpture, graphic art and craft which have been gathered in the Zamość Muzeum since the beginning of its foundation. The short text analyses the history of acquiring and shaping the artistic collection.

The museum collection contains sacred objects, pictures and sculptures, graphics together with ex-libris as well as art-works of artistic craft (i.e. museum objects of goldsmithery, furniture making, ceramic and fabric art). Discussing particular units, an attention was paid to the most valuable objects gathered in the particular collection and their participation in prestigious exhibitions. At present, the Art Department possesses more than six thousands of museum objetcs (without deposits). It keeps developing, thanks to both the donors and purchases of exceptional regional remembrances.

ZBIORY ARCHEOLOGICZNE

Dział archeologii od chwili jego powołania gromadzi zabytki archeologiczne, głównie z obszaru Zamojszczyzny. Materiały te reprezentują wszystkie epoki i okresy – od najstarszych śladów pobytu człowieka na tych terenach w epoce kamienia, po czasy nowożytne. Znaczną część stanowią materiały pozyskane w trakcie badań własnych prowadzonych na terenie stanowisk prahistorycznych, z okresu średniowiecza i nowożytnego. Zbiór ten w dużej mierze uzupełniają liczne dary i przekazy ofiarowane przez przypadkowych znalazców i darczyńców.

Najstarsze eksponaty pozyskane w pierwszych dziesięcioleciach istnienia muzeum to pojedyncze dary narzędzi krzemiennych i kamiennych oraz naczyń glinianych z epoki kamienia i brązu. Jednym z pierwszych darczyńców, który podarował muzeum większy zespół zabytków, był Michał Pieszko (1890–1969), historyk i regionalista, współtwórca i kustosz Muzeum w Zamościu. W roku 1969 postanowieniem Sądu Powiatowego w Zamościu na podstawie testamentu darczyńcy do ówczesnego Muzeum Ziemi Zamojskiej zostały przekazane zbiory archeologiczne w liczbie 56 zabytków z epoki kamienia i brązu, a wśród nich

Zabytki z wyposażenia pochówków na cmentarzyskach z okresu rzymskiego, II–III w. n.e., w Gródku nad Bugiem i Masłomęczu, pow. Hrubieszów

grzechotka gliniana i ozdoby brązowe z terenu cmentarzyska kultury łużyckiej w Topornicy.

Cenny zespół muzealiów w zbiorach zamojskich stanowią zabytki z okresu formowania się państwa polskiego, pozyskane w trakcie badań wykopaliskowych przeprowadzonych w obrębie wczesnośredniowiecznych kompleksów osadniczo-obronnych w Czermnie i Gródku nad Bugiem, uznanych jako grody Czerwień i Wołyń. Badaniami podjętymi w latach 1952–1955 przez kierownictwo Badań nad Grodami Czerwieńskimi kierował, z ramienia Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, prof. Konrad Jażdżewski. Zgromadzone zabytki w liczbie około 3 tysięcy świadczą o wysokim znaczeniu politycznym tych wczesnośredniowiecznych grodów. Poza najliczniejszymi fragmentami naczyń glinianych bogaty zbiór stanowią przedmioty codziennego użytku wykonane z żelaza, kości, rogu i drewna. Są wśród nich między innymi noże, klucze, krzesiwa, podkowy, wędzidła, kłódki czy rogowe grzebienie. Spośród licznych ozdób i elementów stroju wymienić należy kabłączki skroniowe ze srebra i brązu, szklane paciorki i bransolety, pierścionki, dzwonki brązowe i sprzączki do pasa. Efektowną część zbiorów stanowią militaria: żelazne groty strzał do łuku, topory, ostrogi, fragment kolczugi czy karwasz, będący elementem ochronnym przedramienia łucznika. Równie cenne i interesujące są dewocjonalia w formie kamiennych

Topory bojowe i ostroga, XIV–XV w.

i brązowych krzyżyków, a także przęśliki z różowego łupku wołyńskiego oraz fragmenty pisanek ceramicznych. Bogatą kolekcję wczesnośredniowiecznych zabytków z Czermna uzupełnią materiały z badań wykopaliskowych kontynuowanych w latach 1976–1979, które z ramienia Katedry Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie prowadził Jan Gurba. W trakcie badań pozyskano łącznie blisko tysiąc znalezisk o ogromnej wartości historycznej i muzealnej. Należą do nich między innymi liczne fragmenty importowanych z Rusi glinianych amfor – korczag, bardzo liczne przedmioty żelazne, łyżwy z kości zwierzęcych, brązowy krzyż – enkolpion, oraz głowice buław z brązu, ołowiu i żelaza. Szczególną wartość posiada unikatowa kamienna ikonka z przedstawieniem Chrystusa, będąca wytworem rusko-bizantyjskiej sztuki sakralnej z początku XIII w.

Ikonka kamienna, pocz. XIII w., z grodziska w Czermnie, pow. Tomaszów Lubelski

W latach 1987–1988 nastąpiło pozyskanie kolekcji znalezisk pochodzących z badań wykopaliskowych prowadzonych przez Sławomira Jastrzębskiego z Zakładu Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na wielokrotnie badanej, rozległej neolitycznej osadzie kultury pucharów lejkowatych w Gródku nad Bugiem. Przekaz zawierał ogółem 21 przedmiotów, w tym przekłuwacze i ostrza kościane, przęśliki, ciężarki tkackie i fragmenty ceramiki z biało wypełnionym ornamentem. Najcenniejszym nabytkiem z tych badań jest odkryty w pobliżu grodziska unikatowy zespół zabytków w postaci wyposażenia grobu wojownika z przełomu XII i XIII w. Stanowią go: żelazny miecz z łacińską inskrypcją oraz rogowe, zdobione elementy konstrukcyjne łuku refleksyjnego, kołczanu i łubia.

Znaczną kolekcję materiałów neolitycznych uzupełnia przekaz z ratowniczych badań, które na wielokulturowym stanowisku 1C w Gródku nad Bugiem kontynuował w latach 1987–1990 Jacek Buszewicz z Wojewódzkiego Ośrodka Archeologiczno-Konserwatorskiego w Zamościu. Z badań tych pochodzą zabytki z odkrytego w 1987 r. grobu kultury lubelsko-wołyńskiej ceramiki malowanej

Biżuteria z pochówków kobiecych, II–III w. n.e., na cmentarzysku w Masłomęczu, pow. Hrubieszów

z 1. połowy III tys. p.n.e., wśród których szczególną wartość posiadają czarki gliniane z doskonale zachowanym ornamentem malowanym białą farbą.

Z kolejnych dwóch sezonów badań w latach 1988 i 1990 pochodzi cenna kolekcja nabytków wiązanych z osadnictwem neolitycznej kultury pucharów lejkowatych. Są wśród nich różnorodne formy naczyń glinianych, narzędzia krzemienne i kościane, grociki krzemienne i gliniane ciężarki tkackie oraz fragmenty naczyń kultury trypolskiej. Dopełnia ją okazały zbiór zabytków z badań Andrzeja Kokowskiego w 2001 r.

Materiały neolityczne darował do muzeum również Andrzej Huk z Topornicy. Pozyskane w latach 1990–1992 eksponaty w liczbie 71 pochodzą z cmentarzyska kultury lubelsko-wołyńskiej ceramiki malowanej w Topornicy. Są to w przeważającej części naczynia gliniane oraz narzędzia kamienne w formie toporów i rozcieraczy.

W roku 1993 muzeum wzbogaciło się o cenny przekaz Katedry Archeologii Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie w postaci wyposażenia megalitycznego grobowca komorowego neolitycznej kultury amfor kulistych (3100–2600 r. p.n.e.), który został odkryty w 1987 r. w Sahryniu. Również w tym roku Marek Byczyński ze Swaryczowa przekazał do muzeum cenny dar w postaci zespołu wyposażenia ciałopalnego grobu kultury przeworskiej, datowanego na lata 250–200 p.n.e., w skład którego wchodziły: miecz żelazny, umbo żelazne, imacz żelazny i żelazne groty włóczni.

Efektowną część zbiorów archeologicznych stanowią zabytki pochodzące z wieloletnich wykopalisk na dwóch wielkich cmentarzyskach gockich z okresu rzymskiego w Masłomęczu i Gródku nad Bugiem prowadzonych przez Andrzeja Kokowskiego. Badania te dostarczyły znacznej ilości interesujących przedmiotów i informacji dotyczących obrządku pogrzebowego Gotów, które stały się podstawą do wyodrębnienia grupy masłomęckiej kultury wielbarskiej. Przekazywany systematycznie od 1986 do 2001 r. przez Katedrę Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie zbiór liczy blisko 5 tysięcy zabytków.

Z bogato wyposażanych grobów pochodzą naczynia gliniane, ozdoby i elementy stroju w formie zapinek z brązu, żelaza i srebra, sprzączek do pasa, wisiorków bursztynowych, amuletów, naszyjników i bransolet z paciorków szklanych i fajansowych oraz przedmioty codziennego użytku, takie jak grzebienie kościane, przęśliki gliniane, igły i zatyczki do przędzy. Na szczególną uwagę zasługują również kosztowne rzymskie pucharki szklane, srebrne i złote klamerki do spinania kolii, fibule w formie kaczek, złota blaszka z wyobrażeniem twarzy mężczyzny, paciorki z korala i kamieni półszlachetnych, zawieszka z niklu, importowane z prowincji rzymskich naczynie *terra sigillata* czy srebrne monety rzymskie.

Kolie z paciorków szklanych, fajansowych i bursztynowych, II–III w. n.e., z cmentarzyska w Masłomęczu, pow. Hrubieszów

Zasobne zbiory działu archeologii pomnożył Piotr Kania z Gródka nad Bugiem, który w 1997 r. darował Muzeum Zamojskiemu 65 zabytków. Wszystkie zostały znalezione w jego rodzimej miejscowości i reprezentują różne kultury i epoki. Wśród nich znalazło się najstarsze chronologicznie naczynie gliniane w zbiorach muzeum, zdobione ornamentem linii rytych, przynależne do kultury ceramiki wstęgowej rytej (5600–4900 r. p.n.e.), pierwszej neolitycznej kultury rolniczej na ziemiach polskich, oraz identyfikowany z kulturą pucharów lejkowatych zespół trzynastu wiórów i wiórowców z krzemienia świeciechowskiego. Na uwagę zasługują również przedmioty z okresu rzymskiego: denary rzymskie, gliniany dozownik metali kolorowych, srebrny wisiorek w kształcie topora oraz plakietka miedziana z tłoczonym przedstawieniem głowy mężczyzny, jak również wczesnośredniowieczny enkolpion brązowy.

Interesujący zbiór eksponatów z różnych epok i miejscowości podarował Andrzej Plata z Warszawy. Spośród 85 ofiarowanych w latach 1999–2005 zabytków najciekawsze pochodzą z okresu średniowiecza. Obok wczesnośredniowiecznych dewocjonaliów w postaci ikonki, enkolpionów i krzyżyków z brązu na szczególną uwagę zasługuje ornamentowana zawieszka – miniatura topora bojowego, i medalion z wyobrażeniem św. Jerzego z miejscowości Kryłów oraz militaria: żelazne groty do łuku i kuszy, ornamentowany czekan żelazny ze Swaryczowa, datowany na XIV–XV w., oraz ostroga żelazna z przełomu XV i XVI w.

W roku 2006 zbiory działu archeologii wzbogaciły się o cenne eksponaty w postaci skarbu wyrobów brązowych kultury łużyckiej, przekazanego w charakterze depozytu przez Stanisława Pochopienia. W skład odkrytego w Szczebrzeszynie

skarbu, liczącego 14 przedmiotów, wchodzą: siekierka z tulejką, groty włóczni, bransolety, zawieszki ze sztabki brązowej i obręcze owalne, będące elementami uprzęży końskiej. Zostały one najprawdopodobniej ukryte w ziemi w sytuacji nagłego zagrożenia w okresie halsztackim C (lata ok. 800–600 p.n.e.). Ich właściciel był przybyszem ze wschodniej, stepowej strefy Europy.

Cenne zabytki zostały pozyskane do działu w 2008 r. w wyniku prac archeologicznych prowadzonych przez Muzeum Zamojskie w Żdanowie na stanowisku 1, mających na celu rozpoznanie reliktów architektury związanych z funkcjonowaniem w tym miejscu dawnego dworu obronnego lub zamku rodziny Zamoyskich. Oprócz licznych materiałów w postaci dużej ilości fragmentów ceramiki, kafli glinianych, fragmentów naczyń szklanych oraz przedmiotów żelaznych, datowanych od okresu średniowiecza do XIX w., oraz 11 monet wyjątkową wartość posiadają: srebrny grosz praski (emisji 1471–1477) i naczynie gliniane z przełomu XIV i XV w. Z odkrytego w trakcie tych badań zbiorowego grobu (kobiety i dwóch mężczyzn) z przełomu II i I tysiąclecia p.n.e., identyfikowanego z kulturą trzciniecką, pochodzą bogate ozdoby wykonane z brązu, które wchodziły w skład wyposażenia pochówku kobiety. Należą do nich: zapinka okularowata, zawieszka-kabłączek z drutu brązowego oraz fragmenty unikatowego diademu brązowego.

W zbiorach znajdują się liczne zabytki ruchome pozyskane w trakcie wieloletnich badań wykopaliskowych, sondaży i nadzorów archeologicznych oraz

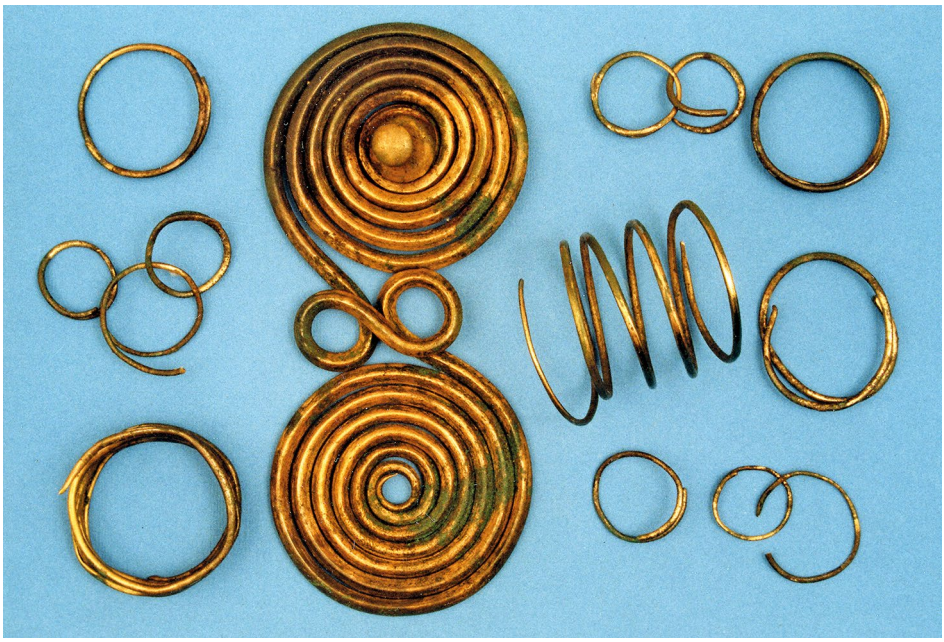

Skarb wyrobów brązowych kultury łużyckiej, ok. 650 r. p.n.e., ze Szczebrzeszyna

badań interwencyjnych prowadzonych w latach 1970–2014 w obrębie zwartej zabudowy Starego Miasta i na terenie fortyfikacji zamojskich przez Pracownie Konserwacji Zabytków w Zamościu.

Do muzeum przekazane zostały bardzo liczne fragmenty naczyń szklanych i przedmiotów żelaznych, kafle, fajki gliniane, monety, kule żelazne i ołowiane, łuski od pocisków, przedmioty z kości, rogu, drewna oraz skóry, detale budowlane. Sporo ciekawych materiałów dostarczyły badania prowadzone na terenie obiektów sakralnych. Wśród nich na uwagę zasługuje karawaka z brązu, pozyskana w 1998 r. podczas prac ziemnych w podziemiach kościoła p.w. św. Katarzyny. Funkcją datowanego na XVIII w. krzyżyka była m.in. ochrona przed zarazą. Niezwykle interesującą kolekcję stanowi również zbiór skałek krzemiennych do broni palnej, znalezionych w trakcie prac rewitalizacyjnych prowadzonych w latach 1983 i 2010–2012 w obrębie Starego Miasta i fortyfikacji zamojskich. Liczy on łącznie blisko 6 tysięcy sztuk i jest największą kolekcją skałek w Polsce.

Do zbiorów działu archeologii w dalszym ciągu trafiają przedmioty przypadkowo odkrywane podczas różnych prac ziemnych i pochodzące od zaprzyjaźnionych z muzeum pasjonatów dziejów regionu i darczyńców. Dużą wartość posiada przekazany w 2010 r. przez Adama Chmurę ze Szczebrzeszyna zespół żelaznych narzędzi rolniczych z Bodaczowa, który zawiera: radlice, krój płużny, kosy, półkosek, ciosło oraz surowy kęs żelaza. Datowany na XIII w. skarb należy do bardzo rzadkich znalezisk tego typu na terenach polskich. Za cenny nabytek należy uznać także pozyskane w 2015 r. zabytki pochodzące z przypadkowego odkrycia w Orłowie Murowanym, a wśród nich żelazny grot włóczni z X–XI w. i XV-wieczny topór żelazny.

Pozyskane zbiory są opracowywane naukowo, publikowane oraz udostępniane w formie katalogu cyfrowego zabytków. Najcenniejsze i najciekawsze zabytki są prezentowane na stałej ekspozycji archeologicznej, jak również na licznych wystawach czasowych w Polsce i za granicą.

Dorota Łysiak

Zespół żelaznych narzędzi rolniczych, XII–XIII w., z Bodaczowa, pow. Zamość

BIBLIOGRAFIA

Badzińska K., *Krzemień – minerał, który decydował o życiu i śmierci. Skałki zamojskie na tle europejskim*, „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 79–102.

Kuśnierz J., *Skarb wyrobów brązowych ze Szczebrzeszyna w pow. zamojskim*, [w:] *Studia nad epoką brązu i wczesną epoką żelaza w Europie, Księga poświęcona profesorowi Markowi Gedlowi na 50-lecie pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim*, Kraków 2007, s. 371–391.

Kuśnierz J., *Wybrane militaria późnośredniowieczne w zbiorach muzeów i kolekcji prywatnych południowej Lubelszczyzny*, „Acta Militaria Mediaevalia", t. VI, Kraków–Rzeszów–Sanok 2010, s. 211–232.

Kuśnierz J., *Z badań nad militarnym znaczeniem Gródka nad Bugiem (Wołynia) we wczesnym średniowieczu*, „Acta Militaria Mediaevalia", t. II, Kraków–Sanok 2006, s. 79–102.

Kuśnierz J., Urbański A., *Lokalizacja dworu z XV w., miejsca urodzenia założyciela i fundatora miasta Zamościa Jana Zamoyskiego – w świetle najnowszych badań*, „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. V, Zamość–Łuck 2008–2010, s. 15–36.

Ścibior J., Kokowski A., Koman W., *Zespoły grobowe kultury amfor kulistych z zachodniej części Wyżyny Wołyńskiej*, „Sprawozdania Archeologiczne", t. 43, 1991, s. 79–108.

KATALOGI WYSTAW (WYBÓR)

I Goti, Milano 1994.

Schätze der Ostgoten, Stuttgart 1995.

Sztuka i liturgia Kościoła greckokatolickiego w 400. rocznicę unii brzeskiej, Muzeum Okręgowe w Zamościu, Muzeum Okręgowe w Chełmie, Chełm–Zamość 1996.

Skarby wschodnich Gotów, Państwowe Muzeum Archeologiczne, Warszawa 1997.

A to Goci właśnie, Muzeum UMCS, Lublin 2001.

Die Vandalen, die Könige, die Eliten, die Krieger, die Handwerker, Bevern 2003.

Wandalowie. Strażnicy bursztynowego szlaku, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, Warszawa 2004.

Wandalowie – lud, który odszedł w niepamięć, Muzeum UMCS, Lublin 2005.

Na skrzydłach przeszłości, Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, Poznań 2008.

W cieniu Imperium Rzymskiego, Stalowa Wola 2008.

Czerwień, gród między Wschodem a Zachodem, Tomaszów Lubelski–Leipzig–Lublin–Rzeszów 2012.

Od Horodła do Horodła, Unia horodelska – dzieje i pamięć (1413–2013), Zamość–Warszawa 2013.

„Imagines Medii Aevi". Wystawa z okazji 1050. rocznicy chrztu Polski, red. A. Soćko, Muzeum Narodowe w Poznaniu, Poznań 2016.

SUMMARY

The main part of the collection of the Archeological Department concerns the monuments excavated in the prehistoric, medieval and modern archeological sites in the Zamość region. Since a foundation of the Zamość Museum, the archeological collection is being largely complemented by both donations and transfers of loose objects discovered by chance or of the whole collections donated to the Museum.

In the archeological collection of the Zamość Museum the most numerous part are objects coming from the archaeological excavations done in Grody Czerwieńskie, Masłomęcz, Gródek upon the Bug River and in the Zamość Old Town. Among the donatives or private transfers, a particular attention should be paid to the treasure of early medieval agricultural tools from Bodaczów as well as to medieval military accessories donated to the Museum in recent years.

ZBIORY ETNOGRAFICZNE

Eksponaty do kolekcji etnograficznej gromadzone były od chwili powołania do życia muzeum w Zamościu w 1926 r. W początkowym okresie działalności placówki stanowiły istotną część jego zbiorów. Pierwsze znaczące kolekcje, które pozyskano dla potrzeb ekspozycji, to ludowe rzeźby sakralne z regionu tomaszowskiego, hrubieszowskiego i zamojskiego, duża ilość ceramiki z ośrodków garncarskich w Łążku Ordynackim i Bidaczowie Starym oraz stroje ludowe z końca XIX w. z okolic Zamościa. Ze względu na brak szczegółowych zapisów w dokumentacji muzealnej liczba eksponatów zgromadzonych w okresie międzywojennym jest trudna do ustalenia. Zapisy w dokumentach z 1946 r. oraz analiza zbiorów w czasie bezpośrednio po zakończeniu okupacji niemieckiej pozwalają ustalić liczbę eksponatów etnograficznych na około 250. W roku 1953 na stałej ekspozycji etnograficznej, według informacji przesłanej do Ministerstwa Kultury i Sztuki, zaprezentowano 295 eksponatów z zakresu kultury ludowej. W latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia nastąpiło znaczące powiększenie kolekcji przez zakupy, pozyskiwanie darów i przekazów podczas wyjazdów

Strój zamojski pary młodej, pocz. XX w.

Kapliczka nagrobna z figurą Chrystusa Frasobliwego z Górecka Kościelnego, drewno dębowe, 1864 r.

druku tkanin, jak również sprzętów gospodarstwa domowego. Do kolekcji pozyskiwano w tym okresie eksponaty niezbędne do uzupełnienia i wzbogacenia stałej wystawy etnograficznej w nowej siedzibie muzeum – zespole kamienic mieszczańskich oddanych do użytku po kompleksowej renowacji w 1989 r. Do zbiorów trafiły w tym czasie ludowe stroje z regionu hrubieszowskiego, prace ludowych artystów – rzeźbiarzy terenowych. W tym okresie wzbogacono kolekcję zamojskiego stroju ludowego, garncarstwa, plastyki obrzędowej i sztuki ludowej oraz zgromadzono dużą ilość sprzętów domowych z gospodarstw wiejskich. Obok systematycznego powiększania zbiorów kultury materialnej wykonywana była dokumentacja fotograficzna obiektów w terenie, m.in. krzyży i kapliczek przydrożnych, sprzętów i narzędzi rolniczych oraz obiektów wiejskiej architektury. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych zakres badań terenowych i obszar, z którego pozyskiwane były eksponaty etnograficzne, uległ powiększeniu w związku z utworzeniem województwa zamojskiego i powołania Muzeum Okręgowego w Zamościu. Zbiory działu zostały w tym okresie znacznie powiększone oraz poddane konserwacji, co szczególnie dotyczyło rzeźby i malarstwa ludowego, kolekcji desek do

***Zaślubiny Marii*, płótno, olej, tempera, XIX w.**

Stroje regionu zamojskiego, pocz. XX w.

i malarzy, uzupełniono kolekcję ceramiki z ośrodków garncarskich funkcjonujących jeszcze w regionie, jak również tych, które zakończyły swoją działalność.

Szczególnie cenne są pozyskane w tym czasie obrazy olejne z XVIII i XIX w., m.in. przedstawiający Matkę Boską Krasnobrodzką, obraz na desce *Arma Christi*, obrazy oraz grafiki i druki związane z ośrodkami kultu religijnego na Roztoczu – w Krasnobrodzie i Radecznicy. Większość z pozyskanych w tym okresie eksponatów trafiło na stałą ekspozycję udostępnioną w 1990 r., gdzie prezentowane są w odrębnych działach:

– strój ludowy reprezentujący region zamojski, biłgorajski oraz łącznie tomaszowski i hrubieszowski,

– sztuka sakralna, obejmująca rzeźbę, malarstwo i drzeworyty z wiejskich kapliczek, kościołów i sanktuariów,

– garncarstwo z ośrodków regionalnych funkcjonujących jeszcze do niedawna m.in. w Krasnobrodzie i Dąbrowie Tomaszowskiej,

– sprzęty gospodarstwa domowego i narzędzia rolnicze używane w gospodarstwie wiejskim.

Zbiory zgromadzone w muzeum dotyczą całokształtu kultury ludowej szeroko pojętego regionu zamojskiego. Najliczniejszą grupę stanowią obiekty kultury materialnej – około 700 eksponatów, plastyka obrzędowa – prawie 600,

***Matka Boża Krasnobrodzka*, płótno, olej, XVIII w.**

ceramika ludowa – około 500, malarstwo i rzeźba – prawie 300, rzemiosło wiejskie – blisko 250 oraz stroje i tkaniny reprezentowane przez prawie 200 eksponatów. Należy wspomnieć o kolekcji szopek bożonarodzeniowych, wykonanych przez ludowych twórców i profesjonalnych artystów, eksponowanych corocznie na wystawach czasowych organizowanych przez muzeum w czasie świąt Bożego Narodzenia. W ostatnim czasie pozyskano jako dar zestaw kilkunastu narzędzi stolarskich do obróbki drewna, 6 rzeźb drewnianych – Trzej Królowie, Święta Rodzina, oraz obrazy na tekturze o tematyce rodzajowej z Radecznicy.

Zbiory działu etnografii liczą obecnie ponad 2500 muzealiów własnych (nie licząc depozytów). Powiększają się sukcesywnie nadal, głównie dzięki darczyńcom, przekazom od instytucji współpracujących z muzeum oraz zakupom cennych regionalnych pamiątek. Uzupełniane są nie tylko o eksponaty związane z tradycyjną kulturą ludową, lecz również o wytwory współcześnie funkcjonujące w życiu społeczności wiejskich.

Andrzej Urbański

BIBLIOGRAFIA (WYBÓR)

Kamiński R., *Ginąca tradycja (garncarstwo)*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", 1988, nr 3 (17), s. 55.

Kamiński R. (oprac.), *Leokadia Kasiura*, WDK Zamość 1996.

Kamiński R., *Strój zespołów folklorystycznych. Wstęp do regionalnych badań kostiumologicznych*, „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. I, Zamość 2003, s. 227–233.

Kamiński R., *Tajemnice pisanek*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", 1992, nr 1 (31), s. 7–8.

Kamiński R., *W kręgu dożynkowego wieńca*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", 1992, nr 3 (33), s. 25–27.

Kamiński R., *Wszystko o garncarstwie ludowym* [informator], Zamość 1982.

Kapliczka z Tarnogrodu, drewno świerkowe z płaskorzeźbami z drewna lipowego polichromowanego, XIX w.

Kamiński R., *Zbiory etnograficzne*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość 1996, s. 73–79.

Kamiński R., Prystupa A. (oprac.), *Władysława Grudzińska*, WDK Zamość.

Piskorz-Branekova E., *Tradycyjne stroje i hafty hrubieszowsko-tomaszowskie*, Zamość 2011.

Piskorz-Branekova E., *Tradycyjne stroje i zdobienia biłgorajskie*, Zamość 2013.

Piskorz-Branekova E., *Tradycyjny haft ludowy w stroju zamojskim*, Lublin–Zamość 2009.

Urbański A., Kamiński R., *Ośrodki garncarskie na Zamojszczyźnie – historia, rozwój, zanik*, [w:] *Garncarstwo i kaflarstwo na ziemiach polskich od późnego średniowiecza do czasów współczesnych,* Rzeszów 1994, s. 313–318.

KATALOGI WYSTAW (WYBÓR)

Tradycyjny haft ludowy woj. zamojskiego [informator], oprac. R. Kamiński, Tomaszów Lubelski 1988.

Sztuka ludowa Zamojszczyzny [informator], oprac. E. Osińska-Piskorz, R. Gapski, R. Kamiński, Zamość 1991.

Chleb z masłem i serem [katalog wystawy], oprac. A. Cichosz, Zamość 2015.

SUMMARY

The ethnographic collection has been formed since a foundation of the Zamość Museum. Being a significant part of the whole museum collection, it was exhibited in subsequent seats of the Museum in the interwar period. The collection was significantly enlarged after the Second World War, mainly thanks to purchases done during field trips as well as to donations from individuals and institutions.

The collection consists of folk costumes and fabrics, folk art-works, crafts, farm equipment and pottery. It is used for expositions, scientific studies, and serves as material evidence of the rich and varied material and spiritual culture of the Zamość rural communities.

ZBIORY NUMIZMATYCZNE

Zbiory numizmatyczne, medalierskie, sfragistyczne i falerystyczne gromadzone są w Muzeum Zamojskim od początku jego istnienia (1926). Kolekcja muzealna, licząca obecnie 12 872 sztuki, obejmuje monety, banknoty, medale i medaliony, pieczęcie i tłoki pieczętne, odznaki i odznaczenia. Zbiory numizmatyczne składają się w zasadniczej części z: monet antycznych (denarów rzymskich od I do IV w. n.e.), średniowiecznych, nowożytnych (od XV do XX w.) oraz banknotów polskich i obcych od XVIII do XX w. (w części zbiorów XX-wiecznych znajdują się także papiery wartościowe). Wśród medali, medalionów, plakiet, odznaczeń i odznak większość obiektów związana jest bezpośrednio lub pośrednio z historią Zamościa i Zamojszczyzny. Medale i odznaczenia są najmłodszą częścią zbiorów działu, wyodrębnionego w 1977 r., i zawierają wiele ciekawych przykładów XIX- i XX-wiecznego medalierstwa i grawerstwa.

Na zbiór monet antycznych Muzeum Zamojskiego składają się w większości denary rzymskie cesarzy Trajana i Hadriana (I–II w. n.e.), pochodzące ze skarbów monet z terenów dawnego województwa zamojskiego oraz przekazanych do muzeum darowizn i pojedynczych znalezisk. Bezsprzecznie najciekawszym skarbem monet antycznych w zbiorach muzeum pozostaje znalezisko z Żulic (gm. Telatyn, pow. Tomaszów Lubelski), zawierające 169 egzemplarzy rzymskich monet denarowych z I i II w. n.e., m.in. cesarzy rzymskich: Nerona, Wespazjana, Tytusa i Domicjana. Monety średniowieczne reprezentowane są w kolekcji muzealnej przez pojedyncze egzemplarze denarów krzyżowych z XI w.,

Denar cesarza Hadriana, ok. 118 r. n.e. (awers)

Talar, Filip IV, 1633 r., Niderlandy Hiszpańskie (awers)

monety władców polskich i europejskich od XI do XIV w., m.in. denar króla Czech Wratysława II (1061–1092), brakteat protekcyjny księcia Bolesława Krzywoustego z około 1135 r., grosze praskie królów Wacława II (1278–1305) i Jana Luksemburskiego (1311–1346) oraz półgrosze koronne króla Władysława Jagiełły z przełomu XIV i XV w. i szelągi Zakonu Krzyżackiego z XIV i XV stulecia.

Na obecnym etapie gromadzenia i opracowywania zbiorów Muzeum Zamojskiego zasadniczą część kolekcji numizmatycznej stanowią jednak monety nowożytne od XVI do XVIII w. Są to przede wszystkim talary europejskie z XVI i XVII stulecia (w tym m.in. polskie, niemieckie, holenderskie i hiszpańskie) oraz licząca 698 obiektów kolekcja monet książąt pomorskich z XVII w., dwuszelągi i grosze książąt pomorskich: Bogusława XIV, Filipa Juliusza, Franciszka i Ulryka jako biskupa kamieńskiego z mennic w Szczecinie, Koszalinie i Stargardzie.

W kolekcji monet nowożytnych znajdują się także skarby monet polskich i obcych XV–XVIII w., m.in. odkryte w 2. połowie XX w. w Polanówce, Turkowicach i Potoczku na Zamojszczyźnie, oraz zespoły różnorodnych monet polskich i obcych, pochodzące np. ze stanowiska archeologicznego w Gródku

Talar koronny, Zygmunt III Waza, Polska, 1632 r. (mennica Bydgoszcz)

nad Bugiem oraz ze Żdanowa. Monety polskie i obce ze Żdanowa zostały odkryte podczas prac wykopaliskowych prowadzonych tam w sierpniu i wrześniu 2008 r. w miejscu XV–XVI-wiecznej siedziby rodu Zamoyskich, gdzie w 1542 r. przyszedł na świat Jan Zamoyski (zm. 1605), późniejszy kanclerz i hetman wielki koronny, założyciel miasta Zamościa. Monety odkrywane były pojedynczo. Wśród nich znajduje się m.in. unikalny grosz praski króla Władysława II Jagiellończyka, bity w latach 1471–1477 w mennicy w Kutnej Horze.

Moneta 6 groszy z oblężenia Zamościa, 1813 r. (rewers)

Zbiór monet XIX- i XX-wiecznych, obok popularnych emisji monet obiegowych tego czasu z różnych stron świata, zawiera także unikalne monety sześciogroszowe i dwuzłotowe, wybite w twierdzy zamojskiej podczas oblężenia rosyjskiego w 1813 r. Obok monet w Muzeum Zamojskim prezentowany jest także zestaw pięciu stempli menniczych do monet dwuzłotowych z 1813 r. Dzięki uprzejmości Zarządu Fundacji Książąt Czartoryskich przy Muzeum Narodowym w Krakowie 18 września 2006 r. stemple mennicze przekazane zostały w depozyt. Stemple mennicze wraz z innymi pamiątkami z epoki wystawione na stałej ekspozycji historycznej muzeum obrazują bohaterską obronę twierdzy zamojskiej w 1813 r. Według dokumentacji historycznej Fundacji Książąt Czartoryskich w Krakowie pochodzą ze zbiorów Zofii z Czartoryskich Zamoyskiej (1780–1837), córki Adama Kazimierza Czartoryskiego (1734–1823), generała ziem podolskich, i Izabeli (Elżbiety) z Flemingów Czartoryskiej (1746–1835), od 1798 r. żony Stanisława Kostki Zamoyskiego (1775–1856), XII ordynata zamojskiego. Zofia z Czartoryskich Zamoyska oprócz działalności charytatywnej i filantropijnej w kraju gromadziła również pamiątki historyczne, które później przekazała do utworzonego w 1800 r. przez swoją matkę w Domu Gotyckim w Puławach pierwszego polskiego muzeum. Wśród wielu pamiątek historycznych związanych z wydarzeniami lat 1807–1815 znalazły się zapewne także i stemple mennicze z czasów obrony twierdzy zamojskiej w 1813 r. Wśród innych depozytów wyróżnia się także zbiór monet polskich i obcych od XVII do XIX w., znajdujący się od 1938 r. w muzealnej kolekcji numizmatycznej. Zostały one przekazane w depozyt przez ostatniego przedwojennego burmistrza miasta Zamościa Michała Wazowskiego (1882–1941). Najciekawszą częścią tego zbioru są rosyjskie monety rublowe z lat 1803–1819.

Bon Zamienny Kasy Miejskiej Miasta Zamościa, 1944 r. (strona główna)

Kolekcja banknotów i papierów wartościowych, polskich i obcych, będąca częścią działu numizmatycznego muzeum, liczy ponad 3500 egzemplarzy. Trzonem jej pozostaje zbiór banknotów polskich i obcych po Marianie Kulikowskim, pozyskany do zbiorów muzealnych po śmierci kolekcjonera w końcu lat sześćdziesiątych XX w. Zbiór ten składa się z próbnych i obiegowych banknotów krajów Europy i Azji od połowy XIX do końca lat sześćdziesiątych XX w. W kolekcji muzeum znajdują się także obiegowe banknoty państw obu Ameryk i Afryki. Wśród emisji europejskich wyróżnia się m.in. zbiór banknotów emisji próbnych polskich i niemieckich z lat dwudziestych XX w. oraz banknotów (biletów) zastępczych emitowanych na Dolnym Śląsku i Pomorzu Zachodnim w latach 1910–1924. Jeśli idzie o banknoty zastępcze cenne są Bony Zastępcze Miasta Zamościa, o nominałach 5, 10, 20, 50 zł, emitowane na terenie Zamościa i okolic w okresie od 16 sierpnia 1944 r. do przełomu marca i kwietnia 1945 r. Kolekcję uzupełniają banknoty polskie i obce oraz papiery wartościowe przyjęte w formie darów i wprowadzone do ksiąg inwentarzowych w latach 1996–2003. Znaczący przekaz, wydatnie uzupełniający zbiory muzealnych banknotów, stanowią dary kolekcjonera Andrzeja Marka Platy. Są to m.in. banknoty PRL o nominałach od 10 do 5000 zł, seria próbna banknotów RP z 1990 r., prezentujących polskie miasta: Gdynię, Warszawę, Gdańsk, Wrocław, Poznań, Kraków, Gniezno i Zamość, o nominałach: 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, 200 i 500 zł. Spośród papierów wartościowych w darach z lat 2005–2008 znalazły się m.in.: Polsko-Holenderskie Obligacje Fundacji Zakładów Kórnickich (100, 500 i 1000 guldenów) z 1929 r., akcje firm regionalnych z lat dwudziestych XX w.

(Cukrowni Strzyżów – 1923 r., Cukrowni Nieledew SA, akcje Spółki Akcyjnej „Ziemianin" z 1922 r.) oraz najstarsze: *Sola Wexle* o nominałach 5 i 15 kopiejek Apteki Hrubieszowskiej z 1861 r.

Eksponaty z kolekcji numizmatycznej Muzeum Zamojskiego są częścią stałej ekspozycji historycznej muzeum, były też prezentowane na wielu wystawach czasowych, w tym także na wystawach o tematyce numizmatycznej i historycznej, szczególnie w latach 1991–1997 oraz w latach 2002–2015.

W ostatnich dwudziestu latach (od 1996 do 2016 r.) kolekcja monet, banknotów i medali wzbogaciła się o 1224 obiekty. Najwięcej eksponatów pozyskano do zbiorów medalierskich (łącznie 559 obiektów). Za sprawą darowizn wspomnianego już Andrzeja Marka Platy, kolekcjonera warszawskiego, do zbiorów trafiły m.in. medale pamiątkowe i rocznicowe upamiętniające sławne postacie historyczne, m.in. Józefa Ignacego Kraszewskiego, Józefa Piłsudskiego, papieża Jana Pawła II, królów polskich i sławnych polskich wojskowych. Do zbiorów muzeum trafił także pokaźny zbiór medali, plakiet i odznak poświęcony polskim powstaniom narodowym XVIII, XIX i XX w., ze szczególnym uwzględnieniem powstania listopadowego 1830 i 1831 r. i powstania styczniowego 1863–1864. Wśród najcenniejszych obiektów znalazł się najstarszy medal poświęcony powstaniu listopadowemu wybity na przełomie 1831 i 1832 r. przez francuski komitet Bazaru Polskiego w Lyonie („Société du Bazar Polonais" – zorganizowany przez mieszkańców Lyonu w czerwcu 1831 r. na rzecz pomocy materialnej dla walczącej Polski). Projekt wybicia medalu zrealizowany został w ciągu pół roku. Medal miał odegrać rolę propagandową na rzecz Polski. Rozpowszechniano

Odznaka ławnika, 1864 r.

Odznaka wójtowska, 1864 r.

go m.in. w Anglii i Stanach Zjednoczonych. Egzemplarz medalu otrzymał np. prezydent USA gen. Andrew Jackson z rąk wielkiego przyjaciela Polski gen. Lafayette'a. Autorem projektu medalu i wykonawcą był medalier paryski Jean Jacques Barre (1793–1855). Medal wybito w dwóch wariantach: w brązie i ograniczoną liczbę egzemplarzy w srebrze. Obiekt z Muzeum Zamojskiego to medal brązowy o średnicy 50,5 mm. Na awersie medalu znajdują się dwie postacie kobiece symbolizujące Polskę i Francję. Polska przedstawiona jest ze sztandarem w dłoni. Wokoło znajduje się napis: „TU. NE-MOUR-RAS. PAS", a w odcinku: „M.DCCC.XXXI". Na tej stronie znajduje się również sygnatura medaliera: „BARRE FECIT". Rewers medalu to napis pod koroną z 14 gwiazdami: „A/L'HEROIQUE/POLOGNE". Poniżej trzywierszowego napisu umieszczone są dwie gałązki – laurowa i palmowa oraz lew (stojący na tylnych łapach, w przedniej łapie trzymający miecz), herb Lyonu. Kolejnymi medalami poświęconymi powstaniu listopadowemu są dwa obiekty z 1833 r. Pierwszy z nich to medal wybity przez Belgów i ofiarowany emigracji polskiej w Brukseli w trzecią rocznicę powstania listopadowego. Medal jest niesygnowany, wybity został w Belgii w 1833 r. Na awersie medalu znajdują się dwie dłonie w uścisku na tle kotwicy, u góry zwieńczone czapką frygijską. Na rewersie znajduje się napis w języku francuskim w czterech wierszach: „LES BELGES/AUX POLONAIS/XXIX NOVEMBRE/MDCCCXXXIII". Drugi z medali to obiekt wybity staraniem Komitetu Londyńskiego dla Towarzystwa Przyjaciół Polski w Wielkiej Brytanii. Medal ten, autorstwa Tomasza Hallidaya, medaliera działającego w latach 1810–1854, wybity został w Birmingham w 1833 r. Sygnowany jest on na awersie: „HALLIDAY F.". Na tej stronie medalu przedstawione są dwie postacie kobiece symbolizujące Polskę i Anglię. Postać przedstawiająca Polskę

Medal *Jan Zamoyski Restytucja Szkół Szczebrzeskich*, 1822 r.

Medal *Andrzej Zamoyski,* 1984 r.
(autor Stanisława Wątróbska)

Medal *Zofia Zamoyska*, 1984 r.
(autor Hanna Rożkiewicz)

zaprezentowana jest ze sztandarem Legionów w dłoni. W półkolu na tej stronie znajduje się napis: „POLAND THOU ART. NOT LOST". Rewers medalu zawiera ośmiowierszowy napis otoczony dwoma gałązkami, laurową i dębową: „THE/POLISH/ASSOCIATIONS/OF/GREAT BRITAIN/TO/UNHAPPY HEROIC/POLAND/1833".

Kolejne medale i medaliony, które trafiły do Muzeum Zamojskiego (również za sprawą Andrzeja Marka Platy), to medale zamojskie i poświęcone Zamościowi oraz upamiętniające Jana Zamoyskiego (1542–1605) i ród Zamoyskich. Są to np. klocek warcabowy z 1592 r. z napisem otokowym: „IOHANNES D: ZAMOSCIO: R: SUP: CANCE." oraz tarczą z herbem Jelita nakrytą hełmem z koroną i labrami z półkozłem w klejnocie, na rewersie, oraz medaliony: STANISŁAW ZAMOYSKI (1519–1572) z około 1835 r. z modelu projektowanego przez François Augustina Caunois (1787–1859), wykonany w fabryce wyrobów metalowych Karola Fryderyka Mintera (1780–1847) w Warszawie; TOMASZ Z ŁAŹNINA (zm. około 1473 r.) z około 1835 r. z modelu projektowanego przez F. A. Caunois (1787–1859), wykonany również w fabryce wyrobów metalowych Mintera w Warszawie; JAN ZAMOYSKI,

Odznaka pułkowa, 9. Pułk Piechoty Legionów, Zamość, 1928 r.

Srebrna moneta próbna *Zamość – Światowe Dziedzictwo Kultury UNESCO*, 300 000 zł, Mennica Państwowa, 1992 r.

z około 1835 r. z napisem: ODLEW FABRYKI MINTERA, JAN ZAMOYSKI, z pierwszej połowy XIX w., sygnowany na stronie odwrotnej nazwą: FABRYKA MINTERA WARSZAWA. Kolejny medalion to: JAN ZAMOYSKI, z przełomu XIX i XX w., stworzony na podstawie owalnego portretu Jana Zamoyskiego według F. Closse'a ze zbiorów Stanisława Kostki Zamoyskiego.

Część zbiorów działu numizmatyki i medali oraz pojedyncze wybrane obiekty z kolekcji muzealnej doczekały się także w latach 1996–2015 opracowań i artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych oraz regionalnych, a także odrębnych publikacji katalogowych. Pełny wykaz opublikowanych opracowań oraz artykułów dotyczących zbiorów działu numizmatyki i medali zamieszczony został w osobnym zestawieniu bibliograficznym.

Jacek Feduszka

BIBLIOGRAFIA

Badania archeologiczne w Żdanowie. Poszukiwanie dworu z XV wieku, miejsca narodzin fundatora i założyciela Zamościa Jana Zamoyskiego, A. Urbański (oprac. tekstu), J. Waszkiewicz (oprac. techn.), J. Kuśnierz (fot.), [Muzeum Zamojskie w Zamościu], Zamość 2008.

Feduszka J., *Kwartnik (półgrosz ruski) – lwowski, trzeciak koronny, Półgrosz koronny Władysława Jagiełły, Półgrosz koronny Władysława III Warneńczyka*, [w:] *Wystawa „Od Horodła do Horodła. Unia horodelska dzieje i pamięć (1413–2013)" – część katalogowa*, red. I. Kąkolewski, P. Kondraciuk, M. Kopczyński, Muzeum Zamojskie w Zamościu – Muzeum Historii Polski, Zamość–Warszawa 2013, s. 156–157.

Feduszka J., *Monety i banknoty zamojskie*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", 2002, nr 3–4, s. 153–159.

Feduszka J., *Monety i stemple mennicze z oblężenia Zamościa w 1813 roku*, „Warszawski Pamiętnik Numizmatyczny", 2013, nr 2, (wyd. 2014 r.), s. 103–114.

Feduszka J., *Zamojska część skarbu monet rzymskich z Żulic*, „Wiadomości Numizmatyczne", t. XLIII/1–2, 1999, s. 69–98.

Feduszka J., *Zamojskie medale XVII–XX w.* [opracowanie i katalog], Zamość 1997.

Feduszka J., *Zamojskie stemple mennicze z 1813 roku*, „Lubelskie Wiadomości Numizmatyczne", t. XIII, Lublin 2006, s. 96–100.

Feduszka J., *Zbiory działu numizmatyki i medali*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, red. P. Kondraciuk, A. Urbański, [Muzeum Okręgowe w Zamościu], Zamość 1996, s. 69–70.

Kokowski A., Feduszka J., *Żulice, pow. tomaszowski, woj. lubelskie*, [w:] *Wandalowie. Strażnicy bursztynowego szlaku. Katalog wystawy*, Lublin–Warszawa 2004, s. 344.

Kolekcja monet nowożytnych XV–XVII w., oprac. J. Feduszka, [Muzeum Okręgowe w Zamościu], Zamość 1995.

Kuśnierz J., Urbański A., *Lokalizacja dworu z XV w. – miejsca urodzenia fundatora i założyciela miasta Zamościa Jana Zamoyskiego – w świetle najnowszych badań*, „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. V, Zamość–Łuck 2008–2010, s. 22–27.

Mielniczuk B., *Skarb rzymskich denarów I–II w. n.e. z Żulic, województwo zamojskie, w Muzeum Okręgowym w Koszalinie*, „Koszalińskie Zeszyty Muzealne", t. 21, 1997, s. 261–295.

Paszkiewicz B., *Jeszcze dwa fragmenty skarbu monet rzymskich z Żulic*, „Wiadomości Numizmatyczne", t. XLIII/1–2, 1999, s. 99–114.

Paszkiewicz B., *Skarb z Żulic (1970) bez końca*, [w:] *Europa Barbaric. (Ćwierć wieku archeologii w Masłomęczu, Lublin 2005)*, Monumenta Studia Gothica IV, Lublin 2004, s. 369–373.

Skarby monet nowożytnych polskich i obcych XV–XVIII w. w zbiorach muzeów państwowych woj. zamojskiego, oprac. J. Feduszka, E. Hanejko, W. Panasiewicz, J. Waszkiewicz, Muzeum Okręgowe w Zamościu, [Zamość 1992].

KATALOGI WYSTAW (WYBÓR)

Skarby monet nowożytnych polskich i obcych XV–XVIII w. w zbiorach muzeów państwowych woj. zamojskiego, oprac. J. Feduszka, E. Hanejko, W. Panasiewicz, J. Waszkiewicz, Muzeum Okręgowe w Zamościu, [Zamość 1992].

Kolekcja monet nowożytnych XV–XVII w., oprac. J. Feduszka, [Muzeum Okręgowe w Zamościu], Zamość 1995.

Feduszka J., *Zamojskie medale XVII–XX w.* [opracowanie i katalog], Zamość 1997.

Wandalowie. Strażnicy bursztynowego szlaku [katalog wystawy], Lublin–Warszawa 2004, s. 344.

Od Horodła do Horodła. Unia horodelska dzieje i pamięć (1413–2013), red. I. Kąkolewski, P. Kondraciuk, M. Kopczyński, Muzeum Zamojskie w Zamościu – Muzeum Historii Polski, Zamość–Warszawa 2013, s. 156.

SUMMARY

The article focuses on the general characteristics of the numismatic and medal collection of the Zamość Museum in Zamość.

The collection numbering 12.872 objects, includes coins from a period of the Roman Empire, medieval, modern and contemporaty times. The 20th-century emissions dominate among the Polish and foreign banknotes. With regard to medals, a main part of the collection are objects related to the history of Zamość and the region, items coming from the beginning of the 19th century to the end of the 20th century.

Some objects of the numismatic and medal collection of the Zamość Museum were analysed in various publications, articles or catalogues which were published by the Museum.

ZBIORY FOTOGRAFICZNE

Dział Muzealiów Fotograficznych zorganizowany został w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku przez Mariana Siegieńczuka, pracownika ówczesnego Muzeum Okręgowego w Zamościu. Zawiera on najcenniejsze negatywy (w dużej części jeszcze szklane), diapozytywy i pozytywy na kartonie, począwszy od końca XIX do lat osiemdziesiątych wieku XX. Najstarsze datowane są na rok 1885, około 400 pochodzi z przełomu wieków, zaś zdecydowana większość z okresu międzywojennego, z czasu II wojny światowej i z pierwszych dziesięcioleci powojennych.

Zbiór ten, gromadzony w większości od lat osiemdziesiątych XX w. do chwili obecnej, liczy przeszło 9 tysięcy sztuk zabytkowych fotografii. Są to zdjęcia

Kamienice ormiańskie w Rynku Wielkim w Zamościu, 1921 r., fot. Jan Bułhak

Kapela z przedmieścia Majdan w Zamościu, pocz. XX w., fot. nieznany

z Zamościa i z terenu okolicznych powiatów. Przedstawiają portrety pojedyncze i zbiorowe, ważniejsze wydarzenia oraz architekturę, przyrodę i krajobrazy.

Muzealia fotograficzne pozyskiwane są najczęściej przez darowizny od osób prywatnych lub instytucji, rzadziej przez zakupy. Część nabytków uzyskano w wyniku penetracji giełd kolekcjonerskich, dzięki kontaktom środowiskowym, jako znaleziska na starych strychach i w rozbieranych budynkach, a nawet na wysypiskach śmieci.

Większość zbioru to duże zespoły, od kilkudziesięciu do kilkuset sztuk (jeden nawet półtora tysiąca), zawierające często w całości, lub w obszernych fragmentach, indywidualne archiwa poszczególnych fotografów bądź kolekcjonerów.

Najliczniejszą grupę (prawie 5 tysięcy sztuk) stanowią fotografie o tematyce architektonicznej i krajoznawczej oraz dokumentujące różnego rodzaju wydarzenia, przeważnie z Zamościa lub z Zamojszczyzny. Tematyka ta skupiona jest w kilku dużych i kilkunastu mniejszych kolekcjach, z których na szczególną uwagę zasługują zbiory omówione poniżej.

• Zbiór 67 negatywów (płyty szklane, format 9 × 12 cm) Stanisława Przybyłowicza, przyrodnika i pedagoga z okresu międzywojennego, znawcy regionu, dokumentującego przyrodnicze i krajoznawcze walory ówczesnej ziemi

zamojskiej. Jest to autorska kolekcja, wzmiankowana po raz pierwszy w 1939 r. w spisie eksponatów ówczesnego Muzeum Krajoznawczego jako „rozmaite fotografie".

• Album „Polska w obrazach fotograficznych Jana Bułhaka. Tom 75. Zamość", zawierający 51 oryginalnych fotografii Zamościa na papierze fotograficznym (format 11 × 16,5 cm), naklejonych i ponumerowanych: 5337–5387, sygnowanych w prawym dolnym rogu odciskiem stempla: J. BUŁHAK. WILNO. Zostały wykonane przez Jana Bułhaka w 1921 r. i stanowią fragment jego wielkiej dokumentacji fotograficznej Polski z okresu międzywojennego, zebranej w 158 tomach. Album jest jednym z nielicznych ocalałych z przedwojennego dorobku Jana Bułhaka.

• Kolekcja 75 pozytywowych fotografii Zamościa (format 13 × 18 cm) autorstwa Henryka Poddębskiego, wybitnego przedstawiciela tzw. fotografii krajoznawczej, dokumentalisty zabytków architektury z czasu dwudziestolecia międzywojennego. Jego fotografie Zamościa, podobnie jak Bułhaka, stanowią

Pensja żeńska w Zamościu, koniec XIX w., fot. Bronisław Ułasiewicz

Stacja autobusowa w Zamościu, 1933 r., fot. Jan Strzyżowski

część wielkiej dokumentacji fotograficznej II Rzeczypospolitej. Poddębski zasłynął szczególnie cyklami zdjęć ówczesnych Kresów Polski.

- Kolekcja 65 negatywów szklanych (format 9 × 12 cm), wykonanych około 1930 r. przez Władysława Kasperowicza, ucznia Gimnazjum Męskiego im. Jana Zamoyskiego w Zamościu, będąca cenną dokumentacją ówczesnej szkoły i jedynego w Polsce Szkolnego Ogrodu Zoologicznego.
- Archiwum fotograficzne zawierające 550 negatywów (460 błon ciętych, 6 × 9 cm, i 90 płyt szklanych, 9 × 12 cm) Adama Klimka, architekta i fotografa. Są to w większości fotografie architektury Zamościa z czasu pełnienia przez niego funkcji architekta powiatowego (lata 1939–1951).
- Kolekcja 600 negatywów (formaty od 24 × 36 mm do 6 × 9 cm, błony cięte i zwojowe) Zygmunta Otachela, fotografa i malarza zamojskiego, przedstawiające głównie architekturę Zamościa z pierwszych dekad powojennych. Jest to dar Krystyny Otachel, siostry autora.
- Kolekcja 109 negatywów (płyty szklane, 9 × 12 cm) Tadeusza Zaremby, również zamojskiego fotografa, architekta i konserwatora zabytków, z lat 1934–1956. Fotografie są dokumentacją architektury Zamościa z lat trzydziestych XX w. oraz prac renowacyjnych zamojskiej synagogi prowadzonych przez Zarembę w latach 1948–1950. Dar Andrzeja Nowakowskiego – 92 sztuki i Władysławy Podobińskiej – 17 sztuk.
- Zbiór 169 fotograficznych pozytywowych widoków Zamościa (w większości formatu pocztówkowego) z 1. połowy XX w., przekazany przez warszawskiego kolekcjonera Andrzeja Marka Platę.

• Kolekcja 20 negatywów na płytach szklanych (format 12 × 16 cm) z widokami architektury Zamościa z początku XX w. Z negatywów tych drukowane były widokówki Zamościa z tamtego czasu. Zbiór ten stanowi niewielki fragment dużego dorobku zawodowego fotografa Jana Strzyżowskiego, najwybitniejszego chyba zamojskiego fotografa z 1. połowy XX w. W zbiorach muzeum jest w sumie kilkadziesiąt fotografii jego autorstwa, ale jako nabytki pojedyncze lub do kilku sztuk, np. cenny zbiór 6 dużych fotografii pozytywowych z początku XX w., dotyczących historii Ordynacji Zamojskiej.

• Kolekcja 51 fotografii pozytywowych (formaty od 6 × 9 do 9 × 12 cm) z 1. połowy XX w., dokumentujących wydarzenia historyczne w Zamościu i najbliższej okolicy. Zbiór został przekazany przez Krzysztofa Czubarę.

• Rodzinna kolekcja 29 fotografii pozytywowych (od 6 × 9 do 11 × 16 cm), dotyczących historii zamojskiego kina „Stylowy" w okresie międzywojennym i tużpowojennym, przekazana przez Lucynę Bernacką, córkę Wincentego Burzyńskiego, kierownika kina z tamtych lat.

• Kolekcja księdza Kazimierza Wójtowicza, licząca 1200 czarno-białych fotografii pozytywowych różnych formatów (od 6 × 9 do 18 × 24 cm), dokumentująca obrzędy dożynkowe w okolicach Krasnobrodu na Zamojszczyźnie w latach 1970–1981. Oprócz uroczystości religijnych są też dokumentalne fotografie wieńców dożynkowych z okolicznych parafii, portrety indywidualne i zbiorowe z wieńcami, występy zespołów ludowych oraz straży pożarnych.

• Zbiór 1455 powiększeń fotograficznych (formaty od 13 × 18 do 40 × 50 cm) przekazany przez Stanisława Orłowskiego. Stanisław Orłowski jest fotografem, znawcą regionu i społecznikiem. Mieszkając od urodzenia w Zamościu, fotografuje od sześćdziesięciu lat ludzi, krajobrazy, zabytki, a przede wszystkim „swój ukochany Zamość". W roku 1961 zainicjował powstanie Zamojskiego Towarzystwa Fotograficznego, któremu prezesował od chwili powstania do 2012 r., czyli przeszło pół wieku. W roku 1968 zorganizował Biennale Fotografii „Zabytki", będące cykliczną imprezą ZTF do chwili obecnej. Do dzisiaj działa również powołana przez niego w 1988 r. Galeria Fotografii „Ratusz", którą prowadził społecznie przez ćwierć wieku. Przekazane fotografie pochodzą z archiwum prywatnego Stanisława Orłowskiego oraz z kilku Biennale Fotografii „Zabytki", a także z plenerów i wystaw członków Zamojskiego Towarzystwa Fotograficznego, w tym 316 sztuk jego autorstwa.

• Najnowszym, małym, ale bardzo cennym nabytkiem dokumentującym historyczne wydarzenia jest dar z połowy 2016 r. Jest to 7 fotografii pozytywowych z uroczystości odsłonięcia 13 sierpnia 1933 r. pomnika marszałka Józefa Piłsudskiego w zamojskich koszarach. Fotografie pochodzą z kolekcji Władysława Wolszczaka, podoficera ówczesnego 3. Pułku Artylerii Lekkiej w Zamościu, a przekazane zostały przez jego bratanka Mariana Wolszczaka.

Od roku 1985 rozpoczęto kupowanie związanych tematycznie z Zamojszczyzną kolekcji autorskich współczesnych artystów fotografów. Są to następujące kolekcje:

• 48 pozytywowych fotografii Pawła Pierścińskiego z lat siedemdziesiątych XX w. (format 30 × 40 cm) pt. „Zamojskie krajobrazy i przyroda Roztocza"; 100 pozytywowych fotografii Fryderyka Kremsera (formaty 20 × 30 i 40 × 40 cm) utrwalających życie codzienne mieszkańców Starego Miasta w Zamościu w 1971 i 1985 r.; 30 pozytywowych fotografii Stanisława Turskiego (format 35 × 45 cm) pt. „Roztocze", pojedyncze drzewa i lasy Roztocza z lat siedemdziesiątych XX w.; diapozytywy barwne zamojskiego fotografa Józefa Dudy, w tym 72 sztuki (format 6 × 6 cm) z widokami Zamościa z lat siedemdziesiątych XX w. i 150 sztuk (format 24 × 36 mm) dokumentujących Ogólnopolskie Dożynki w Zamościu w 1980 r. Wymienione zestawy autorskie włączone zostały do muzealiów fotograficznych.

• Na drugim miejscu pod względem liczby (około 3500 sztuk) plasuje się wszelkiego rodzaju pojedynczy i zbiorowy portret: wizytowy, pamiątkowy, okolicznościowy, do dokumentów itp. Większość fotografii portretowych skupiona jest w pięciu dużych archiwach indywidualnych.

• Kolejny zbiór to kolekcja 1500 negatywów Feliksa Łukowskiego (płyty szklane i błony zwojowe, od 24 × 36 mm do 9 × 12 cm), fotografa i pedagoga pochodzącego z Siemnic (gmina Rachanie) wykonanych w rodzinnej okolicy autora w latach czterdziestych XX w. Ten duży zbiór portretów mieszkańców wsi, fotografowanych od narodzin aż po śmierć, dopełniają zdjęcia związane z wojną

Jesienne omłoty, ok. 1945 r., fot. Feliks Łukowski

Naprawa mostu na Wieprzu przy tartaku w Zwierzyńcu, 1936 r., fot. Mirosław Rybicki

i okupacją – portrety partyzantów, Niemców, volksdeutschów, nasiedleńców, Sowietów, a także ukazujące życie codzienne wsi w czasie wojny. Kolekcję do muzeum przekazała Michalina Łukowska, żona autora.

• Kolekcja 335 negatywów Mirosława Rybickiego (płyty szklane i błony cięte, od 6 × 9 do 13 × 18 cm), pracownika Zarządu Ordynacji Zamojskiej w Zwierzyńcu, wykonanych na terenie ordynacji w okresie międzywojennym. Są to w większości portrety pojedyncze i zbiorowe pracowników ordynacji, miejscowych formacji POW i jednostek straży pożarnych.

• Kolekcja 154 rodzinnych fotografii portretowych z 1. połowy XX w. (pozytywy różnych rozmiarów na kartonie) braci: Stefana, Józefa i Zygmunta Pomarańskich, związanych z Zamościem pochodzeniem i działalnością, zamordowanych za działalność patriotyczną przez Niemców. Kolekcję przekazały do muzeum Mirosława Pomarańska-Leszczyńska i Danuta Stankiewicz, córki Zygmunta Pomarańskiego.

• Archiwum 126 negatywów (błony cięte 6 × 9 cm) z lat czterdziestych XX w., nieustalonego dotychczas autora, stanowiące zbiór pamiątkowych portretów mieszkańców okolic Szczebrzeszyna.

• Zbiór około 1000 negatywowych płyt szklanych i błon ciętych, stanowiący fragment archiwum zamojskiego zakładu fotograficznego „Foto–Wrzos" Wacława Warwasiewicza z lat powojennych ubiegłego wieku. Są to w większości foto-

grafie portretowe. Negatywy pozyskano w 1985 r., w czasie prac remontowych kamienicy, w której mieścił się zakład. Znaczna część tego archiwum została rozproszona, a nawet zniszczona przed przybyciem na miejsce znaleziska pracownika muzeum.

Pozostałe, mniejsze, ale również wyróżniające się wartością historyczną i pamiątkową kolekcje dotyczą szeroko pojętego portretu.

• Kolekcja 64 negatywów szklanych (9 × 12 cm) z przełomu XIX/XX w., wykonanych przez Zofię Malczewską z Sitna, dokumentujących życie mieszkańców i ówczesną architekturę okolic Sitna i Stawu Noakowskiego. Zofia Malczewska była ostatnim potomkiem licznego niegdyś rodu ziemiańskiego spod Zamościa i jedną z bardzo nielicznych kobiet zajmujących się wówczas fotografią. Kolekcję do muzeum podarował związany z autorką Wojciech Zembrzuski.

• Z końca XIX i pierwszych dekad wieku XX pochodzi także, bardzo ciekawa plastycznie, kolekcja 40 portretów rodzinnych zamojskich fotografów Wincentego i Antoniego Suchowierzów (formaty od 6 × 9 do 19 × 23 cm), na kunsztownie zdobionych tekturowych podłożach, z typowymi dla tamtej epoki stylowymi reklamami zakładów fotograficznych na odwrociu. Zdjęcia te pokazują również pracę i wyposażenie ówczesnego zakładu fotograficznego. Pamiątka rodzinna przekazana została przez Zdzisława Suchowierza, syna Antoniego.

• Na pierwsze trzy dekady XX w. datowany jest również fotograficzny album rodzinny zamościanki Tomiry Banachiewicz. Album, w typowej przedwojennej oprawie, zawiera kolekcję 80 portretów indywidualnych i zbiorowych różnych rozmiarów (od 2 × 2 do 9 × 14 cm). Tomira była córką Wincentego Banachiewicza, carskiego lekarza wojskowego, i Józefy, córki bogatego przedsiębiorcy zamojskiego Józefa Czernickiego. Urodzona 2 lata przed śmiercią ojca, poległego w połowie I wojny światowej, wraz z matką, wdową po Wincentym, związana była z rodziną Czernickich. Później, jako wykształcona prawniczka, pracowała w starostwie i magistracie zamojskim.

• Kolekcja 29 pozytywowych fotografii portretowych z około 1920 r. (od 9 × 14 do 34 × 26 cm) Antoniego Legiecia z Majdanu Ruszowskiego, żołnierza Błękitnej Armii gen. Józefa Hallera, przekazana przez krewnego, Stanisława Legiecia.

• Rodzinna kolekcja 26 fotograficznych portretów pojedynczych i zbiorowych, z lat 1909–1949, wielopokoleniowej zamojskiej rodziny muzyków i nauczycieli: Stanisława, Aleksandra i Tadeusza Bryków. Kolekcja podarowana została przez Tadeusza Bryka.

• Darowizną z końca 2016 r. jest kolekcja 95 fotografii portretowych datowanych na lata od końca osiemdziesiątych XIX w. do trzydziestych wieku XX. Są to fotografie rodzinne Krystyny Kucharskiej z Zamościa.

Odrębną grupą tematyczną jest zbiór fotografii związanych z tragedią II wojny światowej. Jego trzon stanowi 108 fotografii przekazanych przez rodziny ofiar

Święcenie pokarmów na Wielkanoc, ok. 1900 r., fot. Zofia Malczewska

wojny i eksponowanych w pierwszych latach powojennych w wilgotnych celach zamojskiej Rotundy, co znacznie pogorszyło ich stan zachowania, nim trafiły do zbiorów muzeum. Do chwili obecnej zbiór ten wzrósł do pół tysiąca fotografii, przekazywanych przez wielu darczyńców w liczbie od kilku do kilkudziesięciu sztuk. Dokumentuje on zbrodnie niemieckie na Zamojszczyźnie, a szczególnie w Rotundzie, gdzie Niemcy pod pozorem aresztu urządzili tajny obóz zagłady ludności polskiej. Do zbioru tego włączone zostały fotografie partyzantki polskiej i sowieckiej, portrety hitlerowców, zdjęcia mieszkańców Zamojszczyzny wywiezionych do niemieckich i sowieckich obozów pracy i zagłady, fotografie z ekshumacji i zbiorowych pochówków wokół Rotundy, a także dokumentujące tworzenie pomnika – cmentarza „Rotunda".

Poza większymi zespołami, które dają się wyraźnie wydzielić tematycznie, zbiory działu fotografii zawierają kilkaset pojedynczych, lub w niewielkich zespołach do kilkunastu sztuk, zabytkowych fotografii dotyczących między innymi: pamiątek po dawnej twierdzy, formacji wojskowych i straży pożarnych, portretów i *tableau* maturalnych zamojskich szkół, historii Szkolnego Ogrodu ZOO, uroczystości zamojskiego POW, wizyt w Zamościu marszałka Józefa Piłsudskiego, marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego, prezydenta RP Ignacego Mościckiego, portretów Karola Namysłowskiego i jego Orkiestry Włościańskiej, fotografii związanych z rodem Zamoyskich i Ordynacją Zamojską.

Henryk Szkutnik

BIBLIOGRAFIA

Kędziora A., zamosciopedia.pl (dostęp 2016 r.).

Siegieńczuk M., *Indywidualne archiwa fotograficzne w zbiorach Muzeum Okręgowego w Zamościu*, maszynopis w zbiorach Muzeum Zamojskiego, Zamość 1985.

Szkutnik H., *Dział fotografii. Historia i charakterystyka*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996,* red. P. Kondraciuk, A. Urbański, Muzeum Okręgowe w Zamościu, Zamość 1996, s. 116–122.

KATALOGI WYSTAW

Zamość w fotografii architekta Adama Klimka, oprac. M. Siegieńczuk, Muzeum Okręgowe w Zamościu, Zamość 1987.

Świat chałup, stodół i opłotków. Wieś w obiektywie Feliksa Łukowskiego z Siemnic, pow. Tomaszów Lubelski. Fotografie z lat 40. i 50. XX wieku, red. i oprac. J. Kuśnierz, H. Szkutnik, A. Urbański, Muzeum Zamojskie, Zamość 2005.

W. Maziarczyk, *Fotografująca ziemianka. Nieznane fotografie Zofii Malczewskiej z Sitna*, Muzeum Zamojskie, Zamość, 2013.

Zamość w fotografii Jana Bułhaka i współczesnej, wystawa Zamojskiej Grupy Fotograficznej, red. M. Chmiel, Muzeum Zamojskie, Zamość 2016.

SUMMARY

The collection of the Department of Photography in the Zamość Museum contains photographic negatives, diapositives and positives on pasteboard coming from the end of the 19th century to the eighties of the 20th century. The oldest object dates back to 1885, about 400 items come from the turn of the 19th and 20th centuries, and the vast majority of the collection is from the interwar period, the Second World War and the first post-war decades. The collection, gathered mostly from the 1980s to the present days, contains more than 9 thousands historic photographs. These are pictures from Zamość and its surrounding districts. They present individual and collective portraits, more important events, architecture, nature and landscapes. Most of the collection consists of large sets, numbering from several dozen to several hundred pieces.

ZBIORY MARTYROLOGICZNEGO PUNKTU UPAMIĘTNIENIA „ROTUNDA" W ZAMOŚCIU

Eksponaty związane z martyrologią Zamojszczyzny w okresie II wojny światowej zgromadzone są w dziale „Rotunda". Nazwa nawiązuje do XIX-wiecznego obiektu fortecznego, który w czasie II wojny został zajęty przez niemiecką komórkę Tajnej Policji Państwowej Gestapo (Geheime Staatspolizei). W jej murach i na przyległym terenie funkcjonariusze niemieccy czasowo więzili ludność polską z Zamościa i Zamojszczyzny, następnie więźniów rozstrzeliwano lub wywożono do obozów koncentracyjnych, nie prowadząc przy tym żadnej administracji ani ewidencji.

Rotunda – XIX-wieczny obiekt twierdzy zamojskiej

Zgromadzone eksponaty pozyskane zostały głównie dzięki działaniom Stowarzyszenia Komitetu Budowy Pomnika Mauzoleum „Rotunda" w Zamościu, który swoją pracę rozpoczął w sierpniu 1944 r. Komitet dokumentował przerażającą spuściznę po okupacji niemieckiej i jednocześnie nie dopuścił do zajęcia Rotundy przez NKWD (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR) tak,

jak to miało miejsce w przypadku gmachu Czerskiego, dawnej siedziby gestapo, gdzie bezpośrednio po odejściu Niemców swoje urzędowanie rozpoczęło NKWD.

Do zadań Stowarzyszenia, zgodnie z jego statutem zatwierdzonym w kwietniu 1945 r. przez Starostwo Powiatowe w Zamościu, należało między innymi:

> Prowadzenie kroniki i gromadzenie materiałów dotyczących zbrodniczej działalności Niemców na Rotundzie w Zamościu i Zamojszczyźnie. Zbieranie dowodów rzeczowych dotyczących martyrologii polskiej z okresu okupacji niemieckiej w Polsce celem przekazania ich Muzeum Miejskiemu.

Czy kronika była prowadzona – tego nie wiemy, nie zachowały się materiały, wiemy natomiast, że zbierane były relacje i wspomnienia z okresu II wojny światowej na Zamojszczyźnie. Zostały wydane w czterech tomach pod redakcją Zygmunta Klukowskiego jako *Materiały do dziejów Zamojszczyzny w latach wojny 1939–1944*: t. 1 – *Terror niemiecki na Zamojszczyźnie 1939–1944*, Zamość 1945; t. 2 – *Zamojszczyzna w walce z Niemcami 1939–1944*, Zamość 1946; t. 3 – *Niemcy i Zamojszczyzna 1939–1944*, Zamość 1946; t. 4 – *Dywersja w Zamojszczyźnie 1939–1944*, Zamość 1947.

Zgromadzone przez Komitet relacje, zdjęcia, dokumenty przesyłano również do Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich w Polsce, której członkiem był Zygmunt Klukowski. Wykorzystano je podczas wystawy „Zbrodnie niemieckie w Polsce 1939–1945", zorganizowanej w 1946 r. przez Główną Komisję Badania Zbrodni Niemieckich w Polsce, Instytut Pamięci Narodowej, Wydział Muzeów i Pomników Martyrologii Polskiej, Centralną Żydowską Komisję Historyczną w Łodzi, Związek Byłych Więźniów Politycznych Obozów Hitlerowskich przy współudziale Muzeum Narodowego w Warszawie pod protektoratem prezydenta Krajowej Rady Narodowej Bolesława Bieruta. We wspomnieniach pod datą 5 czerwca 1946 r. Zygmunt Klukowski napisał:

> Zamiast różnych wykresów, zdjęć i flag w holu postawiłbym gilotynę, szubienicę i narzędzia tortur (na przykład „koziołek"), które ustawione na piętrze w wąskich przejściach nie sprawiają już takiego wrażenia. Prowincja dała stosunkowo mało eksponatów. I tu wyróżnia się Zamojszczyzna. Dużo było przedmiotów i plakatów z nalepką: „Ze zbiorów dr. Zygmunta Klukowskiego".

Kolejnym zadaniem Komitetu było przygotowanie obiektu Rotundy i przyległego terenu na potrzeby Muzeum Martyrologii Zamojszczyzny. Dzięki ogromnej ofiarności ludzi skupionych w Komitecie i społecznemu zaangażowaniu mieszkańców Zamościa i Zamojszczyzny w krótkim czasie udało się wykonać prace porządkowe, ekshumacyjne i upamiętniające. Zgodnie ze Statutem:

> § 1. Do Komitetu może należeć każdy Polak dobrej woli mający chęć oddać część wolnego czasu i pracy dla pamięci pomordowanych.

Komitet Budowy Pomnika Mauzoleum „Rotunda"

§ 2. Członkowie Komitetu dzielą się na czynnych i wspierających. Członkowie czynni tworzą Prezydium i wchodzą w skład sekcji. Członkiem wspierającym jest każdy obywatel wpłacający miesięczną dobrowolną przez siebie każdorazowo określoną kwotę pieniężną do kasy Komitetu.

W zbiorach Muzeum Zamojskiego znajduje się książka składek założona w styczniu 1945 r. z podpisami przewodniczącego KBPM „Rotunda" Stefana Milera i skarbnika ks. Włodzimierza Rychwalskiego. Regularnie składki rocznie wpłacało około 180 osób, księga kończy się w 1949 r., w tym też roku zakończył działalność Komitet Budowy Pomnika Mauzoleum Zamojszczyzny „Rotunda".

Rozmach i tempo prac wykonywanych w Rotundzie generowały duże środki finansowe. Dobrowolne składki nie były wystarczające, aktywizowano również dużą liczbę mieszkańców wokół idei budowy Mauzoleum. W tym też celu wydrukowano cegiełki o nominałach 25 zł i 50 zł, a Stefan Miler (pierwszy przewodniczący Komitetu) wydał w 1944 r. tomik wierszy *Rotunda* przy wsparciu Zenona Michalskiego, kierownika Drukarni Powiatowej Rady Narodowej, jako własny wkład w budowę Mauzoleum. Ogłaszano również przez lokalny radiowęzeł i prasę zbiórkę uliczną na rzecz Rotundy. Prace fizyczne, jak odkopywanie grobów, usypywanie alejek, nasadzanie drzew, wykonywano we własnym zakresie z pomocą uczniów szkół średnich i dorosłych mieszkańców Zamościa. Nad całością czuwał inż. architekt Adam Klimek, który wykonał plany zagospodarowania obiektu Rotundy i przyległego terenu w kilka tygodni

po wyjściu Niemców z Zamościa. Projekty przez niego opracowane o wysokich walorach artystycznych i architektonicznych zostały zatwierdzone w styczniu 1945 r. przez Wydział Budownictwa Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie.

Mimo ogromnego zaangażowania mieszkańców Zamościa, Komitetu i ludzi dobrej woli potrzeby były ogromne. Bez zewnętrznego wsparcia finansowego rozpoczętemu dziełu groziło przerwanie prac budowlanych. Komitet zwrócił się wówczas o pomoc do ministra sprawiedliwości i jednocześnie przewodniczącego Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich w Polsce (działała w latach 1945–1949) Henryka Świątkowskiego, przedwojennego zamojskiego adwokata i posła na Sejm. Minister osobiście zaangażował się i wspomógł rozpoczęte dzieło. Prace nad budową Pomnika Mauzoleum „Rotunda" nabrały tempa i już w kwietniu 1947 r. nastąpiło uroczyste otwarcie Muzeum Martyrologii Zamojszczyzny „Rotunda". W 12 celach Rotundy postawiono symboliczne mogiły – pomniki pamięci, w pozostałych pięciu wyeksponowano materiały ilustrujące życie mieszkańców Zamojszczyzny w czasie II wojny światowej. Znalazły się tam plakaty, afisze, ogłoszenia, zdjęcia, dokumenty i przedmioty znalezione na terenie Rotundy. Złe warunki ekspozycyjne (wilgoć, przemarzanie, brak właściwych zabezpieczeń) spowodowały konieczność zabrania eksponatów. W roku 1967 zabrane obiekty włączono do zbiorów muzeum jako dział „Rotunda". Część z nich poddano konserwacji w Państwowej Pracowni Konserwacji Zabytków w Warszawie. Urządzono nową wystawę czasową. Od początku prowadzenia prac w Rotundzie do 2000 r. strażnikiem pamięci miejsca, a także opiekunem ekspozycji, cmentarza i całego terenu był ogrodnik Józef Wełna, który z wielkim zaangażowaniem dbał o ochronę zgromadzonych obiektów.

Zbiory „Rotundy" składają się z niemieckich afiszy, plakatów, ogłoszeń, gazet propagandowych rozwieszanych na ulicach Zamościa w latach II wojny światowej, listów wysyłanych z obozów koncentracyjnych, przedmiotów martyrologii. Wśród ogłoszeń i plakatów są zarządzenia o charakterze powszechnym, podpisywane przez generalnego gubernatora Hansa Franka lub innych central niemieckich, oraz plakaty i zarządzenia o charakterze regionalnym, drukowane w drukarni zamojskiej. Zbiór zamojskich druków wojennych znajduje się również w dziale archiwaliów Muzeum Zamojskiego i w Archiwum Państwowym w Zamościu.

Zbiór zamojskich niemieckich druków ulotnych zachował się dzięki pracownikom urzędu miasta i drukarni zamojskiej, między innymi dzięki zecerowi Władysławowi Mazurowi ps. „Średniak", „Firet", żołnierzowi Armii Krajowej, osobie najbardziej wtajemniczonej w działania konspiracyjne komórki legislacyjnej. Przygotowywał on dokumenty dla osób poszukiwanych przez gestapo, a także był odpowiedzialny za gromadzenie druków, afiszów i ogłoszeń niemieckich. W Archiwum Państwowym w Zamościu znajduje się „Księga kontroli rozlepianych ogłoszeń i afiszów", na podstawie której możemy odtworzyć całą

Sztandar Polskiego Związku Byłych Więźniów Politycznych Obozów Koncentracyjnych i Więzień 1939–1945 Koło Zamość

sferę informacyjną czasów wojny w Zamościu. Ponieważ część z zachowanych dokumentów posiada pieczątkę zezwalającą na rozplakatowanie z datą dzienną, należy więc przypuszczać, że również w radzie miasta istniały komórki konspiracyjne zabezpieczające dokumenty i druki ulotne.

Wśród zgromadzonych eksponatów są również druki osobiste, przekazane przez osoby prywatne, wśród nich dokumenty tożsamości i karty rozpoznawcze, pisma urzędowe, karty pracy, pocztówki niemieckiej poczty polowej z Zamościa, pocztówki okolicznościowe wysłane z oflagu VII A Murnau, listy z Oflagu II C Woldenberg i obozów koncentracyjnych w: Sachsenhausen-Oranienburg, Auschwitz, Ravensbrück, grypsy, karty żywnościowe, bony towarowe, pasiaki więźniów, drewniaki. Oddzielną grupę stanowią eksponaty znalezione w Rotundzie. Są to narzędzia tortur i rzeczy osobiste (łyżki, miski, medaliki, zamki od pugilaresu).

W zbiorach działu „Rotunda" znajduje się również Sztandar Polskiego Związku Byłych Więźniów Politycznych Obozów Koncentracyjnych i Więzień 1939–1945 Koło Zamość. Organizacja działała w strukturach ogólnopolskich do 1949 r. Prezesem Koła był Sak P., o czym informuje grawer na jednym z gwoździ sztandarowych. Działalność Związku nie trwała długo, we wrześniu

1949 r. decyzją Biura Politycznego PZPR powołano Związek Bojowników o Wolność i Demokrację, do którego włączono wszystkie istniejące organizacje kombatanckie. Na zjeździe scaleniowym w Lublinie należało oddać sztandary wszystkich organizacji kombatanckich. Przedstawiciel zamojskiego Koła drzewce wraz z płatem sztandaru ukrył i przywiózł do Zamościa, po czym przekazał do muzeum. O wydarzeniu tym poinformował Jerzy Łęcki z Zamościa.

Najnowszy dar zbioru „Rotunda" pochodzi z 2009 r. Są to dokumenty, listy, fotografie z okresu wojny należące do Bolesława Cichockiego z Brodów Małych. Materiały te zostały znalezione podczas remontu kamienicy w Szczebrzeszynie.

Ogółem zbiór „Rotunda" liczy 519 eksponatów.

Maria Rzeźniak

BIBLIOGRAFIA

Klukowski Z., *Zamojszczyzna 1944–1959*, t. I–II, Ośrodek Karta, Warszawa 2007.

Leszczyńska Z., *Obwieszczenia śmierci w Dystrykcie Lubelskim*, Stowarzyszenie Byłych Więźniów Politycznych Zamku Lubelskiego i „Pod Zegarem", Lublin 1994.

Rzeźniak M., *Rotunda Zamojska*, Polska Agencja Promocji Turystyki, Warszawa 1995.

Rzeźniak M., *Rotunda Zamojska*, Muzeum Zamojskie, Zamość 2007.

SUMMARY

The collection of the Rotunda Department contains an archive material, documenting the period of the German occupation in the Zamość region. It was gathered by the Committee for the Construction of the Monument of the Rotunda Mausoleum that was established in August, 1944. The first exhibition comprising the collected objects was presented to the public in 1950. It showed a rich collection of newspapers, posters and objects which were found in the Rotunda or donated by former prisoners of concentration camps. In 1967 all of these objects were included to the collection of the Zamość Museum as the Rotunda Department. Now, the collection numbers 519 exhibits.

ZBIÓR ARCHIWALIÓW

Zbiory działu historycznego to liczące ponad 1300 jednostek inwentarzowych archiwum. Ma ono charakter dokumentacji źródłowej o znaczącej dla Zamościa i byłej Ordynacji Zamojskiej wartości historycznej. Gromadzeniem tego typu obiektów Muzeum Zamojskie zajęło się od samego początku swojego istnienia. Te najdawniej zdokumentowane pochodzą z 1938 r. Trzeba zaznaczyć, iż zbiór nie jest jednolity pod żadnym względem, gdyż powstał w wyniku nie-

Perspektywiczny plan Zamościa, miedzioryt kolorowany z dzieła G. Brauna i F. Hogenberga, *Civitates Orbis Terrarum*, t. VI, Kolonia, 1617 r.

mających z sobą nic wspólnego sukcesywnie napływających ofert. Najczęściej akceptowanymi przez muzeum były dary, przekazy depozytowe oraz sprzedaż. Dla przejrzystości całość tak zgromadzonego zbioru podzielono w sposób zgodny z zasadami odnoszącymi się do zasobów archiwalnych. Tworząc katalog tematyczny, wyodrębniono następujące kategorie dokumentów: 1) ikonografia, 2) kartografia, 3) zbiór afiszy, plakatów i druków ulotnych, 4) zbiór dokumentów XVI–XVIII w., 5) zbiór dokumentów XIX–XX w. do roku 1939, 6) zbiór dokumentów powstałych po 1939 r., 7) prasa, 8) judaika, 9) kopie, faksymile, reprodukcje, 10) zbiory Michała Pieszki, 11) zbiory Adama Klimka, 12) zbiory Stanisława Namysłowskiego. Z uwagi na to, że omówienie wszystkiego przekracza możliwości określone dla niniejszego tekstu, zdecydowano się scharakteryzować tylko te zasoby, których zawartość wydaje się najcenniejsza.

Do źródeł ikonograficznych zaliczamy m.in. fotografie, pocztówki, plakaty, obrazy. Materiały ikonograficzne stanowią ważny i bardzo interesujący sposób przedstawienia wydarzeń historycznych. Zatrzymują w pewien sposób czas, przekazując obraz tego, co działo się w jakimś momencie historii. Mówią, jak

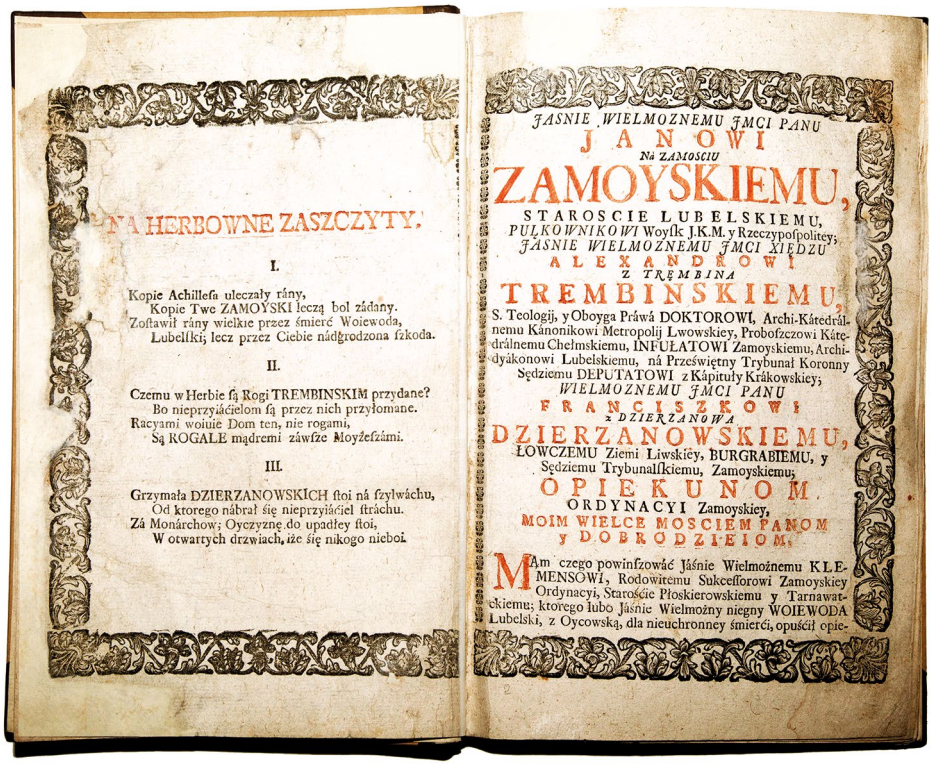

NA HERBOWNE ZASZCZYTY.

I.

Kopie Achillesa uleczały rány,
Kopie Twe ZAMOYSKI leczą bol zádany.
Zostawił rány wielkie przez śmierć Woiewoda,
Lubelski; lecz przez Ciebie nádgrodzona szkoda.

II.

Czemu w Herbie są Rogi TREMBINSKIM przydane?
Bo nieprzyiáćielom są przez nich przyłomane.
Racyami woiuie Dom ten, nie rogami,
Są ROGALE mądremi záwsze Moyżeszámi.

III.

Grzymała DZIERZANOWSKICH stoi ná szylwáchu,
Od ktorego nábrał się nieprzyiáćiel strách u.
Zá Monárchow; Oyczyznę do upadłey stoi,
W otwartych drzwiach, iże się nikogo nieboi.

JASNIE WIELMOZNEMU JMCI PANU
JANOWI
Ná ZAMOSCIU
ZAMOYSKIEMU,
STAROSCIE LUBELSKIEMU,
PULKOWNIKOWI Woyſk J.K.M. y Rzeczypoſpolitey;
JASNIE WIELMOZNEMU JMCI XIĘDZU
ALEXANDROWI
Z TRĘMBINA
TREMBINSKIEMU,
S. Teologij, y Oboyga Práwá DOKTOROWI, Archi-Kátedrálnemu Kánonikowi Metropolij Lwowskiey, Proboſzczowi Kátedrálnemu Chełmskiemu, INFUŁATOWI Zamoyskiemu, Archidyákonowi Lubelskiemu, ná Przeświętny Trybunał Koronny Sędziemu DEPUTATOWI z Kápituły Krákowskiey;
WIELMOZNEMU JMCI PANU
FRANCISZKOWI
z DZIERZANOWA
DZIERZANOWSKIEMU,
ŁOWCZEMU Ziemi Liwskiey, BURGRABIEMU, y Sędziemu Trybunalſkiemu, Zamoyskiemu;
OPIEKUNOM
ORDYNACYI Zamoyskiey,
MOIM WIELCE MOSCIEM PANOM
y DOBRODZIEIOM.
MAm czego powinſzowáć Jáśnie Wielmożnemu KLEMENSOWI, Rodowitemu Sukceſſorowi Zamoyskiey Ordynacyi, Staroście Płoskierowskiemu y Tarnawatskiemu; ktorego łubo Jáśnie Wielmożny niegny WOIEWODA Lubelski, z Oycowską, dla nieuchronney śmierći, opuścił opie-

Stanisław Duńczewski, *Kalendarz polski y ruski na Rok Pański 1753*, drukarnia Akademii Zamojskiej, Zamość, 1752 r.

wyglądały miejsca, w których żyli ludzie, i jak wyglądało ich życie codzienne. Dzięki obrazom możemy śledzić wszelkie zmiany otaczającego nas świata.

Wśród bez mała 130 obiektów, którymi dysponuje Muzeum Zamojskie w Zamościu, a określanych jako ikonograficzne, są stare grafiki, pocztówki, zdjęcia i rysunki. Najcenniejszy dla muzeum jest wykonany w technice miedziorytniczej przez Franza Hogenberga barwny plan Zamościa zatytułowany *Zamoscium Nova Poloniae Civitas a Magnifico Eius Regni Cancellario a Fundamentis Extructa*. Opublikowany w 1617 r. w tomie szóstym prestiżowego wydawnictwa Georga Brauna *Civitates Orbis Terrarum* stanowi bezcenny przekaz realizacji założeń urbanistycznych miasta zaprojektowanego na gruncie idei renesansowych. Warte odnotowania są egzemplarze rycin uwidaczniających postacie historyczne, w tym kanclerza i hetmana wielkiego koronnego Jana Zamoyskiego. Wśród nich znajdują się portrety wykonane przez takich rytowników, jak Dominik Custos (1560–1612), Cornelis Meyssens (1612–1670) czy Antoni Oleszczyński (1794–1879). W dziale ikonografii natrafiamy również na atrakcyjne tak pod względem artystycznym, jak i historycznym rysunki. Stanowią je dokumentacyjne widoki modernizowanych przez Korpus Inżynierów Wojskowych w latach dwudziestych XIX w. reprezentacyjnych budynków Zamościa, m.in. ratusza, kolegiaty oraz kościoła oo. Franciszkanów.

Muzeum Zamojskie może poszczycić się pokaźną kolekcją pocztówek, które, podobnie jak grafiki lub fotografie, są cennym materiałem dostarczającym interesujących informacji na temat historii Zamościa i jego mieszkańców. Przedstawiają atmosferę okresu, w którym powstały, pokazują nieistniejącą architekturę i jej otoczenie, modę, środki transportu.

Dział kartograficzny to zespół 66 zabytkowych map. Najstarszy egzemplarz pochodzi z 1789 r. Jest to mapa środkowej części Królestwa Galicji i Lodomerii z popularnego atlasu „Schauplatz der fünf Theile der Welt" wydawanego periodycznie w Wiedniu przez Franza von Reillyego. Autorem wykonanego na miedzianej płycie pierwowzoru jest Ignaz Albrecht. Jednym z najciekawszych i najwartościowszych zabytków kartograficznych, jakie zamojskie muzeum posiada, jest ścienna *Mapa poglądowa Królestwa Polskiego*, opracowana i wydana przez nauczycielkę Jadwigę Wójcicką w 1885 r. Mający wymiary 155 × 125 cm arkusz jest wspaniałym przykładem realizacji scenariusza budowania świadomości narodowej, opracowanego przez polskich pozytywistów w 2. połowie XIX w. Mapę zredagowała osoba bez specjalistycznego przygotowania zawodowego, określanego jako kartograficzne, a mimo to jest dzisiaj traktowana jako wartościowy przykład tej dziedziny naukowej.

Przykładem efektownych zabytków kartograficznych znajdujących się w Muzeum Zamojskim jest „Mappa jeneralna województwa podlaskiego" autorstwa wybitnego polskiego kartografa Juliusza Kolberga. Wykonana w tech-

nice litograficznej i ręcznie kolorowana pochodzi z *Atlasu ośmiu województw Królestwa Polskiego* wydanego w 1827 r.

Prezentując zbiór, należy zasygnalizować obecność kilku map Ordynacji Zamojskiej. Najstarszą wśród nich jest starannie opracowana mapa z 1903 r., zatytułowana *Sytuacyjny plan lasów Ordynacji Zamojskiej położonych w powiecie zamojskim lubelskiej guberni*. Język rosyjski, którym posłużono się do zredagowania opisu, świadczy o polityczno-administracyjnych realiach czasu jej powstania.

Dokumenty z okresu staropolskiego XVI–XVIII w. stanowią ten rodzaj zbiorów, które otoczone są szczególną opieką i z którymi obchodzi się z wyjątkową pieczołowitością. Ma to miejsce zarówno ze względu na niepowtarzalność ich występowania, jak i znaczenie historyczne. W muzeum znajdują się z reguły pojedyncze rękopisy, będące zapewne kiedyś w większych zespołach akt. Są również takie, które pochodzą z archiwów prywatnych. Reprezentowane są m.in. takie ich kategorie, jak akta kancelarii królewskiej, kapituły zamojskiej, garnizonu twierdzy zamojskiej oraz magistratu zamojskiego. Dużo jest również takich, które wydawały różne agendy legislatury Ordynacji Zamojskiej, oraz takich, które stanowią dokumentację administracji państwowej.

***Sytuacyjny plan lasów Ordynacji Zamojskiej położonych w powiecie zamojskim lubelskiej guberni*, 1903 r.**

Magistrat Miasta Zamoscia Zaswiadcz
Jako Kazimierz Buczko z Wsi Iwancza zwaney
leżącey pod Dukla, będący i tam Rodzicow maiący,
iest w Stanie dotąd Młodzienskim i że zony niemiał i
niema Co dla tym lepszey wiary i wagi przy wyciśnie
niu pieczęci Magistratualney podpisami Stwierdza
Datt: w Zamosciu Dnia 24.go Stycznia 1789 Roku
Antoni Zielinski Burmistrz Zam.
Franc. Pustka
Syndicus

Zaświadczenie wystawione przez burmistrza Miasta Zamościa dla Kazimierza Buczko, rękopis, 1789 r.

Najwartościowszy dokument to akt lokacyjny Zamościa z 1580 r. Należy zaznaczyć, że jest on najstarszym świadectwem zamojskich dziejów, którego posiadaniem muzeum w Zamościu może się poszczycić. Nie jest oryginałem, zredagowanym i upublicznionym przez Jana Zamoyskiego 10 kwietnia 1580 r. w Jarosławcu. Jest to o kilka miesięcy późniejszy jego transumpt, wytworzony przez kancelarię królewską. Datowany w Wilnie 12 czerwca 1580 r. dokument zaopatrzony jest w pieczęć króla Stefana Batorego i uwierzytelniony podpisem tego władcy.

Oprócz dokumentu lokacji Zamościa w zasobach działu historycznego muzeum znajdują się jeszcze dwa dyplomy królewskie. Są to: przywilej króla Augusta III dla cerkwi tyszowieckiej z 1760 r. oraz pochodzący 1790 r. patent na szarżę kapitana w regimencie króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Do wyjątkowych ze względu na proweniencję należą rękopisy z przekazu Bronisława Ussasa. Bronisław Ussas (1885–1977) był księdzem i działaczem społecznym. Jako członek, później prezes, powstałej w wyniku ustaleń traktatu

Opis praw i obowiązków członków cechu szewskiego w Zamościu, pergamin, rękopis, Zamość, 1691 r.

ryskiego polsko-sowieckiej Komisji Rewindykacyjnej przyczynił się do odzyskania wielu cennych dóbr kultury polskiej zagrabionych przez Rosję w czasach zaborów. W roku 1971 ówczesne Muzeum Ziemi Zamojskiej stało się właścicielem niewielkiej kolekcji dokumentów, które były w jego posiadaniu. Powstałe w XVI, XVII i XVIII w. na terenie powiatów wiłkomirskiego, kowieńskiego, upickiego i wileńskiego są materiałem przydatnym w badaniach nad wieloma aspektami społecznymi dawnej Rzeczypospolitej. Są, przede wszystkim, godnym uwagi źródłem ilustrującym kształtowanie się świadomości narodowej szlachty na terytorium Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Ważną częścią posiadanej dokumentacji są dokumenty zamojskich cechów rzemieślniczych z XVII i XVIII w. Jako nienaruszalny majątek, swoisty „skarb publiczny" określonej grupy zawodowej, były przez stulecia przechowywane wraz z pieniędzmi, księgami i innymi akcesoriami cechowymi w specjalnych skrzyniach pod opieką starszych cechu. Spisywano je z reguły na pergaminach i dotyczyły wszelkich spraw prawnych, a także regulaminowych, które obowiązywały wszystkich członków.

Dużym, wartym wymienienia zespołem archiwaliów przechowywanych w Muzeum Zamojskim w Zamościu jest zbiór afiszy, plakatów i druków ulotnych. W chwili obecnej jest to kategoria muzealiów, która liczy ponad 300 jednostek inwentarzowych.

Afisze, plakaty oraz wszelkiego rodzaju druki okolicznościowe pełniły funkcje informacji, reklamy, propagandy lub agitacji politycznej. Stanowiły charakterystyczny zapis życia kulturalnego danej społeczności. Były i są do dzisiaj bardzo czytelnym znakiem swoich czasów. Szczególną wartość dla Muzeum Zamojskiego mają te, które były wydawane i kolportowane przez okupacyjne władze niemieckie w okresie II wojny światowej. Warto odnotować, że zgromadził je pracownik zamojskiej drukarni, który z każdej emisji odkładał kilka egzemplarzy, po czym całą kolekcję, już po wojnie, przekazał do Muzeum Ziemi Zamojskiej. Kolekcja jest jedną z najczęściej wykorzystywanych w pracach naukowo-wystawienniczych.

Afisz filmowy kinoteatru „Oaza" w Zamościu, druk, Zamość, 1939 r.

W dziale historycznym przechowywane są rzeczy, które kiedyś należały do utworzonej w 1881 r. przez Karola Namysłowskiego Orkiestry Włościańskiej. Liczące prawie 300 jednostek inwentarzowych stanowią wyróżniającą się pod względem wartości historycznej kolekcję. Zbiór powstał w wyniku 3 pokaźnej wielkości przekazów dokonanych przez osoby prywatne oraz przez kierownictwo Polskiej Orkiestry Włościańskiej im. Karola Namysłowskiego, która w latach osiemdziesiątych XX w. stała się beneficjentem majątku zlikwidowanej Izby Pamięci w Starym Zamościu.

W muzealnych zbiorach znajdują się również pamiątki związane z osobą Michała Pieszki, jednego z założycieli muzeum. Michał Marian Pieszko (1890–1969) był z wykształcenia historykiem i geografem. Od roku 1917 do śmierci mieszkał w Zamościu i pracował jako nauczyciel. Dzięki wieloletniej aktywności zawodowej oraz licznym osiągnięciom w działalności społecznej jest do dzisiaj jedną z najbardziej znanych postaci w mieście. Jako niestrudzony badacz jego dziejów pozostawił po sobie olbrzymi dorobek, który pod koniec życia przekazał testamentem Muzeum Ziemi Zamojskiej. W przejętej w 1970 r. spuściźnie znalazło się m.in. rodzinne archiwum. Wraz z zachowanymi rękopisami prac naukowych stało się wyodrębnionym zespołem zabytkowych akt w dziale historycznym. Szczegółowy inwentarz opisuje zawartość 69 teczek dokumentów składających się na jego całość.

Waldemar Maziarczyk

BIBLIOGRAFIA

Iskrzycki A., *Dzieje Zamościa i Południowej Lubelszczyzny*, Lublin 1956.

Kowalczyk K. (opr.), *Inwentarz zbioru rękopisów Michała M. Pieszki 29 VI 1890–29 XII 1969*, Zamość 1976 (maszynopis).

Szczygieł R., *Przywilej lokacyjny Zamościa z 1580 roku*, Lublin 1980.

KATALOGI WYSTAW

Töchter Europas. Frauen machen Geschichte, red. H. Beutter i I. Fehle, Schwäbisch Hall 1996, s. 217–259 [katalog wystawy w Muzeum Halsko-Frankońskim w Schwäbisch Hall].

Jan Zamoyski wódz – mecenas – polityk, opr. P. Kondraciuk, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość [2005].

Pod wspólnym niebem. Rzeczpospolita wielu narodów, wyznań, kultur (XVI–XVIII w.), red. I. Kąkolewski, M. Kopczyński, Muzeum Historii Polski, Zamek Królewski w Warszawie, Warszawa 2012.

SUMMARY

The collection of archives being a main part of the Historical Department of the Zamość Museum, has been formed since 1938. Nowadays, it counts over 1.300 inventory units. Among thematically separated categories of documents it is worth mentioning the most valuable items. They comprise iconography, cartography, collection of posters, collection of documents from the 16th to 18th centuries, collection of Michał Pieszka and collection of Stanisław Namysłowski.

ZBIORY TECHNICZNE

Dział „Technika" to najmłodszy dział Muzeum Zamojskiego. Gromadzone są w nim głównie przedmioty codziennego użytku, które – niezauważone – giną, ustępując miejsca nowocześniejszym i doskonalszym urządzeniom.

Przedmioty, które niedawno były jeszcze w użytkowaniu, dla młodego pokolenia stały się już wręcz „abstrakcyjne". Gromadząc je, chcemy przypominać obecnym i następnym pokoleniom o rozwoju cywilizacji związanej ze środkami materialnymi oraz umiejętnością i celowością posługiwania się nimi. Te możliwości były i są przydatne w rozwoju działalności gospodarczej i nie tylko. Połączenie działalności gospodarczej z postępami nauki miało i ma wpływ na rozwój techniki oraz różnych technologii. Przemiany, które zachodziły w technologii w wyniku rozwoju i związanych z tym procesów, miały wpływ na realizację celów gospodarczych. Zastosowany w obecnych warunkach proces

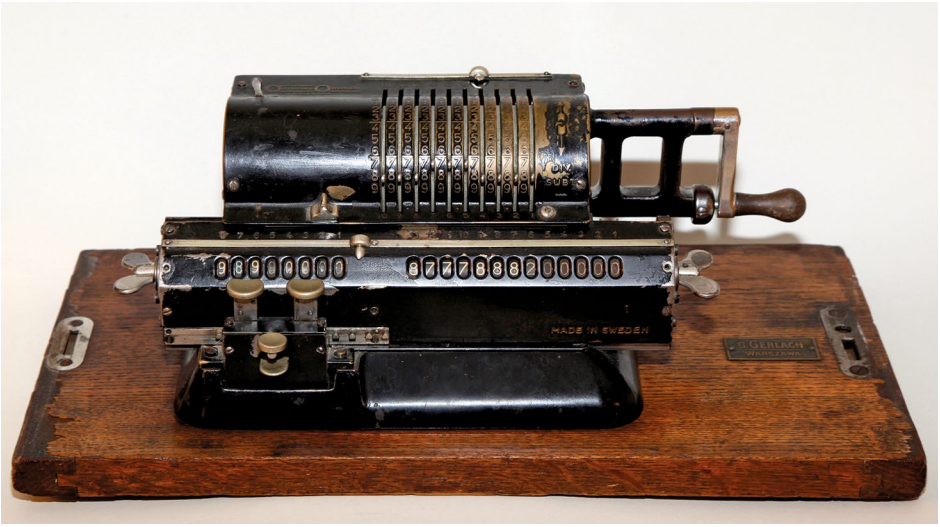

Arytmometr – maszyna licząca, lata 30.–60. XX w.

technologiczny podlega ciągłemu unowocześnianiu. Duży wpływ na rozwój techniczny ma ścisła współpraca z nauką, z jej postępem i praktycznym wykorzystaniem w różnych dziedzinach życia. Automatyzacja przejęła czynności umysłowe człowieka, wprowadzając w to miejsce oprogramowanie. W ten sposób automatyka wyparła mechaniczną obsługę narzędzi pracy.

Powstały dział ma za zadanie gromadzenie zabytków techniki, które są świadectwem cywilizacyjnego postępu, a pod wpływem zachodzących przemian technologicznych stają się bezużyteczne. W ostatnim okresie rozwinęło się zbieractwo tych przedmiotów, które zaowocowało powstawaniem różnych kolekcji. Pasja kolekcjonerska naszych poprzedników pozwoliła ocalić wiele ciekawych urządzeń. Dzięki temu możemy podziwiać ich rozwój czy zmieniający się wygląd spowodowany modą, tworzeniem się nowych wzorów lub typów. Nie dziwi zatem, że ich piękna forma, połączona z walorami użytkowymi, wzbudza zamiłowanie i podziw kolekcjonerów. Osoba tworząca przedmioty techniczne niejednokrotnie dbała o ich walory estetyczne, zdobiąc je kalkomanią lub stylizowanym liternictwem. Przedmioty przechowywane w naszych mieszkaniach nieraz tworzą jego indywidualny charakter, stając się ciekawym elementem w zaaranżowaniu wnętrza. Dzięki kolekcjonerstwu przedmioty nie tylko zostały ocalone od zniszczenia, ale są też dowodem myśli twórczej polskich konstruktorów i projektantów. Mówią o rozwoju polskiego przemysłu, wymia-

Waga stołowa dwuszalkowa, XX w.

Łącznica telefoniczna, pocz. XX w.

Polski odbiornik radiowy kryształkowy, lata 1934–1939

nie handlowej czy technicznej. Gromadzone przedmioty codziennego użytku mają również duże znaczenie dla kultury bycia człowieka, jako że wypierane są z naszego życia przez urządzenia bardziej nowoczesne.

Zachowane obiekty tworzą materialną historię. Niektóre z nich służyły do identyfikacji przedmiotów. Interesującym przykładem jest zbiór tablic rejestracyjnych do rowerów z początku XX w., które były umieszczane za siodełkiem prostopadle do osi roweru. Duże zmiany zaszły w technice posługiwania się liczbą w codziennym życiu, między innymi wykorzystywanej w rachunkowości czy potrzebnej w wymianie handlowej. Taki zbiór, począwszy od drewnianych liczydeł, poprzez ręczny kalkulator, arytmometr, do maszyny liczącej, też możemy zobaczyć w naszych zbiorach.

Wśród eksponatów znajdują się narzędzia pracy rzemieślniczej. Posiadamy obiekty związane z pracą cholewkarza, rymarza czy tapicera. Możemy więc na nowo odtworzyć jedną z dziedzin rzemieślniczych, które zostały wyparte przez przemysł. W ten sposób w naszych zbiorach znalazły się narzędzia kamasznicze z warsztatu Bolesława Obuchowskiego wraz z maszyną do szycia skóry, które jeszcze niedawno służyły rzemieślnikowi w jego pracy.

Dzięki współpracy Muzeum Zamojskiego z Leszkiem Sadowskim oraz innymi członkami Lubelskiego Klubu Kolekcjonerów w 2010 r. w muzeum została zorganizowana wystawa „Zabytki techniki codziennego użytku". Poznaliśmy dzięki niej ludzi zafascynowanych tą dziedziną kolekcjonerstwa, których zbiory liczą niejednokrotnie tysiące eksponatów.

Po zakończeniu wystawy muzeum pozyskało od kolekcjonerów nowe ciekawe obiekty, m.in. radio kryształkowe, dzięki któremu można było słuchać audycji radiowych. Jest to pierwszy polski odbiornik „Detefon", wyprodukowany przez Państwową Wytwórnię Łączności w Warszawie. Odbiornik kryształowy z podłączoną parą słuchawek nie wymagał dostępu do sieci elektrycznej. Posiadamy maszyny do pisania, które całkowicie zmieniły pracę biurową, jednak i one zostały wyparte obecnie przez komputeryzację. Na uwagę zasługują maszyny do szycia, które usprawniły pracę w zakładach krawieckich, w fabrykach tekstylnych czy gospodarstwach domowych. Wzbogaciły się też nasze zbiory o różnego rodzaju wagi – począwszy od typowej wagi sklepowej, poprzez szalkową domową, po wagę wiszącą oraz techniczną.

Dział „Technika", chociaż najmłodszy z działów muzeum, posiadający w swoich zbiorach zaledwie kilkadziesiąt eksponatów, ma szansę na szybkie wzbogacanie kolekcji. Praktycznie wiele przedmiotów codziennego użytku z XX w. stało się już obiektami kolekcjonerskimi. Dla przykładu sprzęty muzealnej pracowni fotograficznej, pieczołowicie gromadzone i przechowywane przez fotografów, od 2016 r. wzbogaciły muzealne zbiory.

Wraz z procesem wymiany narzędzi codziennego użytku odchodzi do historii również cała sfera nazewnictwa. Coraz rzadziej pojawiają się słowa: „cholewkarz", „rymarz", „arytmometr", „bezmian", „klisza", „analog", „centryfuga".

Zbiory muzealne, a także prowadzone w muzeum lekcje i warsztaty przypominają o tej nieodległej, a jakże różnej rzeczywistości technicznej.

Maria Dudziak

BIBLIOGRAFIA

Sadowski L., *Zabytki techniki codziennego użytku*, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Lubelski Klub Kolekcjonerów przy Wojewódzkim Ośrodku Kultury w Lublinie, Lublin 2010.

SUMMARY

The Department of Technics possesses the youngest collection in the Zamość Museum. The collection comprises mainly everyday objects which usually die unnoticed, giving a place to more modern or perfect ones. Gathered by collectors and the passionates, saved from destruction and finally donated to the Museum, the objects became the true witnesses of material and cultural values of the previous century.

ZBIORY SPECJALNE

Zbiory specjalne biblioteki od 1982 r. wpisywane są do osobnej księgi inwentarzowej. Zgromadzono 185 jednostek inwentarzowych, głównie kroniki, albumy, rękopisy i maszynopisy. Pokaźny zbiór stanowią materiały przekazane przez Michała Bojarczuka (1900–1986) – długoletniego dyrektora Liceum im. Jana Zamoyskiego w Zamościu. Wśród nich znajdują się kroniki, albumy: Zamojskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, t. I–V za lata 1967–1982; I Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Zamoyskiego w Zamościu z lat 1961–1971; *Przodujesz w sporcie – przoduj w nauce i pracy*, 1946–1951; Zjazdu naukowego z okazji 400. rocznicy urodzin Szymona Szymonowica i 40. rocznicy gimnazjów zamojskich w dniach 26–27 września 1957 r.; dokumenty Zjazdu jubileuszowego wychowanków gimnazjów zamojskich z okazji 30-lecia szkół zamojskich w 1946 r.; Zjazdu wychowanków Gimnazjum i Liceum im. Jana Zamojskiego, Gimnazjum i Liceum im. Marii Konopnickiej w Zamościu w dniach 24–25 września 1966 r. z okazji 50-lecia istnienia tych szkół; klasy 11 mf lata 1948–1949; klasy im. W. Łukasińskiego lata 1934–1937; obozu wędrownego I LO 5–18 lipca 1955 r.; samorządu uczniowskiego przy Liceum i Gimnazjum Męskim w Zamościu w 1948–1949 r.; *Pamiętnik wycieczek szkolnych. Wycieczka do Krasnegostawu 19.06.1956 r.*

Ponadto znajdują się: Zamość różne opracowania; Album, Zamość 1964–1965, 1968–1982.

Kroniki i albumy Michała Bojarczuka składają się z opracowań i wspomnień autora bogato ilustrowanych zdjęciami, drukami ulotnymi, listami, wycinkami prasowymi.

Wśród zgromadzonych kronik znajduje się ciekawa i mało znana *Kronika Gimnazjum Krawieckiego w Zamościu*, powstałego w 1944 r. i prowadzonego przez Eugenię Jacewiczową (1889–1956). Kronika zawiera opisy wydarzeń szkolnych i ilustracje z prezentowanych wystaw od roku 1946 do czerwca 1952 r. Całość prowadzona bardzo starannie z dużym smakiem artystycznym przez uczennice

Michał Bojarczuk, strona z *Kroniki I Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Zamoyskiego w Zamościu, rok szkolny 1961–1962*

szkoły. Gimnazjum mieściło się na parterze gmachu Akademii Zamojskiej. Kronikę przekazała Zofia Małysiek z Łodzi.

Utworzenie województwa zamojskiego, rozwój lokalnych przedsiębiorstw, powstanie nowych miejsc pracy, a tym samym większych możliwości finansowych, zaowocowały organizacją szeregu imprez masowych o charakterze sportowym. Konieczne stało się powołanie jednolitej struktury zarządzającej dla organizacji cyklicznych wydarzeń o charakterze regionalnym i ogólnopolskim. 11 lipca 1975 r. Prezydium Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych w Zamościu powołało Radę Kultury Fizycznej i Turystyki. W skład Rady weszło 31 osób reprezentujących zakłady pracy, Ośrodki Sportu i Rekreacji z województwa zamojskiego oraz przedstawiciel PTTK Oddział Zamość. W zbiorach specjalnych muzeum znajduje się bogato ilustrowana kronika RKFiT, przedstawiająca działalność od lipca 1975 r. do grudnia 1979 r. Kronikę do zbiorów przekazała Maria Kolbe.

Ciekawym dokumentem lat osiemdziesiątych XX w. jest *Kronika Klubu Młodej Inteligencji za lata 1981–1987*, przekazana w 1998 r. przez Wydział Kultury Oświaty i Spraw Społecznych Urzędu Miasta w Zamościu. Pierwszy wpis zaczyna się w kwietniu 1981 r. Wpisy gości, koncerty i spotkania organizowane przez KMI ilustrowane są zdjęciami. Działalność Klubu i wydarzenia kulturalne często komentowane były przez lokalną prasę, o czym świadczą liczne wycinki prasowe. Ważnym wydarzeniem w działalności KMI było otrzymanie własnego lokalu przy

ulicy Staszica 39. Tam organizowano wystawy i koncerty, wśród koncertujących była między innymi Orkiestra Ósmego Dnia, David Hopi Hopkins, teatr „Adekwatny" z Warszawy, recital Mariusza Miklasa, śpiewającego piosenki Piotra Wysockiego, czy występ kabaretu „Hotel Nitz" z Krzysztofem Daukszewiczem i Januszem Gajosem w roli głównej. Niezapomnianym wydarzeniem był koncert i spotkanie z zamojskimi artystami Marka Grechuty i Ewy Demarczyk. Tam też miały miejsce akcje teatralne Pawła Dudzińskiego i spotkania jazzowe. Tragiczna śmierć pierwszego prezesa Romana Kiryczuka w 1985 r. i zmieniająca się rzeczywistość społeczno-polityczna w znacznym stopniu wpłynęły na dalsze funkcjonowanie KMI. Wpisy w kronice kończą się w marcu 1988 r. Klub Młodej Inteligencji w Zamościu zlikwidowano ostatecznie w 1992 r.

Strona z *Kroniki Gimnazjum Krawieckiego w Zamościu*

Wśród materiałów opisujących wydarzenia lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. są kroniki, pamiętniki, zapiski i opracowania Mariana Siegieńczuka (1951–1990), pracownika Muzeum Zamojskiego, a także fotografa i działacza turystycznego.

Oddzielny zbiór stanowią materiały dotyczące II wojny światowej, wśród nich opracowane i przekazane przez Kazimierza Kubalę (1914–1999), nauczyciela, ppłk. rezerwy Wojska Polskiego, opisujące tajne nauczanie w powiecie zamojskim w latach 1939–1944 (z wykazem nauczycieli, którzy aktywnie uczestniczyli w prowadzeniu działalności edukacyjnej w okresie II wojny światowej) osobiste wspomnienie z więzienia w Hrubieszowie. Kazimierz Kubala opisał także działalność filantropijną Polskiego Komitetu Opiekuńczego w Zamościu w okresie wysiedlenia Zamojszczyzny podczas okupacji niemieckiej. O Dzieciach Zamojszczyzny i ochronkach dla dzieci tworzonych przez Ordynację Zamojską w Zwierzyńcu, Michalowie, Żurawnicy, Hedwiżynie pisała we wspomnieniach Wanda Cebrykow. Wśród materiałów dotyczących II wojny światowej znalazło się również 12 prac przesłanych na konkurs pod tytułem „Kiedy przyszli podpalić dom", ogłoszony przez „Tygodnik Zamojski", przekazanych przez Krzysztofa Czubarę.

Na szczególną uwagę zasługuje „Zespół akt osobowych członków Związku Byłych Więźniów Politycznych Zamojszczyzny okresu lat 1944–1989". Związek powstał w 1990 r. Założycielem i pierwszym prezesem był Jerzy Matuszewski (1926–2000), żołnierz Armii Krajowej i Podziemia Niepodległościowego. Głównym celem Związku była pomoc byłym żołnierzom przez prowadzenie doradztwa prawnego w ustawowej operacji unieważniania wyroków, dokumentowanie rekomendacji do uprawnień kombatanckich oraz organizowanie prac badawczo-historycznych okresu powojennego. Zadaniem Związku było również nawiązywanie kontaktów z administracją państwową, sądami powszechnymi i organami wyspecjalizowanymi w upamiętnianiu walki i martyrologii po 1944 r. Decyzją Zarządu Głównego ZBWPZ materiały przekazano do muzeum.

O swojej rodzinnej wsi Kalinowicach Ordynackich, a także o wybitniejszych działaczach ruchu nauczycielskiego w powiecie zamojskim w latach 1915–1944 pisał we wspomnieniach Hipolit Kozioł (1907–1987), nauczyciel, regionalista, kierownik archiwum powiatowego w latach 1950–1960, autor monografii Seminarium Nauczycielskiego w Szczebrzeszynie. Kronikę rodzinną z lat 1937–1978 pisał również Hipolit Gwiazdowski, urodzony w 1899 r. w Wólce Panieńskiej, uczeń progimnazjum rosyjskiego, następnie podczas I wojny światowej uczeń gimnazjum austriackiego i maturzysta Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Zamościu. Kronika kończy się datą 29 listopada 1978 r.

Z rękopisów na uwagę zasługuje praca Zofii Serafin Sochańskiej (1898–1981), działaczki kulturalnej, żony starosty zamojskiego, należącej do komitetu redakcyjnego „Teki Zamojskiej", autorki literackiego przewodnika *Zamość*. W zbiorach muzeum znajdują się wypisy bibliograficzne do „Materiałów dotyczących ordynatowych Zamoyskich" i „Fabryki porcelany w Tomaszowie". Materiały rękopiśmienne przekazał prof. Jerzy Kowalczyk.

Gromadzone są również prace magisterskie i doktoraty.

Zbiory specjalne biblioteki dokumentują historię regionu i instytucji.

Maria Dudziak, Maria Rzeźniak

SUMMARY

Since 1982 Special Collections of the Museum Library have started to be written in a separate inventory book. 185 inventory units, mainly chronicles, albums, manuscripts and typescripts were gathered. Most of them refers to a social and cultural life of Zamość in the 20th century. Among them there is a considerable collection of Michał Bojarczuk (1900–1986), Director of the Jan Zamoyski Secondary School in Zamość.

ZBIORY MILITARIÓW

Muzeum Zamojskie, którego częścią jest Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał", dysponuje pokaźną kolekcją broni, uzbrojenia ochronnego i wyposażenia wojskowego. Ma ona szczególne znaczenie dla ekspozycji stałych i czasowych w Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał", prezentującego przede wszystkim dzieje wojskowości. W głównej mierze całość zbiorów została pozyskana w okresie powojennym. Szczególnie intensywny rozwój zbiorów militariów miał miejsce od początku lat osiemdziesiątych XX w., gdy tworzono oddział Muzeum Zamojskiego Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał" w zrewaloryzowanym zamojskim arsenale, które faktycznie zaczęło funkcjonować w 1984 r.

Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał"

Zbiory militariów Muzeum Zamojskiego wraz z Arsenałem liczą 2168 eksponatów. Część z nich (424), będąc własnością innych muzeów oraz osób prywatnych, jest bezterminowym depozytem, którym dysponuje Muzeum Zamojskie (Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał"). Zdecydowana większość depozytu to broń palna, biała, drzewcowa oraz uzbrojenie ochronne. 1754 eksponaty (militaria), będące własnością muzeum, to głównie broń palna, biała, mundury i wyposażenie wojskowe.

Duża część zbiorów (głównie broni) jest prezentowana na stałej wystawie w budynku arsenału. Ekspozycja ta jest poświęcona historii wojskowości i rozwojowi uzbrojenia w czasach od Jana Zamoyskiego – twórcy Zamościa i jednocześnie hetmana wielkiego koronnego, uczestniczącego za panowania Stefana Batorego oraz Zygmunta III w licznych kampaniach wojennych od Inflant po Dunaj – do czasów, gdy Zamość przestał być miastem prywatnym i stał się twierdzą państwową w Księstwie Warszawskim oraz Królestwie Kongresowym. Twierdza odegrała znaczącą rolę w wojnach z udziałem Księstwa Warszawskiego (szczególnie w 1813 r., gdy miało miejsce najdłuższe oblężenie w jej historii) i w powstaniu listopadowym, kapitulując jako ostatni bastion powstania.

Cenne eksponaty stanowiące trzon wystawy w budynku arsenału to głównie bezterminowy depozyt Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, na który składa się 151 egzemplarzy broni i uzbrojenia ochronnego. Arkebuzy z zamkami kołowymi, muszkiety z zamkami lontowym i kołowym, pistolety kołowe, hakownica z zamkiem lontowym, szabla „ormianka" z rękojeścią z warsztatu Ormian lwowskich, szabla kozacka, polski berdysz piechoty, włoska kosa bojowa (glewia), włoska spisa – świetnie prezentują wieki XVI i XVII.

Depozytem MWP są także trzy armatki z serii „aniołów" z XVIII w., jedyne oryginalne lufy armatnie z zamojskiego arsenału.

Lufy armatek, XVIII w.

Pistolet kołowy z zamkiem sygnowanym: Hans Stiffter, XVII w., Austria

Hakownica z XVII w.

Wśród wielu eksponatów z XVIII i XIX w. są: egzemplarze broni skałkowej (np. francuski karabin skałkowy wz. 1777/AN IX, czy pistolety: rosyjski wz. 1809 z Tuły, francuski wz. AN XIII, austriacki wz. 1798) oraz broń biała: tasak janczarów polskich gwardii Augusta II, pałasz kawalerii narodowej z inskrypcją „PRO VIRTUTE ET PATRIA", szabla z inskrypcją „NARÓD Z KRÓLEM//KRÓL Z NARODEM" z okresu Sejmu Czteroletniego, pałasz kirasjerów francuskich wz. AN XI–1802/1803.

Ciekawą bronią są strzelby wałowe, np. XVIII-wieczna strzelba wałowa z Niemiec o długości 280 cm, czy francuski topór saperski z epoki napoleońskiej.

W roku 1866 Rosjanie skasowali twierdzę jako przestarzałą i z tego okresu pochodzą eksponaty zamykające wystawę. To cenne egzemplarze karabinów odtylcowych używanych na polach bitew całej Europy, które weszły wówczas na uzbrojenie (Dreys, Mauser – Niemcy; Grass, Chassepot – Francja; Snider – Wielka Brytania; Berdan – Rosja) i zrewolucjonizowały pole walki, oraz jedna z pierwszych armat odtylcowych gwintowanych – wz. 1861 Spandau na lawecie oblężniczej wz. 1864.

Broń z XX w. stanowi trzon ekspozycji poświęconej historii wojskowości od I wojny światowej po lata sześćdziesiąte. Udostępniona w 2014 r. mieści się w nowym pawilonie Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał", wtopionym w kurtynę

łączącą Bramę Szczebrzeską z Bastionem III. W gablotach prezentowana jest długa broń palna (wraz z bagnetami) z I wojny światowej, w którą wyposażone były armie: Austro-Węgier, Niemiec, Rosji, Francji i Wielkiej Brytanii (karabiny Mannlichera, Mausera, Mosina, Lebela, Berthiera czy Lee Enfielda). Podobnie broń krótka (rewolwer austriacki Gasser wz. 98, francuski Lebel wz. 92, rosyjski Nagant wz. 95 czy pistolety: austriacki Frommer wz. 1911, belgijski Browning wz. 1900, niemiecki Parabellum wz. 1908).

Broń z okresu międzywojennego i II wojny światowej na wystawie to niekiedy rzadkie, a wręcz unikatowe egzemplarze. Obok rodzimej konstrukcji przedwrześniowej – karabinu ppanc. Ur wz. 35, można zobaczyć granatnik wz. 36, ckm-y Browning wz. 30 na podstawie kawaleryjskiej wz. 36 i na podstawie trójnożnej wz. 34. Ogromną rzadkością jest prezentowany fragment działka Puteaux 37 mm, będącego na uzbrojeniu polskiego samochodu pancernego wz. 34. Prawdziwym unikatem są eksponowane w tej części wykopaliskowe fragmenty wyposażenia kancelarii 1. Baonu Czołgów Lekkich, wchodzącego w skład Warszawskiej Brygady Pancerno-Motorowej, który we wrześniu 1939 r.

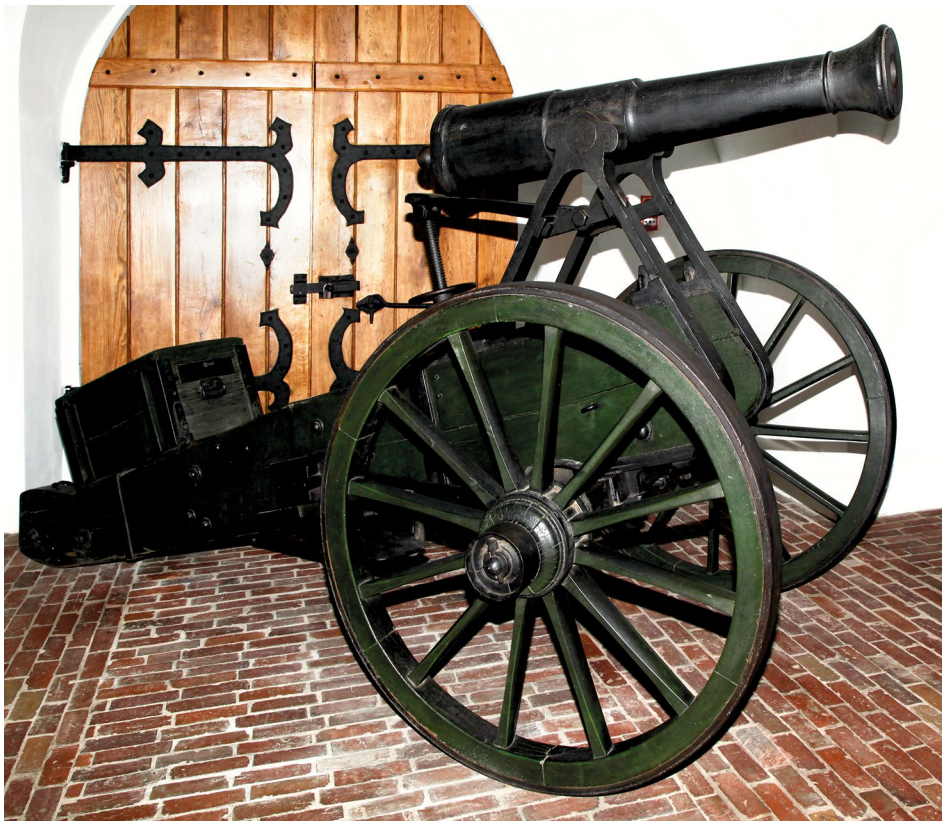

Armata pruska, 1864 r.

Karabin ppanc. Ur wz. 35

rozbrajał się w miejscowości Rudka koło Zwierzyńca. Ekspozycję uzupełniają modele i repliki sprzętu wojskowego i broni, m.in.: armata polowa francuska wz. 1897 Schneider, samochód pancerny wz. 34 (Polska) czy taczanka kawaleryjska wz. 36 (Polska), a także repliki mundurów żołnierzy armii austro-węgierskiej, Legionów Polskich, żołnierzy i oficerów WP z okresu międzywojennego oraz polskiej konspiracji, Armii Czerwonej i Wehrmachtu.

Okres powojenny do lat sześćdziesiątych XX w. ilustrują eksponaty przekazane muzeum przez Warszawski Okręg Wojskowy, Służbę Uzbrojenia i Elektroniki MON, Departament Dostaw Uzbrojenia i Sprzętu Wojskowego oraz Techniczną Szkołę Wojsk Lotniczych w Zamościu, w ostatnich latach także Urząd Gminy Zamość – Wydział Obrony Cywilnej. Jest to ciężki sprzęt wojskowy (głównie artyleria, broń pancerna, będące na wyposażeniu 1. i 2. Armii WP w czasie II wojny światowej i w latach powojennych, a także samolot TS-11 Iskra i śmigłowiec Mi-2 oraz kolekcja optyki wojskowej z lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych).

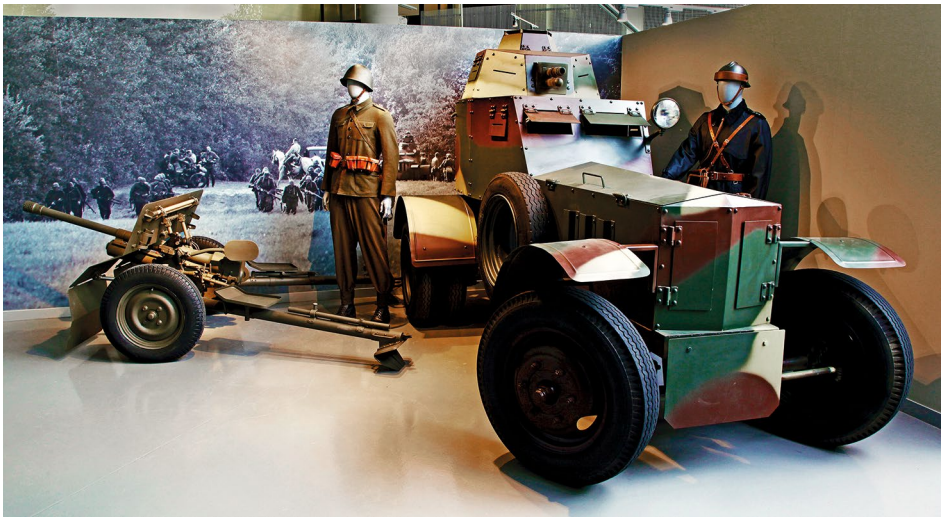

Samochód pancerny wz. 34

Od blisko 20 lat nowe nabytki muzeum to głównie darowizny i przekazy (także od osób prywatnych). W roku 1996 muzeum pozyskało przekaz z Urzędu Miasta, zakupiono wówczas kolekcję broni białej (26 sztuk), głównie bagnety XIX- i XX-wieczne. Jednym z ostatnich cennych nabytków (darowizna) jest zestaw narzędzi chirurgicznych prawdopodobnie z wyposażenia oddziału „Zapory".

Do ciekawszych eksponaty ze zbiorów własnych należą: kurtka mundurowa Stanisława Prusa ps. „Adam", komendanta Inspektoratu Zamość (przekazana w latach osiemdziesiątych przez syna Macieja); mundur wyjściowy polskiego kapitana RAF-u (zakup 1986 r.); kurtka brytyjska (battle dress) majora WP PSZ/Zach. (zakup 1985 r.); kolekcja wczesnych karabinów iglicowych Dreyse'a, Werdera, Mosina, Mauseera, Mannlichera (zakup 1985/1986 r.); kolekcja pistoletów sygnałowych (zakup 1986 r.); kolekcja rewolwerów (zakup 1987 r.); pistolet Vis wz. 35 (ukryty prawdopodobnie w kościele w Józefowie, odnaleziony w 1991 r., przekazany do muzeum przez Komendę Wojewódzką Policji w Zamościu); karabin ppanc. Ur wz. 35 i granatnik polski wz. 36 (zakupione w 1987 r.); pistolet sygnałowy wz. 1919 Lwów (wyjątkowo rzadki).

Inne wartościowe eksponaty z czasów funkcjonowania twierdzy to między innymi para pistoletów pojedynkowych, kapiszonowych z XIX w., sygnowanych, wykonanych w warsztacie Jacoba Kuchenreutera w Bawarii, pistolet kołowy z XVII w. z zamkiem sygnowanym „Hans Stiffter-Inprag" oraz szabla polska z pochwą z XVII w. z wyrytą datą „ANNO DOMINI 1678", napisem „JOANNES SOBIESCUR" i rysunkiem głowy (profil?) Jana Sobieskiego prezentowana na stałej ekspozycji. Wśród wartościowych eksponatów z własnych zbiorów, na które warto zwrócić uwagę, są też: jatagan turecki XVII/XVIII w. z rękojeścią z kości słoniowej, zdobioną ornamentem perełkowym, okutą złoconym srebrem,

Pamiątkowa szabla oficerska wz. 1921/1922 starosty powiatu zamojskiego Mariana Sochańskiego

Mundur wyjściowy polskiego kapitana RAF-u

głownia ze srebrnym ornamentem; pistolet kołowy z XVII w.; pistolet skałkowy z zamkiem typu mauretańskiego w oprawie mosiężnej, rytowanej w arabeski, oraz karabin skałkowy francuski wz. 1777.

Militaria pozostające w dyspozycji Muzeum Zamojskiego (oraz Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał") jako depozyt, będące własnością osób prywatnych, to też 272 eksponaty, często bardzo cenne, w istotny sposób uzupełniające zbiory militariów muzeum. Wśród nich są: kolekcja bagnetów, szabli i noży bojowych z okresu XVIII–XX w.; broń palna od XVIII w. po wiek XX, w tym ckm Maxim z 1937 r. (Finlandia), brytyjski rkm Bren MK 1 oraz moździerz Stokes-Brandt wz. 1931, będący na uzbrojeniu WP w 1939 r., czy dwa egzemplarze ciężkiego karabinu maszynowego Browning wz. 30 na podstawach plot. i kawaleryjskiej polskiej produkcji.

Mirosław Bańkowski, Irena Cecot

BIBLIOGRAFIA

Aranżacja ekspozycji i prezentacji zasobów w ramach projektu: „Utworzenie Muzeum Fortyfikacji i Broni w obrębie Bastionu III i Arsenału w Zamościu", koordynacja prac projektowych M. Czasnojć, autorzy założeń scenariusza: M. Bańkowski, W. Głębowicz, E. Hanejko, P. Kondraciuk, R. Matuszewski, Zamość–Warszawa–Szczecin 2009 (mps).

Badzińska K., *Krzemień – minerał, który decydował o życiu i śmierci. Skałki zamojskie na tle europejskim*, „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 79–102.

Bańkowski M., *Artyleria zamojska w czasach najazdu szwedzkiego w latach 1655–1660*, [w:] *Druga po Jasnej Górze. Twierdza Zamość w czasach potopu szwedzkiego*, red. P. Kondraciuk, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość 2006, s. 49–58.

Bańkowski M., *Powstanie styczniowe na Zamojszczyźnie,* Stowarzyszenie Jesteśmy z Tobą – Bądź z Nami, projekt: „Ku Pamięci – Powstańcze kamienie na Zamojszczyźnie – w 150. rocznicę powstania styczniowego", Zamość 2013.

Bańkowski M., *Zabytkowe lufy artylerii zamojskiej w zbiorach zamojskiego Arsenału i innych muzeów w Polsce. Wybrane problemy związane z rozbudową ekspozycji*, [w:] *Odlewnictwo w Polsce*, Materiały z VII Sesji Naukowej z cyklu Rzemiosło artystyczne i wzornictwo w Polsce, red. K. Kluczwajd, Toruński Oddział Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Toruń 2007, s. 79–85.

Bańkowski M., Cecot I., Sałek T., *Żołnierze września 1939*, Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał" w Zamościu, Zamość 1989.

Cecot I., Sałek T., *Płk Stanisław Gumowski – dowódca września 1939*, Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał" w Zamościu, Zamość 1988.

KATALOGI WYSTAW

Twierdza Zamość w 350. rocznicę chrztu bojowego. Praca zbiorowa towarzysząca wystawie „Twierdza Zamość na tle budownictwa obronnego w Polsce. W 350. rocznicę chrztu bojowego", red. P. Kondraciuk, A. Urbański, Muzeum „Arsenał" w Zamościu, Muzeum Okręgowe w Zamościu, Zamość 1997.

Druga po Jasnej Górze. Twierdza Zamość w czasach potopu szwedzkiego, red. P. Kondraciuk, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość 2006.

Zamość – Rok 1809. Wystawa w 200. rocznicę zdobycia Zamościa przez wojska księcia Józefa Poniatowskiego w 1809 roku, opr. M. Bańkowski, I. Cecot, J. Feduszka, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał" Oddział Muzeum Zamojskiego, Zamość 2009.

SUMMARY

The collection of military accessories of both the Zamość Museum and its branch, the Arsenał Museum of Fortification and Arms has 2.168 exhibits. Some of them (424 items) belong to other museums or private individuals (deposits of unlimited duration). The most valuable part of the military objects is presented in the building of the historic arsenal and the new pavilion in the curtain at the Szczebrzeszyn Gate.

The most valuable exhibits (151 items) are deposits of the Polish Army Museum in Warsaw. The exposition shows a development of military technique from the end of the 16th century to the sixties of the 20th century. Among the most remarkable exhibits there are sabres, rapiers, swords and firearms from the 17th century, Hans and Johan Stiffter's wheel pistols, a pair of exceptionally valuable duel pistols from Jacob Kuchenreuter's workshop, weapons of the Napoleonic epoch and Second World War. Among others, the Ur artillery rifle, Vis pistol, howitzer and Polish mine thrower from the equipment of the Polish Army of the interwar period.

MUZEUM FORTYFIKACJI I BRONI „ARSENAŁ”

Pierwotny budynek zamojskiego arsenału, wzniesiony przez Bernarda Moranda w latach 1582–1584, usytuowany był na północ od pałacu. Już w tym okresie pełnił niejako funkcję muzeum chwały oręża polskiego i zwycięstw Jana Zamoyskiego. Obecny gmach Arsenału, posadowiony w części południowo-zachodniej twierdzy, zaprojektowany prawdopodobnie przez Andreę dell Aqua, został wzniesiony w latach trzydziestych XVII w.

Kasata twierdzy Zamość w 1866 r. zakończyła historię budynku jako magazynu uzbrojenia. W 2. połowie XIX i w XX w. mieściły się w nim m.in. magazyn, szkoła, zakład przemysłowy. Często przebudowywany budynek stopniowo niszczał, aż do lat siedemdziesiątych XX w., kiedy został włączony w plany renowacji zamojskiego Starego Miasta.

W latach 1976–1980 zamojski arsenał poddano gruntownej renowacji w ramach działań konserwatorsko-rewaloryzacyjnych Starego Miasta. Odrestaurowany

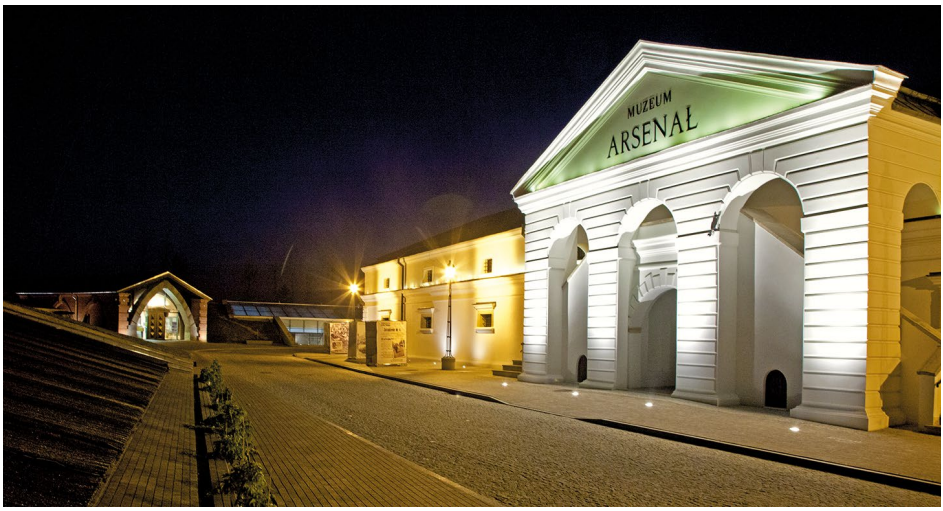

Arsenał, 2015 r.

budynek decyzją władz lokalnych został przeznaczony na działalność muzealną. Miało się tu znaleźć muzeum poświęcone historii twierdzy zamojskiej oraz tradycjom wojskowym na Zamojszczyźnie. Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał” zostało uroczyście otwarte we wrześniu 1980 r. Pierwsza wystawa nosiła tytuł „Twierdza Zamość” i została przygotowana przez pracowników Muzeum Okręgowego w Zamościu na podstawie scenariusza autorstwa Stanisława Jadczaka i Henryka Wieleckiego z Muzeum Wojska Polskiego. Składała się z czterech części:

1. „Historia twierdzy Zamość” – narracja obejmowała okres od założenia miasta do kasacji twierdzy przez władze carskie w 1866 r.
2. „Wojskowość na Zamojszczyźnie w okresie międzywojennym”.
3. „Ruch oporu na Zamojszczyźnie 1939–1944”.
4. „Wojskowość dnia dzisiejszego – działalność Technicznej Szkoły Wojsk Lotniczych w Zamościu”.

Eksponowana była w dniach 14–15 września 1980 r., po czym Arsenał został zamknięty, co spowodowane było koniecznością dokończenia prac budowlanych.

W toku prac uzupełniających na piętrze budynku usytuowano pracownię konserwatorską, pracownie merytoryczne, magazyn, szatnię i kasę, a także sale wystaw czasowych. Powierzchnia muzeum wynosiła 1710 m², z czego 950 m² zajmowała część ekspozycyjna. 26 października 1984 r. na parterze budynku Arsenału udostępniono wystawę „Z tradycji wojskowych na Zamojszczyźnie 1580–1984”, która została utworzona ze zbiorów własnych Muzeum „Arsenał”

Wystawa plenerowa, 2005 r.

oraz depozytów Muzeum Okręgowego w Zamościu i Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Eksponaty dobrane były w taki sposób, aby prezentowały zagadnienia z zakresu historii wojskowości od XVI do XX w. oraz historii twierdzy Zamość i całego regionu.

W latach 1984–1986 prowadzono dalsze prace adaptacyjne, mające wpłynąć korzystnie na jakość ekspozycji oraz poprawę warunków pracy.

Równolegle do prac prowadzonych w budynku Arsenału trwały przygotowania do zorganizowania wystawy plenerowej na terenach pofortecznych w otoczeniu Bastionu III. Dzięki nieodpłatnemu przekazaniu przez Ministerstwo Obrony Narodowej wielu ciekawych egzemplarzy uzbrojenia prace posuwały się szybko. Wystawa stała „Artyleria i broń pancerna z okresu II wojny światowej” została otwarta w 1987 r. Wkomponowanie uzbrojenia w zróżnicowany teren oraz ciekawa aranżacja sprawiły, że ekspozycja plenerowa cieszyła się dużą popularnością. Z biegiem czasu była ona w dalszym ciągu rozwijana. W roku 1995 wzbogaciła się między innymi o samolot odrzutowy TS-11 Iskra i śmigłowiec Mi-2. Stałe elementy wystawy, takie jak umocnienia ziemne, w których eksponowana była broń ciężka, przygotowane były przy wsparciu Technicznej Szkoły Wojsk Lotniczych w Zamościu oraz uczniów szkół średnich i plastycznych z całej Polski.

Na przestrzeni 26 lat (do momentu zawieszenia działalności wystawienniczej jesienią 2010 r.) w Arsenale zorganizowano około 150 wystaw czasowych o różnej tematyce, nie tylko militarnej. Warto wymienić m.in.: „Kampania wrześniowa na Zamojszczyźnie” – 1989 r., „Inspektorat Zamojski AK” – 1992 r., „Działania Warszawskiej Brygady Pancerno-Motorowej na Zamojszczyźnie. Wrzesień 1939” – 1996 r., „Wojna polsko-sowiecka 1919–1920” – 2000 r., „Trudne braterstwo” – wystawa w 80. rocznicę sojuszu marszałka Piłsudskiego z gen. Petlurą – 2000 r., „Zamojskie tradycje wojskowe w minionym XX wieku” – 2001 r. czy „Biblioteka Ordynacji Zamojskiej: od Jana do Jana” – wystawa zorganizowana w ramach obchodów Roku Zamościa – 2005 r., „Lata dwudzieste lata trzydzieste. Społeczeństwo II RP, technika, kultura i życie codzienne” – 2007 r., i ostatnia „Na łów, na łów, na łowy…” – 2010 r.

Jesienią 2010 r. Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał” zamknęło działalność, aby po ponad czterech latach otworzyć swoje podwoje pod nową nazwą jako Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał” Oddział Muzeum Zamojskiego.

Projekt pn. „Utworzenie Muzeum Fortyfikacji i Broni w obrębie Bastionu III i Arsenału w Zamościu” został zrealizowany dzięki dofinansowaniu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko Priorytet XI Kultura i dziedzictwo kulturowe, Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym oraz środków własnych Miasta Zamość. Wniosek przedstawiony przez

Bastion III po renowacji, październik 2014 r.

Miasto Zamość do finansowego wsparcia projektu zwracał uwagę na aspekt, że jest on ważnym elementem procesu rewaloryzacji zespołu staromiejskiego Zamościa, jako obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. Poszerzenie dotychczasowego zakresu działalności Oddziału Muzeum Zamojskiego – Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał” zakładało poprawę warunków jego funkcjonowania, właściwe eksponowanie i przechowywanie zbiorów oraz zwiększenie oferty turystycznej miasta i regionu. Całkowita wartość inwestycji, obejmującej rekonstrukcję budynku prochowni, remont arsenału, przebudowę ulicy Zamkowej, budowę nowego pawilonu wystawowego oraz uporządkowanie i zagospodarowanie otaczającego terenu, wyniosła 27 646 230,27 złotych.

Muzeum zostało wzbogacone i powiększone o nowe powierzchnie ekspozycyjne przez rewaloryzację i adaptację obiektu XIX-wiecznej prochowni zlokalizowanej na Bastionie III, uporządkowanie i modernizację wnętrza XVII-wiecznego arsenału oraz budowę nowego pawilonu wystawowego zlokalizowanego w obrębie murów obronnych twierdzy między Bastionem III a Bramą Szczebrzeską.

W ramach kompleksowej rewitalizacji terenów na przedpolu twierdzy zlikwidowana została plenerowa ekspozycja ciężkiego uzbrojenia przy ulicy Podgroble, dla której przewidziano miejsce w nowym pawilonie wystawowym.

Powierzchnia użytkowa zrewitalizowanych i nowych budynków wynosi 3892 m^2, z czego na ekspozycje przeznaczono 3100 m^2. W Pawilonie pod Kurtyną zostały umieszczone między innymi zbiory broni wystawianej przed

realizacją projektu w plenerze, co znacznie poprawiło warunki ekspozycji i przechowywania zbiorów. Lokalizacja pomieszczeń pełniących funkcje pomocnicze muzeum, czyli pracowni konserwatorskiej, magazynów zbiorów, kasy, sal projekcyjnych w obiektach Prochowni i Pawilonie pod Kurtyną, pozwoliła na oczyszczenie wnętrza Arsenału z wtórnych podziałów i stworzenie na piętrze budynku prawie 600 m^2 przestrzeni do organizacji wystaw czasowych, tu znalazły też swoją lokalizację pracownie merytoryczne. Obiekty zostały wyposażone w systemy ochrony w pełni spełniające wymogi zabezpieczenia placówek muzealnych. Wszystkie obiekty Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał” Oddział Muzeum Zamojskiego w Zamościu przystosowane są dla osób niepełnosprawnych. Ekspozycje wzbogacone zostały o dużą ilość sprzętu multimedialnego, co w istotny sposób podniosło ich atrakcyjność. Zainstalowano m.in. 29 projekcji filmowych i aplikacji multimedialnych, 2 strategiczne gry interaktywne oraz 1 grę symulacyjną w oparciu o technologię wirtualnej rzeczywistości.

Muzeum zostało otwarte dla zwiedzających w lutym 2015 r. Udostępniono Prochownię z projekcją multimedialną „Historia twierdzy i miasta Zamość” i Arsenał ze stałą ekspozycją na parterze obiektu „Arsenał zamojski od XVI do XIX wieku” oraz wystawami czasowymi na piętrze. W kwietniu 2015 r. w Pawilonie pod Kurtyną zakończono aranżację ekspozycji „Zamojszczyzna na tle działań militarnych i rozwoju techniki wojskowej w XX wieku”. W roku 2015 udostępniono 7 wystaw czasowych o różnorodnej tematyce, m.in. „*Homo faber*, czyli narzędzia dawniej i dziś”, „Ostatni rok wojny w Europie”, „Egzotyczna Europa. W 100. rocznicę śmierci Józefa Brandta”.

Prochownia, 2014 r.

W pierwszym roku działalności muzeum odwiedziło 48 689 osób. Udostępnienie nowych ekspozycji i obiektów muzealnych w sposób istotny przyczyniło się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej miasta i wzrostu liczby turystów.

W IV kwartale 2015 r. w sąsiadującym z muzeum obiekcie Lapidarium zorganizowana została ekspozycja obejmująca zachowane *in situ* oryginalne relikty umocnień twierdzy, głównie z 1. połowy XIX w. Na wystawie zaprezentowano oryginalne detale architektoniczne, tablice pamiątkowe, rzeźby i elementy murów obronnych pochodzące z badań archeologicznych oraz architektonicznych, m.in. kamienny kartusz herbowy z XVII w., a także plany i modele obrazujące maksymalny rozwój dzieł obronnych twierdzy. Realizacja kompleksowego programu rewitalizacji pozwoliła na właściwe wykorzystanie walorów kulturowych i turystycznych znacznej części Starego Miasta i pozostałości umocnień twierdzy zamojskiej, ze szczególnym uwzględnieniem ekspozycji muzealnych.

Przestrzeń w sąsiedztwie zrewitalizowanych obiektów muzealnych stanowi doskonałą scenerię do organizowania przez muzeum imprez plenerowych, m.in. Dnia Dziecka, Nocy Muzeów, widowisk realizowanych we współpracy z grupami rekonstrukcji historycznych.

Promocja działalności placówki prowadzona jest w szerokim zakresie przez media społecznościowe: Facebook, Instagram, Twitter oraz stronę internetową http://muzeumarsenal.pl, informacje w mediach publicznych, wydawnictwa, publikowanie materiałów z konferencji naukowych.

Anna Cichosz

Pawilon pod Kurtyną – ekspozycja stała

Arsenał – ekspozycja stała

BIBLIOGRAFIA

Aranżacja ekspozycji i prezentacji zasobów w ramach projektu: „Utworzenie Muzeum Fortyfikacji i Broni w obrębie Bastionu III i Arsenału w Zamościu”, koordynacja prac projektowych M. Czasnojć, autorzy założeń scenariusza: M. Bańkowski, W. Głębowicz, E. Hanejko, P. Kondraciuk, R. Matuszewski, Zamość–Warszawa–Szczecin 2009 (mps).

Bańkowski M., *Artyleria zamojska w czasach najazdu szwedzkiego w latach 1655–1660,* [w:] *Druga po Jasnej Górze. Twierdza Zamość w czasach potopu szwedzkiego*, red. P. Kondraciuk, Zamość 2006, s. 49–58.

Huss R., *Garnizon zamojski wczoraj i dziś*, Zamość 2003.

Kadłuczka A., *Arsenał zamojski w XVI i XVII wieku*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki”, t. XXV, z. 2, 1980, s. 147–155.

Kędziora A., *Encyklopedia miasta Zamościa*, Zamość 2012.

Scenariusz i zalecenia do aranżacji ekspozycji w ramach projektu: „Utworzenie Muzeum Fortyfikacji i Broni w obrębie Bastionu III i Arsenału w Zamościu”, Zamość 2009.

Stompór A., *Działalność Muzeum Arsenał w Zamościu*, [w:] *Twierdza Zamość. W 350. rocznicę chrztu bojowego*, Zamość 1997, s. 35–44.

Stan i perspektywy rozwoju Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał” w Zamościu w latach 1984–1989, rkps w zbiorach Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał” w Zamościu.

SUMMARY

The present building of the Arsenał was erected in the 1630s, but the building dates back actually to the years 1582–1584, when it was a museum of glory of the Polish Arms and the victories of Jan Zamoyski. In the later years it was used as a store of armaments, and also as a school and industrial building.

In the years 1976–1980, the Zamość Arsenał was thoroughly renovated, within the conservation and restoration activities undertaken in the Old Town. And then, it was decided that the Arsenał would become a museum of the history of the Zamość fortress. Its official opening took place in 1980. In the course of 26 years of the existance of the Museum, about 150 temporary exhibitions of various topics, not only military ones, were organised in the Arsenał. In autumn of 2010, the Arsenał Museum of the Colour and Arms was closed to the public. After more than four years it opened its doors under the new name – the Arsenał Museum of Fortification and Arms (a branch of the Zamość Museum). The Museum was opened to visitors in February, 2015.

GALERIA RZEŹBY PROFESORA MARIANA KONIECZNEGO

W latach 2011–2014 w ramach prac rewitalizacyjnych, mających przywrócić XIX-wieczny wygląd twierdzy wraz z najbliższym przedpolem, tzw. Plantami, powstał projekt konserwatorski zagospodarowania (rekultywacji) tego terenu.

W początkach XX w. na przedpolu twierdzy, obok Bastionu VII, wybudowano dwa ceglane budynki wykorzystywane jako obiekty wojskowe. W większym z nich mieściły się stajnie i kuchnia, a w mniejszym tzw. kasyno kozackie. Taki stan rzeczy przetrwał do II wojny światowej. Po wojnie obiekty zostały zasiedlone ludnością cywilną, która dostosowała je do potrzeb mieszkalnych. Zarówno same budynki, jak i teren wokół nich ulegały powolnej degradacji. Obiekty były nieremontowane, pozbawione kanalizacji. Teren, na którym się

Wejście do Galerii Rzeźby Profesora Mariana Koniecznego, po prawej rzeźba *Macierzyństwo I*

znajdowały, zatracił charakter obronny przez liczne nasadzenia drzew owocowych i obecność ogródków przydomowych.

W roku 2011 przystąpiono do realizacji projektu rewitalizacji twierdzy zamojskiej z jej najbliższym otoczeniem. Mieszkańców z obu budynków wykwaterowano do innych pomieszczeń, a następnie przystąpiono do ich remontu i porządkowania otoczenia.

Już w momencie rozpoczęcia prac powstał projekt, aby w mniejszym budynku utworzyć galerię sztuki. Z pomysłem wystąpiła Maria Sarni-Konieczna, żona wybitnego polskiego rzeźbiarza Mariana Koniecznego. Pani Maria była w latach 1979–1984 konserwatorem zabytków dla dawnego województwa zamojskiego. Wtedy to zafascynowało ją miasto i jego historia.

Marian Konieczny związał się z Zamościem przez realizację pomnika założyciela miasta – hetmana Jana Zamoyskiego. Duży, ponad 4-metrowy monumentalny pomnik stanął przed dawnym pałacem Zamoyskich. Jego uroczyste odsłonięcie nastąpiło 17 września 2005 r. – 400 lat po śmierci hetmana w czerwcu 1605 r. Od tego czasu osoba Mariana Koniecznego oraz jego dzieło są obecne na stałe w przestrzeni miejskiej Zamościa, dlatego też naturalną rzeczą wydała się idea utworzenia w jednym z odremontowanych budynków galerii właśnie tego artysty.

Marian Konieczny to twórca wybitny. Autor licznych pomników znajdujących się w Polsce i na świecie. Przez wiele lat był rektorem Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W tym mieście znajduje się jego pracownia, w której nadal tworzy. Do najsłynniejszych jego dzieł należą m.in. pomniki: *Bohaterom Warszawy*

Ekspozycja stała w Galerii

Rzeźby *Wisła* i *Macierzyństwo II* przed budynkiem Galerii

– *Nike*, Marii Curie-Skłodowskiej, walk rewolucyjnych na Rzeszowszczyźnie, papieża Jana Pawła II w Licheniu. Odbudował też po zniszczeniach II wojny światowej *Pomnik Grunwaldzki* w Krakowie.

Marian Konieczny tworzył również pomniki poza granicami kraju. Pomnik Tadeusza Kościuszki stanął w Filadelfii. Na zlecenie rządu w Algierii uwiecznił w pomnikach tamtejszych bohaterów walk o niepodległość kraju. W Algierii powstał też największy monumentalny pomnik Mariana Koniecznego – 95-metrowy *Pomnik Chwały i Męczeństwa*. Wykonał także replikę pomnika Chopina z warszawskich Łazienek w japońskim mieście Hamamatsu.

Prace budowlane w budynku dawnego kasyna na zamojskich Plantach ukończono w 2012 r. i obiekt przekazano Muzeum Zamojskiemu w Zamościu. Wewnętrzny podział budynku uległ radykalnej zmianie. Urządzono pomieszczenie biurowe, socjalne, magazyny oraz salę ekspozycyjną. Obiekt uzyskał niezbędne instalacje: wodno-kanalizacyjną, energetyczną, alarmową. Bez zmian pozostawiono zewnętrzny wygląd budynku, na którego ścianach zachowano również żelazne kółka do wiązania koni, świadczące o pierwotnej jego funkcji (kasyno kozackie). W roku 2014, po dokonaniu wyboru rzeźb i uzgodnieniu warunków, muzeum podpisało umowę depozytową z prof. Marianem Koniecznym i do Zamościa przyjechała kolekcja 19 rzeźb. Trzy z nich stanęły na zewnątrz budynku, na specjalnie wybudowanych postumentach. Reszta została rozlokowana w środku. Uroczyste otwarcie galerii odbyło się 30 maja 2014 r.

Kolekcja rzeźb prof. Mariana Koniecznego składa się z wybranych dzieł reprezentujących kilka cyklów wypełniających twórcze życie artysty. Przed głównym wejściem do galerii, od strony wschodniej, ustawiono rzeźbę *Macierzyństwo I*. Drugie dzieło – *Macierzyństwo II* wyeksponowano przed zachodnią fasadą

budynku. Prace te należą do jednego z pierwszych i bardzo osobistych cyklów prac artysty. Również od strony zachodniej budynku stoi przepiękna rzeźba *Wisła*. Jest to alegoryczne przedstawienie najpiękniejszej polskiej rzeki – Wisły.

Kolejny cykl rzeźbiarski M. Koniecznego to *Dedal i Ikar*. W zamojskiej galerii jest on reprezentowany przez dwie rzeźby (z 1984 i 1985 r.) przedstawiające tragedię Ikara i jego ojca. Obie ukazują motyw wolności człowieka, dążenie do własnych marzeń, do wyrwania się ze zniewolenia. Postaci ojca i syna przenikają się wzajemnie, tworząc dynamiczną całość – kształt wyrywający się ku niebu.

Marian Konieczny to także twórca pomników przedstawiających ważne postaci z historii Polski. Są to bohaterowie walk o niepodległość i wolność, m.in. Bartosz Głowacki. Jego bardzo sugestywny pomnik znajduje się pod Racławicami. W zamojskiej galerii prezentowany jest brązowy odlew głowy z tego pomnika. To najbardziej dynamiczny element w galerii. Bartosz Głowacki jest przedstawiony z rozwianymi włosami, wyraz twarzy nawołuje do walki. Wśród pomników polskich bohaterów są też pisarze, malarze. W zamojskiej galerii znajduje się projekt pomnika autora narodowej trylogii Henryka Sienkiewicza oraz projekt pomnika wybitnego malarza Jana Matejki. Dodatkowym elementem jest pełnowymiarowy odlew głowy Matejki. Twarz artysty wyraża natchnienie.

Twórczość Mariana Koniecznego obejmuje też całą serię popiersi portretowych. Są to przedstawienia wybitnych ludzi nauki i kultury, związanych w większości z Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie. Wśród portretowanych osób jest też jego najbliższa rodzina. W muzealnej galerii, oprócz autoportretu samego Profesora, można zobaczyć popiersia jego rodziców, syna – Filipa Koniecznego, wnuka – Igora Koniecznego oraz żony – Marii Sarnik-Koniecznej. Świat artystyczny jest reprezentowany przez pomnik wybitnego, nieżyjącego już aktora Wojciecha Siemiona.

W galerii zamojskiej eksponowane są też rzeźby pełnopostaciowe. Jest to postać Zagremmy – pierwszej żony profesora, *Pani M.*, oraz papieża Jana Pawła II. W dziełach tych, inspirowanych sztuką starożytną, oddane jest klasyczne piękno postaci ludzkich. Fascynacja rzeźbą antyczną jest widoczna w całej twórczości prof. Mariana Koniecznego.

Dodatkową atrakcją w galerii jest możliwość obejrzenia filmu edukacyjnego o Marianie Koniecznym, który zaznajamia z procesem powstawania rzeźby – od pierwszych szkiców rysunkowych, poprzez projekty gipsowe, do gotowych odlewów brązowych; posłuchać można też różnych wypowiedzi na temat twórczości Mariana Koniecznego oraz dowiedzieć się, co sam rzeźbiarz myśli o swojej pracy i jaki ma stosunek do swoich dzieł.

Galeria prof. Mariana Koniecznego, oprócz stałej wystawy rzeźb jego autorstwa, udostępnia też sale na czasowe prezentacje sztuki. Odbywają się tu, w ramach współpracy, cykliczne wystawy zamojskiego „Towarzystwa Renesans"

IV Zamojskie Leśmianowe Biennale Sztuki, 9 sierpnia 2013 r.

– „Biennale Leśmianowe" oraz wystawy indywidualne. „Biennale Leśmianowe" to wystawy, na których artyści przedstawiają tematykę wierszy poety, stosując różnorodne formy wyrazu: dzieła malarskie, rzeźby, formy przestrzenne. Do tej pory w Galerii zaprezentowano dwa cykle poetyckie: „Sad rozstajny" (2013) i „Dwa światy" (2016). W obu tych wystawach uczestniczyli artyści z Zamościa i okolic, z Polski i Europy.

Kolejnym wspólnym przedsięwzięciem była wystawa ceramiki artystycznej Katarzyny Handzlik (2014). I w tym przypadku inspiracją do stworzenia artystycznych form ceramicznych były również wiersze Bolesława Leśmiana.

W roku 2016 przypadało 500-lecie polskiego ekslibrisu. Ten ważny jubileusz został uświetniony przez prezentację prac Krzysztofa Marka Bąka „Ekslibrysy i małe formy graficzne".

Oprócz wystaw z zakresu historii sztuki w Galerii zaprezentowano cykl prac fotograficznych. W roku 2014 Muzeum Zamojskie wraz z Polską Grupą Energetyczną Obrót SA ogłosiło konkurs fotograficzny pn. „Wakacje z rzeźbami profesora Mariana Koniecznego". Konkurs cieszył się dużym powodzeniem, a zdobywca pierwszego miejsca otrzymał w nagrodę odlew-miniaturę rzeźby Stańczyka, stanowiącej element pomnika Jana Matejki.

Klaudia Badzińska

BIBLIOGRAFIA

Kto jest kim w Polsce. Informator biograficzny, Warszawa 1984, s. 419.

Lameński L., *Od Lenina do Jana Pawła II. Stan badań nad twórczością Mariana Koniecznego oraz kilka uwag o rzeźbach religijnych jego autorstwa*, „Sacrum et Decorum", t. III, 2010, s. 44–57.

Marian Konieczny. Katalog rzeźb, Kraków 2010.

Skrobot J., *Kształty pamięci. Rzecz o Marianie Koniecznym*, Kraków 2009.

Woźniak A., *Marian Konieczny – twórcza rzetelność i konsekwencja*, „Akcent", 2009, nr 4, (118), s. 58.

KATALOGI WYSTAW

Marian Konieczny, Zamość 2013.

Sad rozstajny Leśmianowi, Zamość 2013.

Handzlik Katarzyna, Hommage à L., Zamość 2014.

Bąk Krzysztof Marek, Ekslibrysy i małe formy graficzne, Zamość 2016.

Dwa światy Leśmianowi, Zamość 2016.

SUMMARY

In the former building of the so-called Cossack casino, located on the forefront of the Zamość fortress, the Gallery of Sculpture of Prof. Marian Konieczny was created in 2012. Professor Konieczny is an outstanding Polish sculptor who makes his works not only in Poland but also in the world. He became bound with the city of Zamość by making the monument of Hetman Jan Zamoyski, the city founder. In addition to the permanent exhibition of sculptures by Marian Konieczny, in the Sculpture Gallery the temporary art exhibitions are organised.

DZIAŁALNOŚĆ WYSTAWIENNICZA

Działalność wystawiennicza to jedno z głównych zadań każdej placówki muzealnej. Ten rodzaj aktywności w przypadku Muzeum Zamojskiego jest bardzo widoczny. Szczególne jej nasilenie miało miejsce od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia, po przyjęciu w użytkowanie zespołu zrewitalizowanych kamienic mieszczańskich z XVII w., tzw. bloku III, nasza placówka uzyskała dobre, jak na ówczesne możliwości, warunki organizacji wystaw o różnorodnej tematyce.

Należy podkreślić również znaczącą liczbę wystaw organizowanych w zamojskim Arsenale od 1980 r., aż do roku 2014 działającego w znacznie większej skali po powstaniu Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał" jako oddziału Muzeum Zamojskiego. Wystawy czasowe, obok prezentacji ekspozycji stałej, organizowane są również od 2013 r. w Galerii Rzeźby Profesora Mariana Koniecznego.

W zestawieniu ujęto tytuły wystaw i okres ich prezentowania w ciągu ostatniego dwudziestolecia. Jest to dorobek imponujący zarówno pod względem tematyki, jak i liczby zwiedzających, którzy zapoznali się z prezentowanymi wystawami. Z podsumowania wynika, że sale muzealne przy ulicy Ormiańskiej w latach 1944–2016 gościły 407 wystaw czasowych, a Arsenał 130. Poza siedzibą muzeum były eksponowane 143 wystawy, za granicą 16, w Galerii Studyjnej Muzeum 22, 4 wystawy w Rotundzie, 4 w Galerii Rzeźby Profesora Mariana Koniecznego, co do 9 wystaw brak jest informacji o miejscu ich eksponowania. Natomiast stałych wystaw muzealnych było 16.

WYSTAWY STAŁE

Muzeum Okręgowe w Zamościu (do 1998 r.)
i Muzeum Zamojskie w Zamościu (od 1999 r.)

1. **„Zamość, Zamoyscy, Ordynacja Zamojska 1580–1939"**.
2. **„Zamojszczyzna w pradziejach i wczesnym średniowieczu"**.
3. **„Sztuka ludowa Zamojszczyzny"**.
4. **„Trasa turystyczna w podziemiach oficyn Ratusza Zamojskiego"** (od 2011 r. do 2013 r.).
5. **„Rejtan wg Matejki"** – Georga Fischofa, Wiedeń 1896 (od 7 kwietnia 2013 r.).

Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał"
Oddział Muzeum Okręgowego (do 1999 r.),
Oddział Muzeum Zamojskiego w Zamościu (po 1999 r.)
Wystawy stałe w latach 1984–2011:

1. **„Arsenał Hetmana Jana Zamoyskiego – wnętrze i wyposażenie Arsenału XVII–XIX wiek"**.
2. **„Twierdza Zamość 1580–1866, fazy rozwoju i jej wojenne losy"**.
3. **„Artyleria i uzbrojenie pancerne II wojny światowej"**.
   Wystawa plenerowa udostępniana była od 1 kwietnia do 30 września 2011 r.

Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał"
Oddział Muzeum Zamojskiego w Zamościu (od 2014 r.)

1. **Projekcja multimedialna „Historia Twierdzy i Miasta Zamość"** – Prochownia
2. **„Arsenał Zamojski od XVI do XIX wieku"** – Arsenał
3. **„Zamojszczyzna na tle działań militarnych i rozwoju techniki wojskowej w XX w."** – Pawilon pod Kurtyną

Muzeum Martyrologiczne „Rotunda Zamojska"

1. **„Zamość i Zamojszczyzna w okresie okupacji niemieckiej"**.
2. **„Ku przestrodze i pamięci. Rotunda Zamojska 1939–1944"**.

Galeria Rzeźby Profesora Mariana Koniecznego
(od 30 maja 2014 r.)

Stała ekspozycja prac prof. Mariana Koniecznego

PEŁNY WYKAZ WYSTAW W MUZEUM W ZAMOŚCIU W LATACH 1944–2016

Muzeum Ziemi Zamojskiej

1944

Ze sprawozdania kierownika Muzeum w Zamościu, z 1 grudnia 1953 r., opracowanego dla Ministerstwa Kultury i Sztuki, wynika, że w okresie od lipca 1944 r. do kwietnia 1952 r. udostępniane były do zwiedzenia ekspozycje:

1. **„Historia”**.
2. **„Archeologia ziemi zamojskiej”**.
3. **„Ludoznawstwo”**.
4. **„Przyroda”**.

1945

1. **„Zamość w sztuce”** (obrazy i akwarele).
   Brak bliższych danych co do miejsca i czasu eksponowania wystawy.

1946

Brak informacji o działalności wystawienniczej.

1947

1. **„Druki, dokumenty, rozporządzenia i przedmioty z czasów okupacji”**.
   Muzeum, 23 lipca–30 sierpnia.

1948

1. **„Martyrologia ziemi zamojskiej”**.
   Wystawa udostępniona do zwiedzania w lipcu (eksponowana do września 1951 r.).
2. **„Druki i dokumenty historyczne”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 1 stycznia–8 października.
3. **„Pamiątki po Karolu Namysłowskim – twórcy Kapeli Włościańskiej”**.
   Muzeum, 1 stycznia–20 lipca.
4. **„Zamość wczoraj, dziś i jutro”**.
   Muzeum, 7–20 września.
5. **„Dzieje cywilizacji w Polsce w obrazach Jana Matejki”**.
   Muzeum, 30 października–10 grudnia.

1949

1. **Wystawa prac uczniów Ogniska Kultury Plastycznej w Zamościu**.
   Muzeum, 6–30 czerwca.

1950

1. **„Przyjaźń polsko-radziecka”**.
   Muzeum, 10 września–10 grudnia.

1951

1. **„Juliusz Słowacki”**.
   Muzeum, 27–30 czerwca.
2. **„Walki wolnościowo-ludowe”** (z Muzeum Narodowego w Krakowie).
   Muzeum, 1–4 października.
3. **„Przyjaźń polsko-radziecka”**.
   Muzeum, 20 października–20 listopada.

1952

1. **„Pokój zwycięża”**.
   Muzeum, 27 lutego–25 marca.
2. **„Sztuka i życie”** (z Centralnego Biura Wystaw Artystycznych).
   Muzeum, 28 maja–3 czerwca.
3. **„Przyjaźń polsko-radziecka”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 7 października–22 grudnia.
4. **„Dzieje społeczeństw pierwotnych”**.
   Nowa ekspozycja archeologiczna, udostępniona do zwiedzania od 21 lipca.

1953

1. **„Architektura Lubelszczyzny w przekroju historycznym”** (z Muzeum Lubelskiego).
   Muzeum, 1–30 maja.
2. **„Chłop i wieś w malarstwie rosyjskim i radzieckim”**.
   Muzeum, 8–11 maja.
3. **„Kultura materialna i duchowa południowej Lubelszczyzny”**.
   Nowa ekspozycja etnograficzna, udostępniona do zwiedzania od 31 maja.
4. **„Krajobraz ziemi krakowskiej i Podhala”** (z Centralnego Biura Wystaw Artystycznych w Warszawie).
   Muzeum, 22 lipca–22 sierpnia.
5. **„Lubelscy plastycy”**.
   Muzeum, 10 września–2 października.
6. **„Przyjaźń polsko-radziecka”**.
   Muzeum, 22 października–24 listopada.

1954

1. **„Od PKWN do 10-lecia Polski Ludowej”**.
   Muzeum, 4 maja–10 września.
2. **„Historia kultury fizycznej”** (z Muzeum Narodowego w Krakowie).
   Muzeum, 25 września–1 października.
3. **„Matejko a Riepin”** (z cyklu „Przyjaźń polsko-radziecka”).
   Muzeum, 12 września–30 grudnia.

4. **„Młodzież Polski Ludowej”** (wystawa zorganizowana przez Centralne Biuro Wystaw Artystycznych w Warszawie).
   Muzeum, 15 września–10 listopada.
5. **„Średniowieczny Kraków”** (z Muzeum Narodowego w Krakowie).
   Muzeum, 3–23 października.
6. **„Dzieje Zamościa i południowej Lubelszczyzny”**.
   Nowa ekspozycja historyczna udostępniona do zwiedzania w grudniu.
7. **„Odrodzenie”** (zbiory Muzeum w Zamościu, eksponowane w Muzeum Narodowym w Warszawie).
   Muzeum Narodowe w Warszawie.

1955

W sprawozdaniach muzeum wykazane są cztery wystawy czasowe; niepodana jest ich tematyka.

1956

Zob. jak wyżej, trzy wystawy czasowe.

1957

1. **„Zamość i Zamojszczyzna w dokumencie archiwalnym 1567–1944”**.
   Muzeum, 1–30 czerwca.

1958

1. **„Sztuka dzieci japońskich”**.
   Muzeum, 28 lutego–8 marca.
2. **„Malarstwo zachodnioeuropejskie w zbiorach Ermitażu”** (reprodukcje).
   Muzeum, 30 marca–30 maja.
3. **„Sztuka dzieci szkół zamojskich”**.
   Muzeum, 30 maja–23 lipca.
4. **„Rembrandt”** (reprodukcje).
   Muzeum, 20–26 października.
5. **„Sztuka ludów egzotycznych”**.
   Muzeum, 30 października–4 grudnia.
6. **„Akwarele Tibora Csorby”**.
   Muzeum, 12–30 listopada.
7. **„Drzeworyty Krystyny Wróblewskiej”**.
   Muzeum, 6–26 grudnia.

1959–1960

Remont siedziby muzeum. Brak działalności wystawienniczej.

1961

1. **„Ekslibrisy z kolekcji Henryka Rosińskiego”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 3–31 stycznia.

2. **Pokonkursowa wystawa fotografii**.
   Muzeum, 3–31 maja.
3. **„Nasze zabytki w oczach dziecka”** (pokonkursowy rysunek dziecięcy).
   Muzeum, 10–31 maja.
4. „**Odzyskane skarby wawelskie”** (fotografie).
   Muzeum, 14–30 czerwca.
5. **„O powstaniu gatunków”**.
   Muzeum, 5 lipca–15 sierpnia.
6. **„Ubiory i wnętrza w dawnej Polsce”** (ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie).
   Muzeum, 3 września–12 października.
7. **„Wspomnienie o Leninie w malarstwie radzieckim”** (reprodukcje).
   Muzeum, 6–30 listopada.

1962

1. **„Zamość w malarstwie miejscowych plastyków: Stanisław Surdacki, Mazur, Jędrzejewski, Zofia Kulaszyńska, Marian Iwanciów”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 14 stycznia–4 lutego.
2. **Wystawa międzynarodowej grafiki „Pokój światu”** (wystawa obejmowała 41 reprodukcji z albumu „Międzynarodowej grafiki”).
   Muzeum, 30 kwietnia–20 maja.
3. **„Ochrona zabytków”** (z Wydziału Kultury w Lublinie).
   Muzeum, 20–30 maja.
4. **„Zabytki sztuki romańskiej w Polsce”** (reprodukcje).
   Muzeum, 20 maja–5 czerwca.
5. **„Grunwald”** (z Muzeum Narodowego w Krakowie).
   Muzeum, 20–26 czerwca.
6. **„Dzieje cywilizacji w Polsce”**.
   Muzeum, 27 czerwca–15 lipca.
7. **„Zamość w fotografii amatorskiej”**.
   Muzeum, 7–21 października.
8. **„Miasta i stolice Polski”** (wystawa oświatowa, obejmowała 19 reprodukcji passe-partout).
   Muzeum, 25 października–4 listopada.
9. **„Rewolucja październikowa w malarstwie”** (z Muzeum Lubelskiego w Lublinie).
   Muzeum, 6–14 listopada.
10. **„Piękno Zamościa w oczach dzieci”** (rysunek dziecięcy).
    Muzeum, 18 grudnia–5 stycznia.

1963

1. **„Powstanie styczniowe w rysunku Grottgera”** (reprodukcje).
   Muzeum, 22–28 stycznia.
2. **„Początki impresjonizmu w twórczości Claude'a Moneta”** (wystawiono 47 reprodukcji).
   Muzeum, 20 lutego–18 marca.

3. „**Twórczość zamojskich plastyków-amatorów**”.
   Muzeum, 21 kwietnia–4 maja.
4. **„Starodruki w zbiorach Muzeum”**.
   Muzeum, 30 maja–30 września.
5. **„1 Maja”** (fotografie).
   Muzeum, 1–7 maja.
6. **„Eksperyment dzieci zamojskich”** (pokonkursowe prace plastyczne).
   Muzeum, 1–16 czerwca.
7. **„Życie Róży Luksemburg”**.
   Muzeum, 30 czerwca–31 grudnia.
8. **„Zima w fotografii artystycznej”**.
   Muzeum, 17–20 czerwca.
9. **„Moja ojczyzna”** (międzynarodowe prace plastyczne dzieci).
   Muzeum, 20–26 lipca.
10. **„Radom i jego ludzie”** (fotografie).
    Muzeum, 28 lipca–30 sierpnia.
11. **„Fotografia Zbigniewa Zugaja”**.
    Muzeum, 1–30 września.
12. **„Współczesne malarstwo ukraińskie”** (reprodukcje).
    Muzeum, 6–20 października.
13. **„Malarstwo realistów rosyjskich XIX wieku”** (reprodukcje).
    Muzeum, 7–24 listopada.
14. „**Wojsko polskie w pracach uczniów Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu**”.
    Muzeum, 21–30 października.
15. **„Leon Wyczółkowski – rysunek i grafika”**.
    Muzeum, 25 listopada–26 grudnia.

1964

1. **„Nowe nabytki. Zbiory zakupione lub uzyskane w formie darów z ostatnich 3 lat”**.
   Muzeum, 2–20 stycznia.
2. **„Malarstwo Bronisława Wojniaka”**.
   Muzeum, luty.
3. **„Komnaty wawelskie w rysunku Józefa Cempli”**.
   Muzeum, 15 lutego–20 marca.
4. **„Kultura i sztuka południowo-wschodniej Lubelszczyzny”**.
   Muzeum.

1965

W związku z przeprowadzanym remontem budynku (od 1 maja 1964 r.) praca muzeum skupiała się głównie na wzmożonej akcji oświatowej na terenie miasta i powiatu (organizowanie wystaw oświatowych, prelekcji, odczytów, spotkań).

1. **„Wystawa grafiki Zofii Stankiewicz”**.
   Świetlica PKS w Zamościu, 25 marca–5 kwietnia.

1966

1. **„1000 lat monety polskiej”** (ze zbiorów własnych).
   Biblioteka Miejska w Zamościu, 3–19 maja.

Rozpoczęcie prac związanych z organizacją stałych ekspozycji historycznych: „Kultura Zamościa i Zamojszczyzny”, „Zamojszczyzna w okresie okupacji hitlerowskiej” oraz ekspozycji etnograficznej „Kultura i sztuka ludowa południowo-wschodniej Lubelszczyzny”.

1967

1. **„Kultura Zamościa i Zamojszczyzny”** (nowa stała ekspozycja historyczna, zorganizowana w oparciu o zbiory własne oraz depozyty z Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Czartoryskich w Krakowie, Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu, Muzeum w Lublinie, Muzeum Narodowego w Krakowie oraz bibliotek: Czartoryskich w Krakowie, Narodowej w Warszawie i Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego).
   Udostępniana do zwiedzania od 14 października.
2. **„Zamojszczyzna w okresie okupacji hitlerowskiej”** (nowa stała ekspozycja historyczna).
   Udostępniana do zwiedzania od 14 października.
3. **„Kultura i sztuka ludowa południowo-wschodniej Lubelszczyzny”** (nowa stała ekspozycja etnograficzna).
   Udostępniana do zwiedzania od 14 października.
4. **„Zamość i Zamojszczyzna w wydawnictwach”** (we współpracy z Powiatową i Miejską Biblioteką Publiczną w Zamościu).
   Biblioteka Miejska, 14 października–14 listopada.
5. **„Polityka okupanta na terenie Zamojszczyzny w świetle urzędowych obwieszczeń oraz ogłoszeń”**.
   Muzeum, 14 października–14 listopada.
6. **„Wycinanka artystyczna Jadwigi Kargol”**.
   Muzeum, 16–31 grudnia.

1968

1. **„Fotografia Stefana Kowalickiego”**.
   Muzeum, 6–30 stycznia.
2. **„Malarstwo Jana Matejki”** (reprodukcje).
   Muzeum, 1–15 lutego.
3. **„Fotografie Stanisława Orłowskiego”**.
   Muzeum, 18–28 lutego.
4. **„Prace Marii Neumann-Hiszpańskiej”**.
   Muzeum, 12–30 marca.
5. **„Kobieta w malarstwie”** (ze zbiorów własnych).
   Klub Stronnictwa Demokratycznego, 4–15 marca.
6. **„Plakat muzealny”** (z okazji II Międzynarodowej Kampanii Muzealnej).
   Muzeum, 3–30 marca.

7. **„Rozwój pisma”**.
   Muzeum, 3–31 maja.
8. **„Malarstwo polskie na przestrzeni wieków”** (reprodukcje).
   Muzeum, 1–15 czerwca.
9. **„Białe kruki”**.
   Muzeum, 15–30 czerwca.
10. **„Ekslibris w zbiorach muzealnych”**.
    Muzeum, 1–31 lipca.
11. **„Fotografia Stanisława Orłowskiego”**.
    Muzeum, 10–23 sierpnia.
12. **„Korzenie w plastyce Kazimiery Rusin”**.
    Muzeum, 10–30 września.
13. **„Chłopi w walce z sanacją”**.
    Muzeum, 1–25 października.
14. **„Wielka Rewolucja Październikowa”**.
    Muzeum, 26–30 października.
15. **„Wydawnictwa związane z Wielką Rewolucją Październikową”**.
    Muzeum, 1–20 listopada.
16. **„Archiwalia–Zamościana”** (ze zbiorów własnych).
    Muzeum, 20 listopada–30 grudnia.
17. **„Prace zamojskich plastyków”**.
    Muzeum, 2–30 grudnia.

1969

1. **„Zamość i Zamojszczyzna w wydawnictwie”**.
   Lublin, Festiwal powiatów, 2–10 kwietnia.
2. **„Malarstwo i grafika plastyków zamojskich”**.
   Lublin, Festiwal powiatów, 2–10 kwietnia.
3. **„Kronika wydarzeń w Zamościu”** (fotografie).
   Muzeum, 4–10 maja.
4. **„Nowe nabytki”**.
   Muzeum, 19–25 maja.
5. **„Zamość w roku 2000”** (pokonkursowe prace plastyczne).
   Muzeum, 19–30 maja.
6. **„Plakaty Muzeum Ziemi Zamojskiej”**.
   Muzeum, 5–30 czerwca.
7. **„Imprezy kulturalne w Zamościu”** (fotografie).
   Muzeum, 1–30 lipca.
8. **„Siena średniowieczna”** (wystawa fotograficzna zorganizowana przez Międzynarodowy Komitet UNESCO, 25 plansz fotograficznych).
   Muzeum, 1–30 sierpnia.
9. **„Polski pieniądz papierowy”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 6–30 września.
10. **„Lenin w malarstwie radzieckim”** (reprodukcje).
    Muzeum, 7–30 listopada.

11. **„Grafika Kazimierza Łońskiego”**.
    Muzeum, 1–30 grudnia.
12. **„Malarstwo marynistyczne”** (we współpracy z delegaturą Biura Wystaw Artystycznych w Zamościu).
    Muzeum (?), 1–15 grudnia.

1970

1. **„Współpraca partyzantki polskiej i radzieckiej na Lubelszczyźnie”** (z Muzeum Okręgowego w Lublinie).
   Muzeum, 1 lutego–15 marca.
2. **„Współpraca Polski z ZSRR”** (wspólnie z Muzeum Okręgowym w Lublinie).
   Muzeum, 16–30 marca.
3. **„Lenin w malarstwie radzieckim”** (reprodukcje).
   Muzeum, 1–10 kwietnia.
4. **„Dzieła Lenina”** (ze zbiorów biblioteki muzealnej).
   Muzeum, 11–20 kwietnia.
5. **„Lenin a polski ruch rewolucyjny”** (we współpracy z delegaturą Biura Wystaw Artystycznych w Zamościu).
   Muzeum, 21–30 kwietnia.
6. **„Galeria Sztuki Muzeum w Sewastopolu”** (reprodukcje).
   Muzeum, 2–10 maja.
7. **„Ekslibrisy Kazimierza Łońskiego”**.
   Muzeum, 11–16 maja.
8. **„Zamość w czasopismach”** (we współpracy z Powiatową i Miejską Biblioteką Publiczną w Zamościu).
   Muzeum, 15 maja–10 czerwca.
9. **„Sztuka ludowa powiatu zamojskiego”**.
   Muzeum, 17 maja–30 czerwca.
10. **„Książka o wsi”** (we współpracy z Powiatową i Miejską Biblioteką Publiczną w Zamościu).
    Muzeum, 18–30 maja.
11. **„Malarstwo Martirosa Sariana”** (reprodukcje).
    Muzeum, 1–25 czerwca.
12. **„Rozwój muzealnictwa w Polsce w XXV-leciu PRL”** (plakaty, fotografie).
    Sala klubowa Ratusza, 28 czerwca–31 sierpnia.
13. **„Malarstwo ormiańskie”** (reprodukcje).
    Muzeum, 1–30 września.
14. **„Grafika Lidii Małyszko”**.
    Muzeum, 3–30 października.
15. **„Prace plastyczne uczniów Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu”**.
    Muzeum, 2–30 listopada.
16. **„Prace malarskie i rysunkowe dzieci”** (we współpracy z Powiatowym Domem Kultury w Zamościu).
    Muzeum, 1–30 grudnia.

1971

1. **„Warszawa 1939–1944 w rysunku Józefa Cieślaka”** (reprodukcje).
   Muzeum, 3–28 lutego.
2. **„Fotografia Andrzeja Małaczka”**.
   Muzeum, 14–30 marca.
3. „**Varsoviana w zbiorach drezdeńskich”** (reprodukcje).
   Muzeum, 20 kwietnia–12 maja.
4. **„Dorobek drukarstwa zamojskiego w latach 1594–1971”** (we współpracy z drukarnią w Zamościu).
   Muzeum, 14–30 maja.
5. **„Kwiaty w malarstwie E. Kościółki”**.
   Sala klubowa Ratusza, 30 maja–15 czerwca.
6. **„Fotografia Stanisława Orłowskiego”**.
   Muzeum, 30 maja–30 czerwca.
7. **„Zabytki w fotografii”** (we współpracy z Zamojskim Towarzystwem Fotograficznym).
   Sala klubowa Ratusza, 30 czerwca–10 lipca.
8. **„Tkactwo ludowe Lubelszczyzny”** (we współpracy z Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie).
   Muzeum, 11–30 lipca.
9. **„Dziecko w fotografii Stanisława Orłowskiego”**.
   Muzeum, 1–30 sierpnia.
10. **„100-lecie Komuny Paryskiej”** (z Muzeum Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie).
    Muzeum, 1–25 września.
11. **„Rady Delegatów Lubelszczyzny”** (we współpracy z Muzeum Okręgowym w Lublinie).
    Muzeum, 20 października–30 listopada.
12. **„Malarstwo i grafika Wojciecha Zemburzyskiego”** (we współpracy z delegaturą Biura Wystaw Artystycznych w Zamościu).
    Muzeum, 14 grudnia–25 stycznia 1972 r.

1972

1. **„Kobieta w walce”** (malarstwo ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 27 marca–31 kwietnia.
2. **„Historia obchodów 1 Maja”**.
   Muzeum, 1–28 maja.
3. **„Zamościana w zbiorach Michała Pieszki”**.
   Muzeum, 20 maja–20 czerwca.
4. **„Hafciarstwo ludowe Lubelszczyzny”** (ze zbiorów Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie).
   Muzeum, 6 lipca–6 sierpnia.
5. **„Architektura ludowa Lubelszczyzny”** (ze zbiorów Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie).
   Muzeum, 6–30 sierpnia.

6. **„Zbrodnie hitlerowskie na Zamojszczyźnie”**.
   Muzeum, 18 października–16 listopada.

1973

1. **„Zabytki w fotografii”** (we współpracy z Zamojskim Towarzystwem Fotograficznym).
   Muzeum, 2–31 marca.
2. **„Wystawa Kopernikowska”** (we współpracy z Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu).
   Muzeum, 17–31 marca.
3. **„Projekty uczniów na ekslibris Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zamościu oraz Biblioteki Muzeum”** (we współpracy z Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu).
   Muzeum, 4–31 maja.
4. **„Plakat filmu radzieckiego”**.
   Muzeum, 10–30 czerwca.
5. **„Czy znasz swoje muzeum?”** (wystawa pokonkursowa).
   Muzeum, 15–24 czerwca.
6. **„Rośliny powiatu zamojskiego”**.
   Muzeum, 3 listopada–31 grudnia.
7. **„Twórcy ludowi powiatu zamojskiego”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, brak danych dotyczących okresu eksponowania.

1974

1. **„Moje muzeum”** (rysunek dziecięcy).
   Muzeum, 2–22 stycznia.
2. **„Malarstwo olejne uczniów Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu”**.
   Muzeum, 23 stycznia–3 lutego.
3. **„Zamość”** (rysunek i akwarela Józefa Cempli z Krakowa).
   Muzeum, 8–25 lutego.
4. **„Wieś wczoraj i dziś”** (malarstwo twórcy ludowego Wincentego Pitury z Sułowca).
   Muzeum, 2–31 marca.
5. **„Malarstwo olejne uczniów Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu”**.
   Muzeum, 4–30 kwietnia.
6. **„Skarb monet rzymskich”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 6–25 maja.
7. **„Prace plastyczne byłych wychowanków Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Zamościu”**.
   Muzeum, 26 maja–7 czerwca.
8. **„Dorobek drukarni zamojskiej”** (druki z okresu XXX-lecia PRL).
   Muzeum, 9–30 czerwca.
9. **„Medale”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 9–30 czerwca.

10. **„Skrzypce polskie”**.
    Muzeum, 15–30 czerwca.
11. **„Pierwsze dni wolności”** (we współpracy z Powiatowym Archiwum Państwowym w Zamościu).
    Muzeum, 20 lipca–7 sierpnia.
12. **„Zamość w linorytach uczniów Gimnazjum Zamojskiego z roku 1939”**.
    Muzeum, 10–31 sierpnia.
13. **„Budapeszt 1872–1972”** (współczesna grafika węgierska).
    Muzeum, 12–18 września.
14. **„Walka narodowowyzwoleńcza”** (fotografie).
    Muzeum, 12–18 września.
15. **IV Ogólnopolska Wystawa Fotografii Krajoznawczej „Zabytki”**.
    Muzeum, brak danych dotyczących okresu eksponowania.

1975

1. **„Czekanki Edwarda Isajewa”**.
   Muzeum, 16–28 lutego.
2. **„Sztuka ludowa południowej Lubelszczyzny”**.
   Muzeum, 7–31 marca.
3. **„Malarstwo ludowe Pawła Krzaka”**.
   Muzeum, 23 marca–12 kwietnia.
4. **„Makaty Leokadii Kasiury”**.
   Muzeum, 12–17 kwietnia.
5. **„Porcelana rosyjska w zbiorach Ermitażu”** (reprodukcje).
   Muzeum, 18 kwietnia–5 maja.
6. **„Partyzantka radziecka na Zamojszczyźnie”**.
   Muzeum, 9–21 maja.
7. **„Zamość ’74”** (malarstwo poplenerowe).
   Muzeum, 26 maja–3 czerwca.
8. **„Zamość ’74”** (poplenerowa grafika i rysunek).
   Muzeum, 4–30 czerwca.
9. **„Udział Polaków w zwycięstwie nad faszyzmem”**.
   Muzeum, 16–31 sierpnia.
10. **„Malarstwo Krystyny Bronickiej”**.
    Muzeum, 3–30 sierpnia.
11. **„Ląd – wczesnośredniowieczny gród nad Wartą”**.
    Muzeum, 31 sierpnia–1 października.
12. **„Filmy radzieckie w plakacie”**.
    Muzeum, 15 października–10 listopada.
13. **„Drukarstwo polskie XV–XVIII w.”**
    Muzeum, 23 listopada–31 grudnia.
14. **„25 lat opieki nad zabytkami”**.
    Muzeum, 30 listopada–31 grudnia.

W roku 1976 nastąpiła zmiana struktury organizacyjnej i zakresu działania Muzeum Ziemi Zamojskiej w Zamościu. Zgodnie z Zarządzeniem Wojewody Zamojskiego nr 71 z dnia 29 listopada 1976 r. zostało ono przekształcone w Muzeum Okręgowe w Zamościu.

1976

1. **„Drukarstwo polskie XVI–XVII w."** (ze zbiorów własnych oraz Biblioteki Wojewódzkiej w Lublinie).
   Muzeum, 1–15 stycznia.
2. **„25 lat opieki nad zabytkami"**.
   Muzeum, 1–25 stycznia.
3. **„Grafika uczniów Liceum Plastycznego w Wilnie"** (zorganizowana przez Dom Kultury Radzieckiej w Warszawie z okazji Dni Przyjaźni Polsko-Radzieckiej).
   Muzeum, 27 stycznia–1 lutego.
4. **„Zamość w grafice"** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 4–19 lutego.
5. **Wystawa retrospektywna Fotoklubu „Kontrast" z Kielc**.
   Muzeum, 28 lutego–15 marca.
6. **„Zabytki architektury polskiej w litografii Napoleona Ordy"**.
   Muzeum, 17 marca–15 kwietnia.
7. **„Ekslibris polski"** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 5–26 maja.
8. **„Plakat muzealny"**.
   Muzeum, 27–31 maja.
9. **„Dziecko w fotografii"**.
   Muzeum, 1–22 czerwca.
10. „**Współczesna rzeźba ludowa Zamojszczyzny"** (ze zbiorów własnych).
    Muzeum, 25 czerwca–5 lipca.
11. **„Zamojskie fryzy i detale w fotografii Stanisława Orłowskiego"**.
    Muzeum, 1–9 sierpnia.
12. **„Sztuka ludowa Zamojszczyzny"**.
    Muzeum, 16 sierpnia–28 września.
13. **„Malarstwo Aleksandra Gierymskiego"** (reprodukcje).
    Muzeum, 1–20 października.
14. **„Osiągnięcia Kraju Rad"**.
    Muzeum, 21–30 października.
15. **„Plakat filmu radzieckiego"**.
    Muzeum, 1–19 listopada.
16. **„Rewolucyjne tradycje Zamojszczyzny"**.
    Muzeum, 1–19 listopada.
17. **„15 lat Zamojskiego Towarzystwa Fotograficznego"**.
    Muzeum, 8–29 grudnia.
18. **„Pomniki pamięci narodowej na Lubelszczyźnie"** (we współpracy z Muzeum Okręgowym w Lublinie).
    Brak danych co do miejsca i okresu eksponowania.

1977

1. **„Krosno '76"** (wystawa poplenerowa).
   Muzeum, 30 grudnia 1976 r.–14 lutego.
2. **„Film radziecki zwierciadłem XX wieku"** (prace uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych).
   Muzeum, 2–28 lutego.
3. **„Władysław Żurawski – drzeworyty, akwarele"**.
   Muzeum, 17 lutego–15 marca.
4. **„PPR w walce o wyzwolenie narodowe i społeczne"**.
   Muzeum, 17 marca–10 kwietnia.
5. **„Czermno–Czerwień. Przegląd zabytków z wykopalisk w 1976 roku"** (we współpracy z Zakładem Archeologii UMCS w Lublinie).
   Muzeum, 18–30 kwietnia.
6. **„Wydawnictwa Księgarni »Zygmunt Pomarański i Spółka« w Zamościu"**.
   Muzeum, 24 maja–28 czerwca.
7. **„Motyw pracy w twórczości ludowej"** (wystawa pokonkursowa).
   Muzeum, 5 lipca–20 sierpnia.
8. **„Zamość i okolice w akwareli Mazura"**.
   Muzeum, 2–9 września.
9. **„Feliks Dzierżyński (1877–1926) – wielki patriota i internacjonalista"**.
   Muzeum, 10–15 września.
10. **„Plakat filmu radzieckiego"** (z okazji rocznicy rewolucji październikowej).
    Muzeum, 6–17 października.
11. **„Dziecko w rewolucji październikowej"** (reprodukcje).
    Muzeum, 2–30 listopada.

1978

1. **„Zamość w twórczości artystycznej środowiska zamojskiego"**.
   Muzeum, 16 stycznia–16 lutego.
2. **„Książki ze zbiorów Henryka Rosińskiego"**.
   Muzeum, 2–28 lutego.
3. **„Lenin w polskim medalu"** (ze zbiorów własnych oraz Muzeum Ruchu Robotniczego w Poznaniu).
   Muzeum, 18 lutego–5 marca.
4. **„Cimelia Bohemica"** (faksymile, rękopisy i stare druki).
   Muzeum, 1–30 marca.
5. **„Portret kobiecy"** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 31 marca–20 kwietnia.
6. **„Z archiwalnej teki: Zamość w dokumencie z pierwszych lat niepodległości"** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 12–30 kwietnia.
7. **„Kolekcja ekslibrisów Henryka Rosińskiego"** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 5–21 maja.
8. **„VII Ogólnopolski przegląd plakatu muzealnego i ochrony zabytków"**.
   Muzeum, 23 maja–15 lipca.

9. **„Wydawnictwa zamojskie”** (ze zbiorów biblioteki muzealnej).
   Muzeum, 30 maja–1 czerwca.
10. **„Malarstwo ludowe regionu zamojskiego”** (ze zbiorów własnych).
    Muzeum, 3–30 czerwca.

15 września 1978 r. zamknięto Muzeum Okręgowe w Zamościu przy ulicy Ormiańskiej i zakończono działalność wystawową. Wystawy były eksponowane poza siedzibą muzeum.

11. **„Rewolucyjne tradycje ruchu ludowego na Zamojszczyźnie 1918–1948”**.
    Wojewódzki Dom Kultury w Zamościu, 5–30 grudnia.

1979

1. **„Szymon Szymonowic w wydawnictwach zamojskich”** (z okazji sesji naukowej).
   Ratusz w Zamościu, 4 maja.
2. **VIII Biennale fotografii krajoznawczej „Zabytki”**.
   Podcienia Rynku Wielkiego w Zamościu, 10–17 czerwca.
3. **„Malarstwo Moniki Ratyny”**.
   Podcienia Rynku Wielkiego w Zamościu, 23–24 czerwca.
4. **„Budowniczowie Polski Ludowej”** (fotografie).
   Wojewódzki Dom Kultury w Zamościu, 22 lipca.
5. **„Plakietka z okazji Międzynarodowego Roku Dziecka”** (wystawa pokonkursowa).
   Sala klubowa Związku Nauczycielstwa Polskiego w Zamościu, 6–31 sierpnia.
6. **„Tradycje ruchu robotniczego na Zamojszczyźnie 1918–1948”**.
   Hotel Robotniczy przy ulicy Młodzieżowej w Zamościu, 1 grudnia–15 lutego 1980 r.

1980

1. **„Tradycje ruchu robotniczego na Zamojszczyźnie 1918–1948”**.
   Dom Kultury w Szczebrzeszynie, 20 lutego–30 marca.
2. **„Cztery wieki Zamościa w dokumencie”** (ze zbiorów własnych oraz Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Zamościu; wystawa zorganizowana z okazji sesji naukowej PAN).
   Urząd Wojewódzki w Zamościu, 12–13 czerwca.
3. **„Sztuka ludowa Zamojszczyzny”** (wystawa pokonkursowa).
   Sala klubowa Stronnictwa Demokratycznego w Zamościu, 14–17 września.
4. **„Srebra – dar społeczeństwa polskiego na Fundusz Obrony Narodowej 1936–1939”** (fotografie).
   Sala klubowa Związku Nauczycielstwa Polskiego w Zamościu, 1–30 października.

1981

1. **„Ekslibrisy polskie”** (ze zbiorów własnych).
   Sala klubowa Związku Nauczycielstwa Polskiego w Zamościu, 8–31 maja.
2. **„Malarstwo ludowe”** (ze zbiorów własnych).
   Sala klubowa Związku Nauczycielstwa Polskiego w Zamościu, 8 czerwca–31 sierpnia.
3. **„Malarstwo Jana Wiatrzyka”**.
   Meta Rajdu Miłośników Roztocza w Majdanie Sopockim, 20 września.

4. **„Budownictwo drewniane Zamojszczyzny”** (wystawa fotograficzna pokonkursowa).
   Sala klubowa Związku Nauczycielstwa Polskiego w Zamościu, 30 listopada–12 grudnia.

1982

1. **„Archeologiczne badania wykopaliskowe na terenie województwa zamojskiego 1978–1981”** (ze zbiorów własnych oraz Zakładu Archeologii UMCS w Lublinie).
   PTTK w Zamościu, 29 marca–30 kwietnia.
2. **„Ekslibrisy z kolekcji Henryka Rosińskiego”** (ze zbiorów własnych).
   PTTK w Zamościu, 8–30 maja.
3. **„Wszystko o garncarstwie ludowym”** (ze zbiorów własnych).
   PTTK w Zamościu, 16–26 czerwca.
4. **„Zamość w obiektywie dwóch pokoleń”** (fotografie).
   PTTK w Zamościu, 15 lipca–31 sierpnia.
5. **„Rewolucyjne tradycje ruchu robotniczego na Zamojszczyźnie”**.
   Wojewódzki Dom Kultury w Zamościu, 5–25 października.
6. **„Nauczyciele i obrazy”** (ze zbiorów własnych).
   PTTK w Zamościu, 14 października–10 listopada.
7. **„Pomoc społeczeństwa polskiego dla wysiedlonej ludności Zamojszczyzny”**.
   Wojewódzki Dom Kultury w Zamościu, 29–30 listopada.
8. **„Z lat okupacji”** (fotografie).
   Klub Międzynarodowej Prasy i Książki w Zamościu, 29 listopada–15 grudnia.

1983

1. **„Powstanie styczniowe na Zamojszczyźnie”**.
   PTTK w Zamościu, 5–28 lutego.
2. **„Stara fotografia”** (ze zbiorów własnych oraz kolekcji prywatnych).
   PTTK w Zamościu, 3–31 marca.
3. **„Odkrycia archeologiczne na Zamojszczyźnie w 1982 roku”** (ze zbiorów własnych oraz Zakładu Archeologii UMCS w Lublinie).
   PTTK w Zamościu, 9–30 kwietnia.
4. **„Pocztówka jako dokument ikonograficzny Zamościa w XX wieku”** (zbiory własne).
   PTTK w Zamościu, 7–30 maja.
5. **„Zamość i okolice w akwareli Mazura”** (ze zbiorów własnych).
   PTTK w Zamościu, 1 lipca–31 sierpnia.
6. **„W rocznicę września”**.
   Klub Międzynarodowej Prasy i Książki w Zamościu, 8–30 września.
7. **„Jan Sobieski i odsiecz wiedeńska w publikacjach”** (ze zbiorów własnych).
   PTTK w Zamościu, 15 września–31 października.
8. **„180 lat prasy na Zamojszczyźnie”** (we współpracy z „Tygodnikiem Zamojskim”).
   Amfiteatr w Zamościu, 28 listopada–30 grudnia.
9. **„Plastyka obrzędowa świąt Bożego Narodzenia w pracach twórców ludowych”** (ze zbiorów własnych).
   Galeria Miejskiego Domu Kultury w Zamościu (Ratusz), 2–30 grudnia.

10. **„Zamość i Zamojszczyzna w malarstwie i grafice”**.
Galeria Sztuki Współczesnej w Zamościu, 27 grudnia–15 lutego 1984 r.

1984

1. **„W obronie Zamojszczyzny”** (wystawa objazdowa).
Świetlica Zakładów Mięsnych w Zamościu, Hotel Robotniczy w Zamościu, 9 stycznia–1 marca.
2. **„Odkrycia archeologiczne na Zamojszczyźnie w 1983 roku”**.
PTTK w Zamościu, 2–25 kwietnia.
3. **„Sztuka ludowa Zamojszczyzny w 40-leciu PRL”**.
Wojewódzki Dom Kultury w Zamościu, 18 maja–6 czerwca.
4. **„Budowniczowie Polski Ludowej w 40-leciu PRL”** (wystawa oświatowa).
Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Zamościu, 7 lipca–10 września.
5. **„Militaria i walka obronna 1939 roku”** (wystawa oświatowa).
Szkoła Podstawowa w Wisłowcu, 1 września.
6. **„Z życia miasta”** (fotografie, afisze, druki okolicznościowe ze zbiorów własnych).
Sala klubowa Amfiteatru, 20–30 września.

1985

1. **„Zamość – wczoraj, dziś i jutro”**.
Biblioteka Stanisławowska Zamku Królewskiego w Warszawie, 25 marca–10 maja.
2. **„Wkład Armii Radzieckiej i Ludowego Wojska Polskiego w zwycięstwo nad hitlerowskimi Niemcami”**.
Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Zamościu, 30 kwietnia–31 maja.
3. **„Malarstwo Władimira Sierowa”** (wystawa oświatowa, reprodukcje).
Szkoła Podstawowa nr 6 w Zamościu, 30 kwietnia–30 maja.
4. **„Motyw archeologiczny w ekslibrisach z kolekcji Henryka Rosińskiego”** (ze zbiorów własnych).
PTTK w Zamościu, 7 maja–7 czerwca.
5. **„Pieredwiżnicy”** (wystawa oświatowa, reprodukcje).
Zespół Szkół Mechanicznych w Zamościu, 7 maja–30 czerwca.
6. **„Życie i działalność Róży Luksemburg”**.
Klub Młodej Inteligencji w Zamościu, 9–15 maja.
7. **„W obronie Zamojszczyzny. Miejsca Pamięci Narodowej na Zamojszczyźnie 1939–1944”**.
Rotunda, 1 lipca–30 września.
8. **„Malarstwo ludowe Zamojszczyzny”** (wystawa na Dni Folkloru).
Gminny Ośrodek Kultury w Zwierzyńcu, 21 lipca–5 sierpnia.
9. **„Dziecko w okresie okupacji”** (fotografie z Państwowego Muzeum na Majdanku).
Rotunda, 16 grudnia–26 lutego 1986 r.

1986

1. **„Martyrologia wsi 1939–1944”** (fotografie).
Rotunda, 1 marca–4 kwietnia.

2. **„Zamojszczyzna – miejscowości odznaczone”** (fotografie).
   Rotunda, 5 kwietnia–31 grudnia.
3. **„Zamość w obiektywie dwóch pokoleń”**.
   II Liceum Ogólnokształcące w Zamościu, 7–30 kwietnia.
   Ochotniczy Hufiec Pracy w Zamościu, 14–30 maja.
   Liceum Ogólnokształcące w Szczebrzeszynie, 17 listopada–31 grudnia.
4. **„10 Zamojskich Lat Teatralnych”** (wystawa fotograficzna ze zbiorów własnych).
   Witryna Ratusza, 14 czerwca–24 lipca.
5. **„Artystyczna grafika dydaktyczna – X Zjazd PZPR”**.
   Stronnictwo Demokratyczne w Zamościu, 9 września–19 listopada.
   Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Zamościu, 20 listopada–31 grudnia.
6. **„Ziemia zamojska w twórczości artystycznej”**.
   Susiec, listopad.
7. **„Michał Bylina”** (reprodukcje).
   Zespół Szkół Rolniczych w Zamościu, 19 listopada–31 grudnia.
8. **„40 lat pokoju”**.
   Technikum Mechaniczne w Zamościu, 20 listopada–31 grudnia.
9. **„Album Zamojskie”** (wystawa fotografii Pawła Pierścińskiego).
   Klub Międzynarodowej Prasy i Książki w Zamościu, 9–31 grudnia.

1987

1. **„Ekslibris Muzeum Okręgowego w Zamościu”** (wystawa pokonkursowa).
   Witryna Ratusza, 5 maja.

1988

Brak wystaw organizowanych przez Muzeum Okręgowe w Zamościu.

1989

1. **„Zamość w obiektywie dwóch pokoleń”** (wystawa oświatowa).
   Gminny Ośrodek Kultury w Dołhobyczowie, luty.
   Zamojskie Fabryki Mebli w Zamościu, maj.
2. **„Polacy na frontach II wojny światowej”** (wystawa oświatowa).
   Gminny Ośrodek Kultury w Starym Zamościu, marzec.
3. **„Partyzancki sojusz”** (wystawa oświatowa).
   Gminny Ośrodek Kultury w Dołhobyczowie, marzec–kwiecień.
4. **„U progu niepodległości”** (wystawa oświatowa).
   Liceum Ekonomiczne w Zamościu, marzec.
5. **„Zamek Królewski w Warszawie”** (wystawa oświatowa).
   Państwowy Ośrodek Maszynowy w Zamościu, marzec.
6. **„Leśmian – życie i twórczość”** (wystawa oświatowa).
   Państwowy Ośrodek Maszynowy w Zamościu, maj.
7. **„Cyprian Norwid”** (wystawa oświatowa).
   Gminny Ośrodek Kultury w Dołhobyczowie, maj.

8. **„Zamość w pierwszych latach Odrodzonej Polski"** (wystawa oświatowa).
   Zespół Szkół Ekonomicznych w Zamościu, maj.
9. **„Wysiedlenia na Zamojszczyźnie"** (wystawa oświatowa).
   Rotunda, maj–czerwiec.
10. **„Rok 1939"**.
    Wojewódzki Dom Kultury w Zamościu, październik.
11. **„Majdanek oskarża"** (wystawa oświatowa).
    Wojewódzki Dom Kultury w Zamościu, październik–listopad.
12. **„Miesiąc Pamięci Narodowej"** (wystawa oświatowa).
    Wojewódzki Dom Kultury w Zamościu, październik–listopad.
13. **„Partyzanckim szlakiem po Zamojszczyźnie"** (wystawa oświatowa).
    Wojewódzki Dom Kultury w Zamościu, listopad.

Muzeum Okręgowe w Zamościu przy ulicy Ormiańskiej wróciło do działalności wystawienniczej w swojej siedzibie po renowacji zespołu kamienic zakończonej w roku 1989.

14. **„Ocalone dla przyszłości. Zbiory poddane konserwacji w latach 1975–1988"**.
    Pierwsza wystawa w nowej siedzibie Muzeum Okręgowego w Zamościu, 11 października–30 grudnia.
15. **„Osiągnięcia naukowe i konserwatorskie w służbie rewaloryzacji zamojskich zabytków"** (we współpracy z PP PKZ Oddział w Zamościu).
    Muzeum, 11 października–30 grudnia.

1990

1. **„Najciekawsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowowschodniej w 1989 roku"**.
   Muzeum, 15 marca–15 kwietnia.
2. **„Ekslibris Muzeum Okręgowego w Zamościu"** (wystawa pokonkursowa).
   Muzeum, 2 maja–30 lipca.
3. **„Zamość – miasto renesansu"** (fotografie).
   Muzeum Krajoznawcze w Łucku (Ukraina), 2 maja–30 października.
4. **„Sztuka Saksonii"** (w ramach wymiany doświadczeń kulturalnych pomiędzy Chemnitz a Zamościem).
   Muzeum, 3 maja–30 lipca.
5. **„Radecznica – źródło łask"** (XIX-wieczne druki odpustowe oraz malarstwo dewocyjne; ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 5 czerwca–30 grudnia.
6. **„Polscy uczniowie Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu w XIX i na początku XX wieku"** (ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie).
   Muzeum, 10 czerwca–30 grudnia.
7. **„Michał Pieszko – regionalista i pedagog"** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 26 czerwca–20 sierpnia.

8. **„Talent, pasja, intuicja”** (plastyka nieprofesjonalna ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Radomiu).
   Muzeum, 11 grudnia–31 stycznia 1991 r.
9. **„Dziesięć lat zamojskiej Solidarności”** (wydawnictwa, pamiątki, dokumenty z lat 1980–1989, Zarząd Oddziału NSZZ Solidarność w Zamościu).
   Muzeum, 13 grudnia–20 stycznia 1991 r.
10. **„Ocalone arcydzieła”** (ikony ze zbiorów Muzeum Obwodowego w Brześciu).
    Muzeum, 15 grudnia–31 stycznia 1991 r.

1991

1. **„Zamojszczyzna w pradziejach i wczesnym średniowieczu”**.
   Stała ekspozycja archeologiczna, udostępniana do zwiedzania od 8 lutego.
2. **„Najciekawsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowowschodniej w 1990 roku”**.
   Muzeum, 8 lutego–3 marca.
3. **„Nowości muzealne”** (eksponaty podarowane i zakupione w 1990 r.).
   Muzeum, 3–15 maja.
4. **„Sztuka ludowa Zamojszczyzny”**.
   Stała ekspozycja etnograficzna, udostępniana do zwiedzania od 4 lipca.
5. **„Konrad Krzyżanowski 1872–1922”** (malarstwo ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie).
   Muzeum, 17 kwietnia–29 sierpnia.
6. **„Malarstwo artystów z Armenii: Ambarcum Gukasjan i Howanes Kazarian”**.
   Muzeum, 10 sierpnia–30 września.
7. **„Ciało”** (prace plastyczne Pawła Dudzińskiego).
   Galeria Studyjna Muzeum, 23 sierpnia–12 września.
8. **„Ekslibrisy i grafika Vladimira Pechara z Pragi”** (ze zbiorów Józefa Tadeusza Czosnyki).
   Galeria Studyjna Muzeum, 14 września–15 października.
9. **„Ekslibrisy Ojca Świętego Jana Pawła II oraz motywy sakralne w ekslibrisie światowym”** (ze zbiorów Józefa Tadeusza Czosnyki).
   Muzeum, 16 października–15 listopada.
10. **„Wybory okresu międzywojennego”** (druki ulotne i prasa krajowa niepodległej Polski ze zbiorów własnych).
    Muzeum, 16 października–15 listopada.
11. **„Obok”** (malarstwo i grafika Anny Tkaczyk).
    Galeria Studyjna Muzeum, 21 listopada–30 grudnia.
12. **„Zamojskie środowisko plastyczne”** (we współpracy z Biurem Wystaw Artystycznych w Zamościu).
    Muzeum, 22 listopada–30 grudnia.
13. **„Polskie i obce znaki pieniężne w zbiorach Muzeum Okręgowego w Zamościu”**.
    Muzeum, 12 grudnia–28 lutego 1992 r.
14. **„Wołyński strój ludowy”** (ze zbiorów Muzeum Krajoznawczego w Łucku).
    Muzeum, 17–30 grudnia.

1992

1. **„Egipt – kraj faraonów i fellachów”** (ze zbiorów Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie).
   Muzeum, 10 stycznia–16 marca.
2. **„Malarstwo i rzeźba Zygmunta Jarmuła”**.
   Galeria Studyjna Muzeum, 15 stycznia–2 marca.
3. **„Malarstwo Jana Ekierta”** (ze zbiorów Muzeum Historycznego w Sanoku).
   Muzeum, 2–30 marca.
4. **„Dziecięca ilustracja książkowa”** (ze zbiorów prywatnych Henryka Brandysa).
   Muzeum, 2–30 marca.
5. **„Stworzenie świata”. Malarstwo i ceramika Janiny Kaczmarczyk**.
   Galeria Studyjna Muzeum, 4–30 marca.
6. **„450-lecie urodzin Jana Zamoyskiego”** (wystawa filatelistyczna, zorganizowana we współpracy z Polskim Związkiem Filatelistów, Okręg w Zamościu, oraz Wojewódzkim Domem Kultury w Zamościu).
   Muzeum, 17 marca–20 kwietnia.
7. „**Malarstwo Wiesławy Kwiatkowskiej. Ilustracje do wierszy Bolesława Leśmiana”**.
   Muzeum, 2 kwietnia–18 maja.
8. **„Biskupin – gród nad jeziorem”** (ze zbiorów Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie).
   Muzeum, 14 kwietnia–30 czerwca.
9. **„Było to 50 lat temu…”** (fotografie Feliksa Łukowskiego z Siemnic, Jerzego Lewczyńskiego z Rachań oraz Stanisława Minora z Tomaszowa Lubelskiego z lat 1940–1950).
   Muzeum, 29 kwietnia–3 czerwca.
10. **„Zamość – miasto renesansu”**.
    Kraków, Gospodarcze Forum Turystyki, 9–10 maja.
11. **„Najciekawsze odkrycia archeologiczne sezonu wykopaliskowego 1991 w Polsce środkowowschodniej”**.
    Muzeum, 1 czerwca–30 lipca.
12. **„Malarstwo i grafika Józefa Pankiewicza 1866–1940”** (ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie).
    Muzeum, 30 czerwca–30 sierpnia.
13. **„Zamość – miasto renesansu”** (z okazji wpisania Zamościa na listę Światowego Dziedzictwa Kultury).
    Paryż, siedziba UNESCO, 27 lipca–7 sierpnia.
14. **„W świecie liryki Leśmiana”** (poplenerowa wystawa ilustracji Biura Wystaw Artystycznych w Zamościu).
    Muzeum, 17 września–30 października.
15. **„Zamość – miasto renesansu”** (fotografie).
    Poznań, Międzynarodowe Targi Turystyczne, „Tour-Salon ’92”, 3–5 października.
16. **„Skarby monet nowożytnych polskich i obcych XV–XVII wieku w zbiorach muzeów województwa zamojskiego”**.
    Muzeum, 20 października–30 grudnia.
17. **„Kowalstwo ludowe”** (ze zbiorów Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu).
    Muzeum, 28 października–30 stycznia 1993 r.

18. **„Najnowsze tendencje w sztuce współczesnej polskiej i europejskiej”** (ze zbiorów Galerii „Zde(a)rzeń” w Chełmie).
    Galeria Studyjna Muzeum, 18 listopada–15 grudnia.

1993

1. **„Malarstwo Waldemara Swatowskiego”**.
   Galeria Studyjna Muzeum, 19–30 lutego.
2. **„Najciekawsze odkrycia archeologiczne sezonu wykopaliskowego 1992 w Polsce środkowowschodniej”**.
   Muzeum, 5 marca–15 kwietnia.
3. **„Włoskie motywy w obrazach dawnych mistrzów”** (ze zbiorów własnych oraz Muzeum Okręgowego w Rzeszowie).
   Muzeum, 6 kwietnia–30 maja.
4. **„Malarstwo Piotra Tychomowicza”**.
   Galeria Studyjna Muzeum, 20 kwietnia–29 maja.
5. **Malarstwo Marka Kwiatkowskiego z cyklu „Łazienki”**.
   Muzeum, 21 kwietnia–10 maja.
6. **„Sienkiewicz w grafice Kazimierza Szwainowskiego”**.
   Muzeum, 5 maja–30 lipca.
7. **„Ogrody świata”** (malarstwo Heleny Tchórzewskiej).
   Muzeum, 11 maja–30 lipca.
8. **„Historia i kultura Zamościa 1580–1939”** (części stałej ekspozycji historycznej: „Jan Zamoyski”, „Twierdza Zamość”, „Życie kulturalne i umysłowe w Zamościu”).
   Wystawy udostępniono od 28 maja.
9. **„Palmanova Fortezza d’Europa”** (fragment ekspozycji dotyczący Zamościa – zbiory własne oraz model miasta z Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał”).
   Palmanova (Włochy), 24 maja–1 listopada.
10. **„Przyroda Zamojszczyzny”** (wystawa filatelistyczna zorganizowana przez Polski Związek Filatelistów, Okręg Zamojski).
    Muzeum, 5 czerwca–5 lipca.
11. **„Linoryty Kazimierza Łońskiego”** (ze zbiorów własnych).
    Wołyńskie Muzeum Krajoznawcze w Łucku, 23 czerwca–30 września.
12. **„Powstanie zamojskie AK”**.
    Muzeum AK w Osuchach, 26 czerwca–30 września.
13. **„Leon Wyczółkowski. Malarstwo i grafika”** (ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie i własnych).
    Muzeum, 14 lipca–30 października.
14. **„Stara fotografia z XIX i początku XX wieku”** (ze zbiorów Wołyńskiego Muzeum Krajoznawczego w Łucku).
    Muzeum, 4 września–30 października.
15. **„Zamość – miasto renesansu”** (fotogramy przedstawiające najciekawsze zabytki Zamościa oraz model miasta).
    Hamburg, w ramach Dni Polskich, 6–17 września.
16. **„Malarstwo na jedwabiu Marzeny Muchy”**.
    Muzeum, 15 października–7 listopada.

17. **„Papiery wartościowe II Rzeczypospolitej”** (ze zbiorów własnych).
    Muzeum, 5 listopada–28 lutego 1994 r.
18. **„Krasnobród ’93”** (wystawa poplenerowa uczniów klasy V Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu).
    Galeria Studyjna Muzeum, 29 listopada–30 grudnia.
19. **„Zimowe obrzędy ludowe wsi zamojskiej”** (ze zbiorów własnych).
    Muzeum, 17 grudnia–28 lutego 1994 r.

1994

1. **„Plakat Henryka Zwolakiewicza”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 2 lutego–30 marca.
2. **„Prace uczniów Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu”** (pracownia Bogdana Bodesa).
   Galeria Studyjna Muzeum, 2–30 marca.
3. **„Żelaźniakiem w chmurach”** (fotografie, minerały i skamieniałości z Roztocza i Wyżyny Lubelskiej ze zbiorów Stanisława Jachymka).
   Muzeum, 24 marca–25 maja.
4. **„Kamienie ozdobne Polski”** (ze zbiorów Muzeum Ziemi PAN w Warszawie).
   Muzeum, 8–30 kwietnia.
5. **„Majdanek przypomina”** (ze zbiorów Muzeum na Majdanku).
   Rotunda, 5 maja–30 czerwca.
6. **„Rysunek Piotra Tymochowicza”**.
   Galeria Studyjna Muzeum, 16 maja–10 czerwca.
7. **„Drukarnia Akademii Zamojskiej – jej dzieje i wydawnictwa”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 28 maja–31 lipca.
8. **„Sztuka sakralna w zbiorach Muzeum Okręgowego w Zamościu”**.
   Muzeum, 28 maja–30 grudnia.
9. **„Rysunek Dariusza Piekuta”**.
   Galeria Studyjna Muzeum, 23 czerwca–30 lipca.
10. **„Fotografia eksperymentalna Wilhelma Classa »Agrikoli«. Kolonia, Niemcy”**.
    Muzeum, 5–30 sierpnia.
11. **„Malarstwo Czesława Kiszki”**.
    Muzeum, 5 sierpnia–30 września.
12. **„Zamość miniony”** (malarstwo i grafika ze zbiorów własnych oraz bibliotek, archiwów i placówek muzealnych z Warszawy, Lublina i Krakowa).
    Muzeum, 15 sierpnia–30 września.
13. **„Szymon Szymonowic – humanista i organizator Akademii Zamojskiej”** (we współpracy z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną w Zamościu).
    Muzeum, 3–30 września.
14. **„Malarstwo Ireny Popiołek i Stanisława Rodzińskiego”**.
    Muzeum, 30 września–30 października.
15. **„*Plastusiowy pamiętnik*. Książki i wydawnictwa”** (we współpracy z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną w Zamościu).
    Muzeum, 3–30 grudnia.

16. **„Grafika Haliny Zachariasz”**.
    Galeria Studyjna Muzeum, 20 grudnia–20 stycznia 1995 r.
17. **„Zimowe obrzędy ludowe”** (ze zbiorów własnych).
    Muzeum, 25 grudnia–28 lutego 1995 r.

1995

1. **„Fotografia Marzeny Zawrotniak”**.
   Galeria Studyjna Muzeum, 2–30 marca.
2. **„Jan Popek… Piętnaście lat później”** (ze zbiorów własnych oraz kolekcji Małgorzaty Popek).
   Muzeum, 9–30 marca.
3. **„Schätze der Ostgoten. Skarby wschodnich Gotów”** (ze zbiorów własnych oraz muzeów z Koszalina, Szczecina, Warszawy, Lublina, Białegostoku, Kamieńca Podolskiego, Tarnopola, Krasnegostawu, Hrubieszowa, Petersburga oraz z kolekcji prywatnych).
   Bevern, Niemcy, 25 marca–29 października.
4. **„Ozdoby epoki brązu”** (ze zbiorów muzeów we Wrocławiu, Krakowie, Poznaniu, Rzeszowie, Lublinie oraz z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie).
   Muzeum, 2 kwietnia–15 maja.
5. **„Strach i śmiech. Druki propagandy niemieckiej i Polski Podziemnej w latach 1939–1944”** (ze zbiorów własnych oraz Biblioteki Narodowej w Warszawie, Biblioteki KUL, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie).
   Muzeum, 6 kwietnia–15 czerwca.
6. **„Rysunek studyjny uczniów Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu”** (pracownia Andrzeja Bartnika).
   Galeria Studyjna Muzeum, 4–30 maja.
7. **„Fundacje i pałace rodziny Zamoyskich”** (fotografie ze zbiorów Muzeum Zamoyskich w Kozłówce).
   Muzeum, 13 czerwca–18 września.
8. **„Absolwenci Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu. Malarstwo, grafika, tkanina, rzeźba, ceramika”** (z okazji jubileuszu 50-lecia szkoły).
   Muzeum, 24 czerwca–23 lipca.
9. **„Skarby muzealnych magazynów”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 28 lipca–30 sierpnia.
10. **„Zamość – miasto renesansu”** (fotogramy najciekawszych zabytków Zamościa oraz model miasta).
    Muzeum Miejskie w Holzminden, Niemcy, 1–30 lipca.
11. **„Kolekcje monet nowożytnych XV–XVII wieku”** (ze zbiorów własnych).
    Muzeum, 28 lipca–10 września.
12. **„Zeit Geist”** (malarstwo plastyków – absolwentów Campe Gymnasium w Holzminden, Niemcy).
    Muzeum, 19 września–30 października.
13. **„Ludowe malarstwo Zamojszczyzny”** (ze zbiorów własnych).
    Muzeum, 22 września–30 grudnia.

14. **„Szczebrzeszyn ’95”** (wystawa poplenerowa malarstwa uczniów klasy V Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu).
    Galeria Studyjna Muzeum, 3–30 listopada.
15. **„Malarstwo Zofii Kulaszyńskiej-Couret 1909–1995”** (ze zbiorów własnych oraz kolekcji prywatnych).
    Muzeum, 28 listopada–10 marca 1996 r.

1996

1. **Wystawa rzeźby, płaskorzeźby, rysunku studyjnego uczniów PLSP w Zamościu** (pracownia Zygmunta Jarmuła).
   Galeria Studyjna Muzeum, luty.
2. **„Córki Europy”** (wystawa kobiecych postaci historycznych związanych z miastami partnerskimi Schwäbisch Hall).
   Muzeum w Schwäbisch Hall, luty–maj.
3. **„Ludowe malarstwo na szkle”** (wystawa ze zbiorów Tatrzańskiego Muzeum w Zakopanem, Muzeum Okręgowego w Radomiu).
   Muzeum, marzec–kwiecień.
4. **Wystawa prac dyplomowych uczniów PLSP w Zamościu „Dyplom ’96”**.
   Galeria Studyjna Muzeum, 11 kwietnia–6 maja.
5. **„Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej w 1995 roku”** (wystawa ze zbiorów instytucji prowadzących badania wykopaliskowe w Polsce środkowowschodniej).
   Muzeum, 15 kwietnia–26 maja.
6. **„Twórcy literatury”** (wystawa filatelistyczna zorganizowana z okazji jubileuszu 75-lecia Biblioteki Publicznej w Zamościu).
   Muzeum, 7 maja–9 czerwca.
7. **„Wydawnictwa Księgarni Polskiej »Zygmunt Pomarański i Spółka w Zamościu«”** (wystawa zorganizowana z okazji jubileuszu 75-lecia Biblioteki Publicznej w Zamościu).
   Muzeum, 7 maja–9 czerwca.
8. **„Roztocze”** (wystawa fotografii Wiesława Lipca).
   Muzeum, 9 maja–17 czerwca.
9. **„Język wyobraźni”** (wystawa malarstwa Daniela Chojnackiego).
   Galeria Studyjna Muzeum, maj.
10. **„Sztuka i liturgia Kościoła greckokatolickiego w 400-lecie unii brzeskiej”** (wystawa ze zbiorów własnych oraz ze zbiorów muzeów Warszawy, Przemyśla, Łańcuta, Chełma, Tomaszowa Lubelskiego, Biblioteki Narodowej w Warszawie, Kurii Biskupiej w Przemyślu, klasztoru oo. Bazylianów w Warszawie, Muzeum Diecezjalnego w Zamościu, Stanisława Gołuba z Chełma).
    Muzeum, 18 czerwca–5 października.
11. **„Malarstwo Zenona Waśniewskiego”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Chełmie).
    Muzeum, 6 sierpnia–30 października.
12. **„Szczebrzeszyn ’96”** (wystawa poplenerowa uczniów PLSP w Zamościu).
    Galeria Studyjna Muzeum, 22 listopada–20 grudnia.

13. **„Z biegiem lat z biegiem dni”** (wystawa dokumentów, dzieł sztuki, zabytków archeologicznych zorganizowana w 70. rocznicę powołania Muzeum w Zamościu).
Muzeum, 25 listopada–marzec 1997 r.
14. **„Rysunek i malarstwo Dariusza Piekuta”**.
Muzeum, 15 grudnia–30 stycznia 1997 r.
15. **„Zamojskie medale XIX–XX wieku”**.
Muzeum, 17 grudnia–28 lutego 1997 r.

1997

1. **Wystawa rysunku Klary Stolp, członka Polskiego Stowarzyszenia Edukacji Plastycznej w Warszawie**.
Galeria Studyjna Muzeum, 13 lutego–15 marca.
2. **Wystawa rysunku uczniów PLSP w Zamościu** (klasa III, pracownia Marka Rzeźniaka).
Galeria Studyjna Muzeum, 18 marca–30 kwietnia.
3. **„Malarstwo Reinera Corneliusa, artysty ze Schwäbisch Hall”**.
Muzeum, 25 marca–10 maja.
4. **„Czesław Woś – ekslibrisy, grafika, rysunek”**.
Muzeum, kwiecień.
5. **„Indonezja – kraj tysiąca wysp”** (wystawa zorganizowana we współpracy z Ambasadą Republiki Indonezji w Warszawie).
Muzeum, 10 maja–20 czerwca.
6. **„Skarby wschodnich Gotów”** (wystawa archeologiczna).
Muzeum, 26 czerwca–30 października.
7. **„Aleksandra Wachniewska – życie, sztuka, ochrona przyrody”** (malarstwo, rysunek, pamiątki osobiste).
Muzeum, 26 listopada–15 lutego 1998 r.
8. **„Zimowe obrzędy ludowe”** (wystawa ze zbiorów własnych).
Muzeum, 13 grudnia–30 stycznia 1998 r.

1998

1. **„Ekslibrisy grafików Lubelszczyzny”** (wystawa ze zbiorów Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki i własnych).
Muzeum, I kwartał.
2. **„Najbardziej jadowite węże świata”** (wystawa zorganizowana przez spółkę PPHU Astra ze Słupska).
Muzeum, I kwartał.
3. **„Rzeźba ceramiczna”** (wystawa prac dyplomowych uczniów PLSP w Zamościu).
Muzeum, 9–15 kwietnia.
4. **„Córki Europy”** (wystawa zorganizowana przy współpracy Urzędu Miejskiego w Zamościu wspólnie z Muzeum Miejskim w Schwäbisch Hall).
Muzeum, 17 kwietnia–13 maja.
5. **„Sztuka Indii”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie).
Muzeum, 20 maja–7 lipca.

6. **„Jan Cybis – malarstwo, rysunek”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Opolu).
   Muzeum, 16 lipca–18 września.
7. **„Frasobliwy”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, Łomży, Sandomierzu, Muzeów Narodowych w Warszawie, Krakowie, Muzeum Lubelskiego w Lublinie, Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej, Muzeum Etnograficznego im. Seweryna Udzieli w Krakowie, kościoła oo. Dominikanów w Lublinie).
   Muzeum, 21 września–6 listopada.
8. **„Zielnik ludowy”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 18 listopada–31 grudnia.
9. **„Malarstwo uczniów V klasy Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu”**.
   Muzeum, 19 listopada–31 grudnia.
10. **„Autoportrety twórców polskich z kolekcji Antoniego Cerlińskiego z Torunia”**.
    Muzeum, 26 listopada–31 grudnia.
11. **Wystawa prac plastycznych pacjentów szpitala w Radecznicy**.
    Muzeum, 19–31 grudnia.

1999

1. **„Lalki polskie – lalki świata”** (wystawa ze zbiorów fundacji Cepelia).
   Muzeum, 4 lutego–12 kwietnia.
2. **„Polesie w fotografii z lat dwudziestych i trzydziestych”** (wystawa ze zbiorów Polskiej Akademii Nauk, Muzeum Wsi Lubelskiej, ROS, OŚK w Lublinie).
   Muzeum, 2–31 marca.
3. **„Sztuka sakralna diecezji zamojsko-lubaczowskiej”**.
   Muzeum, 4 czerwca–20 grudnia.
4. **„Zamojskie Madonny”** (wystawa fotograficzna).
   Muzeum, 4 czerwca–13 grudnia.
5. **„Boże Narodzenie na wsi zamojskiej”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 14 grudnia–2 lutego 2000 r.

2000

1. **„Najciekawsze nabytki z lat 1998–1999”**.
   Muzeum, I kwartał.
2. **„Pop and rock”** (wystawa fotografii barwnej Jacka Gospodarczyka).
   Muzeum, 27 stycznia–27 marca.
3. **„Zamość, Łuck i Wołyń w starej fotografii i pocztówce”**.
   Sala koncertowa Muzeum, 25–26 lutego.
4. **„Tkactwo artystyczne”** (wystawa prac dyplomowych uczniów Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu).
   Muzeum, 30 marca–17 kwietnia.
5. **„Eugeniusz Delekta – grafika”** (wystawa zorganizowana przez Biuro Wystaw Artystycznych w Zamościu).
   Muzeum, 12 kwietnia–10 maja.
6. **„Zamość w minionym XX wieku”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 12 maja–30 września.

7. **„Żeby Polska była Polską”** (wystawa upamiętniająca 20. rocznicę powstania NSZZ Solidarność).
   Muzeum, 1–22 września.
8. **Wystawa kostiumów i rekwizytów filmu *Ogniem i mieczem*.**
   Muzeum, 22 września–15 grudnia.
9. **„70 lat PTK–PTTK w Zamościu i na Zamojszczyźnie”**.
   Sala koncertowa Muzeum, 29 września.
10. **„Mistrzowie i ich uczniowie”** (wystawa malarstwa z przełomu XIX i XX wieku, ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Suwałkach).
    Muzeum, 21 grudnia–marzec 2001 r.

2001

1. **„Kraje Złotego Trójkąta”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie oraz zbiorów własnych).
   Muzeum, 11 maja–26 czerwca.
2. **„20 lat Solidarności Rolniczej na Zamojszczyźnie”** (wystawa ze zbiorów własnych oraz pamiątek związkowców).
   Muzeum, 17–30 maja.
3. **„Miód i wosk – drogocenne dary”** (wystawie towarzyszył kiermasz wyrobów pszczelarskich).
   Muzeum, 28 lipca–30 października.
4. **„Ikony – tradycja i współczesność”**.
   Muzeum, 8 listopada–4 grudnia.
5. **„75 lat Muzeum w Zamościu”** (wystawa okolicznościowa).
   Muzeum, 19 listopada–4 grudnia.
6. **„Gdzie słońce wschodzi i kędy zapada. Granice przez czasy, religie, miasta, krainy, wioski, podwórka, rodziny”** (wystawa ze zbiorów własnych oraz innych muzeów).
   Muzeum, 15 grudnia–31 marca 2002 r.

2002

1. **„Sztuka i rzemiosło Nepalu”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie).
   Muzeum, maj–czerwiec.
2. **„Nepal dnia dzisiejszego”** (wystawa fotograficzna z podróży Marcina Grabskiego).
   Muzeum, maj–czerwiec.
3. **„Portret zamojski”** (wystawa malarstwa, grafiki, rzeźby ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, prezentująca portrety mieszkańców miasta, począwszy od najstarszych z XVII w., po podobizny współczesne).
   Muzeum, lipiec–wrzesień.
4. **„Od powietrza, ognia, głodu i wojny…”** (święci i przedmioty kultu chroniące od nieszczęść i kataklizmów w nowożytnej kulturze polskiej).
   Muzeum, 26 września–luty 2003 r.
5. **„Obrzędy i zwyczaje bożonarodzeniowe i noworoczne na zamojskiej wsi”** (wystawa oświatowa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, grudzień–styczeń 2003 r.

2003

1. **„Arturowi Grottgerowi w hołdzie”** (dzieła Artura Grottgera i prace powstałe podczas pleneru malarskiego w Dyniskach w lipcu 2002 r., wystawa ze zbiorów Lwowskiej Galerii Sztuki oraz Muzeów Polskich).
   Muzeum, 10 marca–23 czerwca.
2. **„Zamość – miasto wielu kultur XVI–XIX wieku”** (wystawa zorganizowana w ramach I Zamojskich Spotkań Kultur – Zamość 2003).
   Muzeum, maj–czerwiec.
3. **„Józef Brandt – malarz ze Szczebrzeszyna”** (wystawa ze zbiorów Lwowskiej Galerii Sztuki, Muzeum w Radomiu, Muzeum w Tarnowie, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie oraz własnych).
   Muzeum, 11 lipca–30 października.
4. **„Święty Tomasz – patron Zamościa, Kolegiaty, Ordynacji, Domu Zamoyskich”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Zamoyskich w Kozłówce, Muzeum Lubelskiego, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Archiwum Państwowego w Lublinie oraz własnych).
   Muzeum, 11 lipca–30 października.
5. **„Henryk Rosiński 1883–1941, jeden z założycieli Muzeum Zamojskiego”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 7 listopada–luty 2004 r.
6. **„Obrzędy i zwyczaje bożonarodzeniowe i noworoczne na Zamojszczyźnie”** (wystawa ze zbiorów własnych, Muzeum w Biłgoraju, Muzeum Lubelskiego w Lublinie).
   Muzeum, grudzień–luty 2004 r.

2004

1. **„Władysław Żurawski – grafika i akwarela”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, luty–kwiecień.
2. **„Współczesna sztuka ludowa Litwy”** (wystawa ze zbiorów Związku Twórców Ludowych Litwy w Wilnie).
   Muzeum, 5 maja–18 czerwca.
3. **„Historia kina i kinematografii w Zamościu i nie tylko”** (wystawa ze zbiorów własnych oraz prywatnych kolekcji).
   Muzeum, 2 lipca–sierpień.
4. **„Grecy i Rusini w Zamościu w XVI–XVIII wieku”** (wystawa eksponowana w ramach II Zamojskich Spotkań Kultur).
   Muzeum, lipiec.
5. **„Gdzie kruszynę chleba podnoszą z ziemi przez uszanowanie…”** (wystawa ze zbiorów Parafii Najświętszej Marii Panny w Krasnobrodzie, kolekcji prywatnych oraz własnych).
   Muzeum, 4 września–31 grudnia.

2005

1. **„Elegancja średniowieczna, splendor renesansu”** (wystawa rekonstrukcji ubiorów historycznych od XIII do początku XVII wieku).
   Muzeum, styczeń–marzec.

2. **„Malarstwo portretowe XX wieku”** (ze zbiorów własnych).
   Muzeum, kwiecień–maj.
3. **„Prace uczniów PLSP w Zamościu”**.
   Muzeum, maj–czerwiec.
4. **„Jan Zamoyski – wódz, mecenas, polityk”** (wystawa zorganizowana w ramach obchodów Roku Zamościa, ze zbiorów Lwowskiego Muzeum Historycznego, Lwowskiej Galerii Sztuki na zamku w Olesku na Ukrainie, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Sztuki Sakralnej w Zamościu, Muzeum Zamojskiego w Zamościu oraz zamojskich i warszawskich kolekcji prywatnych, wystawie towarzyszyła konferencja naukowa „Jan Zamoyski – wódz, mecenas, polityk”).
   Muzeum, czerwiec–wrzesień.
5. **„Szkoci i Anglicy w Zamościu w XVI i XVII wieku”** (wystawa zorganizowana w Ramach III Zamojskich Spotkań Kultur).
   Muzeum, lipiec–wrzesień.
6. **„Od Himalajów do Kerali – lalki w strojach indyjskich”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie oraz Muzeum „Sztygarka” w Dąbrowie Górniczej).
   Muzeum, 6 listopada–28 lutego 2006 r.
7. **„Ginące piękno – detal architektoniczny w zabytkach polsko-ukraińskiego pogranicza”** (wystawa fotograficzna zrealizowana przy współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Badań i Dokumentacji Zabytków w Lublinie oraz Wołyńskim Muzeum Krajoznawczym w Łucku).
   Muzeum, 12 grudnia–28 lutego 2006 r.

2006

1. **„Wojciech Weiss”** (wystawa grafiki, malarstwa, monotypii, plakatów zorganizowana przez Galerię „Nautilus”, Salon Antykwaryczny w Krakowie).
   Muzeum, 20 marca–18 kwietnia.
2. **„Pasja i Zmartwychwstanie w kulturze, sztuce regionu”** (wystawa ze zbiorów własnych, Muzeum Lubelskiego w Lublinie, Muzeum Ziemi Biłgorajskiej oraz Muzeum Ziemi Tomaszowskiej).
   Muzeum, 25 marca–24 kwietnia.
3. **„Nie szata zdobi człowieka. Strój cieszyński na przełomie XIX–XX wieku”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie).
   Muzeum, 28 kwietnia–14 czerwca.
4. **„Miasto idealne – Miasta niewidzialne”, Międzynarodowe Biennale Sztuki Współczesnej** (malarstwo, instalacje przestrzenne oraz formy graficzne i medialne).
   Muzeum, 17 czerwca–22 sierpnia.
   Poczdam, 9 września–29 października.
5. **„Zachować pamięć – praca przymusowa i niewolnicza obywateli polskich na rzecz III Rzeszy 1939–1945”** (wystawa przygotowana przez Fundację Polsko-Niemieckie Pojednanie).
   Muzeum, 4 października–17 listopada.

6. **„Najciekawsze nabytki Muzeum Zamojskiego w latach 2000–2006”** (wystawa jubileuszowa).
   Muzeum, 25 listopada–luty 2007 r.
7. **„*Łąka…* Z inspiracji poezją Bolesława Leśmiana”** (wystawa malarstwa, grafiki, instalacji przestrzennych, zorganizowana we współpracy z Zamojskim Towarzystwem „Renesans”).
   Muzeum, 12 grudnia–20 lutego 2007 r.

2007

1. **„Z nadzieją w przyszłość, pomni przeszłości”** (wystawa prac młodzieży).
   Muzeum, styczeń–luty.
2. **„Rzeźba Jakuba Juszczyka”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Wojska w Białymstoku, Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, Zamku Królewskiego na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki, Muzeum Alfonsa Karnego Oddział Muzeum Podlaskiego w Białymstoku oraz kolekcji rodziny Jakuba Juszczyka).
   Muzeum, marzec–15 maja.
3. **„Rękodzieło okolicznościowe inspirowane tradycją oraz indywidualną inwencją twórczą”** (malarstwo, kowalstwo, ubiory, tkaniny okolicznościowe pochodzące ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, środowisk twórczych z terenu Zamościa i Zamojszczyzny oraz indywidualnych twórców ludowych).
   Muzeum, 7 marca–31 maja.
4. **„Monety Zachodniej Europy w XVI–XVII wieku”** (wystawa ze zbiorów własnych oraz kolekcji prywatnych).
   Muzeum, 18 maja–lipiec.
5. **„Cyganie – historia, kultura”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Tarnowie, zrealizowana w ramach V Zamojskich Spotkań Kultur).
   Muzeum, 16 czerwca–sierpień.
6. **I Zamojskie Biennale Sztuki Współczesnej inspirowane poezją Bolesława Leśmiana „Malinowy chruśniak”**.
   Muzeum, 28 września–listopad.
7. **„W monachijskiej pracowni Romana Kochanowskiego”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, Muzeum Okręgowego w Suwałkach oraz zbiorów prywatnych).
   Muzeum, 11 grudnia–30 marca 2008 r.

2008

1. **„Jerzy Jarnuszkiewicz (1919–2005)”** (rzeźby, medale, monety, ekslibrisy artysty z kolekcji Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku oraz kolekcji prywatnych).
   Muzeum, styczeń–marzec.
2. **„Sztuka sakralna ze zbiorów Muzeum Zamojskiego”** (wystawa pokonserwatorska rzeźb, płaskorzeźb, malarstwa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 26 lutego–kwiecień.

3. **„Jak dawniej fotografowano – zabytkowe aparaty fotograficzne ze zbiorów Leszka Sadowskiego i Jerzego Szwai"** (wystawa uzupełniona o dawne fotografie oraz wybrane ekspozycje ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu).
   Muzeum, 4 kwietnia–25 maja.
4. **„Sacrum i historia w literaturze polskiej"** (wystawa ilustracji do bibliofilskiego wydania dzieł Henryka Sienkiewicza autorstwa ks. Wacława Piszczka, stanowiła element ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej przez Bibliotekę Pedagogiczną w Zamościu).
   Muzeum, 4 kwietnia–25 maja.
5. **„Sztuka włoska w polskim mieście włoskiego renesansu"** (malarstwo i grafika ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Książąt Czartoryskich, Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, Muzeum Okręgowego w Tarnowie oraz zbiorów własnych. Wystawa zrealizowana w ramach Festiwalu Kultury Włoskiej w Zamościu „Arte, cultura, musica e…").
   Muzeum, 13 czerwca–wrzesień.
6. **„Wenecja – wystawa fotografii Stanisława Orłowskiego"** (wystawa zrealizowana w ramach Festiwalu Kultury Włoskiej w Zamościu „Arte, cultura, musica e…").
   Restauracja Muzealna, podcienia kamienic ormiańskich, 13 czerwca–sierpień.
7. **„Dzieje oręża polskiego w sztuce medalierskiej XIX–XX wieku"** (wystawa zrealizowana z okazji 90. rocznicy odzyskania niepodległości z kolekcji Leszka Sadowskiego).
   Muzeum, październik–grudzień.

2009

1. **„Naznaczeni. Mieszkańcy wsi polskiej na robotach przymusowych w III Rzeszy"** (wystawa zorganizowana przez Fundację Polsko-Niemieckie Pojednanie oraz Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie).
   Muzeum, 21 stycznia–30 marca.
2. **„Malarstwo i płaskorzeźba ludowa Wschodniej Lubelszczyzny"** (wystawa ze zbiorów własnych, Muzeum w Biłgoraju, Tomaszowie Lubelskim oraz kolekcji prywatnych).
   Muzeum, 12 marca–30 maja.
3. **„Kapliczki i figury przydrożne w pejzażu pogranicza"** (wystawa fotograficzna zrealizowana w ramach projektu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Edukacja kulturalna i upowszechnianie kultury. Ochrona dziedzictwa kultury ludowej").
   Muzeum, 30 marca–grudzień.
4. **„Miasta Światowego Dziedzictwa Kultury w ekslibrisie"** (wystawa przygotowana przez Dom Kultury Podgórze w Krakowie).
   Muzeum, maj.
5. „**Współczesny ekslibris włoski z kolekcji Krzysztofa Wróblewskiego i Rajmunda Aszkowskiego"**.
   Muzeum, 6 czerwca–sierpień.

6. **II Zamojskie Biennale inspirowane poezją Bolesława Leśmiana „Dziejba Leśna"** (wystawa zorganizowana przez Zamojskie Stowarzyszenie „Renesans" oraz Muzeum Zamojskie w Zamościu).
   Muzeum, 16 czerwca–sierpień.
7. **„Mój Zamość 1960–1975"** (wystawa fotografii Stanisława Orłowskiego z okazji 50-lecia twórczości artystycznej).
   Muzeum, 14 sierpnia–27 września.
8. **„Znaki i miary. Urządzanie lasu"** (wystawa zorganizowana przy współpracy Nadleśnictwa w Tomaszowie Lubelskim, Nadleśnictwa w Zwierzyńcu, RPN w Zwierzyńcu).
   Muzeum, 7 października–7 grudnia.
9. **„Wojenne ślady. Dwóch fotografów, dwie perspektywy – Kurt Guldmann i Feliks Łukowski"** (wystawa zorganizowana przy współpracy Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie oraz IPN).
   Muzeum, 28 października–styczeń 2010 r.
10. **„Świat karpackich świątyń. Sztuka kościoła greckokatolickiego na Słowacji"** (wystawa ze zbiorów Muzeum Szaryskiego w Bardejowie oraz Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu).
    Muzeum, 12 grudnia–luty 2010 r.

2010

1. **„80 lat archeologii lotniczej w Polsce"** (wystawa przygotowana przez Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie oraz Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie).
   Muzeum, 19 lutego–kwiecień.
2. **„Ars Armeniaca"** (wystawa zrealizowana ze zbiorów muzeów polskich i ukraińskich, ze środków ministra kultury i dziedzictwa narodowego; wystawie towarzyszyła międzynarodowa konferencja naukowa „Art of the Armenian Diaspora").
   Muzeum, 28 kwietnia–30 września.
3. **„Sztuka włoska z kolekcji muzealnych i prywatnych w regionie"** (wystawa zorganizowana w ramach Festiwalu Kultury Włoskiej w Zamościu „Arte, cultura, musica e…", wystawie towarzyszyła konferencja „Pod niebem północy. Z dziejów polsko-włoskich związków artystycznych").
   Muzeum, 23 czerwca–30 lipca.
4. **„Zabytki techniki codziennego użytku"** (wystawa ze zbiorów własnych oraz Lubelskiego Klubu Kolekcjonerów).
   Muzeum, październik–marzec 2011 r.
5. **„Książki drugiego obiegu"** (30 lat NSZZ Solidarność).
   Muzeum, listopad–grudzień.
6. **„Szopka zamojska 2010"** (wystawa pokonkursowa).
   Muzeum, 19 grudnia–luty 2011 r.

2011

1. **„Ruś znana i nieznana. Pogranicze polsko-ruskie od X do XIV wieku"** (wystawa zrealizowana ze zbiorów Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie, Muzeum Kresów w Lubaczowie, Muzeum Regionalnego im. Janusza Petera w Tomaszowie Lubelskim, Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie, zbiorów prywatnych i własnych).
   Muzeum, 18 marca–25 maja.
2. **„Skarb z Głogowa"** (wystawa archeologiczna z Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Głogowie).
   Muzeum, 30 kwietnia–wrzesień.
3. **„Broń dawniej i dziś. Ręczna broń palna XVII–XX wieku"** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 27 maja–lipiec.
4. **„Włoscy pionierzy abstrakcji geometrycznej i ich kontynuatorzy"** (wystawa zorganizowana w ramach Festiwalu Kultury Włoskiej „Arte, cultura, musica e…", ze zbiorów Galeria 72 Muzeum Ziemi Chełmskiej w Chełmie).
   Muzeum, 11 czerwca–sierpień.
5. **„*Napój Cienisty*. III Leśmianowskie Zamojskie Biennale Sztuki"** (wystawa zorganizowana przez Zamojskie Towarzystwo „Renesans").
   Muzeum, 5 sierpnia–październik.
6. **„85 lat Muzeum Zamojskiego. Pierwsze kolekcje i dary"**.
   Muzeum, 30 września–listopad.
7. **„Noc listopadowa w 181. rocznicę powstania listopadowego 1830–1831"** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Historycznego Miasta Stołecznego Warszawy, Muzeum Teatralnego Teatr Wielki – Opera Narodowa w Warszawie i Narodowego Teatru Starego im. Heleny Modrzejewskiej w Krakowie, zbiorów prywatnych i własnych).
   Muzeum, 22 listopada–10 kwietnia 2012 r.

2012

1. **„Barwy Małopolski dla Jana Pawła II"** (wystawa zorganizowana we współpracy z Biurem Wystaw Artystycznych „U Jaksy" w Miechowie).
   Muzeum, 16 kwietnia–12 czerwca.
2. **„Najstarsza orkiestra w Polsce. 130 lat Symfonicznej Orkiestry im. Karola Namysłowskiego w Zamościu"** (otwarcie wystawy uświetnił koncert na Rynku Wielkim w Zamościu).
   Muzeum, 16 czerwca–wrzesień.
3. **„Zamość – miasto twierdza. Forteca zamojska na tle europejskiej *architectury militaris* XVI–XIX wieku"** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Archiwum Państwowego w Zamościu, Książnicy Zamojskiej im. Stanisława Kostki Zamoyskiego w Zamościu oraz zbiorów własnych).
   Muzeum, 12 października–kwiecień 2013 r.

2013

1. **„150. rocznica powstania styczniowego”** (wystawa okolicznościowa).
   Muzeum, styczeń–luty.
2. **„Palmy i pisanki wielkanocne”** (wystawa pokonkursowa).
   Muzeum, 24 marca.
3. **„Rok 1813 – najdłuższa obrona w historii twierdzy zamojskiej”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Diecezjalnego w Zamościu, Książnicy Zamojskiej im. Stanisława Kostki Zamoyskiego w Zamościu, zbiorów prywatnych i własnych. Wystawie towarzyszyła międzynarodowa konferencja „Księstwo Warszawskie w 1813 roku. Miasto i twierdza Zamość w roku oblężenia” oraz widowisko historyczne „Oblężenie Zamościa – 1813 rok” w dniach 17–18 sierpnia 2013 r.).
   Muzeum, 16 maja–30 września.
4. **„*Samoscium doctum me fecit*. Zamojskie inspiracje profesora Jerzego Kowalczyka”** (wystawa zorganizowana z okazji odsłonięcia tablicy pamiątkowej Profesora w Zamojskiej Alei Sław).
   Muzeum, 17 maja–17 czerwca.
5. **Wystawa fotografii Stanisława Orłowskiego** w ramach Zamojskiego Festiwalu Kultury „Arte, cultura, musica, e…”.
   Muzeum, 7–30 września.
6. **„Od Horodła do Horodła 1413–2013”** (wystawa zorganizowana przy współpracy Muzeum Historii Polski w Warszawie, wystawie towarzyszyła międzynarodowa konferencja „Unia w Horodle na tle stosunków polsko-litewskich”).
   Muzeum, 28 września–30 listopada.
7. **„Fotografująca ziemianka. Nieznane fotografie Zofii Malczewskiej z Sitna z przełomu XIX–XX wieku”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 6 grudnia–6 kwietnia 2014 r.

2014

1. **„Zrodzone z tęsknoty. Malarstwo Ireny Czerskiej-Kubickiej”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, kwiecień–maj.
2. **„Monety Watykanu z okresu pontyfikatu Jana Pawła II”** (wystawa ze zbiorów Zbigniewa Nestorowicza).
   Muzeum, 22 kwietnia–maj.
3. **„Zamojskie Madonny”** (wystawa fotograficzna ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 22 kwietnia–5 maja.
4. **„W okopach I wojny światowej. Historia braci Pomarańskich”** (wystawa ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu, rodziny Pomarańskich oraz własnych).
   Muzeum, 16 maja–listopad.
5. **„Włoskie motywy w pasjach kolekcjonerów”** (wystawa zorganizowana w ramach Zamojskiego Festiwalu Kultury „Arte, cultura, musica, e…”, architektura i sztuka włoska w pocztówkach z kolekcji prywatnej Krzysztofa Wróblewskiego).
   Muzeum, czerwiec–lipiec.

6. **„Lud – jego zwyczaje, sposób życia, podania, gusła – czyli jacy jesteśmy”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Ziemi Biłgorajskiej, Izby Pamięci w Sitnie, Muzeum im. Oskara Kolberga w Przysusze Oddział Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu, zbiorów prywatnych oraz własnych).
   Muzeum, 16 grudnia–marzec 2015 r.

2015

1. **„Palmy i pisanki wielkanocne (wystawa pokonkursowa)”**.
   Muzeum, 29 marca.
2. **„Informacje 24. Zamość 1 września 1939–9 maja 1945”** (wystawa ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu oraz własnych).
   Muzeum, 14 kwietnia–31 maja.
3. **„Chleb z masłem i serem”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Etnograficznego w Toruniu, Muzeum im. dra Janusza Petera w Tomaszowie Lubelskim, Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Biłgoraju, Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie, Izby Regionalnej w Wysokiem oraz własnych).
   Muzeum, 6 czerwca–16 sierpnia.
4. **„Znaczki, karty pocztowe, koperty, banknoty drugiego niezależnego obiegu wydawniczego z lat 1980–1989”** (wystawa zorganizowana w ramach Zamojskiego Festiwalu Kultury „Arte, cultura, musica, e…”).
   Muzeum, czerwiec–lipiec.
5. **„Nauki dawne i niedawne”** (wystawa zorganizowana przez Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius).
   Muzeum, 20 września–30 listopada.
6. **„Jan Zamoyski, konflikty zbrojne, Rzeczpospolita–Europa”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Muzeum, 9 grudnia–31 marca 2016 r.

2016

1. **„Bochnia, Paryż, Krzemieniec”** (wystawa malarstwa Marcina Samlickiego – 1878–1945, ze zbiorów Muzeum im. Stanisława Fischera w Bochni).
   Muzeum, 3 marca–kwiecień.
2. **„Palmy i pisanki wielkanocne”** (wystawa pokonkursowa).
   Muzeum, 20 marca.
3. **„Ludzie – kolekcje, nasze historie. W roku jubileuszowym 90-lecia Muzeum Zamojskiego”**.
   Muzeum, 30 kwietnia–30 września.
4. **„Zabytki Sieny w dawnej grafice i współczesnej fotografii”** (wystawa zorganizowana w ramach Zamojskiego Festiwalu Kultury „Arte, cultura, musica, e…”).
   Muzeum, czerwiec.
5. **„Nabytki numizmatyczne i medalierskie ostatniego dwudziestolecia 1996–2016. Wystawa w 90-lecie Muzeum Zamojskiego”**.
   Muzeum, 7 października–luty 2017 r.

WYSTAWY CZASOWE W MUZEUM BARWY I ORĘŻA „ARSENAŁ", ODDZIAŁ MUZEUM OKRĘGOWEGO W ZAMOŚCIU, OD 2014 R. MUZEUM FORTYFIKACJI I BRONI „ARSENAŁ" ODDZIAŁ MUZEUM ZAMOJSKIEGO W ZAMOŚCIU

1980

1. **„Twierdza Zamość"**.
   14–15 września.

1981–1984

Brak działalności wystawienniczej w Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał".

1985

1. **„Malarstwo ludowe Zamojszczyzny"** (ze zbiorów własnych).
   5 czerwca–20 lipca.
2. **„Zamość w obiektywie dwóch pokoleń"** (fotografie).
   31 lipca–31 sierpnia.
3. **„Pokaz" Zamość '85** (prace plastyczne artystów zamojskich).
   7 września–7 października.
4. **„Zamojszczyzna – Ruch Ludowy"**.
   28 września–21 października.
5. **„Zamość w grafice i akwareli"** (ze zbiorów własnych).
   5 listopada–31 grudnia.

1986

1. **„Zamość wczoraj, dziś i jutro"** (ze zbiorów własnych).
   26 marca–20 grudnia.
2. **„Najciekawsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowowschodniej sezonu wykopaliskowego 1985"** (ze zbiorów własnych oraz Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego Oddział w Lublinie).
   25 kwietnia–25 maja.
3. **„Ekslibrisy Stanisława Jakubowskiego"** (ze zbiorów własnych).
   1 czerwca–16 lipca.
4. **„Konserwacja Panoramy Racławickiej"** (plansze przygotowane przez Pracownie Konserwacji Zabytków Oddział we Wrocławiu).
   16 czerwca–16 lipca.
5. **„Prasa z okresu PKWN"** (ze zbiorów własnych).
   18 lipca–31 sierpnia.
6. **„Portret na medalach PRL"** (ze zbiorów własnych).
   25 września–26 października.
7. **„Gody zamojskie. Wiejskie zwyczaje i obrzędy zimowe"** (ze zbiorów muzeów województwa zamojskiego).
   18 grudnia–1 lutego 1987 r.

1987

1. **„Malarstwo Jadwigi Lesiewskiej-Rozdziałowskiej”** (ze zbiorów własnych).
   16–30 marca.
2. **„Najciekawsze odkrycia archeologiczne sezonu wykopaliskowego 1986 w Polsce środkowowschodniej”**.
   2 kwietnia–1 maja.
3. **„Zamość w fotografii architekta powiatowego inż. Adama Klimka”**.
   1 lipca–30 sierpnia.

1988

1. **„Chłop-żołnierz 1939–1944”**.
   28 stycznia–21 lutego.
2. **„Kultura Zamościa 1580–1944”** (ze zbiorów własnych).
   13 kwietnia–30 września.
3. **„Odkrycia archeologiczne w Polsce środkowowschodniej w 1987 roku”**.
   15 kwietnia–20 czerwca.
4. **„Zamość 1971–1985 w fotografii Fryderyka Kremsera”** (ze zbiorów własnych).
   13 maja–20 czerwca.
5. **„Zamość – miasto renesansu”** (fotografie).
   23 czerwca–24 lipca.
6. **„Portret kobiecy”** (ze zbiorów własnych).
   2–27 sierpnia.
7. **„Ekslibrisy muzeów polskich 1918–1988”** (ze zbiorów Józefa Tadeusza Czosnyki).
   3 września–4 października.
8. **„Pułkownik Stanisław Gumowski dowódca Września”**.
   21 wrzesień–I kwartał 1989 r.
9. **„Rok 1918 w Zamościu”** (ze zbiorów własnych).
   28 września–30 grudnia.

1989

1. **„Pocztówka zamojska”** (ze zbiorów własnych oraz kolekcji prywatnych).
   3 lutego–30 marca.
2. **„U progu niepodległości”** (fotografie).
   7 lutego–1 marca.
3. **„Michał Nowacki wiceburmistrz Zamościa 1934–1939”**.
   I–III kwartał.
4. **„Kampania wrześniowa na Zamojszczyźnie”**.
   wrzesień–II kwartał 1990 r.
5. **„Broń palna i jej rozwój na przykładach militariów ze zbiorów Arsenału”**.
   III kwartał.

1990

1. **„Sztuka w filatelistyce”** (wystawa zorganizowana wspólnie z Wojewódzkim Związkiem Filatelistów w Zamościu).
   1–30 czerwca.
2. **„Polskie drogi do wolności”**.
   14 czerwca–20 września.
3. **„Solidarność 1980–1990”** (malarstwo olejne i grafika Romana Skowrona oraz dokumenty Solidarności).
   30 lipca–30 sierpnia.
4. **„Wojna polsko-sowiecka 1920”** (ze zbiorów własnych).
   1 sierpnia–15 października.
5. **„Optyka wojskowa”**.
   15 września–I kwartał 1991 r.
6. **„Pamięci pokoleń”** (akwarele Stanisława Bodesa).
   15 października–kwiecień 1991 r.

1991

1. **„200. rocznica Konstytucji 3 maja”**.
   Maj–listopad.
2. **„Sztuka Orientu w Polsce”** (ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie).
   Maj–listopad.
3. **„Kampania wrześniowa na Zamojszczyźnie”**.
   Wrzesień–grudzień.
4. **„Rozwój broni palnej na przykładach militariów ze zbiorów Arsenału”**.
   Październik–listopad.
5. **„Pamiątki i dokumenty NSSZ Solidarność w 10. rocznicę stanu wojennego i internowania”**.
   Grudzień–15 luty 1992 r.

1992

1. **„Chwała Jazdy Polskiej”** (wystawa malarstwa historyczno-batalistycznego Stanisława Bodesa).
   6 stycznia–I kwartał 1993 r.
2. **„Inspektorat Zamojski Armii Krajowej”** (wystawa w 50. rocznicę powołania AK).
   16 stycznia–listopad.
3. **„Tajna Organizacja Nauczycielska – nauczyciele Zamojszczyzny w walce z okupantem”**.
   Marzec–wrzesień.
4. **„Zamość miasto renesansu”** (wystawa czasowa, makieta Starego Miasta i barwne fotogramy architektury Zamościa, od 1993 r. wystawa stała).
   Wrzesień–grudzień.
5. **„Motocykle zabytkowe i wojskowe”**.
   Listopad–I kwartał 1993 r.

1993

1. **„Malowana historia”** (wystawa 16 obrazów batalistycznych autorstwa Stanisława Bodesa).
   I kwartał–31 marca 1994 r.
2. **„Militaria ze zbiorów Arsenału”**.
   II kwartał–15 kwietnia 1994 r.
3. **„Dawna broń afrykańska zapomnianych przodków”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie).
   17 maja–31 grudnia.

1994

1. **„Wojsko w modelarstwie”** (wystawa modeli i mikromodeli ze zbiorów prywatnych modelarzy z Lublina).
   1 kwietnia–15 maja.
2. **„Polska tradycja rycerska”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie).
   15 maja–25 stycznia 1995 r.
3. **„50-lecie akcji »Burza«”**.
   20 czerwca–15 września.
4. **„Zamość–Sabionneta miasta bliźniacze”**.
   14 września–30 października.
5. **„Polska Policja Państwowa 1918–1939”** (wystawa ze zbiorów KUL, Wojewódzkiej Komendy Policji w Zamościu, zbiorów prywatnych i własnych).
   Listopad–31 marca 1995 r.
6. **„XVIII-wieczna społeczność zamojska”** (rzeźby uczniów Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu).
   22 grudnia–31 marca 1995 r.

1995

1. **„Polskie drogi do wolności”** (obrazy batalistyczne Stanisława Bodesa).
   1 kwietnia–30 czerwca.
2. **„Wojna polsko-sowiecka 1919–1920”**.
   1 kwietnia–30 czerwca.
3. **„Akcja »Burza« na Zamojszczyźnie”**.
   1 kwietnia–30 czerwca.
4. **„Broń różnych epok i regionów świata”** (wystawa militariów od neolitu do XX w., ze zbiorów Muzeów Narodowych w Warszawie i Krakowie, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeów Okręgowych w Lublinie i Rzeszowie oraz zbiorów własnych).
   28 kwietnia–31 grudnia.
5. **„Ponad granicami. EASA 95”** (malarstwo, rzeźby, projekty i modele architektoniczne studentów uczelni architektonicznych i plastycznych).
   26 lipca–20 sierpnia.
6. **„Polskie drogi do wolności”** (wystawa filatelistyczna ze zbiorów prywatnych).
   22 sierpnia–30 września.

7. **„TSWL Zamość"** (50 lat historii i działalności Technicznej Szkoły Wojsk Lotniczych w Zamościu).
   17 października–30 czerwca 1996 r.

1996

1. **„Lotnictwo i marynarka wojenna w modelarstwie kartonowym"** (modele autorstwa Andrzeja Galińskiego ze Świdnika).
   8 lutego–30 maja.
2. **„Militaria ze zbiorów prof. Du Chateau"** (wystawa ze zbiorów Muzeum im. Stanisława Staszica w Hrubieszowie).
   15 lutego–30 czerwca.
3. **„Rapsod Jazdy Polskiej"** (malarstwo batalistyczne Stanisława Bodesa).
   8 lipca–30 września.
4. **„Potop szwedzki 1656–1660"** (wystawa historyczna, obrazy, grafika, archiwalia, medale, militaria, starodruki, numizmatyka, modele ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu, Domu Jana Matejki w Krakowie, Muzeum im. Szołayskich w Krakowie, Muzeum Sztuki w Łodzi, Muzeów w Kielcach, Przemyślu, Nowym Sączu, Radomiu, Zamościu oraz zbiorów Arsenału i osób prywatnych).
   8 lipca–9 grudnia.
5. **„XX Ogólnopolski konkurs prac plastycznych dzieci i młodzieży Zamość '96"** (akwarele, grafiki, rzeźby, wypalanki, ceramika, tkanina, wystawa zorganizowana przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Kuratorium Oświaty w Zamościu, Młodzieżowy Dom Kultury Zamość i Arsenał).
   23 września–20 października.
6. **„Działania Warszawskiej Brygady Pancerno-Motorowej na Zamojszczyźnie wrzesień 1939"** (archiwalia, fotogramy, militaria, oporządzenia, pojazdy motorowe, pamiątki, mapy ze zbiorów Wojskowego Instytutu Historycznego, Centralnego Archiwum Wojskowego, Archiwum Dokumentacji Mechanicznej, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Rzemiosł Ludowych w Biłgoraju, Muzeum Techniki NOT w Warszawie, zbiorów własnych Arsenału, Muzeum AK w Bondyrzu oraz prywatnych).
   1 października–31 grudnia.
7. **„Zamość na targach Denkmal '96"** (fotogramy, materiały dokumentacyjne i reklamowe, wydawnictwa z Targów Denkmal '96 w Lipsku).
   15 listopada–31 grudnia.

1997

1. **„Tarantule i skorpiony świata"** (wystawa przygotowana przez firmę „Promar" z Łodzi).
   28 lutego–31 marca.
2. **„Nie tylko samuraje"** (wystawa ze zbiorów Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie).
   5 maja–30 czerwca.

3. **„Grenlandia dzisiaj”** (wystawa ze zbiorów Duńskiego Instytutu Kultury w Gdyni). Lipiec–wrzesień.
4. **„80 lat harcerstwa zamojskiego”**.
   18–30 września.
5. **„Obrona cywilna ludności”** (wystawa ze zbiorów własnych oraz prywatnych). Październik–12 grudnia.

1998

1. **„Mundur i uzbrojenie żołnierza polskiego 1939–1945”** (wystawa ze zbiorów własnych oraz prywatnych).
   1 stycznia–15 maja.
2. **„Odkrywamy Afrykę”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie).
   6 lutego–25 czerwca.
3. **„Modelarze Młodzieżowego Domu Kultury im. Kornela Makuszyńskiego w Zamościu”** (samoloty, okręty, pojazdy pancerne z okresu II wojny światowej).
   15 kwietnia–25 maja.
4. **„Zamość na tle budownictwa obronnego w Polsce od XVI do XIX wieku w 350. rocznicę chrztu bojowego twierdzy”**.
   10 lipca–15 marca 1999 r.
5. **„Ogniem i mieczem”** (malarstwo batalistyczne Stanisława Bodesa).
   10 lipca–31 grudnia.
6. **„Znak Polaków – Orzeł Biały”** (wystawa ze zbiorów Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie).
   10 grudnia–15 marca 1999 r.

1999

1. **„Broń pancerna i artyleria Wojska Polskiego z okresu II wojny światowej”** (modele Radosława Janickiego z Lublina).
   3 lutego–15 marca.
2. **„Pękły okowy – Ojczyzna powstała 1918 rok”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej w Przemyślu, Muzeum Okręgowego w Tarnowie, Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, Muzeum Kamienica Orsettich w Jarosławiu, Muzeum Zespołu Pałacowo-Parkowego w Przeworsku, Archiwum Państwowego w Zamościu, zbiorów prywatnych Jacka i Piotra Szwiców z Przemyśla oraz zbiorów własnych).
   17 marca–30 września.
3. **„Malarstwo Agaty Woźniak-Niemkiewicz”** (motywy kwiatów oraz martwe natury i portrety).
   7 kwietnia–25 maja.
4. **„Biblia”** (wystawa zorganizowana przy współpracy Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zamościu, eksponaty ze zbiorów Biblioteki Naukowej KUL w Lublinie, Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Biblioteki Metropolitarnego Seminarium Duchownego w Lublinie, Biblioteki Kurii Biskupiej w Zamościu oraz zbiorów własnych).
   25 maja–5 lipca.

5. **„Moje miasto dziedzictwem kultury”** (wystawa pokonkursowa prac fotograficznych dzieci i młodzieży z terenu całej Polski).
   8 września–30 października.
6. **„Wrzesień 1939 rok na Zamojszczyźnie”** (wystawa zorganizowana w 60. rocznicę wybuchu II wojny światowej, eksponaty ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Zamościu, Muzeum 25. Pułku Ułanów z Kraśnika, Muzeum Armii Krajowej im. Stanisława Prusa w Bondyrzu, zbiorów prywatnych i własnych).
   10 września–2 kwietnia 2000 r.
7. **„Zaczarowany świat baśni”** (wystawa zorganizowana przez Warmińsko-Mazurskie Przedsiębiorstwo Wystawowe „Kultural”).
   20 listopada–20 grudnia.

2000

1. **„Indianie Amazonii i Wyżu Andyjskiego”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie).
   2 lutego–25 sierpnia.
2. **„Jeźdźcy”** (wystawa fotograficzna ze zbiorów Młodzieżowego Domu Kultury nr 2 w Lublinie).
   31 sierpnia–4 października.
3. **„Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920 r. W 80. rocznicę bitwy pod Komarowem”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Zamojskiego w Zamościu, Archiwum Państwowego w Zamościu oraz ze zbiorów prywatnych kolekcjonerów).
   31 sierpnia–30 listopada.
4. **„Trudne braterstwo”** (wystawa fotograficzna opracowana przez Gabinet Polityczny Ministerstwa Obrony Narodowej RP, dotycząca sojuszu polsko-ukraińskiego w 1920 r.).
   14 września–30 listopada.
5. **„Wystawa malarstwa i grafiki Marii Pominkiewicz-Kulikiewicz”**.
   29 września–15 listopada.
6. **„Trzy powstania narodowe w 170. rocznicę powstania listopadowego 1830–1831”** (wystawa historyczno-wojskowa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, Galerii Malarstwa i Rzeźby XIX Wieku w Sukiennicach w Krakowie, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Historycznego Miasta Stołecznego Warszawy, Muzeum Zamojskiego w Zamościu oraz prywatnych kolekcjonerów).
   5 grudnia–30 czerwca 2001 r.

2001

1. **„Grudzień 1970 Gdańsk–Gdynia”** (wystawa fotograficzno-dokumentalna przygotowana przez IPN w Gdańsku).
   8–18 lutego.
2. **„Obrazki z Japonii”** (wystawa fotograficzna autorstwa dr. Zbigniewa Kletowskiego z Wrocławia).
   5 marca–2 kwietnia.

3. **„Świątynie dawnej i obecnej Polski”** (wystawa przygotowana przez Centrum Kultury w Lublinie i Fundację Ochrony Dóbr Kultury NIKE w Lublinie, zorganizowana we współpracy z Muzeum Diecezjalnym Kurii Biskupiej w Zamościu).
   2 kwietnia–14 maja.
4. **„Zamojskie tradycje wojskowe w minionym XX wieku”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, Centralnego Archiwum Wojskowego – Warszawa Rembertów, Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie, Archiwum Państwowego w Zamościu, Muzeum Armii Krajowej im. Adama Prusa w Bondyrzu, 3. Zamojskiej Brygady Obrony Terytorialnej w Zamościu, Garnizonowego Klubu Oficerskiego w Zamościu, kolekcjonerów prywatnych).
   15 maja–20 września.
5. **„Podziemie zbrojne na Lubelszczyźnie 1939–1956 wobec totalitaryzmów”** (wystawa fotograficzno-dokumentalna przygotowana przez IPN Oddział w Lublinie).
   15 maja–22 czerwca.
6. **„Trudne braterstwo II”** (wystawa fotograficzna autorstwa Franciszka Gorka i płk. Tadeusza Krząstka z Ministerstwa Obrony Narodowej).
   20 września–30 października.
7. **„Czerwiec 1976 – krok do wolności”** (wystawa fotograficzno-dokumentalna przygotowana przez Oddział IPN w Lublinie).
   28 września–31 października.
8. **„Afryka – pasja naszego życia”** (wystawa zorganizowana ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie i Muzeum Miejskiego w Żorach).
   23 listopada–22 stycznia 2002 r.

2002

1. **„Skrzydła w Arsenale – śladami Ikara”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie).
   24 stycznia–18 września.
2. **„Polacy i Ukraińcy 1939–1947”** (wystawa fotograficzna zorganizowana przez IPN Oddział w Lublinie).
   19 września–30 października.
3. **„Ciężkie karabiny maszynowe”** (wystawa zorganizowana we współpracy z Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie).
   19 września–28 lutego 2003 r.

2003

1. **„Akcja Reinhardt – zagłada Żydów w Generalnej Guberni”** (wystawa zorganizowana we współpracy z IPN Oddział w Lublinie).
   10 stycznia–10 lutego.
2. **„Epoka powstania styczniowego”** (wystawa zorganizowana przy współpracy z muzeami z Warszawy, z Muzeum Historii Fotografii w Krakowie, Architektury we Wrocławiu oraz Muzeami Regionalnymi w Krasnymstawie i Iłży).
   31 marca–15 września.
3. **„60. rocznica tragedii Polaków na Wołyniu”**.
   8 czerwca–10 października.

4. **„Wrzesień 1939 na Zamojszczyźnie”** (wystawa ze zbiorów własnych oraz CAF, WIH w Warszawie, Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu, Muzeum w Tomaszowie Lubelskim).
   27 września–14 listopada.
5. **„Foto–Zamość 2003”**.
   17–24 listopada.
6. **„Wandalowie – książęta, elity, wojownicy, rzemieślnicy”**.
   7 grudnia–17 lutego 2004 r.

2004

1. **„Zbrodnia w majestacie prawa”** (wystawa zorganizowana przez Fundację Pomocy Byłym Młodocianym Więźniom Politycznym „Jaworzniacy”).
   4 marca–14 kwietnia.
2. **„Twierdze kresowe Rzeczypospolitej XVI–XIX wieku”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Okręgowego w Tarnowie oraz zbiorów własnych; wystawie towarzyszyła sesja naukowa „Grody, zamki, rezydencje na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej”).
   27 maja–2 listopada.
3. **„Współczesne malarstwo indonezyjskie”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie; wystawie towarzyszyła oficjalna wizyta w Zamościu ambasadora Indonezji J. E. Ibnu Sanyoto z małżonką).
   4 czerwca–31 lipca.
4. **„Z archiwów IPN”**.
   2 lipca–5 września.
5. **„Lipcowe święto”** (wystawa zorganizowana przez IPN Oddział w Lublinie).
   4 października–31 grudnia.
6. **„Zamość–Żółkiew. Tradycje i współczesność”** (wystawa fotograficzna zorganizowana przez Muzeum Zamojskie w Zamościu pod patronatem Prezydenta Miasta Zamościa oraz Mera Miasta Żółkwi przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej).
   Listopad–grudzień.
7. **„I wojna światowa”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Ziemi Przemyskiej w Przemyślu, Muzeum Zamojskiego w Zamościu).
   11 listopada–22 lutego 2005 r.

2005

1. **„Muzy nie umilkły. Twórczość artystów legionowych”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Regionalnego w Kozienicach, Muzeum Zamojskiego w Zamościu i Arsenału).
   16 marca–10 czerwca.
2. **„Zwyczajny »resort«. Ludzie i metody bezpieki 1944–1956”** (wystawa przygotowana przez Biuro Edukacji Publicznej IPN Oddział w Warszawie).
   23 marca–30 kwietnia.

3. **„25 lat NSZZ Solidarność w Zamościu”** (wystawa ze zbiorów prywatnych i własnych).
   10–30 maja.
4. **„Wystawa prac pedagogów PLSP im. Bernarda Moranda z okazji 60-lecia powstania szkoły 1945–2005”**.
   17 czerwca–15 sierpnia.
5. **„Drogi do wolności”** (wystawa zorganizowana w 60. rocznicę zakończenia II wojny światowej ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Sandomierzu).
   8 lipca–18 sierpnia.
6. **„Biblioteka Ordynacji Zamojskiej. Od Jana do Jana”** (wystawa zorganizowana przez Bibliotekę Narodową w Warszawie, gdzie od 1946 r. znajdują się zbiory BOZ przekazane przez Jana Zamoyskiego, XVI ordynata, jako depozyt wieczny. Wystawa wpisywała się w kalendarz imprez kulturalnych „Roku Zamościa” i była pierwszą monograficzną prezentacją liczącej 400 lat biblioteki).
   25 sierpnia–2 października.
7. **„Dni powstania. Warszawa 1944”** (wystawa zorganizowana przez Muzeum Arsenał i warszawski Oddział IPN).
   10 października–20 listopada.
8. **„*Stara Baśń*. Kiedy słońce było bogiem”** (wystawa zorganizowana we współpracy z „Zodiak Jerzy Hoffman Film Production” i Muzeum Kinematografii w Łodzi).
   24 listopada–24 lutego 2006 r.

2006

1. **„Z największą brutalnością. Zbrodnie Wehrmachtu w Polsce”** (wystawa zorganizowana przez IPN w Warszawie wspólnie z Niemieckim Instytutem Historycznym).
   28 lutego–30 marca.
2. **„Kreski pamięci. Wystawa rysunków prof. Jerzego Kowalczyka”**.
   1 marca–14 maja.
3. **„PRL – tak daleko, tak blisko…”** (wystawa IPN we współpracy z Ośrodkiem „Karta”).
   11 kwietnia–22 czerwca.
4. **„Inspiracje i wpływy włoskie w polskiej sztuce wojennej XVI–XVII wieku”** (wystawa zorganizowana w ramach IV Zamojskich Spotkań Kultur).
   30 czerwca–12 września.
5. **„Narzędzia walki – narzędzia wojny. Ręczna broń żołnierska XVI–XIX wieku”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie oraz własnych).
   30 czerwca–16 luty 2007 r.
6. **„Druga po Jasnej Górze. Twierdza Zamość w czasach potopu szwedzkiego”** (wystawa zorganizowana w związku z 350. rocznicą odparcia Szwedów przez obrońców zamojskiej twierdzy, ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie oraz zbiorów własnych).
   16 września–13 grudnia.

7. **„Zagłada polskich elit. Akcja AB – Katyń”** (wystawa zorganizowana przez IPN, Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Biuro Edukacji Publicznej w Warszawie).
   18 grudnia–8 lutego 2007 r.

2007

1. **„Lata dwudzieste, lata trzydzieste. Społeczeństwo II RP, technika, kultura i życie codzienne”** (wystawa zorganizowana przez Muzeum Arsenał przy wykorzystaniu eksponatów z Muzeum Techniki w Warszawie, Muzeum Historycznego Miasta Stołecznego Warszawy, Muzeum Teatralnego w Warszawie, Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie, Muzeum Lubelskiego w Lublinie, Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie, Muzeum Regionalnego w Krasnymstawie, Muzeum Zamojskiego w Zamościu, Salonu Antyków „Kolekcjoner” w Zamościu oraz zbiorów prywatnych).
   15 marca–10 września.
2. **„Broń biała XVIII–XX wieku”** (wystawa zorganizowana ze zbiorów prywatnych kolekcjonera Leszka Sadowskiego we współpracy z Lubelskim Klubem Kolekcjonera).
   17 kwietnia–10 września (remont obiektu).
   1 stycznia–25 marca 2008 r.

2008

1. **„Zaplute karły reakcji. Polskie podziemie niepodległościowe, 1944–1956”** (otwarcie wystawy połączono z promocją publikacji IPN *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*).
   19 lutego–31 marca.
2. **„Broń azjatycka XVII–XX wieku”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie).
   30 marca–26 października.
3. **„W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993”** (wystawa przygotowana przez Oddział IPN w Warszawie).
   5 lipca–2 września.
4. **„Polskie formacje wojskowe w czasie I wojny światowej”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   11 listopada–kwiecień 2009 r.

2009

1. **„66. rocznica ludobójstwa Polaków na Wołyniu”** (wystawa zorganizowana przez Stowarzyszenie Polaków Pomordowanych na Wołyniu, działające w Zamościu).
   16 lutego–31 marca.
2. **„Zamość – rok 1809”** (wystawa z okazji 200. rocznicy zdobycia Zamościa przez wojska księcia Józefa Poniatowskiego, ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Wojen Napoleońskich w Witaszycach oraz ze zbiorów własnych).
   14 maja–28 sierpnia.

3. **„Drogi do Niepodległej”** (wystawa zorganizowana przez Muzeum Niepodległości w Warszawie w 90. rocznicę odzyskania niepodległości).
   23 czerwca–25 września.
4. **„Kampania wrześniowa 1939 roku na Zamojszczyźnie”** (wystawa zorganizowana w 70. rocznicę wybuchu II wojny światowej, ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Zamojskiego w Zamościu, Muzeum Regionalnego w Kraśniku, Muzeum Ziemi Biłgorajskiej oraz kolekcji prywatnych).
   4 września–9 maja 2010 r.

2010

1. **„A więc wojna… Ludność cywilna we wrześniu 1939 na Zamojszczyźnie”** (wystawa przygotowana przez IPN Oddział w Lublinie).
   10 lutego–26 kwietnia.
2. **„Na łów, na łów, na łowy…”** (wystawa zorganizowana w oparciu o zbiory Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Łowiectwa i Jeździectwa w Warszawie, Muzeum Zamoyskich w Kozłówce, Muzeum Wsi Lubelskiej, Muzeum Etnograficznego w Toruniu).
   14 maja–31 października.

2011–2014

Brak działalności wystawienniczej w Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał” w okresie od listopada 2011 r. do października 2014 r. w związku z przekazaniem obiektu do rewitalizacji w ramach Projektu „Utworzenie Muzeum Fortyfikacji i Broni w obrębie Bastionu III i Arsenału w Zamościu”.

2014

1. **„*Homo faber* – czyli narzędzia dawniej i dziś”** (wystawa zrealizowana przez Muzeum Archeologiczne Oddział Muzeum Miejskiego we Wrocławiu).
   8 listopada–9 marca 2015 r.

2015

1. **„Polska Walcząca”** (wystawa Biura Edukacji Publicznej IPN Oddział w Lublinie).
   26 marca–lipiec.
2. **„Ostatni rok wojny w Europie”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Regionalnego w Kraśniku, Muzeum Zamojskiego w Zamościu i Arsenału).
   21 kwietnia–15 października.
3. **„Rzeczpospolita utracona”** (wystawa przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie).
   14 lipca–3 września.
4. **„Rewolucja społeczna czy dzika przebudowa”** (wystawa przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji IPN w Lublinie we współpracy z Lubelskim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego).
   7 września–30 października.

5. **„Honwedzi i huzarzy na polskiej ziemi. Polowe i inne historie 1914–1915”** (wystawa przygotowana przez Instytut Węgierski w Warszawie).
   18 września–grudzień.
6. **„Egzotyczna Europa”** (wystawa w 100. rocznicę śmierci Józefa Brandta ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Narodowego w Poznaniu, Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Narodowego we Wrocławiu, Muzeum Okręgowego w Lesznie, Muzeum Okręgowego w Tarnowie, Muzeum Okręgowego w Toruniu, Muzeum Śląskiego w Katowicach, Muzeum im. Jana Malczewskiego w Radomiu, Muzeum Lubelskiego w Lublinie, Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku oraz zbiorów własnych).
   10 listopada–31 marca 2016 r.
7. **„Z Bogiem, za ojczyznę i wolność – o Franciszku II Rakoczym bohaterze Węgier”** (wystawa przygotowana przez Węgierski Instytut Historyczny w Warszawie).
   14 grudnia–10 lutego 2016 r.

2016

1. **„Zaczęło się w lipcu. Solidarność w Regionie Środkowo-Wschodnim 1980–1989”** (wystawa zorganizowana przez Biuro Edukacji Publicznej Oddziału IPN w Lublinie).
   12 lutego–30 kwietnia.
2. **„Mundur żołnierza polskiego. Od Konstytucji 3 maja do powstania listopadowego”** (wystawa ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie).
   19 kwietnia–30 września.
3. **„Wybory dawniej i dziś”** (wystawa zorganizowana przez Delegaturę Krajowego Biura Wyborczego w Zamościu, we współpracy z Muzeum Zamojskim w Zamościu i Archiwum Państwowym w Zamościu).
   10 maja–22 czerwca.
4. **„Polska armia Stalina”** (wystawa lubelskiego Biura Edukacji Publicznej IPN).
   24 czerwca–31 sierpnia.
5. **„1956: Polska–Węgry. Historia i pamięć”** (wystawa przygotowana przez IPN – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Komitet Pamięci Narodowej – Węgry i Węgierski Instytut Kultury w Warszawie).
   29 lipca–31 sierpnia.
6. **„Milcząc wołają”** (wystawa IPN).
   9 września–październik.
7. **„Uczniowie Hefajstosa”**.
   17 października–marzec 2017 r.
8. **„Bardejov – światowe dziedzictwo UNESCO”** (wystawa przygotowana przez Urząd Miasta i Muzeum Szariszskie w Bardejowie, Konsulat Generalny Republiki Słowackiej w Krakowie, Instytut Słowacki w Warszawie we współpracy z Muzeum Zamojskim w Zamościu, Muzeum Okręgowym w Tarnowie, Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Głogowie i Muzeum Ziemi Mińskiej w Mińsku Mazowieckim).
   10 listopada–grudzień.
9. **„Poczta podziemna w Polsce w latach stanu wojennego”** (wystawa znaczków z kolekcji Muzeum Zamojskiego w Zamościu).
   13 grudnia–31 stycznia 2017 r.

GALERIA RZEŹBY PROFESORA MARIANA KONIECZNEGO WYSTAWY CZASOWE

2013

1. **IV Zamojskie Leśmianowskie Biennale Sztuki „Sad rozstajny"** (wystawa zorganizowana przez Zamojskie Stowarzyszenie „Renesans", otwarciu wystawy towarzyszył koncert japońskiej artystki Naomi Utamakury).
   9 sierpnia–31 października.

2014

1. **„*Hommage à L*, gliniane wiersze. Rzeźba ceramiczna Katarzyny Handzlik"**.
   25 czerwca–lipiec.

2016

1. **„Krzysztofa Mariana Bąka ekslibrisy i małe formy graficzne"**.
   14 maja–30 czerwca.
2. **V Biennale Leśmianowskie „Dwa światy"** (wystawa zorganizowana przez Zamojskie Towarzystwo „Renesans").
   5 sierpnia–30 września.

WYSTAWY CZASOWE MUZEUM OKRĘGOWEGO W ZAMOŚCIU, NASTĘPNIE MUZEUM ZAMOJSKIEGO W ZAMOŚCIU, EKSPONOWANE W INNYCH MUZEACH I INSTYTUCJACH, ORAZ WYSTAWY PLENEROWE

1997

1. **„Skarby wschodnich Gotów"**.
   Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, 18 marca–30 kwietnia.
   Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu, 14 października–30 stycznia 1998 r.
2. **„Historia kościoła św. Katarzyny w Zamościu"** (wystawa zorganizowana w 70-lecie rekoncyliacji kościoła).
   Kościół św. Katarzyny w Zamościu, 28 listopada–15 lutego 1998 r.
3. **Wystawa poplenerowa, fotograficzna „Susiec '97"**.
   Zarząd Okręgu Telekomunikacji Polskiej SA w Lublinie, grudzień.

1998

1. **„Św. Andrzej Bobola – życie, męczeństwo i kult"**.
   Kościół św. Katarzyny w Zamościu, 26 kwietnia–maj 1999 r.
2. **„54. rocznica walk partyzanckich AK i BCh pod Osuchami"** (wystawa objazdowa).
   Dom Kombatanta w Osuchach, 27–28 czerwca.

1999

1. **„Zielnik ludowy”** (wystawa ze zbiorów własnych).
   Ośrodek Edukacyjno-Muzealny Roztoczańskiego Parku Narodowego w Zwierzyńcu, II–III kwartał.
2. **„Osuchy 1944”**.
   Dom Kombatanta Armii Krajowej w Osuchach, 26–27 czerwca.
3. **„Drogi do niepodległości – Zamość na przełomie wieków”** (wystawa zorganizowana we współpracy z Samorządowym Centrum Kultury w Mielcu).
   Samorządowe Centrum Kultury w Mielcu, 29 października–20 listopada.

2000

1. **„A to Goci właśnie”** (wystawa ze zbiorów własnych oraz Katedry Archeologii UMCS w Lublinie).
   Sala Muzeum UMCS w Lublinie, 5 kwietnia–17 maja.
2. **„Golgota Wschodu”** (wystawa upamiętniająca Zbrodnię Katyńską w 60. rocznicę mordu).
   Kościół św. Katarzyny w Zamościu, 20 kwietnia–30 maja.
3. **„Spektakle Zamojskiego Lata Teatralnego”** (wystawa fotograficzna).
   Zamojski Dom Kultury, maj–wrzesień.
4. **„Wystawa rysunku i grafiki Tigrana Haszmaniana”**.
   Hotel Orbis w Zamościu, 10–30 czerwca.
5. **„Osuchy 2000”**.
   Sala Muzeum Armii Krajowej w Osuchach, 24–25 czerwca.
6. **„Zamość, Łuck i Wołyń w starej fotografii i pocztówce”**.
   Urząd Wojewódzki Oddział w Chełmie, 28 czerwca.
7. **„Zielnik ludowy. Świat roślin w kulturze wsi dorzecza górnego Wieprza”**.
   Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, 4 sierpnia–wrzesień.
8. **„Wydawnictwa regionalne w zbiorach Muzeum Zamojskiego”** (wystawa zorganizowana z okazji Lubelskiego Kongresu Kultury Polskiej 2000).
   Ratusz w Zamościu, 4 listopada.

2001

1. **„Zamość miasto renesansu”** (wystawa fotografii barwnej).
   Centrum Kształcenia Ustawicznego w Zamościu, I–IV kwartał.
2. **„Drogi do niepodległości”** (wystawa zorganizowana przez Arsenał w Powiatowym Domu Kultury w Zamościu jako impreza towarzysząca I Festiwalowi Filmowemu – Skrzydła „Drogi do niepodległości”).
   Powiatowy Dom Kultury w Zamościu, 9 września–15 października.

2002

1. **„Skarby Masłomęcza”** (wystawa zorganizowana z okazji 25-lecia wykopalisk w Masłomęczu).
   Muzeum im. Stanisława Staszica w Hrubieszowie, 29 czerwca–wrzesień.

2003

1. **„Wandalowie – książęta, elity, wojownicy, rzemieślnicy”** (wystawa zorganizowana przy współpracy Instytutu Archeologii UMCS, wypożyczono eksponaty z 30 muzeów z kraju i zagranicy).
   Bevern (Niemcy), 29 marca–26 października.
2. **„Jak Goci wędrowali przez Polskę”** (wystawa archeologiczna ze zbiorów własnych).
   Muzeum Archeologiczne w Krakowie, maj–czerwiec.
3. **„Zamojskie Madonny”** (wystawa fotograficzna).
   Kościół św. Katarzyny w Zamościu, czerwiec.
4. **„Zamość, Zamojszczyzna w 1939–1944”** (wystawa ze zbiorów własnych, eksponowana przy wystawie „Zbrodnie Wehrmachtu”).
   Schwäbisch Hall, czerwiec–wrzesień.

2004

1. **„Wandalowie – strażnicy bursztynowego szlaku”**.
   Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, luty–czerwiec.
2. **„Goci w Polsce”**.
   Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej w Przemyślu, marzec–czerwiec.
3. **„Zamość miasto renesansu”** (wystawa fotograficzna).
   Ministerstwo Kultury Rumunii, Bukareszt, kwiecień–maj.
4. **„Twierdze kresowe Rzeczypospolitej XVI–XIX wieku”**.
   Zamość–Łuck, 27 maja–2 listopada.
5. **„Wędrówki Gotów”**.
   Muzeum Regionalne w Kozienicach, wrzesień–grudzień.
6. **„Zamość–Żółkiew. Tradycje i współczesność”**.
   Żółkiew (Ukraina), wrzesień.

2005

1. **„Gdzie kruszynę chleba podnoszą z ziemi przez uszanowanie… Chleb jako dar, symbol, pokarm”**.
   Muzeum Zamek w Baranowie Sandomierskim, marzec–maj.
2. **„Goci w Polsce”**.
   Muzeum Okręgowe w Sandomierzu, lipiec–październik.
3. **„Od ziarenka do bochenka”**.
   Muzeum Historyczno-Archeologiczne w Ostrowcu Świętokrzyskim, lipiec–październik.
4. **„Zamość miasto renesansu”**.
   Ośrodek Edukacyjno-Muzealny RPN w Zwierzyńcu, 25 sierpnia–2 października.
5. **„Zamość–Żółkiew. Tradycje i współczesność”**.
   Miejski Ośrodek Kultury w Józefowie, wrzesień–5 października.
6. **„Historyczne plany i widoki Zamościa”**.
   Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Zamościu, wrzesień–grudzień.

2006

1. **„Ustawa Rządowa z dnia 3 maja 1791 roku"** (wystawa druków, wydawnictw, rycin ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu oraz Biblioteki Powiatowej w Zamościu).
   Ratusz w Zamościu, 28 kwietnia–30 maja.
2. **„Miasto idealne – Miasta niewidzialne". Międzynarodowe Biennale Sztuki Współczesnej.**
   Poczdam, 9 września–29 października.

2007

1. **„Święty Andrzej Bobola – życie, męczeństwo, kult"**.
   Kościół św. Katarzyny w Zamościu, 16–30 maja.
2. **„Bramy Nadziei – wystawa malarstwa Winicjusza Borowskiego"** (organizatorem wystawy było Muzeum Zamojskie w Zamościu, sponsorem głównym wystawy i katalogu – Fundacja Kultury).
   Dawna synagoga w Zamościu, maj–czerwiec.
3. **„Ginące piękno. Detal architektoniczny w zabytkach pogranicza polsko-ukraińskiego"**.
   Muzeum Etnografii i Rzemiosła Artystycznego we Lwowie, 27 września–październik.
4. **„Zanim miasto trafiło na listę…"** (wystawa fotografii).
   Klub Garnizonowy w Zamościu, grudzień.

2008

1. **„Jan Zamoyski"** (wystawa fotograficzna).
   Muzeum Częstochowskie (brak szczegółowej daty).

2009

1. **Wystawa fotografii Feliksa Łukowskiego** (wystawa eksponowana w Szkole Podstawowej w Świniarach i Centrum Spotkań Wiejskich w Sulisławicach).
   Świniary Stare, Sulisławice, 1 czerwca–30 lipca.
2. **„Piza" – wystawa fotografii Konrada Kapuścińskiego** (wystawa zorganizowana w ramach Festiwalu Kultury Włoskiej „Arte, cultura, musica e…").
   Galeria Fotografii Ratusz, czerwiec–lipiec.
3. **„Kapliczki, krzyże i figury przydrożne w pejzażu pogranicza"** (wystawa zaprezentowana podczas Transgranicznych Dni Dobrosąsiedztwa w Kryłowie).
   Kryłów, 29–30 sierpnia.
4. **„Michał Marian Pieszko – historyk i regionalista"** (wystawa fotograficzna ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu).
   Zarząd Główny PTTK w Warszawie, 21 listopada–styczeń 2010 r.
5. **Wystawa fotografii Feliksa Łukowskiego** (wystawa eksponowana w Galerii ACK UMCS „Chatka Żaka" w Lublinie).
   Lublin, 14 grudnia–18 stycznia 2010 r.

2010

1. **„Znaki i miary. Urządzanie lasu”** (wystawa ze zbiorów Ośrodka Edukacyjnego RPN, Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie oraz własnych).
   Ośrodek Muzealno-Dydaktyczny RPN w Zwierzyńcu, luty–marzec.
2. **„Miasta i twierdze włoskie w grafice XVI–XVIII wieku”** (wystawa przygotowana do eksponowania w zrewitalizowanych obiektach fortecznych).
   Muzeum, 11 czerwca – po 11 czerwca w zrewitalizowanych obiektach fortecznych.
3. **„Świat chałup, stodół i opłotków w obiektywie Feliksa Łukowskiego”**.
   Muzeum Wsi Kieleckiej w Kielcach Dworek Laszczyków, 4 października.

2011

1. **„Świat roślin w kulturze wsi dorzecza górnego Wieprza”**.
   Miejski Dom Kultury w Szczebrzeszynie, 4 marca–czerwiec.
2. **Wystawa w cerkwi w Szczebrzeszynie prezentująca zabytki, ikony i krucyfiksy pochodzące z dawnego wyposażenia tej świątyni**.
   Cerkiew w Szczebrzeszynie, III kwartał.
3. **„Rok 1920”. Centrum Kultury Filmowej w Zamościu** (wystawa towarzyszyła premierze i projekcji filmu *Bitwa Warszawska 1920*).
   Centrum Kultury Filmowej „Stylowy”, 28 września–październik.
4. **„Szopka zamojska”**.
   Rynek Wielki w Zamościu, grudzień–styczeń 2012 r.

2012

1. **„Zielnik ludowy”** (otwarciu wystawy towarzyszyła promocja projektu i wydawnictwa *Tradycyjny haft ludowy w stroju tomaszowsko-hrubieszowskim*).
   Zagroda w Guciowie, kwiecień–wrzesień.
2. **„Zamość – idealne miasto na Liście Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO”**.
   Polski Ośrodek Kulturalny w Budapeszcie, 13 maja.
3. **„Wieś w obiektywie Feliksa Łukowskiego”**.
   Muzeum Okręgowe w Sandomierzu, 5 lipca–7 września.
4. **„20 lat Zamościa na liście UNESCO”**.
   Rynek Solny w Zamościu, 7–14 września.
   Zamojski Dom Kultury, grudzień.
5. **„Sonderlaboratorium SS – Zamojszczyzna pierwszy obszar osiedleńczy w Generalnym Gubernatorstwie”** (wystawa zorganizowana przez IPN Oddział w Lublinie; w sali koncertowej Muzeum wystawie towarzyszyła promocja albumu pod tym samym tytułem).
   Rynek Solny w Zamościu, 27 listopada–17 grudnia.

2013

1. **„Na łów, na łowy…” 90 lat Polskiego Związku Łowieckiego**.
   Ośrodek Muzealno-Edukacyjny RPN w Zwierzyńcu, 7 maja–31 października.

2. **„Profesor Jerzy Kowalczyk”** (wystawa plenerowa).
   Rynek Solny w Zamościu, 17 maja.
3. **„Zamość. W poszukiwaniu doskonałości”** (wystawa malarstwa Marka Rzeźniaka zrealizowana w ramach Zamojskiej Nocy Muzeów, eksponowana w Bramie Szczebrzeskiej w Zamościu).
   Brama Szczebrzeska, 18 maja–18 czerwca.
4. **„Kobieta i dziecko w starej fotografii”** – wystawa fotografii Feliksa Łukowskiego.
   Muzeum Nadwiślańskie Park Etnograficzny w Wygiełzowie, maj–sierpień.
5. **„Od Horodła do Horodła 1413–2013”** (wystawa okolicznościowa plenerowa eksponowana na Rynku Solnym w Zamościu, w Horodle, na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie, w Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie).
   Zamość i Horodło, 27 września.

2014

1. **„Museums at Night” – Zamojskie Noce Muzealne, „95 lat Energetyki Zamojskiej”** (wystawy zorganizowane w ramach Nocy Muzeów).
   Rynek Solny w Zamościu, 17 maja.
2. **„Życie i twórczość prof. Mariana Koniecznego”** (wystawa z okazji otwarcia Galerii Rzeźby prof. Mariana Koniecznego oraz upamiętnienia Profesora w Zamojskiej Alei Sław).
   Rynek Solny w Zamościu, 30 maja–lipiec.
3. **„Akcja Burza w Zamościu”** (wystawa przygotowana przez Lubelski Oddział IPN we współpracy z Muzeum Zamojskim w Zamościu).
   Rynek Solny w Zamościu, 24 lipca.

2015

1. **„Modele i makiety miasta Zamościa”**.
   Kojec w Parku Miejskim w Zamościu, sierpień.
2. **„200-lecie utworzenia Królestwa Polskiego w 1815 r. i obecności Zamościa w jego granicach”**.
   Rynek Solny w Zamościu, 18 września–październik.

2016

1. **„Zapamiętane niezapisane – o wojnie w fotografiach Feliksa Łukowskiego”**.
   Dom Spotkań z Historią w Warszawie, 4 maja–21 sierpnia.
2. **„Zamość–Żółkiew tradycja i współczesność”** (wystawa fotograficzna).
   Ratusz w Zamościu, 15–30 listopada.

Łukasz Hasior

DOROBEK NAUKOWY PRACOWNIKÓW MUZEUM ZAMOJSKIEGO W ZAMOŚCIU

Publikacje pracowników Muzeum Zamojskiego (dawniej Muzeum Ziemi Zamojskiej, następnie Muzeum Okręgowe w Zamościu) zaczęły ukazywać się drukiem już w okresie międzywojennym[1]. Autorami opracowań powojennych byli ówcześni kierownicy tej instytucji: Władysław Kabat, Janusz Optołowicz i Ryszard Splewiński[2]. W latach osiemdziesiątych XX w. nastąpił znaczny wzrost liczby publikacji pracowników zamojskiego muzeum. Było to związane z rozpoczęciem pracy przez kilkoro młodych absolwentów wyższych uczelni posiadających wiedzę specjalistyczną w dziedzinach reprezentowanych przez kolekcje muzealne (archeologia, historia sztuki, etnografia). Przemyślana polityka kadrowa, rozpoczęta przez ówczesną dyrektor Muzeum Okręgowego w Zamościu Marię Lorentz, kontynuowana jest przez jej następcę, obecnego dyrektora Andrzeja Urbańskiego. Na rozwój fachowego piśmiennictwa wpływały również kontakty wyniesione przez nowych pracowników z uczelni (Katolicki Uniwersytet Lubelski w Lublinie, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), ułatwiające dostęp do łamów czasopism naukowych. Pozytywną rolę spełniły przełomowe wydarzenia polityczne lat 1989–1991. Otworzyły się wtedy nowe możliwości wymiany doświadczeń, dostępu do literatury, poznania zbiorów i ekspozycji muzealnych państw ościennych: Ukrainy, Białorusi, Słowacji, Czech, Niemiec, a także Węgier, Rosji, Francji. Ta korzystna sytuacja zaowocowała gwałtownym wzrostem liczby i jakości publikacji pracowników zamojskiego muzeum. Powstały też warunki do zainicjowania i rozpoczęcia serii wydawniczych, osobnych książkowych opracowań monograficznych, nawiązania współpracy naukowej z licznymi instytucjami krajowymi i zagranicznymi. Skalę rozwoju publicystyki naukowej i popularnonaukowej uprawianej przez pracowników

[1] M. Dudziak, J. Feduszka, *Wybrane publikacje dotyczące muzeum w Zamościu*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość 1996, s. 173.

[2] Tamże.

Muzeum Zamojskiego obrazuje poniższy przegląd statystyczny oraz dołączona bibliografia.

Pracownicy Muzeum Zamojskiego opublikowali ogółem 675 artykułów i opracowań, w tym 11 książek (jedna monografia archeologiczna została wydana w Stuttgarcie w języku niemieckim – *Die Beile in Polen* – w serii „Praehistorische Bronzefunde"). Większość publikowanych opracowań należy do pracowników Muzeum Zamojskiego (649), autorami pozostałych (26) są koledzy z Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał".

Wśród wymienionej liczby 675 publikacji 53 ukazało się w wydawnictwach zagranicznych (Ukraina – 44, Rosja – 6, Niemcy – 3, Rumunia – 1, Hiszpania – 1, USA – 1). Część z nich opublikowana została w językach obcych (język ukraiński – 8, rosyjski – 3, niemiecki – 3, angielski – 1, węgierski – 1, hiszpański – 1). Wspomniane wyżej prace i artykuły opublikowane zostały w zagranicznych ośrodkach naukowych, na uniwersytetach i w innych instytucjach Ukrainy (Kijów, Lwów, Lwów-Winniki, Łuck, Kowel, Tarnopol, Bełz, Zaporoże, Tokmak), Rosji (Moskwa, Briansk), Niemiec (Berlin, Leipzig, Schwäbisch Hall), Rumunii (Cluj Napoca/Kolozsvar), Hiszpanii (Madryt) i USA (Virginia). Wśród polskich instytucji, z którymi Muzeum Zamojskie współpracuje w dziedzinie publikacji naukowych, znalazły się: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Rzeszowski w Rzeszowie, Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie oraz uczelnie regionalne (jak Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu, Wyższa Szkoła Humanistyczna i Ekonomiczna w Zamościu) i inne placówki prowadzące działalność wydawniczą oraz edukacyjną (Muzeum Diecezjalne w Zamościu, Roztoczański Park Narodowy w Zwierzyńcu). Mocną pozycję i dobrą opinię na rynku naukowym Polski i Ukrainy zyskała seria wydawnicza „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", publikująca materiały dotyczące dziedzictwa kulturowego pogranicza polsko-ukraińskiego. Do tej pory staraniem Muzeum Zamojskiego oraz Wołyńskiego Muzeum Krajoznawczego w Łucku ukazało się 6 kolejnych tomów – wszystkie w wersji dwujęzycznej (polskiej i ukraińskiej) ze streszczeniami w języku angielskim.

Wymienione publikacje włączają do europejskiego obiegu naukowego zbiory poszczególnych działów Muzeum Zamojskiego, wyniki badań terenowych i ekspertyz.

Poza działalnością *stricte* naukową pracownicy muzeum zajmują się redakcją poszczególnych wydawnictw, a także podejmują się tłumaczenia artykułów naukowych z języka ukraińskiego i rosyjskiego w celu opublikowania ich w wydawnictwach własnych i branżowych.

Powyższe uwagi i zamieszczona poniżej bibliografia to próba zobrazowania tej różnorodnej, merytorycznej działalności pracowników Muzeum Zamojskiego, która znacząco przyczynia się do promocji muzeum, Miasta Zamościa i regionu. W bibliografii zastosowano układ alfabetyczny autorów.

BIBLIOGRAFIA PRACOWNIKÓW MUZEUM ZAMOJSKIEGO W ZAMOŚCIU

Wykaz stosowanych skrótów

AMM – „Acta Militaria Mediaevalia"
APŚ – „Archeologia Polski Środkowowschodniej"
Dz. Lud. – „Dziennik Ludowy"
IA – „Informator Archeologiczny"
KT – „Kronika Tygodnia"
KZ – „Kronika Zamojska"
LWN – „Lubelskie Wiadomości Numizmatyczne"
MiSROA – „Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego"
SA – „Sprawozdania Archeologiczne"
Spr. Lub. – „Sprawozdania z badań terenowych Katedry Archeologii UMCS i Archeologicznego Ośrodka Badawczo-Konserwatorskiego w Lublinie"
Spr. Zam. – „Sprawozdania z badań terenowych w województwie zamojskim"
TZ – „Tygodnik Zamojski"
WN – „Wiadomości Numizmatyczne"
ZKK – „Zamojski Kwartalnik Kulturalny"
ZWZM – „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne"
b.r.w. – bez roku wydania

Uwaga: Artykuły współautorstwa kilku osób w ogólnej statystyce liczone są jako jedna pozycja.

KLAUDIA BADZIŃSKA

2005

1. *Badania archeologiczne prowadzone na terenie województwa podkarpackiego w roku 2004*, MiSROA, t. XXVI, Rzeszów, s. 435–437.

2006

2. *Badania archeologiczne prowadzone na terenie województwa podkarpackiego w 2005 roku,* MiSROA, t. XXVII, Rzeszów, s. 281–284 (współautor: M. Schild).

2007

3. *Badania archeologiczne prowadzone w 2006 roku na terenie województwa podkarpackiego,* MiSROA, t. XXVIII, Rzeszów, s. 163–166 (współautor: M. Schild).

2011

4. *Katalog stanowisk archeologicznych*, [w:] *Archeologia doliny polsko-ukraińskiej rzeki Warężanka*, Zamość, s. 47–192 (współautor: B. Sało).

2014

5. *Krzemień – minerał, który decydował o życiu i śmierci. Skałki zamojskie na tle europejskim,* ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck, s. 79–102.

2015

6. *Археологія долини польсько-української ріки Варенжанка – методичні проблеми проведенгня суцільного археологічного обстеження*, „Вісник Рятівної Археології. Acta Archeologiae Conservativae", вип. 1, Львів, s. 86–98.

2016

7. *Skałki krzemienne do broni palnej w twierdzy Zamość z okresu panowania rosyjskiego w Królestwie Polskim (1815–1915)*, „Русский Сборник. Труды Кафедры Отечественной истории древности и средневековья Брянского государственного университета им. Академика И. Г. Петровского", вып. 8/1, Брянск, s. 14–23.

8. *Galeria Rzeźby Profesora Mariana Koniecznego* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

MIROSŁAW BAŃKOWSKI

1989

1. *Żołnierze września 1939*, Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał" w Zamościu, Zamość (współautorzy: Irena Cecot, Tomasz Sałek).

2006

2. *Artyleria zamojska w czasach najazdu szwedzkiego w latach 1655–1660*, [w:] *Druga po Jasnej Górze. Twierdza Zamość w czasach potopu szwedzkiego*, red. P. Kondraciuk, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość, s. 49–58.

2007

3. *Zabytkowe lufy artylerii zamojskiej w zbiorach zamojskiego Arsenału i innych muzeów w Polsce. Wybrane problemy związane z rozbudową ekspozycji*, [w:] *Odlewnictwo w Polsce* [materiały z VII Sesji Naukowej z cyklu „Rzemiosło artystyczne i wzornictwo w Polsce"], red. K. Kluczwajd, Toruński Oddział Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Toruń, s. 79–85.

2009

4. *Aranżacja ekspozycji i prezentacji zasobów w ramach projektu: „Utworzenie Muzeum Fortyfikacji i Broni w obrębie Bastionu III i Arsenału w Zamościu"*, koordynacja prac projektowych M. Czasnojć, autorzy założeń scenariusza: M. Bańkowski, W. Głębowicz, E. Hanejko, P. Kondraciuk, R. Matuszewski, Zamość–Warszawa–Szczecin.

2013

5. *Powstanie styczniowe na Zamojszczyźnie*, Stowarzyszenie „Jesteśmy z Tobą – Bądź z Nami", projekt: „Ku Pamięci – Powstańcze kamienie na Zamojszczyźnie – w 150. rocznicę powstania styczniowego", Zamość.

2016

6. *Zbiory militariów* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym], (współautor: I. Cecot).

BARBARA BETA

2016

1. *Imienny spis pracowników Muzeum Zamojskiego zatrudnionych w latach 1926–2016* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym], (współautorzy: Ł. Hasior, A. Urbański).

MARTA BRZUSKOWSKA

1984

1. *O współczesnym folklorze literackim*, ZKK, nr 1, s. 7–14.

1986

2. *Gody zamojskie. Wiejskie zwyczaje i obrzędy zimowe* [katalog].

1987

3. *Muzeum Okręgowe w Zamościu, Arsenał, Muzeum im. J. Petera w Tomaszowie Lub., Muzeum Rzemiosł Ludowych w Biłgoraju, Muzeum im. S. Staszica w Hrubieszowie – wystawy stałe* [informator] (oprac. M. Brzuskowska).

1990

4. *Symbole obrzędowości*, ZKK, nr 4 (26), s. 18–20.
5. *Pieśni domowe i polne śpiewanki*, Muzeum Zamojskie, ss. 243.

1991

6. *Wielkanocna modlitewka ludowa*, ZKK, nr 2 (28), s. 48–49.
7. *Słowniczek zwyczajów dożynkowych*, ZKK, nr 3 (29), s. 26–27.
8. *Gospodarska kolęda*, ZKK, nr 4 (30), s. 41–42.

1992

9. *Pamiątka z Krasnobrodu*, ZKK, nr 1 (31), s. 19–21.
10. *Zbiory pracowni dokumentacji folkloru Muzeum Okręgowego w Zamościu*, ZKK, nr 2 (32), s. 30–31.
11. *Nieprzemijające ślady przemijającego czasu. Wystawa starej fotografii w Muzeum Okręgowym w Zamościu*, ZKK, nr 2 (32), s. 8–9.

12. *Miasto nad rzeką*, ZKK, nr 3 (33), s. 25–27.
13. *Róg obfitości* [symbolika kozy w kulturze], ZKK, nr 3 (33), s. 39–41.
14. *Martwe rekwizyty…?* [o kolędowaniu], ZKK, nr 4 (34), s. 40–42.
15. *Na starej fotografii*, TK, nr 17, s. 9.
16. *Było to 50 lat temu… Wystawa fotografii Feliksa Łukowskiego z Siemnic oraz Jerzego Lewczyńskiego z Rachań i Stanisława Minora z Tomaszowa Lub. z lat 1940–1950* [informator] (oprac. M. Brzuskowska).

1993

17. *Pieśń o św. Janie Nepomucenie, patronie kościoła „na wodzie" w Zwierzyńcu*, ZKK, nr 1 (35), s. 17–18.
18. *Zielony karnawał*, ZKK, nr 2 (36), s. 41–43.
19. *Barokowe memento mori*, ZKK, nr 3 (37), s. 23–24.
20. *Niebo z Błonia* [o kolędowaniu], ZKK, nr 4 (38), s. 10–11.

1994

21. *Pieśń do Świętego Jana Kantego patrona Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego, Akademii Krakowskiej i Zamojskiej*, ZKK, nr 1–2 (39–40), s. 40–43.
22. *„Zamówienie" na dzień św. Andrzeja*, ZKK, nr 3 (41), s. 39.
23. *Roście zamoście: czerwona kalina, jawor zielonecki* [o porzekadle], ZKK, nr 4 (42), s. 69.

1995

24. *Sztuka ludowa – sztuka użytkowa*, ZKK, nr 1–2 (43–44), s. 113–114.
25. *Ścięte kłosy*, ZKK, nr 3 (45), s. 26–27.
26. *Kolęda z Czarnego Stoku*, ZKK, nr 4 (46), s. 65–66.

1996

27. *Pracownia badań nad folklorem*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 80–85.

2000

28. *Herody „Dialogus Nativitate Iesu Christi" przy tym gospodarzom zamojskim na ten Nowy Rok kolęda*, Zamość.

IRENA CECOT

1988

1. *Płk Stanisław Gumowski dowódca września 1939*, Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał", Zamość.

1989

2. *Żołnierze września 1939*, Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał" w Zamościu, Zamość (współautorzy: M. Bańkowski, T. Sałek).

2016

3. *Zbiory militariów* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym], (współautor: M. Bańkowski).

ANNA CICHOSZ

2015

1. *Chleb z masłem i serem* [katalog wystawy], Zamość 2015.

2016

2. *Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał"* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

MARIA DUDZIAK

1996

1. *Dokumentacja współczesności*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 115.
2. *Wydawnictwa Muzeum w Zamościu* (oprac.), [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 168–173.
3. *Wybrane publikacje dotyczące Muzeum w Zamościu* (oprac.), [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 173–181 (współautor: J. Feduszka).

2016

4. *Zbiory specjalne* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym], (współautor: M. Rzeźniak).
5. *Zbiory techniczne* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

JACEK FEDUSZKA

1990

1. *Michał Marian Pieszko 1890–1969* [katalog wystawy], Zamość.
2. *Pamięci regionalisty. O wystawie „Michał Marian Pieszko 1890–1969 regionalista i pedagog"*, ZKK, nr 3 (25), s. 57.

1991

3. *Muzealne nabytki*, ZKK, nr 1 (27), s. 55.

1992

4. *Skarby monet nowożytnych polskich i obcych XV–XVIII w. w zbiorach muzeów państwowych woj. zamojskiego*, Zamość (współautorzy: E. Hanejko, J. Waszkiewicz, W. Panasiewicz).
5. *Skarby monet nowożytnych polskich i obcych XV–XVIII w zbiorach muzeów woj. zamojskiego*, ZKK, nr 3 (33), s. 53.

1993

6. *Znaleziska. Potoczek gm. Adamów woj. Zamość*, WN, R. 37, z. 1–2, s. 83–85.

1995

7. *Kolekcja monet nowożytnych XV–XVIII w.* [katalog zbiorów], Zamość.
8. *Kolekcja monet nowożytnych*, ZKK, nr 4 (46), s. 47–51.
9. *Znalezisko monety z „Kopca Chmielnickiego"*, red. A. Urbański, Spr. Zam. 1994, Zamość, s. 31–33.

1996

10. *Ciekawostki numizmatyczne w kalendarzach XVIII-wiecznych Stanisława J. Duńczewskiego* (cz. I), ZKK, nr 1 (47), s. 37–42.
11. *Ciekawostki numizmatyczne w kalendarzach XVIII-wiecznych Stanisława J. Duńczewskiego* (cz. II), ZKK, nr 2 (48), s. 73–77.
12. *Wybrane publikacje dotyczące Muzeum w Zamościu*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 173–181 (współautor: M. Dudziak).
13. *Zbiory Działu Numizmatyki i Medali*, [w:] *Muzeum Zamojskie w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 69–72.

1997

14. *Zamojskie medale XVII–XX w.* [opracowanie i katalog], Zamość.
15. *Zamojskie medale XIX i XX wieku* [na marginesie wystawy w muzeum], ZKK, nr 1 (51), s. 73–75.
16. *Twierdza Zamość od XVI do XIX w. Bibliografia. Wybór*, [w:] *Twierdza Zamość. w 350. rocznicę chrztu bojowego*, Zamość, s. 45–56.

1998

17. *Bibliografia dotycząca historii twierdzy zamojskiej XVI–XIX w. Wybór*, [w:] *350-lecie chrztu bojowego twierdzy zamojskiej 1648–1998* [katalog wystawy], Zamość.

1999

18. *Jan Paweł Lelewel (1796–1847)*, ZKK, nr 3–4 (60–61), s. 77–84.
19. *Twierdze Modlin, Serock, Zamość w planach strategicznych powstania listopadowego 1830–1831*, TN KUL, Lublin, ss. 166, 15 tabl.
20. *Zamojska część skarbu monet rzymskich z Żulic*, WN, R. XLIII, z. 1–2 (167–168), s. 69–98.

2000

21. *Ochotnicy Legii podolsko-wołyńskiej w obronie twierdzy zamojskiej w powstaniu 1830–1831 na tle udziału kresowian w polskich powstaniach narodowych XIX wieku*, [w:] *Zamojszczyzna i Wołyń w minionym tysiącleciu. Historia. Kultura. Sztuka*, red. J. Feduszka, P. Kondraciuk, J. Kuśnierz, A. Urbański, Zamość, s. 133–137.
22. *Zamość w minionym XX wieku*, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość.

23. *Korpus oficerski twierdzy zamojskiej w powstaniu listopadowym 1830–1831*, [w:] *Ojczyzna i Wolność. Prace ofiarowane Profesorowi Janowi Ziółkowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. A. Barańska, W. Matwiejczyk, E. M. Ziółek, TN KUL, Lublin, s. 391–401.

24. *Najciekawsze nabytki Muzeum Zamojskiego z lat 1996–1999*, ZKK, nr 1–2 (62–63), s. 131–133 (współautor: H. Siwiłło).

2001

25. *Grosz miśnieński Fryderyka II i Wilhelma III ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu*, ZKK, nr 1–2, s. 128–131.

26. *Skąd słońce wschodzi i kędy zachodzi…* [katalog wystawy], Zamość (współautor: J. Kuśnierz).

27. *Nieznane dokumenty dotyczące powstania styczniowego 1863–1864 na Zamojszczyźnie*, ZKK, nr 3–4 (68–69), s. 53–59.

2002

28. *Monety i banknoty zamojskie*, ZKK, nr 3–4 (72–73), s. 153–159.

29. *Unikalna pamiątka z powstania listopadowego 1830–1831 na Zamojszczyźnie*, ZKK, nr 1–2 (70–71), s. 109–111 (współautor: J. Kuśnierz).

2003

30. *Twierdza Zamość w latach 1809–1866 na tle innych twierdz Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego*, „Sprawozdania z posiedzeń Komisji Naukowych PAN Oddz. w Krakowie", t. XLV/1, styczeń–czerwiec 2001, Kraków, s. 138–143.

31. *Przyłączenie Rusi Czerwonej do Polski w XIV wieku*, ZWZM, t. I, Zamość, s. 85–94.

32. *Mało znana moneta czeska ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu*, ZKK, nr 3–4 (76–77), s. 134–137.

33. *Ewolucja techniki oblężniczej X–XVII w.*, „Wykłady otwarte WSZiA w Zamościu", nr 24, Zamość.

2004

34. *Trójkąt twierdz wołyńskich „Dubno–Łuck–Równe" i jego realizacja w XIX wieku*, ZWZM, t. II [numer specjalny: *Twierdze kresowe Rzeczypospolitej*], Zamość, s. 211–216.

35. *Powstanie listopadowe na Litwie i Żmudzi*, „Teka Komisji Historycznej Oddziału Lubelskiego PAN", vol. 1, Lublin, s. 110–160.

36. *Wielokulturowość Zamościa* [na marginesie wystawy w muzeum], ZKK, nr 1–2 (78–79), s. 10–12.

2005

37. *Medale i medaliony poświęcone kanclerzowi i hetmanowi wielkiemu koronnemu Janowi Zamoyskiemu (1542–1605) od XVI do XX wieku*, [w:] *Jan Zamoyski wódz – mecenas – polityk* [przewodnik po wystawie], Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość, s. 18–27.

38. *Fortyfikacyjna działalność hetmana wielkiego koronnego Jana Zamoyskiego (1542–1605). Zamość–Szarogród*, ZWZM, t. III, Zamość, s. 51–62.

2006

39. *Pieniądz emitowany w oblężonym Zamościu w 1813 roku*, „Inne Oblicza Historii. Magazyn Miłośników Historii", nr 6 (11), listopad–grudzień 2006, s. 72–78.

2007

40. *Stemple mennicze z oblężenia Zamościa w 1813 roku*, ZKK, nr 1 (90), s. 70–74.

41. *Zbiory wołyńskich „rezydencji-muzeów" i ich właściciele w XIX wieku*, ZWZM, t. IV, Zamość, s. 177–189.

42. *Związki rodowe Potockich i Zamoyskich w XIX i XX wieku*, [w:] *Ród Potockich w odmęcie historii (XVII–XX w.)*, red. Z. Janeczek, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice, s. 229–246.

2008

43. *Mieczysław Lubicz Potocki i „kamień" z Łabuniek*, ZKK, nr 1 (94), s. 60–64 (współautor: J. Kuśnierz).

44. *Jerzy Jarnuszkiewicz (1919–2005) – rzeźby, medale, monety, exlibris*, ZKK, nr 1 (94), s. 112–113.

45. *Dzieje oręża polskiego w sztuce medalierskiej XIX–XX wieku. Wystawa z okazji 90. rocznicy odzyskania niepodległości z kolekcji Leszka Sadowskiego, październik–grudzień 2008*, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość (współautor: L. Sadowski).

2009

46. *Zamość – rok 1809. Wystawa w 200. rocznicę zdobycia Zamościa przez wojska księcia Józefa Poniatowskiego w 1809 roku*, maj–sierpień 2009, [Zamość].

47. *Przyłączenie Zamościa do Księstwa Warszawskiego w 1809 roku. Wybór tekstów źródłowych i opracowań z XIX i początków XX wieku*, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość.

48. *Wystawa medalierska z kolekcji Leszka Sadowskiego w Muzeum Zamojskim w Zamościu*, WN, t. XV, Lublin, s. 128–131.

49. *Szkoci i Anglicy w Zamościu w XVI–XVII wieku*, „Czasy Nowożytne", t. 22, s. 51–61.

50. *Urzędnicy łuccy ziemi wołyńskiej (XV–XVIII w.)*, [w:] *Волинський музей: історія і сучасність. Науковий збірник*, вип. 4, Луцьк, s. 437–443.

51. *Józef Bem tábornok koncepciója anemzeti felkelésröl az 1831–1863 közötti korszak lengyel szabadságharcos gondolatai* [*Gen. Józef Bem i jego koncepcja powstania narodowego na tle polskiej myśli insurekcyjnej w latach 1831–1863*], „Művelődés" [„Oświata"], LXVII, VII–VIII, Kolozsvar, s. 112–132.

52. *Zamość w ostatnich latach panowania austriackiego na przełomie XVIII i XIX w. (1795–1809)*, „Militaria", nr 13, s. 22–26.

2010

53. *Zbiory wydawnictw bezdebitowych i prasy podziemnej z lat 1979–1988 w zbiorach Muzeum Zamojskiego w Zamościu*, [w:] *Solidarność w Zamościu i na Zamojszczyźnie*, Zamość, s. 111–120.

54. *Zamojszczyzna w kulturze i historii Polski. Dziedzictwo umysłowe i historyczno-literackie regionu X–XX w.*, Witryna Kresowa, Lublin, ss. 152.

55. *Z badań nad dziejami fortyfikacji na ziemiach polskich, historyków w kraju i na emigracji po 1939 roku*, [w:] *Problemy historii wojskowości w kraju i na obczyźnie po wrześniu 1939 roku. Studia historyczne i politologiczne*, red. L. Nowak, M. Szczerbiński, G. Wieczorek, Gorzów Wielkopolski, s. 179–186.

56. *Zamojszczyzna w powstaniu listopadowym 1830–1831*, (cz. 1–3), „Skafander", nr 4 (28 X–10 XI), s. 10, nr 5 (11 XI–24 XI), s. 10, nr 6 (25 XI–8 XII), s. 10–11.

57. *Organizacja i funkcjonowanie konspiracyjnej organizacji narodowej w latach 1863–1864 w twierdzy zamojskiej i jej najbliższym otoczeniu*, [w:] *Państwowość konspiracyjna XIX i XX wieku*, red. E. Hull, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn, s. 49–59.

58. *Wojskowi i inżynierowie włoscy w Polsce w XVI–XVII wieku*, [w:] *„Pod niebem północy". Z dziejów polsko-włoskich związków artystycznych*, red. i oprac. P. Kondraciuk, Muzeum Zamojskie w Zamościu, Zamość, s. 121–128.

59. *Generał Józef Bem (1794–1850) i jego koncepcja powstania narodowego na tle polskiej myśli insurekcyjnej w latach 1831–1863*, „Rocznik Tarnowski", nr 15, s. 47–52.

60. *Konferencja naukowa „Miasto i twierdza Zamość w latach 1807–1813. Obraz życia codziennego i wydarzeń wojennych". Obchody 200. rocznicy zdobycia Zamościa 15–16 V 2009 r.*, ZWZM, t. V, Zamość–Łuck, s. 117–120 (w języku polskim i ukraińskim).

61. *Zamość w roku 1809*, ZWZM, t. V, Zamość–Łuck, s. 123–134 (w języku polskim i ukraińskim).

2011

62. *Bitwa pod Boremlem 18–19 kwietnia 1831 r.*, „Teka Komisji Historycznej Oddziału Lubelskiego PAN", t. VIII, s. 113–140.

63. *Historyczne systemy fortyfikacji miejskich na Zamojszczyźnie*, [w:] *Zarządzanie bezpieczeństwem na poziomie lokalnym. Materiały z konferencji Zamość 25 VI 2010 r.*, oprac. i red. M. Gąska, WSHE im. J. Zamoyskiego w Zamościu, Zamość, s. 121–127.

2012

64. *Hauslinger Jan (1902–1983)*, [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1956*, t. 16, red. T. Gąsiorowski, Kraków, s. 54–55.

65. *Sochański Marian Ludwik (1899–1954)*, [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1956*, t. 16, red. T. Gąsiorowski, Kraków, s. 117–120.

66. *Żydzi zamojscy w powstaniach narodowych w XVIII i XIX wieku*, [w:] *Żydzi w Zamościu i na Zamojszczyźnie. Historia – kultura – literatura*, red. W. Litwin, M. Szabłowska-Zaremba, s. J. Żurek, TN KUL, Lublin, s. 61–72.

67. *Zamojscy księża Michał Lenkiewicz (1799–1864) i Michał Kulaszyński (1828–1901) – powstańczy duszpasterze i zesłańcy*, „Przegląd Polsko-Polonijny", nr 4, z. 2, Gorzów Wielkopolski, s. 145–156.

68. *Bibliografia powstania styczniowego 1863–1864 za lata 2002–2012 (Omówienie)*, „Przegląd Polsko-Polonijny", nr 4, z. 2, Gorzów Wielkopolski, s. 251–269.

69. *Bibliografia powstania styczniowego 1863–1864 za lata 2002–2012 (Zestawienie)*, „Przegląd Polsko-Polonijny", nr 4, z. 2, Gorzów Wielkopolski, s. 271–297.

70. *„Przewagi wojenne" Jana Zamoyskiego (1542–1605) hetmana i kanclerza wielkiego koronnego*, „Tarnowskie Studia Historyczne" [Rocznik Tarnowskiego Oddziału PTH], t. II, s. 42–55.

71. *Zamość w 1812 roku*, „Militaria" [Wydawnictwo Klubu Miłośników Dawnych Militariów Polskich, Warszawa], nr 15, Warszawa, s. 24–43.

2013

72. *Powstanie styczniowe na Zamojszczyźnie 1863–1864*, [w:] *Powstanie styczniowe na Zamojszczyźnie – obchody rocznicowe w Książnicy Zamojskiej*, oprac. i wstęp D. R. Kawałko, Wyd. Książnica Zamojska im. S. K. Zamoyskiego w Zamościu, Zamość, s. 5–34.

73. *Zarys historii Zamościa od XVI do końca XX wieku*, „Renowacja i Zabytki", nr 2 (46), s. 22–41.

74. *Zamoyscy i ich ordynacja*, „Renowacja i Zabytki", nr 2 (46), s. 122–127.

75. *Raporty komendanta twierdzy zamojskiej w powstaniu listopadowym gen. Jana Krysińskiego w zbiorach Muzeum Zamojskiego w Zamościu*, [w:] *Powstanie listopadowe na Lubelszczyźnie. Wydarzenia. Ludzie. Źródła*, red. A. Barańska, J. Skarbek, Wyd. Napoleon V & Autorzy, Lublin–Oświęcim, s. 88–105.

76. *Zwycięskie bitwy pod Kobylanką 1 i 6 maja 1863 roku na podstawie relacji uczestników i świadków*, [w:] *Dziedzictwo powstania styczniowego. Pamięć. Historiografia. Myśl polityczna. Zbiór studiów*, red. A. Kulecka, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 210–226.

77. *Krótka historia długich tradycji ochrony przyrody Roztocza*, [w:] *Roztoczański Park Narodowy – przyroda i człowiek*, Zwierzyniec, s. 19–24 (współautorzy: P. Kondraciuk, A. Urbański).

78. *Kwartnik (półgrosz ruski) lwowski, trzeciak koronny, półgrosz koronny Władysława Jagiełły, półgrosz koronny Władysława III Warneńczyka*, [w:] *Wystawa „Od Horodła do Horodła. Unia horodelska dzieje i pamięć (1413–2013)"* [część katalogowa], red. I. Kąkolewski, P. Kondraciuk, M. Kopczyński, Muzeum Zamojskie w Zamościu – Muzeum Historii Polski, Zamość–Warszawa, s. 156–157, poz. 5–8.

79. *Monety i stemple mennicze z oblężenia Zamościa w 1813 roku*, „Warszawski Pamiętnik Numizmatyczny", nr 2, s. 103–114.

80. *Unia horodelska w 600. rocznicę 1413–2013*, „Wrocławskie Studia Wschodnie", R. 17, s. 9–24.

2014

81. *Represje rosyjskie wobec obrońców twierdzy zamojskiej w powstaniu listopadowym 1830–1831*, [w:] *Na tułaczym szlaku… Powstańcy listopadowi na Pomorzu*, red.

T. Katafiasz, Wyd. Muzeum w Koszalinie, Archiwum Państwowe w Koszalinie, Koszalin, s. 77–91.

82. *Obraz działań militarnych wokół twierdzy zamojskiej w historiografii powstania listopadowego*, [w:] *Na szlakach powstania listopadowego*, red. N. Kasparek, A. Szmyt, Olsztyn, s. 315–333.

83. *Polscy badacze przeszłości Ukrainy w pierwszej połowie XIX wieku*, „Wrocławskie Studia Wschodnie", t. 18, s. 25–48.

2015

84. *Zarys historii drukarstwa zamojskiego*, Wyd. GRENNart Jacek Kardasz, Zamość, ss. 84.

85. *Twierdza zamojska w powstaniu listopadowym 1830–1831*, [w:] *Powstanie listopadowe 1830–1831. Dzieje. Historiografia. Pamięć*, red. T. Skoczek, Wyd. Muzeum Niepodległości w Warszawie, Warszawa, s. 145–157.

86. *Forteca zamojska na tle europejskiej sztuki obronnej XVI–XIX wieku*, [w:] *Zamość miasto UNESCO. Pomnik historii RP produktem turystycznym polskiej gospodarki*, red. M. Jawor, Zamość, s. 9–27.

87. *„Reduta Ordona" Franciszka Kowalskiego. Poeta w oblężonym Zamościu i niewoli rosyjskiej 1831–1832*, [w:] *Badania archeologiczne na Reducie Ordona*, t. 3, „Warszawskie Materiały Archeologiczne", t. 12–13, PMA, Warszawa, s. 427–436.

88. *Geneza powstania listopadowego 1830–1831*, „Kwarta" [Fundacja Niepodległości], nr 4 (17), s. 5–11.

89. *Międzynarodowy kontekst spraw polskich w pierwszej połowie XX wieku w pracach naukowych Jana Karskiego*, [w:] *Jan Karski – świadek, emisariusz, człowiek*, red. A. Kasperek, A. Żmuda, s. J. Żurek, TN KUL JP II, Lublin, s. 65–78.

2016

90. *Wspomnienia Franciszka Kowalskiego z obrony Zamościa w 1831 roku*, ZKK, nr 1 (126), s. 16–19.

91. *Giedyminowicze, książęta litewsko-ruscy w XIV–XV wieku i ich potomkowie na Rusi,* „Русский Сборник. Труды Кафедры Отечественной истории древности и средневековья Брянского государственного университета им. Академика И. Г. Петровского", вып. 8/2, Брянск, s. 183–189.

92. *Zmiany granic na Roztoczu Południowym*, „Gazeta Horyniecka", nr 44, (VII–IX), s. 18–20.

93. *Monety i medale. Najciekawsze zbiory numizmatyczne w Muzeum Zamojskim*, TK, nr 41 (1922), 12–18.10.2016, s. 25.

94. *Prace z dziedziny historii w księgozbiorze klemensowskim rodziny Zamoyskich*, [w:] *Księgozbiory rodziny Zamoyskich. Materiały z sesji naukowej Zamość 16 października 2015 r.*, red. i wstęp D. R. Kawałko, Książnica Zamojska im. Stanisława Kostki Zamoyskiego w Zamościu, Zamość, s. 27–36.

95. *Aleksander Tarnawski (1884–1946). Pedagog, archiwista, historyk,* „Zamojskie Studia i Materiały", t. 18, z. 1, „Pedagogika", WSZiA Zamość, Zamość, s. 277–282.

96. *Zbiory numizmatyczne* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

ŁUKASZ HASIOR

2014

1. *W okopach I wojny światowej. Historia braci Pomarańskich*, ZKK, nr 3 (120), s. 36–41 (współautor: M. Rzeźniak).

2016

2. *Pasje Mariana Siegieńczuka*, ZKK, nr 2 (127), s. 64–69.
3. *Życiorysy zamojskich Żołnierzy Wyklętych*, http://www.zamosconline.pl/text.php?id=11988&rodz=opoz&131l=131liszowem-zamojskich-zolnierzy-wyklętych (współautor: M. Rzeźniak).
4. *Szlak pieszy „Śladami księdza Stefana Wyszyńskiego". Krzyże i kapliczki,* ZKK, nr 4 (129), s. 55–59 (współautor: E. Nawrocka).
5. *Imienny spis pracowników Muzeum Zamojskiego w latach 1926–2016* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym], (współautorzy: B. Beta, A. Urbański).
6. *Działalność wystawiennicza* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

RYSZARD KAMIŃSKI

1982

1. *Wszystko o garncarstwie ludowym* [informator], oprac.

1984

2. *Dziwactwa ostatniego ordynata*, Dz. Lud. (2C) nr 310, s. 3.

1985

3. *Na jarmark do Skierbieszowa*, ZKK, nr 3 (5), s. 18–19.

1987

4. *Poetycki świat zamojskiego rejenta*, Dz. Lud. (3–2), nr 269, s. 4.

1988

5. *Ginąca tradycja (garncarstwo)*, ZKK, nr 3 (17), s. 55.
6. *Tradycyjny haft ludowy woj. zamojskiego* [informator].

1989

7. *Dłutem i pędzlem* [o twórczości Edwarda Jezierskiego], ZKK, nr 2 (20), s. 58–60.
8. *Andrzejki*, ZKK, nr 4 (22), s. 46–47.

1991

9. *Sztuka ludowa Zamojszczyzny* [informator], oprac. E. Osińska-Piskorz, R. Gapski, R. Kamiński.

1992

10. *Tajemnice pisanek*, ZKK, nr 1 (31), s. 7–8.
11. *W kręgu dożynkowego wieńca*, ZKK, nr 3 (33), s. 38–39.

1994

12. *Ośrodki garncarskie na Zamojszczyźnie – historia, rozwój, zanik*, [w:] *Garncarstwo i kaflarstwo na ziemiach polskich od późnego średniowiecza do czasów współczesnych*, Rzeszów, s. 313–318 (współautor: A. Urbański).

1995

13. *Leśmian nad Huczwą* – Fot., „Kurier Lubelski", nr 139, s. 7.

1996

14. *Zbiory etnograficzne*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 73–79.
15. *Władysława Grudzińska* [informator], oprac., WDK, Zamość, ss. 6 (współautor: A. Prystupa).
16. *Leokadia Kasiura* [informator], oprac., WDK, Zamość, ss. 6.

1997

17. *Nie tylko poezja* [o plastyce obrzędowej Kazimiery Wiśniewskiej], ZKK, nr 2–3 (52–53), s. 108.
18. *Władysława Kłodnicka* [informator], oprac., WDK, Zamość, ss. 6 (współautor: A. Prystupa).

1998

19. *Tu żył i tworzył…* [B. Prus w Nałęczowie], Fot., „Kurier Lubelski", nr 118, s. 11.

2003

20. *Strój zespołów folklorystycznych. Wstęp do regionalnych badań kostiumologicznych*, ZWZM, t. I, Zamość, s. 227–233.

2006

21. *Muzeum Zamojskie w Zamościu. Przewodnik po ekspozycjach*, Zamość, ss. 20 (współautorzy: W. Maziarczyk, A. Urbański).

PIOTR KONDRACIUK

1988

1. *Muzealne nabytki* [ekslibrisy z kolekcji Henryka Zwolakiewicza], ZKK, nr 1 (15), s. 66–69.
2. *Ekslibisy muzeów polskich 1918–1988*, ZKK, nr 4 (18), s. 88.
3. *Zamość – miasto renesansu* [informator wystawy], Zamość.

1989

4. *Znowu u siebie* [omówienie wystaw w nowej siedzibie muzeum w Zamościu], ZKK, nr 3 (21), s. 26–28.

1990

5. *Graficzne cacka* [omówienie wyników konkursu na ekslibris muzealny], ZKK, nr 1 (23), s. 13–15.
6. *Tajemnice starych płócien*, ZKK, nr 2 (24), s. 40–42.
7. *Ze zbiorów Muzeum Narodowego* [o wystawie „Polscy uczniowie Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu w XIX i na pocz. XX w."], ZKK, nr 2 (24), s. 56–57.
8. *Sztuka Saksonii* [o wystawie współczesnej plastyki niemieckiej], ZKK, nr 2 (24), s. 57.
9. *Radecznica – źródło łask*, ZKK, nr 3 (25), s. 21–23.
10. *Słowo o ikonie*, ZKK, nr 4 (26), s. 16–17.
11. *Zbiory ekslibrisów w Muzeum Okręgowym w Zamościu*, „Ekslibris Polski", nr 1–2, s. 7–8.
12. *Pamięci przyjaciela* [wspomnienie o Marianie Siegieńczuku], „Ekslibris Polski", nr 1–2, s. 18.

1991

13. *Nowe pismo polskich bibliofilów*, ZKK, nr 1 (27), s. 47.
14. *Wstęp*, [w:] *Paweł Duda-Dudziński. Ciało*, Zamość.
15. *Casus Dudziński* [charakterystyka postawy artystycznej], ZKK, nr 2 (28), s. 15–16.
16. *Zwierzyniecki plener Konrada Krzyżanowskiego*, ZKK, nr 2 (28), s. 29–30.
17. *Liryka i dynamizm* [o malarstwie Konrada Krzyżanowskiego], KZ, nr 1, s. 9.
18. *Fortalicje '91*, ZKK, nr 3 (29), s. 6–8.
19. *O ekslibrisach raz jeszcze*, ZKK, nr 4 (30), s. 36–37.
20. *Spotkania z kolorem*, ZKK, nr 4 (30), s. 38–39.
21. *Znaki nadziei* [o wystawie ekslibrisów sakralnych], „Przegląd Kresowy", nr 5–6, s. 48.
22. *Czas Apokalipsy* [o malarstwie artystów armeńskich], KZ, nr 21, s. 9.
23. *Piórkiem i rylcem o zamierzchłej przeszłości* [o ekslibrisach Vladimira Pechara], KZ, nr 24, s. 8.
24. *Motywy sakralne w ekslibrisie*, KZ, nr 30, s. 9.
25. *W Zamościu Muza nie* śpi [na marginesie wystawy prac zamojskiego środowiska plastycznego], KZ, nr 32, s. 9.
26. *Galeria Studyjna zaprasza. Obok…* [o malarstwie i rysunku Anny Tkaczyk], KZ, nr 33, s. 8.
27. *Czegoś mi jednak brakuje* [polemika z Winicjuszem Borowskim na marginesie dyskusji o zamojskim środowisku plastycznym], KZ, nr 26, s. 5.

1992

28. *O zamojskiej plastyce…*, ZKK, nr 1 (31), s. 3–6.
29. *Udany debiut* [o wystawie Zygmunta Jarmuła], ZKK, nr 1 (31), s. 45.

30. *W marzeniach widziałem to wszystko* [o malarstwie i rzeźbie Zygmunta Jarmuła], KZ, nr 2, s. 5.
31. *Wierny przemianie – o malarstwie Józefa Pankiewicza*, ZKK, nr 2 (32), s. 18–19.
32. *Beksiński i Mleczko w BWA*, ZKK, nr 2 (32), s. 46.
33. *Malarskie wizje Janiny Kaczmarczyk*, ZKK, nr 2 (32), s. 49.
34. *Pod urokiem poezji* [o malarstwie Wiesławy Kwiatkowskiej], ZKK, nr 2 (32), s. 49.

1993

35. *Spacerkiem po muzeach. Z dziejów miasta*, ZKK, nr 2 (36), s. 6–8.
36. *Twierdza Zamość na wystawie we Włoszech*, ZKK, nr 3 (37), s. 58.
37. *Natalia Puszkar. Stara fotografia XIX–pocz. XX w. w zbiorach Wołyńskiego Muzeum Krajoznawczego w Łucku*, wstęp, tłum. i oprac., ZKK nr 4 (38), s. 27–30.
38. *Wyczółkowski w zamojskim muzeum*, ZKK, nr 4 (38), s. 45–46.

1994

39. *Pamiątki Akademii Zamojskiej w zbiorach Muzeum Okręgowego*, ZKK, nr 1–2 (39–40), s. 59–65.
40. *Pamiątki Akademii Zamojskiej w zbiorach Muzeum Okręgowego w Zamościu*, [w:] *Akademia Zamojska i jej tradycje*, Zamość, s. 129–143.
41. *Zamość miniony* [wystawa w Muzeum Okręgowym], ZKK, nr 3 (41), s. 37–39.
42. *Refleksje z wystawy* [o malarstwie Ireny Popiołek i Stanisława Rodzińskiego], ZKK, nr 4 (42), s. 28–29.

1995

43. *Mecenat rodu Zamoyskich*, ZKK, nr 1–2 (43–44), s. 62–64.
44. *Artyści w XIX-wiecznym Zamościu*, ZKK, nr 1–2 (43–44), s. 65–69.
45. *Bruder odnaleziony!*, ZKK, nr 1–2 (43–44), s. 96–98.
46. *Zamościanka z Paryża* [o Zofii Kulaszyńskiej-Couret], ZKK, nr 1–2 (43–44), s. 104–105.
47. *Plastyka zamojska w zbiorach Muzeum Okręgowego*, ZKK, nr 1–2 (43–44), s. 124–128.
48. *Jubileuszowe wystawy*, ZKK, nr 3 (45), s. 82.
49. *„Umarła Klasa" w zamojskim BWA*, ZKK, nr 3 (45), s. 83.
50. *Zofia Kulaszyńska-Couret 1909–1995. Malarstwo*, Zamość.
51. *Noty biograficzne*, [w:] *Absolwenci Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych im. Bernarda Morando w Zamościu*, Zamość.

1996

52. *Ekslibrisy z kolekcji Henryka Rosińskiego*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 92–100.
53. *Współpraca muzeum z zagranicą*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 165–167.
54. *Kronika plastyczna: Malarstwo Winicjusza Borowskiego; Pamięci artystki…; Włodzimierz Szum nie żyje*, ZKK, nr 1 (47), s. 35.

55. *Figury kolumnowe z Łaszczowa. Próba ikonograficznej interpretacji*, ZKK, nr 2 (48), s. 33–35.

56. *W rocznicę unii brzeskiej. Na marginesie wystawy w Muzeum Okręgowym w Zamościu*, ZKK, nr 4 (50), s. 75–80.

57. *Sztuka i liturgia Kościoła greckokatolickiego. W 400. rocznicę unii brzeskiej. Wystawa w Muzeum Okręgowym w Zamościu*, „Lubelszczyzna", nr 2, s. 231–233.

58. Noty katalogowe, [w:] *Sztuka i liturgia Kościoła greckokatolickiego. W 400. rocznicę unii brzeskiej*, Chełm–Zamość.

59. *Z przeszłości Kościoła unickiego*, [w:] *Sztuka i liturgia Kościoła greckokatolickiego. W 400. rocznicę unii brzeskiej*, Chełm–Zamość, s. 5–10.

60. *Misterium wschodniej liturgii*, [w:] *Sztuka i liturgia Kościoła greckokatolickiego. W 400. rocznicę unii brzeskiej*, Chełm–Zamość, s. 11–16.

61. *Dariusz Piekut. Rysunek, malarstwo*, Zamość.

62. *Teatr jednego aktora…* [o malarstwie Allana Rzepki], KT, nr 6, s. 15.

63. *Graficzne wizje Maksymiliana Snocha*, KT, nr 8, s. 15.

64. *Gliniane kompozycje* [o wystawie prac uczniowskich], KT, nr 10, s. 6.

65. *Tkaniny* [o wystawie Marty Gąsienicy-Szostak], KT, nr 11, s. 6.

66. *Zamościanie na wystawach krajowych* [o ekslibrisach Kazimierza Łońskiego], KT, nr 12, s. 6.

67. *Nieugaszony wulkan* [o wystawie grafiki Dariusza Chojnackiego], KT, nr 13, s. 6.

68. *Z Wawelu do Zamościa* [o depozytach Marcina Zamoyskiego], KT, nr 15, s. 1, 6.

69. *Dyplom '96 PLSP*, KT, nr 14, s. 9.

70. *Baśniowy świat Rafała Strenta*, KT, nr 16, s. 6.

71. *Przeszłość zatrzymana w kadrze* [o fotografiach Feliksa Łukowskiego], KT, nr 17, s. 6.

72. *Co kryją malowidła w Akademii?*, KT, nr 18, s. 6.

73. *Malarstwo wyobraźni* [o malarstwie Dariusza Chojnackiego], KT, nr 21, s. 6.

74. *Przyrodnik i artysta* [o wystawie Zbigniewa Jóźwika w hrubieszowskim muzeum], KT, nr 23, s. 6.

75. *Wakacyjna porcja humoru* [o rysunku satyrycznym Małgorzaty Gnyś-Wysockiej], KT, nr 24, s. 6.

76. *Dzieci jednego Boga. W 400-lecie unii brzeskiej*, KT, nr 26, s. 13.

77. *Malarz sentymentalnych pejzaży* [o malarstwie Zenona Waśniewskiego], KT, nr 32, s. 6.

78. *Romantyk i satyryk* [o malarstwie Jerzego Tyburskiego], KT, nr 51–52, s. 6.

1997

79. *Artysta z Żukowa* [o Dariuszu Piekucie], KT, nr 5, s. 15.

80. *Malarstwo Jerzego Tyburskiego. Na marginesie wystawy w Galerii Sztuki Współczesnej w Zamościu*, ZKK, nr 1 (51), s. 12–14.

81. *Czesław Woś. Ekslibrisy, rysunek, grafika*, Zamość–Zwierzyniec.

82. *Obrazy sercem malowane. Moja Ojczyzna* [katalog dziecięcych prac konkursowych], Zamość.

83. *Domniemane ikony wołyńskiej szkoły malarstwa w zbiorach Muzeum Okręgowego w Zamościu*, [w:] *Волинська ікона: питання історії вивченняб дослідщення та реставрації. Доповіди та матеріали IV наукової конференції*, Луцьк, s. 59–63.

1998

84. *Wyroby złotnicze w zbiorach Muzeum Okręgowego w Zamościu*, [w:] *Złotnictwo na Lubelszczyźnie*, Lublin, s. 57–63.

85. *Z muzealnych wystaw*, ZKK, nr 1 (55), s. 26–29.

86. *Opiekunka chorych. Historia obrazu Matki Bożej Bonifraterskiej*, ZKK, nr 2–3 (56), s. 88–89.

87. *O dawnym wyposażeniu cerkwi w Szczebrzeszynie*, ZKK, nr 1 (55), s. 92–95.

88. *Проблема сотрудничества областных музеев с реставрационными факультетами институтов изобразительных исскуств на примере Областного музея в г. Замосць*, [w:] *Реставрація музейных пам'яток в сучасних умовах. Тези та матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, Київ, s. 68–69.

89. *Wstęp*, [w:] *Nasz dom – moja rodzina* [katalog wystawy prac dziecięcych], Zamość.

90. *Obrazy w kolegiacie zamojskiej w XVII i XVIII w.*, ZKK, nr 4 (57), s. 30–36.

1999

91. *Malarskie fundacje zamojskiego duchowieństwa w okresie baroku*, ZKK, nr 1–2 (58–59), s. 87–99.

92. *Wstęp*, [w:] *Jan Paweł II* [katalog wystawy prac dziecięcych], Zamość.

93. *Scepter of the Zamość Academy*, [w:] *Land of the Winged Horsemen. Art in Poland 1572–1764* [katalog wystawy], red. J. K. Ostrowski, Aleksandria, Virginia, s. 313.

94. *Berło Akademii Zamojskiej*, „Nasze Forum. Biuletyn Informacyjny Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu", nr 5, s. 22–23.

95. *Ikony Bogurodzicy na Zamojszczyźnie i ich związki z malarstwem ikonowym Wołynia*, [w:] *Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межи тисячоліт: питання дослідження, збереження та реставрації*, Луцьк, s. 79–83.

96. *Sztuka sakralna w zamojskim muzeum*, ZKK, nr 3–4 (60–61), s. 25–29.

2000

97. *Obraz Matki Bożej Lubomelskiej. Przyczynek do ikonografii przedstawień Matki Bożej Loretańskiej na Wołyniu i obszarze dzisiejszej Lubelszczyzny w okresie baroku*, [w:] *Zamojszczyzna i Wołyń w minionym tysiącleciu. Historia, kultura, sztuka*, Zamość, s. 100–108.

98. *Zamojszczyzna i Wołyń – konferencja naukowa w Muzeum Zamojskim*, ZKK, nr 1–2 (63–63), s. 92–96.

99. *Zamojszczyzna i Wołyń. Konferencja naukowa w Muzeum Zamojskim*, „Wołanie z Wołynia. Pismo religijno-społeczne Rzymskokatolickiej Diecezji Łuckiej", nr 3, s. 21–25.

100. *Berło Akademii Zamojskiej*, hasło [w:] *Kraj Skrzydlatych Jeźdźców. Sztuka w Polsce 1572–1764* [katalog wystawy na Zamku Królewskim w Warszawie], Warszawa, s. 313.

101. *Karawaka – zapomniany talizman*, ZKK, nr 3–4 (64–65), s. 42–44.

102. *Wystawy w zamojskich muzeach: Ogniem i mieczem*, ZKK, nr 3–4 (64–65), s. 149.

103. *Muzeum Diecezjalne udostępnia swoje zbiory*, ZKK, nr 3–4 (64–65), s. 149.

104. *Wyroby norymberskie w zbiorach Muzeum Diecezjalnego w Zamościu*, „Biuletyn Muzeum Diecezjalnego", nr 3, Zamość, s. 23–28.

105. *Ikona Zaśnięcia Matki Bożej ze zbiorów Muzeum im. J. Petera w Tomaszowie Lubelskim. Przyczynek do ikonografii Koimesis na obszarze Polski i Ukrainy*, [w:] *Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межи тисячоліт*, Луцьк, s. 48–50.

106. *Szczególny dar*, wstęp, [w:] *Mój dar dla Ojca Świętego* [katalog prac plastycznych], Zamość, s. 9–10.

2001

107. *Ikona Matki Bożej z Dzieciątkiem z cerkwi p.w. św. Jerzego w Tomaszowie Lubelskim. Nowe spojrzenie na ikonografię tzw. Eleusy – Marii Rzymskiej*, [w:] *Cerkiew – wielka tajemnica. Sztuka cerkiewna od XI wieku do 1917 roku ze zbiorów polskich*, Gniezno, s. 78–83.

108. *Ikona Matki Bożej z Dzieciątkiem z cerkwi św. Jerzego w Tomaszowie Lubelskim. W kręgu kultu wizerunku z klasztoru Bazylianów w Werchracie*, [w:] *Пам'ятки сакрального мистецтва Волині*, Луцьк, s. 34–38.

109. *Wstęp*, [w:] *Chrystus wczoraj, dziś, zawsze* [katalog wystawy prac dziecięcych], Zamość, s. 5–6.

110. *Panegiryk pogrzebowy Józefa Mniszcha*, hasło katalogowe, [w:] *Śmierć w kulturze dawnej Polski od średniowiecza do końca XVIII wieku*, red. P. Mrozowski, Warszawa, s. 234 (współautor: R. Kowalicka).

111. *Aleksander Dobrowolski – zapomniany portrecista*, ZKK, nr 1–2 (66–67), s. 33–36.

112. *Fundacja „Dom Trzeciego Tysiąclecia im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego" rozpoczęła swoją działalność*, ZKK, nr 3–4 (68–69), s. 106.

2002

113. *Wielki Prymas w oczach dzieci*, wstęp, [w:] *„Czas to miłość". Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Tysiąclecia* [konkurs plastyczny], Zamość, s. 6–8.

114. *Obraz Matki Bożej z kościoła Dominikanów w Łucku. Przyczynek do badań nad ikonografią i kultem*, [w:] *Сакральне мистецтво Волині. Матеріали IX міжнародної наукової конференції*, Луцьк, s. 118–121.

115. *Zakony na Zamojszczyźnie*, ZKK, nr 3–4 (72–73), s. 41–49.

116. *„Od powietrza, głodu, ognia i wojny…". Święci i przedmioty kultu chroniące od nieszczęść w nowożytnej kulturze polskiej. Wystawa w Muzeum Zamojskim w Zamościu*, ZKK, nr 3–4 (72–73), s. 124–126.

117. *Ekspertyza ikonograficzno-technologiczna i zarys dziejów obrazu kultowego Matki Bożej Szkaplerznej z kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP w Nabrożu*, „Zamojski Informator Diecezjalny", nr 3, s. 266–273.

118. *Mecenat artystyczny duchowieństwa diecezjalnego w ordynacji zamojskiej w XVII i XVIII w.*, „Roczniki Humanistyczne", t. L, z. 4, s. 65–91.

119. Opracowanie dokumentów źródłowych z końca XVII w. dotyczących Daniela Bratkowskiego – przekład na j. polski pisanych po łacinie fragmentów, [w:] *Danyło Bratkowskyj – poet i gromadianin*, Łuck, dok. nr 2 i 3, s. 124–133.

2003

120. *Z dziejów kultu Matki Bożej w Zamościu i na Zamojszczyźnie*, [w:] *„Morzem Maryja zbawiennym się stała…"* [materiały z obchodów Jubileuszu 200-lecia obecności łaskami słynącego Obrazu Matki Bożej Opieki zwanej „Odwachowską" w Katedrze Zamojskiej], Zamość, s. 21–37.

121. *Z dziejów kultu Matki Bożej w Zamościu i na Zamojszczyźnie* [cykl artykułów], „Niedziela Zamojsko-Lubaczowska" (dodatek lokalny tygodnika „Niedziela"), nr 11, nr 18–25.

122. *Dawne kościoły*, ZKK, nr 1–2 (74–75), s. 59–61.

123. *Nieistniejące tyszowieckie cerkwie drewniane*, ZKK, nr 1–2 (74–75), s. 67–68.

124. *Tajemniczy krzyż*, ZKK, nr 1–2 (74–75), s. 70.

125. *Szlacheckie fundacje sztuki sakralnej dla kościołów i kaplic w ordynacji zamojskiej w XVIII wieku*, [w:] *Ziemiaństwo na Lubelszczyźnie*, II, opr. R. Maliszewska, Kozłówka, s. 197–210.

126. *Romantyk i realista* [o twórczości Artura Grottgera na marginesie wystawy w Muzeum Zamojskim], [w:] *Arturowi Grottgerowi w hołdzie. Dzieła Artura Grottgera i prace powstałe podczas pleneru malarskiego w Dyniskach* [katalog], red. P. Kondraciuk, Dyniska–Zamość, s. 5–7.

127. *Nieznane obrazy Matki Bożej Chełmskiej w kościołach rzymskokatolickich na Zamojszczyźnie*, [w:] *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали X міжнародної наукової конференції*, Луцьк, s. 104–106.

128. *Poznać Chrystusa przez… sztukę*, wstęp, [w:] *Chrystusa chcę poznać, kochać i naśladować* [konkurs plastyczny i poetycki], Zamość, s. 13–14.

129. *Malarze realizujący zamówienia dla kościołów i kaplic w ordynacji zamojskiej w XVII i XVIII w.*, [w:] *Do piękna nadprzyrodzonego. Sesja naukowa na temat rozwoju sztuki sakralnej od X do XX wieku na terenie dawnych diecezji chełmskich Kościoła rzymskokatolickiego, prawosławnego, greckokatolickiego*, red. K. Mart, t. I, Chełm, s. 238–265.

130. *Obraz św. Kajetana z kościoła ormiańskiego w Zamościu*, ZWZM, t. I, s. 197–202 (w języku polskim i ukraińskim).

2004

131. *Modlitwa w obrazach – obrazy modlitwy*, wstęp, [w:] *Różaniec modlitwą pokoju* [konkurs plastyczny i poetycki], Zamość, s. 12–14.

132. *Obraz św. Kajetana z kościoła ormiańskiego w Zamościu*, ZKK, nr 1–2 (78–79), s. 31–34 (wersja skrócona artykułu z ZWZM, t. I).

2005

133. *Zamoyski czy Żółkiewski? O portrecie ze zbiorów Muzeum Zamojskiego*, *Jan Zamoyski – wódz, mecenas, polityk*, ZWZM, t. III, s. 155–162 (w języku polskim i ukraińskim).

134. *Matce Odkupiciela i naszej Matce*, wstęp, [w:] *Z Matką Odkupiciela mocni Nadzieją* [konkurs plastyczny i poetycki], Zamość, s. 11–12.

135. *Królewski portret z Wołynia*, [w:] *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XII міжнародної наукової конференції*, Луцьк, s. 150–151.

136. *Matka Boża w diecezji zamojsko-lubaczowskiej. Kult i ikonografia*, [w:] *Sedes Sapientiae. Sympozjum mariologiczne 27 kwietnia 2005*, Zamość, s. 57–74.

137. *Fundacje sakralne Zamoyskich w okresie baroku*, ZKK, nr 1–2 (82–83), s. 52–70.

138. *Jan Zamoyski – wódz, mecenas polityk* [omówienie wystawy w Muzeum Zamojskim], ZKK, nr 3–4 (84–85), s. 117–118.

139. *Jan Zamoyski, wódz – mecenas – polityk* [przewodnik po wystawie], Zamość.

2006

140. *Formy zdobnicze drewnianej architektury pogranicza*, ZKK, nr 1–2 (86–87), s. 47–51.

141. Wstęp i fotografie, [w:] *Ginące piękno* [album zabytków polsko-ukraińskiego pogranicza], Zamość.

142. *Ginące piękno drewnianego detalu*, [w:] *Ginące piękno*, Zamość, s. 17–21.

143. *Figury przydrożne w pejzażu pogranicza*, [w:] *Ginące piękno*, Zamość, s. 27–28.

144. *Eucharystia w dziecięcych obrazach*, wstęp, [w:] *Zostań z nami Panie w Eucharystii* [konkurs plastyczny i poetycki], Zamość, s. 9–10.

145. *Św. Kajetan z Muzeum Krajoznawczego w Łucku. Analiza ikonograficzna obrazu*, [w:] *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XIII міжнародної наукової конференції*, Луцьк, s. 35–38.

146. Wstęp i opracowanie naukowe, [w:] *Druga po Jasnej Górze. Twierdza Zamość w czasach potopu szwedzkiego* [katalog wystawy], Zamość.

147. *Twierdza Zamość i Jan Zamoyski „Sobiepan" w ikonografii*, [w:] *Druga po Jasnej Górze. Twierdza Zamość w czasach potopu szwedzkiego*, Zamość, s. 99–122.

2007

148. *Nieistniejący unicki kościół w Potoczku. Do problematyki badań nad latynizacją drewnianej architektury cerkiewnej*, ZKK, nr 1 (90), s. 80–82.

149. *Dzieje Tarnogrodu*, recenzja, ZKK, nr 1 (90), s. 96–97.

150. *Ikonografia brązowej barokowej chrzcielnicy z fundacji Tomasza Zamoyskiego*, [w:] *Odlewnictwo w Polsce* [materiały z VII Sesji Naukowej z cyklu „Rzemiosło artystyczne i wzornictwo w Polsce"], red. K. Kluczwajd, Toruń, s. 115–120.

151. *Jakub Juszczyk – rzeźbiarz trochę zapomniany*, ZKK, nr 2 (91), s. 39–43.

152. *Muzea Polski i Ukrainy w zachowaniu i dokumentowaniu dziedzictwa kulturowego pogranicza – wprowadzenie w problematykę konferencji*, [w:] *Przeszłość przyszłości…*, Zamość, s. 5–12 (w języku polskim i ukraińskim).

153. *Muzeum Zamojskie i jego rola w ochronie i dokumentowaniu zabytków pogranicza. Historia i teraźniejszość*, [w:] *Przeszłość przyszłości…*, Zamość, s. 107–116 (w języku polskim i ukraińskim).

154. *Wiara, nadzieja, miłość*, wstęp, [w:] *Nieśmy ludziom wiarę, nadzieję i miłość* [konkurs plastyczny i poetycki], Zamość, s. 11–12.

155. *Rzeźba sakralna w zbiorach Muzeum Zamojskiego* [katalog zbiorów], Zamość.

2008

156. *Podstawowe problemy ochrony sztuki religijnej na pograniczu polsko-ukraińskim*, [w:] *Muzea wyznaniowe i sztuka sakralna jako przejaw wielokulturowej tradycji Polski i Ukrainy*, KUL, Lublin, s. 123–130, il. s. 180–198.

157. *The Basic Problems Connected with the Preservation of Sacred Art in the Polish-Ukrainian Borderland*, [w:] *Religious museums – the mirror of the culture of the Polish-Ukrainian Borderland. The past and the present*, KUL, Lublin, s. 122–128, il. s. 176–194.

158. *Rodzinne tęsknoty*, wstęp, [w:] *Rodzina kolebką powołań* [konkurs plastyczny i poetycki], Zamość, s. 9–11.

159. *Szymon Szymonowic w sztukach plastycznych*, [w:] *Szymon Szymonowic – poeta wciąż aktualny*, red. D. R. Kawałko, Książnica Zamojska, Zamość, s. 135–140.

160. *Program „Ginące piękno" jako przykład współpracy polskich i ukraińskich środowisk muzealno-konserwatorskich w zakresie dokumentowania, ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego pogranicza*, [w:] *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XV міжнародної наукової конференції*, Луцьк, s. 166–167.

161. *Kilka uwag o nieistniejących cerkwiach na obszarze gminy Łaszczów*, ZKK, nr 4 (97), s. 24–26.

162. *Medal koronacyjny z Nabroża*, ZKK, nr 4 (97), s. 30.

163. *Gotycko-renesansowa misa z Nabroża*, ZKK, nr 4 (97), s. 106.

164. *Muzea wołyńskie wczoraj i dziś*, „Niepodległość i Pamięć", nr 27, Muzeum Niepodległości w Warszawie, s. 383–404.

165. *Kapliczki i krzyże przydrożne w pejzażu pogranicza*, [w:] P. Kondraciuk, A. Urbański, *Kapliczki, figury i krzyże przydrożne w pejzażu pogranicza*, Lublin–Zamość, s. 9–25.

2009

166. *Misa ze sceną Zwiastowania NMP ze zbiorów Muzeum Krajoznawczego w Łucku (Uwagi na marginesie artykułu Tamary Sadownik)*, [w:] *Волинський музей: історія і сучесність. Науковий збірник*, Луцьк, s. 54–56.

167. *Zabytkowe aparaty fotograficzne ze zbiorów Leszka Sadowskiego i Jerzego Szwai. Wystawa w Muzeum Zamojskim w Zamościu, kwiecień–czerwiec 2008*, LWN, t. XV, Lublin, s. 125–127.

168. *Współczesny ekslibris włoski z kolekcji Krzysztofa Wróblewskiego i Rajmunda Aszkowskiego*, red. i oprac., Zamość.

169. *Różnorodność kulturowa Zamojszczyzny*, wstęp, [w:] *Różnorodność kulturowa Zamojszczyzny* [katalog poplenerowej wystawy ilustracji], BWA Galeria Zamojska, Zamość.

170. *Wędrówki po „Dziejbie Leśnej"*, ZKK, nr 3 (100), s. 79–80.

171. *Losy medalu z 1822 r. ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu*, ZKK, nr 3 (100), s. 49–50.

172. *„Roztoczański patron". Kaplice i figury św. Jana Nepomucena w pejzażu kulturowym Roztocza*, [w:] *Roztocze – region pogranicza przyrodniczo-kulturowego* [materiały polsko-ukraińskiej konferencji naukowej „35 lat ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego Roztocza – regionu pogranicza"], red. R. Reszel, T. Grabowski, RPN, Zwierzyniec, s. 217–225.

173. *Dokumentowanie i popularyzacja Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej w działalności wystawienniczej, naukowo-badawczej i edytorskiej Muzeum Zamojskiego w Zamościu*, [w:] *Dziedzictwo i pamięć Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej. Materiały Muzealnych Spotkań z Kresami*, red. A. Stawarz, Warszawa, s. 217–222, il. 453–460.

2010

174. *Sztuka ormiańska w Zamościu*, [w:] *Ars Armeniaca. Sztuka ormiańska ze zbiorów polskich i ukraińskich* [katalog wystawy], red. W. Deluga, Muzeum Zamojskie, Zamość, s. 11–25.

175. Wstęp, noty katalogowe, [w:] *Ars Armeniaca. Sztuka ormiańska ze zbiorów polskich i ukraińskich* [katalog wystawy], red. W. Deluga, Muzeum Zamojskie, Zamość (współautor: W. Deluga).

176. Oprac. i hasła katalogowe, [w:] *Sztuka włoska* [katalog wystaw w Muzeum Zamojskim w Zamościu], Zamość.

177. *Muzea wołyńskie wczoraj i dziś*, [w:] *Волинський музейний вісник*, вип. 2, Луцьк, s. 64–76. (Przedruk z: „Niepodległość i Pamięć", R. XV, nr 1 (27), Muzeum Niepodległości, Warszawa 2008).

178. *Czy w rewaloryzacji zabytków Zamościa popełniono błąd?*, ZKK, nr 1 (102), s. 4–7.

179. *Wstęp*, [w:] *Pod niebem Północy. Z dziejów polsko-włoskich związków artystycznych*, red. P. Kondraciuk, Zamość.

180. *Włoskie inspiracje w malarstwie sakralnym na obszarze Ordynacji Zamojskiej w 1. połowie XVII wieku*, [w:] *Pod niebem Północy. Z dziejów polsko-włoskich związków artystycznych*, red. P. Kondraciuk, Zamość, s. 27–44.

181. *Армянское искусство в Замостье*, „АНИВ. Армянский журнал", nr 5 (32), Москва, s. 22–33.

2011

182. *Rola muzeów krajoznawczych w ochronie „patrimonium Ecclesiae" na przykładzie kolekcji sztuki sakralnej w Muzeum Zamojskim*, [w:] *„Fides imaginem quaerens". Studia ofiarowane Księdzu Profesorowi Ryszardowi Knapińskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. A. Kramiszewska, KUL, Lublin, s. 335–348.

183. *Śladami „renesansu lubelskiego"*, Muzeum Zamojskie, Zamość.

184. *Ikona „św. św. Joachima i Anny" ze zbiorów Wołyńskiego Muzeum Krajoznawczego w Łucku jako przykład kształtowania się ikonografii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w malarstwie cerkiewnym*, [w:] *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XVIII міжнародної наукової конференції*, Луцьк 2011, s. 84–89.

185. *Wybrane problemy bezpieczeństwa kulturowego w aspekcie lokalnym*, [w:] *Zarządzanie bezpieczeństwem na poziomie lokalnym* [materiały z konferencji, Zamość, 25 czerwca 2010 r.], red. M. Gąska, WSHE im. J. Zamoyskiego, Zamość, s. 111–120.

186. *Cetro de la Academia de Zamość*, hasło, [w:] *Polonia. Tesoros y colecciones artisticas, Catálogo*, Patrimonio Nacional y Museo Nacional de Cracovia, Palacio Real de Madrid, 2011, s. 155 [katalog w wersji elektronicznej].

187. *Regionalne formy architektury sakralnej Roztocza,* „Zeszyty Naukowe WSSP", t. 12, s. 193–205.

188. *Armenian Art in Zamość,* „Series Byzantina. Studies on Byzantine and Post Byzantine Art", vol. IX, Warsaw, s. 159–166.

2012

189. *Malarstwo w kościele p.w. św. Kazimierza Królewicza w Radzięcinie*, [w:] *Parafia pod wezwaniem św. Kazimierza Królewicza w Radzięcinie. Patron – dzieje – najcenniejsze zabytki*, red. ks. K. Kłos i in., Radzięcin, s. 49–90.

190. Hasła katalogowe, [w:] *Pod wspólnym niebem. Rzeczpospolita wielu narodów, wyznań, kultur (XVI–XVIII w.)*, Muzeum Historii Polski, Warszawa, s. 168–180.

191. *Kolekcja ikon w Muzeum Zamojskim w Zamościu,* „Ikonosfera" Zeszyty Muzealne Muzeum Ikon w Supraślu, nr 1, s. 20–35.

192. *Nieznana publikacja o obrazie Matki Boskiej Chełmskiej*, [w:] *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XIX міжнародної наукової конференції*, Луцьк, s. 171–176.

2013

193. *Szkice z dziejów poleskich parafii dekanatu lubomelskiego rzymskokatolickiej diecezji chełmskiej w XVII i XVIII w.*, [w:] *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Шацьке поозер'я у світовій та українській історії. Матеріали XLV міжнародної наукової історико-краєзнавчої конференції*, вип. 45, Луцьк, s. 31–40.

194. *Naśladowca Matejki. Obraz Georga Fischhofa w Muzeum Zamojskim*, ZKK, nr 2 (115), s. 52–53.

195. *Ormianie w Zamościu*, TK, nr 27 (3.07.2013), s. 21.

196. *Ikona Matki Bożej Częstochowskiej „Zmiękczenie złych serc"*, [w:] *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XX міжнародної наукової конференції*, Луцьк, s. 148–153.

197. *Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne (Regionalna kolekcja czasopism)*, ZKK, nr 3 (116), s. 120.

198. *Kościoły drewniane Bełza w XVII–XVIII wieku. Z dziejów przebudowy i wyposażenia*, [w:] *Християнська сакральна традиція: Історія і сьогодення. Матеріали Міжнародної наукової конференції м. Львів, 6–7 грудня 2013 року*, Музей Українського Католицького Університету, Львів, s. 186–192.

199. *Krótka historia długich tradycji ochrony przyrody Roztocza*, [w:] *Roztoczański Park Narodowy – przyroda i człowiek*, red. R. Reszel, T. Grądziel, RPN, Zwierzyniec, s. 19–24 (współautorzy: J. Feduszka, A. Urbański).

200. *Ikony Matki Bożej Eleusy*, „Ikonosfera" Zeszyty Muzealne Muzeum Ikon w Supraślu, nr 2, s. 43–53.

201. *Poczajowska i Żyrowicka Ikona Matki Bożej*, „Ikonosfera" Zeszyty Muzealne Muzeum Ikon w Supraślu, nr 2, s. 64–65.

202. *Częstochowska Ikona Matki Bożej „Zmiękczenie złych serc"*, „Ikonosfera" Zeszyty Muzealne Muzeum Ikon w Supraślu, nr 2, s. 72–78.

203. E. Piskorz-Branekova, *Strój zamojski*, [w:] *Atlas polskich strojów ludowych*, cz. V – *Małopolska*, z. 17, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Wrocław (recenzja wydawnicza).

204. Hasła katalogowe, [w:] *Od Horodła do Horodła. Unia horodelska – dzieje i pamięć (1413–2013)*, red. I. Kąkolewski, P. Kondraciuk, M. Kopczyński, Muzeum Zamojskie, Muzeum Historii Polski, Zamość–Warszawa, s. 152–153, 160–163, 166–167, 171–174, 178–182, 184–186, 194–197, 200–204, 209, 211–213.

205. *Ginące piękno drewnianej architektury polsko-ukraińskiego pogranicza,* „Zeszyty Naukowe WSSP", t. 18, s. 113–128.

206. *Krajoznawstwo na Kresach. Zarys problematyki*, „Zeszyty Naukowe WSSP", t. 18, s. 139–153.

2014

207. *Die armenische Architektur in Zamość*, [w:] *Die Kunst der Armenier im östlichen Europa*, Hg. Marina Dmitrieva, Bálint Kovács, Ort. Verlag: Wien, Köln, Weimar, Böhlau, s. 89–96.

208. *Monety Watykanu w okresie pontyfikatu Jana Pawła II*, ZKK, nr 2 (119), s. 78.

209. *W hołdzie Leśmianowi. Refleksje na marginesie wystawy rzeźb ceramicznych Katarzyny Handzlik*, ZKK, nr 3 (120), s. 60–61.

210. *Malarz trynitarski Józef Prechtl i jego dzieła w Polsce i na Ukrainie*, [w:] *Минуле і сучасне Волині та Полісся. З історії національних меншин на Волині. Матеріали Міжнародної наукової історико-краєзнавчої конференції „Минуле і сучасне єврейської громади на Волині", 20–21 серпня 2013 року*, смт. *Маневичі та Міжнародної наукової конференції „Польська культура в контексті волинського тексту", 3–4 квітня 2014 року, м. Луцьк*, вип. 49, Луцьк, s. 140–145.

211. *Lubliner Renaissance* [Renesans lubelski], „DIALOG. Deutsch-Polnisches Magazin – Magazyn Polsko-Niemiecki", Berlin, nr 108, s. 22–29.

212. *Obrazy wołyńskiego malarza Johanna (Józefa) Prechtla w kościołach Zamojszczyzny*, [w:] *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XXI міжнародної наукової конференції*, Луцьк, s. 111–113.

213. *Tajemnicze drzwi z cerkwi w Szczebrzeszynie*, ZWZM, t. VI, s. 53–58 (w języku polskim i ukraińskim).

214. *Mandylion i veraicon. Acheiropity w ikonografii sztuki wschodniego i zachodniego chrześcijaństwa*, „Zeszyty Muzealne", t. 3, Muzeum Ikon w Supraślu, Białystok, s. 20–33.

215. *Szczebrzeszyn. Przewodnik po regionie*, Wydawnictwo Fotpress, Zamość (konsultacje historyczne).

2015

216. *Możliwości wykorzystania dziedzictwa ośrodków kamieniarskich Roztocza w turystyce*, [w:] *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XV – *Turystyka w badaniach geograficznych*, red. Z. Młynarczyk, A. Zajadacz, Seria „Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace", nr 15, UAM, Poznań, s. 91–108 (współautorzy: T. Brzezińska-Wójcik, E. Skowronek).

217. *Włodzimierz Wołyński w opracowaniach naukowych i pracach badawczych Muzeum Zamojskiego*, [w:] *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимира-Волинського та України. Матеріали 54 Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 23 жовтня 2015 року, м. Володимир-Волинський*, вип. 54, Луцьк, s. 402–404.

218. *Regionalne nabytki Muzeum Zamojskiego*, ZKK, nr 4 (125), s. 12–13.

219. Recenzja artykułu dla „Ochrony Zabytków": *Obrazy „Komunia anielska św. Bonawentury" i „Św. Franciszek i wizja anioła ze szklanym naczyniem" z 1. poł. XVIII w. z klasztoru o.o. Franciszkanów-reformatów p.w. św. Antoniego w Przemyślu. Rozpoznanie ikonograficzne a konserwacja.*

220. Recenzja artykułu dla „Ochrony Zabytków": *Zmienne losy starego cmentarza w Biłgoraju.*

221. *Wybrane aspekty życia codziennego mieszkańców barokowego Zamościa w świetle dokumentów i pamiętników*, „Teka Komisji Urbanistyki i Architektury", t. XLIII, Kraków, s. 101–111.

222. *Ród Zamoyskich a Sadowne i okolice*, [w:] *Niedokończona historia* [materiały z sesji popularnonaukowej, która odbyła się 18 września 2014 r. w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Sadownem w związku z jubileuszem 500-lecia Sadownego], Sadowne, s. 19–32.

223. *Materialne dziedzictwo kulturowe*, [w:] *Roztocze. Przyroda i człowiek*, red. T. Grabowski, M. Harasimiuk, B. M. Kaszewski, Zwierzyniec, s. 293–310 (współautorzy: E. Skowronek, L. Kosyk-Bilska).

224. *Rody magnackie – historia, gospodarka, kultura,* [w:] *Roztocze. Przyroda i człowiek*, red. T. Grabowski, M. Harasimiuk, B. M. Kaszewski, Zwierzyniec, s. 311–323.

2016

225. *Sztuka ormiańska w Rzeczypospolitej. Zarys problematyki i wybrane przykłady*, [w:] *Ormianie – historia i kultura* [katalog wystawy], Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Spożywczego w Szreniawie, Szreniawa, s. 44–56.

226. Recenzja artykułu dla „Ochrony Zabytków": *Zegary słoneczne astronoma Jana Baranowskiego w Zamościu, Lublinie i Kozłówce.*

227. *Zwiastowanie Marii. Źródła przedstawienia i motywy ikonograficzne*, „Zeszyty Muzealne", nr 5/2016, *Ikonografia świąt*, cz. I, Muzeum Ikon w Supraślu, Białystok, s. 44–56.

228. *Obrazy ołtarzowe i inne elementy wystroju malarskiego kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Hucie Krzeszowskiej*, [w:] *Jubileusz 250-lecia powstania kościoła parafialnego p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Hucie Krzeszowskiej*, Huta Krzeszowska, s. 146–171.

229. *Obrazy Matki Boskiej Chełmskiej w kościołach rzymskokatolickich na obszarze dawnej diecezji chełmskiej*, [w:] *Przywrócona pamięć. Ikona Matki Boskiej Chełmskiej: ikonografia – kult – kontekst społeczny*, red. A. Gil, ks. M. Kalinowski, I. Skoczylas, Lublin–Lwów, s. 109–117.

230. *90 lat Muzeum Zamojskiego*, ZKK, nr 4 (129), s. 75–77.

231. *Zbiory artystyczne* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

ROMA KOWALICKA

1988

1. *Garncarz,* TZ, nr 45, s. 8.

1994

2. *„Ciekawości" akademickie. „Relacya"*, ZKK, nr 1–2 (39–40), s. 75–77.
3. *Cykl: Nastroje*, ZKK, nr 3 (41), s. 23–24 [tu: Romualda Kowalicka].
4. *Mój Zamość*, ZKK, nr 3 (41), s. 24 [tu: Romualda Kowalicka].
5. *Po weselu,* ZKK, nr 3 (41), s. 23 [tu: Romualda Kowalicka].
6. *Wierzy…*, ZKK, nr 3 (41), s. 23 [tu: Romualda Kowalicka].

1995

7. *W kręgu „Palety"* [wspomnienia z PLSP w Zamościu], ZKK, nr 1–2 (43–44), s. 30–32 [tu: Roma Kowalicka (Prus)].
8. *Spór o Wenerę i nie tylko…* [z dawnych kalendarzy], ZKK, nr 4 (46), s. 67–69.
9. *Zamościana*, ZKK, nr 4 (46), s. 52–54.

1996

10. *Malowana skrzynia z kornikami* [o działalności Muzeum], ZKK, nr 4 (50), s. 12–19.
11. *Biblioteka muzealna*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 107–114 [tu: Romualda Kowalicka].

1997

12. *Podwórko* [tomik poezji], ss. 64.
13. *Kwiat sosny. Wystawa prac Czesława Wosia* [o wystawie w Muzeum Okręgowym], ZKK, nr 4 (54), s. 72–73.

1998

14. *Głos w sprawie reformy,* ZKK, nr 2–3 (56), s. 135.
15. *Z szuflady mojego ojca. Tapicer* [o Wincentym Prusie], ZKK, nr 4 (57), s. 88–95.

1999

16. *Muzealia,* ZKK, nr 1–2 (58–59), s. 167–168.

2001

17. *Panegiryk pogrzebowy Józefa Mniszcha* [hasło katalogowe], [w:] *Śmierć w kulturze dawnej Polski od średniowiecza do końca XVIII wieku*, red. P. Mrozowski, Warszawa 2001, s. 234 (współautor: P. Kondraciuk).

JERZY KUŚNIERZ

1986

1. *Tyszowce, woj. zamojskie, stan. 25A*, IA 1986 (1987), s. 56.
2. *Sprawozdanie z badań cmentarzyska kurhanowego kultury trzcinieckiej w Tyszowcach, gm. Tyszowce, woj. zamojskie, stanowisko 25A,* Spr. Zam., Zamość, s. 14–17.
3. *Szewcy, cukrownia i… archeologia*, ZKK, nr 3 (9), s. 13–15.

1987

4. *Grób kultury lubelsko-wołyńskiej ceramiki malowanej z Gródka nad Bugiem,* Spr. Zam., Zamość, s. 3–5 (współautorzy: J. Niedźwiedź, W. Panasiewicz).
5. *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych przeprowadzonych na cmentarzysku kurhanowym kultury trzcinieckiej w Tyszowcach w sezonie 1987*, Spr. Zam., Zamość, s. 11–14.
6. *Zamojszczyzna w epoce brązu*, ZKK, nr 2 (12), s. 15–19.

1988

7. *Bliżów, gm. Adamów, woj. zamojskie, stan. 4,* IA, Badania 1987, s. 19 (współautorzy: E. Banasiewicz, J. Buszewicz, W. Koman, J. Niedźwiedź).
8. *Cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej w Komarowie, stan. 9,* Spr. Zam., Zamość, s. 18–20
9. *Komarowskie wykopaliska,* ZKK, nr 4 (18), s. 37–40.

1989

10. *Cmentarzysko kurhanowe kultury trzcinieckiej w Tyszowcach – badania kopca nr 10,* Spr. Zam., Zamość, s. 17–18.
11. *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na cmentarzysku kurhanowym kultury trzcinieckiej w Tyszowcach, stan. 25A, woj. Zamość,* SA, t. 40, s. 217–230.
12. *Dziobate siekierki z tulejką jako wyraz kontaktów ludności grupy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej z obszarami wschodniej części Kotliny Karpackiej,* [w:] *Grupa tarnobrzeska kultury łużyckiej* [materiały z konferencji 12–14 listopada 1986 r. w Rzeszowie], Rzeszów, s. 143–164.

1990

13. *Badania wykopaliskowe w Turkowicach, gm. Werbkowice, woj. Zamość* [ciąg dalszy badań znanego z poprzednich sezonów cmentarzyska w Tyszowcach], Spr. Zam., Zamość, s. 26–27.
14. *Nowe odkrycia archeologiczne zgłoszone do Muzeum Okręgowego w Zamościu*, Spr. Zam., Zamość, s. 28–29.

1991

15. *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Pniówku, stan. 1, gm. Zamość,* Spr. Zam., Zamość, s. 15–18.
16. *Sesja archeologiczna,* ZKK, nr 2 (28), s. 57.

1992

17. *Komarów, woj. zamojskie, stan. 9,* IA, Badania 1988, s. 39.
18. *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Pniówku, stan. 1, gm. Zamość,* Spr. Zam., Zamość, s. 30–31.
19. *Biskupin gród nad jeziorem,* ZKK, nr 2 (32), s. 49 [J. K.].

1993

20. *Turkowice, gm. Tyszowce, woj. zamojskie, stan. 5 (kopiec 10),* IA, Badania 1989, s. 31.
21. *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Pniówku, stan. 1* [materiały V konferencji sprawozdawczej „Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej w 1992 roku"], Sandomierz–Zamek, 4–5 lutego 1993 r.
22. *Grób wojownika kultury przeworskiej ze Swaryczowa, gm. Komarów, woj. zamojskie*, Spr. Zam., Zamość, s. 40–41.
23. *Wykopaliska 1992,* ZKK, nr 2 (36), s. 56.
24. *Komarów raz jeszcze,* ZKK, nr 4 (38), s. 56–58.

1994

25. *Turkowice, gm. Werbkowice, woj. zamojskie*, IA, Badania 1990, s. 35.
26. *Zespół uzbrojenia z grobu kultury przeworskiej ze Swaryczowa, gm. Komarów, woj. zamojskie*, [w:] *Najważniejsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowowschodniej w 1993 roku*, Biała Podlaska, s. 90–91.

1995

27. *Skarby wschodnich Gotów,* ZKK, nr 3 (45), s. 53–56.

1996

28. *Działalność wystawiennicza działu archeologii*, [w:] *Muzeum Zamojskie 1926–1996*, Zamość, s. 61–68.

1997

29. *Grób wojownika kultury przeworskiej ze Swaryczowa w woj. zamojskim*, [w:] *Kultura przeworska*, t. III, Lublin, s. 141–149 (współautorzy: A. Kokowski, A. Urbański).
30. *Zabytki archeologiczne z Kolonii Sitno, woj. zamojskie,* APŚ, t. II, Lublin–Chełm–Zamość, s. 260–262 (współautor: E. Prusicka-Kołcon).

1998

31. *Die Beile in Polen III (Tűllenbeile). Prähistorische Bronzefunde IX, 21*, Stuttgart, ss. 118, 6 rycin, 62 tablice.
32. *Obiekt mieszkalny z początków wczesnego średniowiecza w Zubowicach stan. 35, pow. Zamość*, „Archeoslavica", t. 3, Kraków, s. 150–156 (współautor: A. Urbański).

33. *Skarb brązowy z Deszkowic II, gm. Sułów, woj. Zamość,* MiSROA, t. XIX, Rzeszów, s. 47–51.

34. *Skarb wyrobów kultury łużyckiej z okresu halsztackiego D odkryty w Deszkowicach II, woj. zamojskie*, APŚ, t. III, Lublin–Chełm–Zamość, s. 279–280 (współautor: A. Urbański).

1999

35. *Przedinwestycyjne badania sondażowe w Pniówku, pow. Zamość*, APŚ, t. IV, Lublin, s. 95–98 (współautor: J. Niedźwiedź).

2000

36. *Przyczynek do handlowego i militarnego znaczenia Gródka nad Bugiem (Wołynia) we wczesnym średniowieczu*, [w:] *Zamojszczyzna i Wołyń w minionym tysiącleciu. Historia, kultura, sztuka*, Zamość, s. 19–28.

2001

37. *Skąd słońce wschodzi i kędy zapada…* [katalog wystawy] (współautor: J. Feduszka).

2002

38. *Związki Aleksandra Cynkałowskiego z Zamojszczyzną – Kryłów i Gródek nad Bugiem*, [w:] *Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть, Матеріали X наукової історико-каєзнавчої конференції, яка відбулася у Старому Чорторийску, Маневичах, Четвертні та Нововолинску в 2000–2002 рр.*, Луцьк, s. 103–105.

39. *Unikalna pamiątka z okresu powstania listopadowego 1830–1831 na Zamojszczyźnie*, ZKK, nr 1–2 (70–71), s. 109–111 (współautor: J. Feduszka).

40. *Odpis wyroku na Daniela Bratkowskiego*, [w:] *Данило Братковський – Поет і громадянин. Матеріали науково-краэзнавчої конференції, приурученої 300-й річниці страти Данила Братковського*, Луцьк, s. 124–138.

2003

41. *Czerwień-Czermno w świetle kronik i badań archeologicznych*, ZKK, nr 1–2 (74–75), s. 26–34.

42. *Historia i stan badań latopisowych grodów Czerwień i Wołyń oraz ich okolic*, ZWZM, t. I, Zamość, s. 9–26.

43. *Znaleziska archeologiczne z dawnych powiatów Kowel, Luboml i Kamień Koszyrski w archiwum Profesora Józefa Kostrzewskiego*, [w:] *Матеріали XII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. Ковель 23–24 жовтня 2003 р. Збірник наукових праць*, ч. 2, Луцьк, s. 106–109.

44. *Militaria z badań latopisowego grodu Czerwień*, [w:] *Археологія Тернопільщини*, Тернопіль, s. 215–229.

2004

45. *Gród Wołyń (Gródek nad Bugiem) jako punkt obrony na szlakach średniowiecznych wypraw wojennych*, [w:] *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимиру-Волинський в історії України та Волині. Збірник наукових праць. Матеріали XIV Волинської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимиру-Волинському Магдебурзького права*, Луцьк, s. 77–81.

46. *Kapitan Wojska Polskiego Marian Jarząbkowski – ostatni właściciel Gródka k. Łucka, dawnej posiadłości J. I. Kraszewskiego – ofiara NKWD (Katyń 1940 r.)*, [w:] *Волинський музей: історія і сучасністьюю Науковий збірникю*, вип. 3, Луцьк, s. 326–332.

47. *Nieznana kolekcja zabytków z młodszego okresu przedrzymskiego, okresu rzymskiego i wędrówek ludów z Topornicy, stanowisko 21 i 22,* „Monumenta Studia Gothica" IV, Lublin, s. 233–247

2005

48. *Militaria z Czermna nad Huczwą. Próba rekonstrukcji sposobu ataku Tatarów na gród (w 1240 r.) na podstawie dotychczasowych badań archeologicznych,* AMM, t. I, *Sztuka wojenna na pograniczu polsko-rusko-słowackim w średniowieczu* [materiały z konferencji], Kraków–Sanok, s. 115–132.

2006

49. *Wczesnośredniowieczny grób ruskiego wojownika z Gródka nad Bugiem*, „Русский Сборник. Труды Кафедры Отечественной истории древности и средневековья Брянского государственного университета им. Академика И. Г. Петровского", вып. 2–3, Брянск, s. 134–138.

50. *Skarb wyrobów brązowych ze Szczebrzeszyna w powiecie zamojskim jako przykład powiązań terytorium grupy ulwóweckiej z kulturą wysocką*, „Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині", вип. 10, Львів, s. 215–223.

51. *Skarb wyrobów brązowych ze Szczebrzeszyna*, ZKK, z. 3–4 (88–89), s. 18–21.

52. *Znaczenie Bełza jako ośrodka administracyjnego w historii polsko-ukraińskiego pogranicza,* [w:] *Белз і белзька земля*, з. II, Белз, s. 29–44.

53. *Z badań nad militarnym znaczeniem Gródka nad Bugiem (Wołynia) we wczesnym średniowieczu*, AMM, t. 2, Kraków–Sanok, s. 79–102.

2007

54. *Badania archeologiczne prowadzone przez muzea na pogranicznych terenach południowej Lubelszczyzny*, ZWZM, t. IV, Zamość, s. 157–170.

55. *Skarb wyrobów brązowych ze Szczebrzeszyna w powiecie zamojskim*, [w:] *Studia nad epoką brązu i wczesną epoką żelaza w Europie. Księga poświęcona profesorowi Markowi Gedlowi na pięćdziesięciolecie pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim*, Kraków, s. 371–402.

56. *Ornamentowana siekiera ze zbiorów Wołyńskiego Muzeum Krajoznawczego w Łucku*, AMM, t. 3, Kraków–Sanok, s. 209–215 (współautor: O. Birulina).

57. *Ratowniczo-sondażowe badania archeologiczne w obrębie wczesnośredniowiecznego kompleksu osadniczego w Guciowie, gm. Zwierzyniec, pow. Zamość*, [w:] *Seminarium Trepczańskie*, Sanok, s. 37–42 (współautor: A. Urbański).

2008

58. *Odkrycia archeologiczne na terenie gminy Łabunie,* ZKK, nr 1 (94), s. 9–12.

59. *Józef Ignacy Kraszewski jako archeolog*, [w:] *Культура Волині та Волинського Полісся княжої доби*, Луцьк, s. 238–242.

60. *Ratowniczo-sondażowe badania archeologiczne w obrębie wczesnośredniowiecznego kompleksu osadniczego w Guciowie na Roztoczu (pow. Zamość, woj. lubelskie)*, „Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині", вип. 12, Львів, s. 304–315 (współautor: A. Urbański).

61. *Wybrane zagadnienia w zakresie współpracy Aleksandra Cynkałowskiego z Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie w świetle polskich publikacji oraz dokumentów archiwalnych*, [w:] *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край. Науковий збірник. Випуск 27, Матеріали XX Міжнародної наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 1020-ій річниці від першої згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського, м. Володимир-Волинський, 22 лютого 2008 р.*, Луцьк, s. 54–57 (współautor: A.Urbański).

62. *Mieczysław Lubicz Potocki i „kamień" z Łabuniek,* ZKK, 1 (94), s. 60–64 (współautor: J. Feduszka).

2009

63. *Zygmunt Leski (1896–1965), archeolog z Muzeum Wołyńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk – szkic biograficzny*, [w:] *Волинський музей: історія і сучасність. Науковий збірник*, вип. 4, Луцьк, s. 21–30.

64. *Спроба атрибуції орнаментованої сокири з фондів Волинського краєзнавчого музею*, [w:] *Сторінки воєнної історії Волині*, вип. 30, Луцьк, s. 74–78 (współautor: O. Birulina).

65. *Znaleziska wczesnośredniowiecznych militariów w międzyrzeczu Wisły i Bugu jako materialne ślady konfliktów zbrojnych na pograniczu polsko-ruskim,* [w:] *Pogranicze polsko-ruskie we wczesnym średniowieczu na Lubelszczyźnie*, Lublin, s. 139–166.

66. *Парадна орнаментована сокира – свідок Луцького з'їзду 1429 р.*, [w:] *З'їзд європейських монархів у Луцьку в 1429 році. Матеріали III Міжнародної наукової, історико-краєзнавчої конференції, присвяченій 580-й річниці з'їзду*, Луцьк, s. 37–40.

2010

67. *Wybrane militaria późnośredniowieczne w zbiorach muzeów i kolekcji prywatnych południowej Lubelszczyzny,* AMM, t. VI, Kraków–Rzeszów–Sanok, s. 211–232.

68. *Naczynie kultowe (kernos) kultury pomorskiej z Żukowa stan. 1, pow. zamojski, woj. lubelskie,* „Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині", вип. 14, Львів, s. 288–295.

69. *Stan, potrzeby i perspektywy badań archeologicznych w międzyrzeczu Sołokiji, Huczwy i Bugu,* „Наукові Студії, Історико-краєзнавчий музей м. Винники", вип. 3, Львів, s. 3–19.

70. *Находки мечей и топоров с XIV–XV вв. В пограничной зоне Червоной Руси и Польского королества на фоне вооружённих конфликтов Венгрии, Польши и Литви за Русь и войны з Тевтонским орденом в 1410 г.*, [w:] *Русское наследие в странах Восточной и Центральной Европи*, Брянск, s. 327–341.

71. *Мечислав Людвік Потоцький (1810–1878) – охоронець старожитностей Східної Галичини, співавтор відкриття пам'ятника Світовита з р. Збруч, автор першої монографії міста Замостя,* „Актуальні проблеми археології України. Археологія і давня історія України", вип. 4, Київ, s. 303–309.

72. *Mieczysław Ludwik Potocki (1810–1878) – konserwator zabytków Galicji wschodniej, współodkrywca posągu Światowita ze Zbrucza, autor pierwszej monografii historycznej miasta Zamość,* ZWZM, t. V, Zamość, s. 93–104.

73. *Lokalizacja dworu z XV w. – miejsca urodzenia fundatora i założyciela miasta Zamościa Jana Zamoyskiego – w świetle najnowszych badań,* ZWZM, t. V, Zamość, s. 15–36 (współautor: A. Urbański).

2011

74. *Średniowieczne cmentarzysko szkieletowe na majdanie grodziska w Gródku (stan. 1A), pow. hrubieszowski, woj. lubelskie, w świetle zachowanej dokumentacji badań Komisji Grodów Czerwieńskich (1952–1955)*, [w:] *„In silvis, campis… et urbe". Średniowieczny obrządek pogrzebowy na pograniczu polsko-ruskim*, Rzeszów–Sanok, s. 247–266.

75. *Дослідження залишків ратуші (XVI – перша половина XIX ст.) у м. Красностав Люблінського воєводства,* [w:] *Археологічні дослідження в межиріччі Вісли, Дністра та Тиси у 2000–2007 рр.*, Львів, s. 197–207 (współautor: A. Witkowski).

76. *Archeologiczne badania powierzchniowe w 2011 roku*, [w:] *Archeologia doliny polsko-ukraińskiej rzeki Warężanka*, Zamość, s. 35–46 (współautor: T. Mylian).

77. *Opis miejscowości i nazw geograficznych regionu*, [w:] *Archeologia doliny polsko-ukraińskiej rzeki Warężanka*, Zamość, s. 193–215 (współautorzy: A. Maziarz, M. Soroka).

2012

78. *Technologiczne i techniczne aspekty wykonania oraz wypału kopii kultowego naczynia kultury pomorskiej z Żukowa stanowisko 1, pow. zamojski, woj. lubelskie*, [w:] *Skanseny archeologiczne i archeologia eksperymentalna*, Krosno, s. 601–610.

79. *Czermno (Czerwień) – upadek grodu w XIII wieku w świetle badań archeologicznych*, [w:] *Czerwień – gród między Wschodem a Zachodem*, Tomaszów Lubelski–Leipzig–Lublin–Rzeszów, s. 151–183.

80. *Kalendarium*, [w:] *Czerwień – gród między Wschodem a Zachodem*, Tomaszów Lubelski–Leipzig–Lublin–Rzeszów, s. 436–437.

81. *Das mittelalterliche Körpergräberfeld auf dem Burgwall von Gródek (altrussischer Volyn') in Anbetracht der erhaltenen Grabungsdokumentation des vorstandes zur Erforschung der Červenischen Burgen (1952–1955),* [w:] *Rome, Constantinople and Newly-Converted Europe. Archaeological and Historical Evidence*, vol. I, Kraków–Leipzig–Rzeszów–Warszawa, s. 579–601.

82. *Розвідки у Сокальському р-ні Львівської обл.*, [w:] *Археологічні дослідження в Укkраїні 2011*, Київ, s. 298–299 (współautor: I. Nazar).

2013

83. *Zabytki i stanowiska archeologiczne ukraińskiego Polesia Zachodniego w polskich badaniach, zbiorach muzealnych i literaturze naukowej*, [w:] *Минуле і снчасне Волині та Полісся: Шацьке поозер'я у світовій та українській історії. Матеріали XLV міжнародної наукової історико-краєзнавчох конференції. Науковий збірник*, вип. 45, Луцьк, s. 107–128.

2014

84. *Ceramiczne główki fajek ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu na tle krótkiej historii palenia tytoniu w Europie i Polsce*, ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck, s. 123–154.

85. *Zamojski epizod historii zaginionych mieczy grunwaldzkich,* AMM, t. X, Kraków–Sanok–Wrocław, s. 167–171.

2015

86. *Badania archeologiczne towarzyszące realizacji projektu rekonstrukcji fortyfikacji Zamościa w latach 2011–2014*, [w:] *Zamość miasto UNESCO. Pomnik historii RP produktem turystycznym polskiej gospodarki*, red. M. Jawor, Zamość, s. 49–58.

87. *Реконструкція укріплень фортеці Замостя у 2011–2012 роках. Проблема археологічного нагляду,* „Вісник Рятівної Археології. Acta Archeologiae Conservativae", вип. 1, Львів, s. 26–43.

2016

88. *Depozyt żelaznych elementów narzędzi rolniczych z Bodaczowa, gm. Szczebrzeszyn, pow. zamojski*, [w:] *Od Bachórza do Światowita ze Zbrucza. Tworzenie się słowiańskiej Europy w ujęciu archeologicznym, historycznym i językoznawczym*, Kraków–Rzeszów, s. 581–591.

89. *Związki uczonych rosyjskich i radzieckich z archeologią międzyrzecza Wisły i Bugu,* „Русский Сборник. Труды Кафедры Отечественной истории древности и средневековья Брянского государственного университета им. Академика И. Г. Петровского", вып. 8.2, Брянск, s. 27–34.

90. *Басейн річки як відображення процесів міграції та заселення (на прикладі археологшчного обстеження Солокії та Варежанки)*, [w:] *Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі; проблеми їх збереження та використання. Збірник тез*, Львів, s. 39–41 (współautor: T. Mylian).

91. *Dorobek naukowy pracowników Muzeum Zamojskiego w Zamościu* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

MARIA LORENTZ

1996

1. *Mój mariaż z Muzeum*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 43–53.

DOROTA ŁYSIAK

1995

1. *Osadnictwo kultury pucharów lejkowatych w zachodniej części Grzędy Sokalskiej,* Spr. Zam. 1994, Muzeum Okręgowe w Zamościu, s. 94–119.

2016

2. *Zbiory archeologiczne* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

WALDEMAR MAZIARCZYK

1980

1. *Cztery wieki Zamościa w dokumencie. Wystawa (z okazji sesji naukowej PAN), Zamość 12 VI–13 VI 1980 r.* [informator wystawy].

1981

2. *Za dużo tracimy*, „Solidarność. Pismo Komisji Międzyzakładowej NSZZ Solidarność przy Muzeum Okręgowym i Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Zamościu", nr 1, kwiecień, s. 10–12.

1988

3. *Rok 1918 w Zamościu. Wystawa w 70. rocznicę odzyskania niepodległości*, [Zamość] 27 IX–31 XII 1988 r. (współautor: G. Sowińska).

1996

4. *Muzeum Zamojskie w latach 1926–1950*, [w:] *Muzeum Zamojskie 1926–1996*, Zamość, s. 11–26.
5. *Zamość*, [w:] *Töchter Europas. Frauen machen Geschichte*, red. H. Beutter, I. Fehle, Schwäbisch Hall, s. 217–259 [katalog wystawy w Muzeum Halsko-Frankońskim w Schwäbisch Hall].

1999

6. *Szpital wojskowy w Zamościu (23 września – 20 grudnia 1939)*, „Niepodległość i Pamięć", nr 15, s. 207–212.

2001

7. *Władysław Kabat (1893–1974)*, [w:] *Sylwetki twórców Muzeum Zamojskiego*, red. P. Kondraciuk, A. Urbański, Zamość, s. 51–59.

2004

8. *Zamość w okresie wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. (reakcje społeczne na wydarzenia frontowe),* „Наукові Праці Історичного Факультету Запорізького Державного Університету", вип. 18, Запоріжжя/Zaporoże, s. 272–278.

9. *Wysiłek obronny Zamościa w czasie wojny polsko-sowieckiej 1920 r.*, ZWZM, t. II, Zamość, s. 217–224.

10. *Pogrom Żydów w Zamościu w sierpniu 1920 r.*, „Archiwariusz Zamojski", s. 57–60.

2005

11. *Zamość w okresie wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. (reakcje społeczne na wydarzenia frontowe)*, [w:] *Матеріали першої науково-практичної конференції, присвяченої 120-річчю від дня народження генерала-хорунжого Фрмії Української Народної Республіки Марка Даниловича Безручка*, Токмак, s. 26–38.

2006

12. *Muzeum Zamojskie w Zamościu. Przewodnik po ekspozycjach*, Zamość, ss. 20 (współautorzy: R. Kamiński, A. Urbański).

2013

13. *Fotografująca ziemianka. Nieznane fotografie Zofii Malczewskiej z Sitna z przełomu XIX i XX w.* [katalog wystawy], Zamość, ss. 20.

2016

14. *Zbiór archiwaliów* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

ANDRZEJ MAZIARZ

2004

1. *Taktyka, wyposażenie i organizacja wojsk polskich od X do XII w.*, „Menhir", nr 2, s. 48–49.

2. *Wandalowie i średniowiecznicy z Lublina*, „Menhir", nr 3, s. 80–88 (współautorzy: T. Baran, J. Iwan).

2005

3. *Byliny czyli słowiańskie sagi*, „Menhir", nr 5, s. 58.

4. *Materiały pradziejowe ze zbiorów prywatnych znalezione na terenie województwa lubelskiego*, APŚ, t. 7, s. 199–205.

2008

5. *Wyniki badań archeologicznych prowadzonych w roku 1966 w miejscowościach Husynne i Turka, powiat chełmski*, [w:] *Pradziejowe i wczesnośredniowieczne materiały z obniżenia Dubienki*, „Lubelskie Materiały Archeologiczne", t. 16, s. 171–223.

2010

6. *Osada podgrodowa*, „Jednodniówka Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej", s. 12–13.

2011

7. *Opis miejscowości i nazw geograficznych regionu*, [w:] *Archeologia doliny polsko-ukraińskiej rzeki Warężanka*, Zamość, s. 193–215 (współautorzy: J. Kuśnierz, M. Soroka).

JOLANTA PUŹNIAK-GŁĄB

1992

1. *Egipt kraj faraonów i fellachów,* ZKK, nr 1 (31), s. 44 [J. P.].
2. *Wystawy Muzeum w Zamościu w latach 1944–1966*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, s. 134–164.

MARIA RZEŹNIAK

1994

1. *Muzyczny ród* [o rodzinie Bryków], ZKK, nr 4 (42), s. 37–39.

1995

2. *„Strach i śmiech"* [o wystawie w Muzeum Okręgowym w Zamościu], ZKK, nr 3 (45), s. 59–60.
3. *Szara Brać*, ZKK, nr 1–2 (43–44), s. 47.
4. *Rotunda Zamojska*, Polska Agencja Promocji Turystyki, Warszawa, ss. 20.

1996

5. *Muzeum Zamojskie po 1950 roku*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, s. 27–40.
6. *Martyrologiczny punkt upamiętnienia „Rotunda" – historia i zbiory*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 101–106.

1998

7. *Partyzanckie portrety* [o fotografii ze zbiorów archiwum fotograficznego Muzeum Okręgowego w Zamościu], ZKK, nr 1 (55), s. 92–93.

2001

8. *Wszystko o miodzie… w Muzeum* [o wystawie w Muzeum], ZKK, nr 3–4 (68–69), s. 31–34.

2004

9. *Julian Nieć (1908–1939), historyk, organizator życia naukowego na Wołyniu*, „Волинський музей: історія і сучасність. Науковий збірник", вип. 3, Луцьк, s. 117–118.

10. *Plon niesiemy plon* [o tradycji dożynek w Krasnobrodzie], ZKK, nr 1–2 (78–79), s. 137–139.

11. *Piekarnie, których już nie ma* [o wystawie w Muzeum Okręgowym w Zamościu], ZKK, nr 1–2 (78–79), s. 140.

2007

12. *Rotunda Zamojska*, Muzeum Zamojskie, Zamość, ss. 54.

2008

13. *O „Niedosycie istnienia" – spotkanie z autorem tomiku poezji,* ZKK, nr 3 (96), s. 106.

14. *Ku przestrodze i pamięci. Rotunda Zamojska 1939–1944*, http://www.zamosconline.pl/text.php?id=1842&rodz=opoz

2010

15. *W cieniu klasztornej furty: O franciszkankach ratujących dzieci Zamojszczyzny*, http://www.zamosconline.pl/text.php?id=5530&rodz=opoz

2011

16. *Jubileusz Muzeum Zamojskiego*, ZKK, nr 4 (109), s. 102–103.

17. *Samoobrona Zamojszczyzny przed eskalacją 1939–1944*, ZKK, nr 3 (108), s. 102, (recenzja: B. Waluda, *Samoobrona Zamojszczyzny przed eskalacją 1939–1944*, Warszawa 2010).

2012

18. *Święta u Namysłowskich w Chomęciskach Szlacheckich*, http://www.zamosconline.pl/text.php?id=8426&rodz=opoz

2013

19. *Wierni Bogu i Ojczyźnie. Żołnierze Wyklęci z ziemi zamojskiej*, http://www.zamosconline.pl/text.php?id=8691&rodz=wiad

20. *Wiersze ojczyste o męce Pańskiej w 4 rytmach Bazylego Rudomicza*, http://www.zamosconline.pl/text.php?id=8792&rodz=opoz&151l=wiersze-ojczyste-o-mece-panskiej-w-4-rytmach-bazylego-rudomicza

2014

21. *W okopach I wojny światowej. Historia braci Pomarańskich*, ZKK, nr 3 (120), s. 36–41 (współautor: Ł. Hasior).

22. *Zjazd potomków braci Pomarańskich*, http://www.zamosconline.pl/text.php?id=10669&rodz=wiad

2015

23. *Informacje 24. Zamość 1 IX 1939–8/9 V 1945* [informator wystawy w Muzeum Zamojskim].

24. *„Informacje 24. Zamość 1 IX 1939–8/9 V 1945". Druki, plakaty, dokumenty, życie okupacyjne, propaganda. Wystawa w Muzeum Zamojskim przygotowana z okazji 70. rocznicy zakończenia II wojny światowej*, ZKK, nr 3 (124), s. 83–85.

25. *Informacje 24. Zamość 1 IX 1939–8/9 V 1945*, http://www.zamosconline.pl/text.php?id=11207&rodz=kul

2016

26. *Życiorysy zamojskich Żołnierzy Wyklętych*, http://www.zamosconline.pl/text.php?id=11988&rodz=opoz&tt=zyciorysy-zamojskich-zolnierzy-wykletych (współautor: Ł. Hasior).

27. *Zbiory Martyrologicznego Punktu Upamiętniania „Rotunda"* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

28. *Zbiory specjalne* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym], (współautor: M. Dudziak).

TOMASZ SAŁEK

1989

1. *Żołnierze września 1939*, Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał" w Zamościu, Zamość (współautorzy: M. Bańkowski, I. Cecot).

ADOLF SEWERYN

1996

1. *Pracownia audiowizualna*, [w:] *Muzeum Zamojskie 1926–1996*, Zamość, s. 123–125.

MARIAN SIEGIEŃCZUK

1985

1. *Ocalić od zapomnienia (X OBFK)*, ZKK, nr 3 (5), s. 35–39.
2. *Fryderyk Kremser. Zamość – 1971* [katalog wystawy].

1986

3. *Zauroczony lasami Roztocza (rozmowa z Pawłem Pierścińskim),* ZKK, nr 3 (9), s. 42–45.
4. *Święty Piątek,* ZKK, nr 3 (9), s. 18–19.
5. *Zapisane w kadrze* [zbiory fotograficzne muzeum w Zamościu], ZKK, nr 4 (10), s. 24–26.

1987

6. *Tajemnicze jezioro* [Krynice], ZKK, nr 1 (11), s. 26–27.
7. *Sosna Grottgera* [Dyniska], ZKK, nr 2 (12), s. 60–61.
8. *A Zamościa mi żal… Rozmowa z dr. inż. Adamem Klimkiem, byłym architektem powiatowym w Zamościu,* ZKK, nr 2 (12), s. 28–33.

9. *Miałem różne pokusy* [rozmowa z Edwardem Hartwigiem], ZKK nr 3 (13), s. 35–38.
10. *Cudowna studnia na Podkarpiu,* ZKK, nr 3 (13), s. 11–12.
11. *Wzgórze „Polak"* [o bitwie pod Panasówką], ZKK, nr 4 (14), s. 12–13.
12. *Wspomnienie o Stanisławie Turskim* [fotografik], ZKK, nr 4 (14), s. 23–24.
13. *Zamość w fotografii Adama Klimka,* ZKK, nr 4 (14), s. 65 [M. S.].

1988

14. *Salve Alma Mater Polonia* [o Starej Bramie Lubelskiej], ZKK, nr 2 (16), s. 12–13.
15. *Zamościana w kraju*, ZKK, nr 2 (16), s. 75 [M. S.].
16. *„Zabytki". XI Biennale Fotografii Krajoznawczej*, ZKK, nr 2 (16), s. 77 [M. S.].
17. *Fotografie Fryderyka Kremsera*, ZKK, nr 3 (17), s. 86 [M. S.].

1989

18. *Z kliszowcem w okopach* [o wojennych fotografiach Stanisława Bzowskiego], ZKK, nr 2 (20), s. 71–73.
19. *Legenda o rzece* [o rzece Wieprz], ZKK, nr 2 (20), s. 76–78.
20. *Pocztówka zamojska i inna wystawa,* ZKK, nr 3 (21), s. 87–88.
21. *Feliks Łukowski, fotograf wiejski,* ZKK, nr 4 (22), s. 64–66.
22. *Fotograficy na swoim* [rozmowa ze Stanisławem Orłowskim, gospodarzem Galerii i prezesem Zamojskiego Towarzystwa Fotograficznego], ZKK, nr 2 (20), s. 35–36.

1990

23. *Fotograficy na swoim. Po roku* [rozmowa ze Stanisławem Orłowskim – prezesem Zamojskiego Towarzystwa Fotograficznego], ZKK, nr 2 (24), s. 27–29.

1992

24. *Legenda Jana Zamoyskiego,* ZKK, nr 2 (32), s. 33–34.

HALINA SIWIŁŁO

1977

1. *Władysław Żurawski: drzeworyty, akwarele* [katalog wystawy], oprac., Zamość Muzeum Okręgowe, ss. 10.

1989

2. *Ocalone dla przyszłości – pokaz zbiorów Muzeum Okręgowego w Zamościu poddanych konserwacji w latach 1975–1989* [informator], oprac.

1996

3. *Zbiory artystyczne muzeum w Zamościu*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 86–91.
4. *Konserwacja zbiorów muzeum w Zamościu*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 126–133.

2000

5. *Najciekawsze nabytki Muzeum Zamojskiego z lat 1998–1999*, ZKK, nr 1–2 (62–63), s. 131–133 (współautor: J. Feduszka).

2003

6. *Inkrustowana komoda z Zamościa*, ZWZM, t. I, s. 215–222.

MICHAŁ SOROKA

2011

1. *Opis miejscowości i nazw geograficznych regionu*, [w:] *Archeologia doliny polsko-ukraińskiej rzeki Warężanka*, Zamość 2011, s. 193–215 (współautorzy: J. Kuśnierz, A. Maziarz).

ANDRZEJ STOMPÓR

1985

1. *Arsenał*, TZ, nr 2, s. 8–9.

1992

2. *Z dziejów Armii Krajowej*, ZKK, nr 2 (32), s. 35–36.

1993

3. *W hetmańskiej zbrojowni*, ZKK, nr 2 (36), s. 8–10.

1997

4. *Artyleria twierdzy Zamość*, [w:] *Twierdza Zamość w 350. rocznicę chrztu bojowego*, Zamość, s. 25–32.
5. *Budynek arsenału*, [w:] *Twierdza Zamość w 350. rocznicę chrztu bojowego*, Zamość, s. 33–34.
6. *Działalność Muzeum „Arsenał" w Zamościu*, [w:] *Twierdza Zamość w 350. rocznicę chrztu bojowego*, Zamość, s. 35–44.

HENRYK SZKUTNIK

1993

1. *Czy wiecie że…?* [o fotografiach Mirosława Rybickiego], ZKK, nr 1 (35), s. 32.

1996

2. *Dział fotografii. Historia i charakterystyka,* [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 116–122.

2014

3. *Pamięci Jerzego Lewczyńskiego,* ZKK, nr 3 (120), s. 57–59.

2016

4. *Zbiory fotograficzne* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym].

ZBIGNIEW SZTYLKO

1996

1. *Imienny spis pracowników* (oprac.), [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 182–185.

ANDRZEJ URBAŃSKI

1981

1. *Wieprzec, stan. 1, gm. Zamość, woj. zamojskie*, Spr. Lub., Lublin, s. 8 i n. (współautor: L. Gajewski).

1982

2. *Archeologiczne badania wykopaliskowe na terenie województwa zamojskiego 1978–1981* [wystawa], Zamość, ss. 4.
3. *Wieprzec, stan. 1, gm. Zamość, woj. zamojskie*, Spr. Lub., Lublin, s. 8 i n.

1983

4. *Odkrycia archeologiczne na Zamojszczyźnie* [wystawa], Zamość, ss. 8.
5. *Wieprzec, stan. 1, woj. zamojskie,* Spr. Lub., Lublin, s. 17 i n. (współautor: A. Kutyłowski).
6. *Wieprzec, stan. 1, woj. zamojskie,* IA, Badania rok 1982, Warszawa, s. 105–106.

1984

7. *Wieprzec, stan. 1, gm. Zamość, woj. zamojskie,* IA, Badania 1983, Warszawa, s. 78.
8. *Tajemnice kultury łużyckiej*, ZKK, nr 2, s. 11–15.

1985

9. *Wieprzec, stan. 1, woj. zamojskie,* IA, Badania 1984, Warszawa, s. 61.

1986

10. *Osada wczesnośredniowieczna w Pawlichach, st. 2, gm. Księżpol*, Spr. Zam., Zamość, s. 34–35.
11. *Grodzisko stożkowe w Zawalowie, st. 1, gm. Miączyn – XIV–XVII w.*, Spr. Zam., Zamość, s. 36.
12. *Zawalów, gm. Miączyn, woj. zamojskie, stan. 1*, IA, Badania 1985, Warszawa, s. 184.
13. *Czermno Kolonia, stan. IIG, gm. Tyszowce, woj. zamojskie, Wieprzec, stan. 1, woj. zamojskie,* IA, Badania 1985, Warszawa, s. 120.

1987

14. *Pawlichy, gm. Księżpol, woj. zamojskie, stan. 2*, IA, Badania 1986, Warszawa, s. 153–154.

15. *Grodzisko z okresu wczesnego średniowiecza w Pawlichach, stan. 2, gm. Księżpol*, Spr. Zam., Zamość, s. 36–38 (współautor: J. Waszkiewicz).

16. *Zawalów, gm. Miączyn, woj. zamojskie, stan. 1*, IA, Badania 1986, Warszawa, s. 208–209.

17. *Wystawa archeologiczna w Arsenale,* ZKK, nr 3 (13), s. 55–56.

18. *Najciekawsze odkrycia archeologiczne sezonu wykopaliskowego 1986 w Polsce środkowowschodniej* [informator], oprac., Zamość.

1988

19. *Pawlichy, gm. Księżpol, woj. zamojskie, stan. 2*, IA, Badania 1987, Warszawa, s. 169.

20. *Badania wykopaliskowe w gminie Księżpol w 1988 roku*, Spr. Zam., Zamość, s. 32–34.

21. *Kamienny krzyż w Bełżcu,* ZKK, nr 4 (18), s. 41–42.

22. *Czasowe wystawy archeologiczne w Zamościu i Tomaszowie Lubelskim w latach 1982–1985,* „Rocznik Zamojski", t. II, s. 230–233.

1989

23. *Najdalej na południe Polski wysunięte stanowisko kultury wielbarskiej*, [w:] *Kultura wielbarska*, t. 2, Lublin, s. 273–277.

1990

24. *Iluzjon czy iluzja,* TK, nr 46, s. 6.

1991

25. *Spacerkiem po muzeum*, ZKK, nr 3 (29), s. 12–16 (współautor: H. Górska).

1992

26. *Króle Stare, gm. Książpol, woj. zamojskie, stan. 1*, IA, Badania 1988, Warszawa, s. 40.

27. *Pawlichy, gm. Księżpol, woj. zamojskie, stan. 2*, IA, Badania 1988, Warszawa, s. 109.

28. *Pawlichy, gm. Księżpol, woj. zamojskie, stan. 12*, IA, Badania 1988, Warszawa, s. 108–109.

29. *Wykopaliska '91*, ZKK, nr 3 (39), s. 53.

1994

30. *Badania AZP w województwie zamojskim w 1993 roku na terenie Roztocza Południowego,* Spr. Zam., Zamość, s. 63.

31. *Nowo odkryte stanowisko z okresu wczesnego średniowiecza w Zubowicach, gm. Komarów*, Spr. Zam., Zamość, s. 50–51.

32. *Nowo odkryte stanowisko z okresu wczesnego średniowiecza w Zubowicach, gm. Komarów*, [w:] *Najważniejsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowowschodniej w 1993 roku*, Biała Podlaska, s. 104–105.

33. *Ośrodki garncarskie na Zamojszczyźnie – historia, rozwój, zanik*, [w:] *Garncarstwo i kaflarstwo na ziemiach polskich od późnego średniowiecza do czasów współczesnych*, Rzeszów, s. 313–318 (współautor: R. Kamiński).

1995

34. *Badania AZP w województwie zamojskim w 1994 roku,* Spr. Zam., Zamość, s. 49.

1996

35. *Badania archeologiczne Muzeum Okręgowego w Zamościu*, [w:] *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość, s. 54–60.

36. *Zabytki archeologiczne*, [w:] *Sztuka i liturgia Kościoła greckokatolickiego. W 400. rocznicę unii brzeskiej* [katalog wystawy], Chełm–Zamość, s. 103–106.

1997

37. *Grób wojownika kultury przeworskiej ze Swaryczowa w woj. zamojskim,* [w:] *Kultura przeworska*, t. III, Lublin, s. 141–149 (współautorzy: A. Kokowski, J. Kuśnierz).

1998

38. *Obiekt mieszkalny z początków wczesnego średniowiecza w Zubowicach stan. 35, pow. Zamość*, „Archeoslavica", t. 3, Kraków, s. 150–156 (współautor: J. Kuśnierz).

39. *Skarb wyrobów kultury łużyckiej z okresu halsztackiego D odkryty w Deszkowicach II, woj. zamojskie*, APŚ, t. III, Lublin–Chełm–Zamość, s. 279–280 (współautor: J. Kuśnierz).

40. *Nowe materiały do datowania drewnianych konstrukcji zespołu grodowego „Czerwień" w Czermnie nad Huczwą (doniesienie wstępne)*, [w:] *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і Волинь. Матеріали IX наукової історико-краєзнавчої міжнародної конференції 20–23 січня 1998 року. Науковий збіник*, Луцьк, s. 141–142 (współautor: J. Gurba).

2000

41. *Nowe datowania grodziska w Czermnie nad Huczwą*, [w:] *Osadnictwo i architektura w dobie Zjazdu Gnieźnieńskiego*, red. A. Buko, Z. Świeciechowski, Warszawa, s. 239–243.

2003

42. *Wstęp*, ZWZM, t. I, Zamość, s. 3–6.

2004

43. *Wstęp*, ZWZM, t. II, Zamość, s. 5–6.

2006

44. *Muzeum Zamojskie w Zamościu. Przewodnik po ekspozycjach*, Zamość (b.r.w.), ss. 20 (współautorzy: R. Kamiński, W. Maziarczyk).

45. *Okolice Tarnogrodu w pradziejach i wczesnym średniowieczu*, [w:] *Dzieje Tarnogrodu*, Tarnogród, s. 25–33.

2007

46. *Współpraca Muzeum Zamojskiego i Wołyńskiego Muzeum Krajoznawczego w Łucku w zakresie ochrony i dokumentowania zabytków pogranicza,* ZWZM, t. IV, Zamość, s. 171–175.

47. *Ratowniczo-sondażowe badania archeologiczne w obrębie wczesnośredniowiecznego kompleksu osadniczego w Guciowie, gm. Zwierzyniec, pow. Zamość*, [w:] *Seminarium Trepczańskie*, Sanok, s. 37–42 (współautor: J. Kuśnierz).

2008

48. *Ratowniczo-sondażowe badania archeologiczne w obrębie wczesnośredniowiecznego kompleksu osadniczego w Guciowie na Roztoczu (pow. Zamość, woj. lubelskie)*, „Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині", вип. 12, Львів, s. 304–315 (współautor: J. Kuśnierz).

49. *Środowisko przyrodnicze i dzieje okolic Bełżca do wczesnego średniowiecza*, [w:] *Bełżec przez wieki*, Bełżec, s. 13–32.

50. *Wybrane zagadnienia w zakresie współpracy Aleksandra Cynkałowskiego z Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie w świetle polskich publikacji oraz dokumentów archiwalnych*, „Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край. Науковий збірник", вип. 27, Матеріали XX Міжнародної наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 1020-ій річниці від першої згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського, м. Володимир-Волинський, 22 лютого 2008 р., Луцьк, s. 54–57 (współautor: J. Kuśnierz).

51. *Wstęp*, [w:] *Kapliczki, figury i krzyże przydrożne w pejzażu pogranicza*, Lublin (współautor: P. Kondraciuk).

2009

52. *In memoriam. Józef Ryszard Kamiński (1949–2009),* ZKK, nr 2 (99), s. 98–99.

2010

53. *Lokalizacja dworu z XV w. – miejsca urodzenia fundatora i założyciela miasta Zamościa Jana Zamoyskiego – w świetle najnowszych badań,* ZWZM, t. V, Zamość, s. 15–36 (współautor: J. Kuśnierz).

2011

54. *Okolice Tomaszowa w świetle archeologii. Pradzieje i średniowiecze*, [w:] *Tomaszów Lubelski. Monografia miasta*, red. R. Szczygieł, Lublin–Tomaszów Lubelski, s. 29–67.

55. *Wstęp*, [w:] *Archeologia doliny polsko-ukraińskiej rzeki Warężanka*, Zamość, s. 193–215 (współautor: O. Osaulczuk).

56. *Realizacja projektu „Archeologia polsko-ukraińskiej rzeki Warężanka". Podsumowanie*, [w:] *Archeologia doliny polsko-ukraińskiej rzeki Warężanka*, Zamość, s. 193–215.

2013

57. *Związek Zamościa z morzem,* ZKK, nr 4 (117), s. 92–95.

58. *Krótka historia długich tradycji ochrony przyrody Roztocza*, [w:] *Roztoczański Park Narodowy – przyroda i człowiek*, Zwierzyniec, s. 19–24 (współautorzy: J. Feduszka, P. Kondraciuk).

2015

59. *Pradzieje i okres średniowiecza*, [w:] *Roztocze. Przyroda i człowiek*, Zwierzyniec, s. 279–292 (współautor: R. Lozynskyi).

2016

60. *Czermno, stanowisko IIG. Konstrukcje drewniane odkryte w 1985 r.*, [w:] *Grody Czerwieńskie – złote jabłko polskiej archeologii*, w druku (współautor: I. Florkiewicz).

61. *Stanowisko 2 (Podgrodzie) w obrębie wczesnośredniowiecznego kompleksu osadniczego w miejscowości Czermno, gm. Tyszowce, woj. zamojskie. Z badań wykopaliskowych w roku 1979*, [w:] *Grody Czerwieńskie – złote jabłko polskiej archeologii*, w druku.

62. *Imienny spis pracowników Muzeum Zamojskiego zatrudnionych w latach 1926–2016* [w niniejszym wydawnictwie jubileuszowym], (współautorzy: B. Beta, Ł. Hasior).

REDAKCJA WYDAWNICTW I TŁUMACZENIA

PIOTR KONDRACIUK

Redakcja wydawnictw

1. Red.: *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość 1996 (wspólnie z: A. Urbański).

2. Red.: *Twierdza Zamość. W 350. rocznicę chrztu bojowego*, Zamość 1998 (wspólnie z: A. Urbański).

3. Red.: *Zamojszczyzna i Wołyń w minionym tysiącleciu. Historia, kultura, sztuka*, Zamość 2000 (wspólnie z: J. Feduszka, J. Kuśnierz, A. M. Syluk, A. Urbański).

4. Red.: Walenty Kącki, *Nauka koło pasiek* (przedruk z pierwszego zamojskiego wydania z 1614 r.), 2001.

5. Red.: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. I, Zamość 2003 (wspólnie z: J. Kuśnierz, A. Urbański) (w języku polskim i ukraińskim).

6. Red.: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. II, Zamość 2004 (wspólnie z: J. Kuśnierz, A. Urbański) (w języku polskim i ukraińskim).

7. Red: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. III, Zamość 2005 (wspólnie z: J. Kuśnierz, A. Urbański) (w języku polskim i ukraińskim).

8. Red., wstęp i fotografie: *Ginące piękno* (album zabytków polsko-ukraińskiego pogranicza), Zamość 2006.

9. Red., *Druga po Jasnej Górze. Twierdza Zamość w czasach potopu szwedzkiego*, Zamość 2006.

10. Red., *Przeszłość przyszłości. Rola polskiego i ukraińskiego muzealnictwa w zachowaniu i dokumentowaniu dziedzictwa kulturowego pogranicza*, Materiały konferencji naukowej [„Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. IV, Zamość 2007] (wspólnie z: J. Kuśnierz, A. Urbański), Zamość 2007.

11. Red., *Kapliczki, figury i krzyże przydrożne w pejzażu pogranicza* (wspólnie z: A. Urbański), Lublin–Zamość 2008.

12. Red. i opracowanie graficzne: E. Piskorz-Branekova, *Tradycyjny haft ludowy w stroju zamojskim*, Lublin–Zamość 2009.

13. Red.: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. V, Zamość–Łuck 2010, (wspólnie z: J. Kuśnierz, A. Syluk, A. Urbański) (w języku polskim i ukraińskim).

14. Redakcja naukowa, opracowanie i hasła katalogowe: *Sztuka włoska* [katalog wystaw w Muzeum Zamojskim w Zamościu], Zamość 2010.

15. Redakcja naukowa w: *„Pod niebem Północy". Z dziejów polsko-włoskich związków artystycznych*, Zamość 2010.

16. *Od Horodła do Horodła. Unia horodelska – dzieje i pamięć (1413–2013)*, Muzeum Zamojskie, Muzeum Historii Polski, Zamość–Warszawa 2013 (redakcja naukowa) (wspólnie z: I. Kąkolewski, M. Kopczyński).

17. E. Piskorz-Branekova, *Tradycyjne stroje i zdobienia biłgorajskie,* Muzeum Zamojskie, Zamość 2013 (redakcja naukowa).

18. Red.: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. VI, Zamość–Łuck 2014 (wspólnie z: J. Kuśnierz, A. Syluk, A. Urbański) (w języku polskim i ukraińskim).

19. Redakcja naukowa, opracowanie i *Przedmowa* [w:] J. Jacyniak, *Działalność polityczna Władysława Zamoyskiego w latach 1848–1868,* Zamość 2016.

20. *Zamość i Roztocze. Przewodnik,* Wydawnictwo Maki, Lublin (konsultacje historyczne).

ANDRZEJ URBAŃSKI

Redakcja wydawnictw

1. Red.: *Sprawozdania z badań archeologicznych w woj. zamojskim w 1994 roku*, Zamość 1995 s. 31–33.

2. Red.: *Muzeum w Zamościu 1926–1996*, Zamość 1996 (wspólnie z: P. Kondraciuk).

3. Red.: *Twierdza Zamość. W 350. rocznicę chrztu bojowego*, Zamość 1998 (wspólnie z: P. Kondraciuk).

4. Red.: *Zamojszczyzna i Wołyń w minionym tysiącleciu. Historia, kultura, sztuka*, Zamość 2000 (wspólnie z: J. Feduszka, P. Kondraciuk, J. Kuśnierz, A. M. Syluk).

5. Red.: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. I, Zamość 2003, (wspólnie z: P. Kondraciuk, J. Kuśnierz) (w języku polskim i ukraińskim).

6. Red.: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. II, Zamość 2004 (wspólnie z: P. Kondraciuk, J. Kuśnierz) (w języku polskim i ukraińskim).

7. Red: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. III, Zamość 2005 (wspólnie z: J. Kuśnierz, P. Kondraciuk) (w języku polskim i ukraińskim).

8. Red., wstęp i fotografie: *Ginące piękno* [album zabytków polsko-ukraińskiego pogranicza], Zamość 2006.

9. Red., *Przeszłość przyszłości. Rola polskiego i ukraińskiego muzealnictwa w zachowaniu i dokumentowaniu dziedzictwa kulturowego pogranicza*, Materiały konferencji naukowej [„Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. IV, Zamość 2007] (wspólnie z: P. Kondraciuk, J. Kuśnierz), Zamość 2007.

10. Red., *Kapliczki, figury i krzyże przydrożne w pejzażu pogranicza* (wspólnie z: P. Kondraciuk), Lublin–Zamość 2008.

11. Red.: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. V, Zamość–Łuck 2010 (wspólnie z: P. Kondraciuk, J. Kuśnierz, A. Syluk, A. Urbański) (w języku polskim i ukraińskim).

12. Red.: „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne", t. VI, Zamość–Łuck 2014, (wspólnie z: P. Kondraciuk, J. Kuśnierz, A. Syluk) (w języku polskim i ukraińskim).

PIOTR KONDRACIUK

Tłumaczenia z języka ukraińskiego

1. Ilona Nestoruk (Łuck, Ukraina), *Katalog dokumentów pergaminowych ze zbiorów Wołyńskiego Muzeum Krajoznawczego*, ZWZM, t. I, Zamość 2003, s. 109–111.

2. Olena Birulina (Łuck, Ukraina), *Daniel Bratkowski – prawosławny Ukrainiec w Rzeczpospolitej,* ZWZM, t. I, Zamość 2003, s. 123–137.

3. Anatolij Kwasiuk, Olena Roman (Łuck, Lwów, Ukraina), *Ikona Matki Bożej Chełmskiej z XI–XII wieku. Przywrócone sakrum,* ZWZM, t. I, Zamość 2003, s. 183–194.

4. Roman Czmełyk (Lwów, Ukraina), *Ukraińsko-polskie pogranicze: ochrona dziedzictwa kulturowego na styku kultur,* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 13–18.

5. Bohdan Czajkows'kyj, Olena Roman (Lwów, Ukraina), *Lwowskie Muzeum Historyczne – kontynuator tradycji i zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Lwowa, Muzeum Narodowego im. Króla Jana III i Muzeum Książąt Lubomirskich,* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 61–74.

6. Hałyna Skop (Lwów, Ukraina), *Geneza i rola Lwowskiego Muzeum Historii Religii w gromadzeniu i konserwacji sztuki sakralnej,* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 75–86.

7. Tetiana Jelisiejewa (Łuck, Ukraina), *Muzeum Wołyńskiej Ikony w Łucku i jego rola w gromadzeniu i ochronie zabytków sztuki sakralnej,* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 261–268.

8. Ilona Nestoruk (Łuck, Ukraina), *Grafika Napoleona Ordy. Katalog kolekcji ze zbiorów Wołyńskiego Muzeum Krajoznawczego,* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 297–307.

JERZY KUŚNIERZ

Tłumaczenia z języka ukraińskiego i rosyjskiego

1. Wałentyna Nadolska (Łuck, Ukraina), *Osadnictwo polskie w guberni wołyńskiej (2. połowa XIX – początek XX wieku)*, [w:] *Zamojszczyzna i Wołyń w minionym tysiącleciu. Historia, kultura, sztuka*, Zamość 2000, s. 141–150.

2. Swiatosław Terski (Lwów, Ukraina), *Miasto Włodzimierz Wołyński w świetle archeologii*, ZWZM, t. I, Zamość 2003, s. 27–44.

3. Jurij Mazuryk (Łuck, Ukraina), Oleksandr Ostapiuk (Luboml), *Archeologiczne badania latopisowego Uhrowieska na Wołyniu,* ZWZM, t. I, Zamość 2003, s. 45–60.

4. Mychajło Kuczinko (Łuck, Ukraina), *Cmentarzyska X–XIV w. na zachodnim Wołyniu, Chełmszczyźnie i Podlasiu,* ZWZM, t. I, Zamość 2003, s. 61–68.

5. Pawło Rudec'kyj (Łuck, Ukraina), *Kościół rzymskokatolicki w Łucku w XVI – pierwszej połowie XVII wieku,* ZWZM, t. I, Zamość 2003, s. 97–107.

6. Wałentyna Kowalowa, Ołeksij Złatohors'kyj (Łuck, Ukraina), *Pamiątki Wołynia związane z wybitnymi działaczami polskimi,* ZWZM, t. I, Zamość 2003, s. 161–166.

7. Henadij Bondarenko, Anatolij Syluk (Łuck, Ukraina), *Historyczne tradycje badań krajoznawczych Wołynia od lat 40. XIX w. do lat 40. XX w.,* ZWZM, t. I, Zamość 2003, s. 167–179.

8. Wiktor Atamanenko (Ostróg, Ukraina), *Inwentarze wołyńskich zamków drugiej połowy XVI – pierwszej połowy XVII wieku,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 17–28.

9. Mychajło Kuczinko (Łuck, Ukraina), *Z historii średniowiecznych zamków Włodzimierza Wołyńskiego,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 61–74.

10. Tetiana Sydoruk (Ostróg, Ukraina), *Zamek w Ratnie w XVI–XVII w.*, ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 75–80.

11. Jewhenija Kowalczuk (Łuck, Ukraina), *Świątynie – twierdze Wołynia. Obronne funkcje świątyń – zabytków sakralnej architektury Ukrainy,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 81–86.

12. Wałentyna Kowal'iowa, Ołeksij Złatohors'kyj (Łuck, Ukraina), *Zamek w Łucku oczyma J. I. Kraszewskiego,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 185–188.

13. Switłana Hawryluk (Łuck, Ukraina), *Badania zabytków architektonicznych Chełmszczyzny przez P. Pokryszkina na początku XX w.*, ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 189–196.

14. Walerij Dmytruk, Pawło Rudec'kyj (Łuck, Ukraina), *Polscy badacze budowli obronnych Łucka w okresie międzywojennym,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 197–202.

15. Oleksandr Hawryluk (Łuck, Ukraina), *Budowle obronne Łucka w publikacjach ukraińskich i rosyjskich historyków oraz historyków sztuki pierwszej połowy XX wieku,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 203–210.

16. Ilona Nestoruk (Łuck, Ukraina), *Fortece i zamki Wołynia w grafice Anatolija Domnicza,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 235–238.

17. Serhij Panyszko (Łuck, Ukraina), Oleksandr Ostap'iuk (Luboml, Ukraina), *Badania wczesnośredniowiecznego Lubomla,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 255–262.

18. Łarysa Wynohrods'ka (Kijów, Ukraina), *Archeologiczne badania zamku w Bracławiu, obł. Winnica w 2003 roku,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 263–272.

19. Jurij Mazuryk (Łuck, Ukraina), *Pozostałości budowli obronnych we wsi Niskienicze na Wołyniu,* ZWZM, t. II, Zamość 2004, s. 273–280.

20. Wiktor Atamanenko (Ostróg, Ukraina), *Zamoyscy i Ostrogscy: magnateria końca XVI – pierwszej połowy XVII w.,* ZWZM, t. III, Zamość 2005, s. 101–114.

21. Swiatosław Ters'kyj (Lwów, Ukraina), *Z historii kolekcjonowania zabytków archeologicznych we Lwowie (XIX–XX w.),* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 39–60.

22. Henadij Bondarenko (Łuck, Ukraina), *Tworzenie i działalność regionalnych muzeów Wołynia i ich rola w ochronie zabytków (1939 r. – początek XXI w.),* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 191–217.

23. Ewhenija Kowalczuk (Łuck, Ukraina), *Muzealne ekspedycje Pawła Żołtowskiego na Wołyniu,* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 253–260.

24. Wołodymyr Stemkows'kyj (Włodzimierz Wołyński, Ukraina), *Na stuletnim szlaku. Historia muzealnictwa we Włodzimierzu Wołyńskim,* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 219–239.

25. Anatolij Syluk (Łuck, Ukraina), *Muzeum Wołyńskie w Łucku i jego działalność w dziedzinie gromadzenia i ochrony zabytków,* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 241–252.

26. Jurij Mazuryk (Łuck, Ukraina), *Badania ukraińskich i polskich archeologów na terytorium Wołynia i ich rola w tworzeniu muzealnych kolekcji regionu,* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 269–280.

27. Oleksandr Hawryluk (Łuck, Ukraina), *Kształcenie polskich i ukraińskich studentów w dziedzinie muzealnictwa i ochrony zabytków (na przykładzie współpracy UMCS w Lublinie i Wołyńskiego Państwowego Uniwersytetu im. Łesi Ukrainki),* ZWZM, t. IV, Zamość 2007, s. 289–295.

28. Oleksandr Baran (Lwów, Ukraina), *Inwestycje osadnicze księcia Włodzimierza Wasylkowicza w dzielnicach włodzimierskiej i brzeskiej w świetle kroniki halicko-wołyńskiej,* ZWZM, t. V, Zamość–Łuck 2008–2010, s. 47–56.

29. Olena Birulina (Łuck, Ukraina), *Pokwitowania z XVII w. ze zbiorów Wołyńskiego Muzeum Krajoznawczego w Łucku jako przyczynek do rekonstrukcji związków rodzinnych Sernych, Cymińskich i Żółkiewskich na Wołyniu,* ZWZM, t. V, Zamość–Łuck 2008–2010, s. 75–92.

30. Ihor Pasiuk (Łuck, Ukraina), *Związki handlowe ziem wołyńskich z przygranicznymi terytoriami Królestwa Polskiego w XIV–XVI w.*, ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 5–12.

31. Zorjana Kuczinko (Łuck, Ukraina)**,** *Zamki Wołynia w XIV–XVI w.,* ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 13–24.

32. Wołodymyr Sawyc'kyj (Łuck, Ukraina), *W kwestii jednego rzadkiego typu enkolpionów z okresu litewsko-ruskiego znalezionych na Wołyniu,* ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 25–34.

33. Olena Birulina (Łuck, Ukraina), Jurij Dołżenko (Kijów, Ukraina), „*Ciało moie grzeszne w cerkwi ma być pogrzebione y pochowane*": *historyczno-antropologiczny szkic o pochówkach w krypcie Cerkwi Podwyższenia Krzyża Świętego (Brackiej) w Łucku,* ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 35–52.

34. Oleksandr Dem'ianiuk (Łuck, Ukraina), *Wojenne stronice historii Zamościa: echa (odgłosy) przeszłości – lata 1648, 1813, 1920*, ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 59–66.

35. Larysa Poniedielnik (Łuck, Ukraina), *Rozwój województwa wołyńskiego w kontekście architektury światowej i krajowej w latach 1921–1939,* ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 67–78.

36. Jurij Pszenicznyj (Dubno, Ukraina), *Ośrodek produkcji krzemieni do broni palnej w okolicy wsi Sapaniw na południowym Wołyniu,* ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 115–122.

37. Ludmiła Strilczuk (Łuck, Ukraina), *Ukraińsko-polskie ziemie pograniczne w latach wojny francusko-rosyjskiej,* ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 161–170.

38. Witalij Strilczuk (Łuck, Ukraina), *Zmiana statusu prawnego terenów polsko--ukraińskiego pogranicza w latach wojny francusko-rosyjskiej i po jej zakończeniu (na przykładzie miasta Zamościa),* ZWZM, t. VI, Zamość–Łuck 2014, s. 171–178.

39. Nikolaj Biessonow (Moskwa, Rosja), *Nazistowskie ludobójstwo Cyganów na Białorusi,* „Studia Romologica", 3, Tarnów 2010, s. 21–40.

40. Mikhail Tyaglyy (Kijów, Ukraina), *Nazistowska polityka okupacyjna i losy Cyganów na Ukrainie: „Białe plamy" i obszary dalszych badań,* „Studia Romologica", 3, Tarnów 2010, s. 41–72.

41. Nicolay Bessonov (Moskwa, Rosja), *Prawa, obowiązki i samoświadomość zamężnej, koczowniczej Cyganki*, „Studia Romologica", 7, Tarnów 2014, s. 11–30.

42. Tetiana Storożko (Kijów, Ukraina), *Cyganka-szlachcianka: stosunek społeczeństwa rosyjskiego do problemu mezaliansów w XIX i na początku XX wieku*, „Studia Romologica", 7, Tarnów 2014, s. 53–66.

Jerzy Kuśnierz

IMIENNY SPIS PRACOWNIKÓW MUZEUM W ZAMOŚCIU ZATRUDNIONYCH W LATACH 1926–2016

Historię każdej instytucji tworzą ludzie. Dotyczy to przede wszystkim pracowników, którzy związali z nią swoje życie zawodowe, jak również wielu osób na co dzień bądź okazjonalnie stykających się z jej działalnością. To właśnie pracownicy nadają kształt, wizerunek i sposób postrzegania muzeum przez osoby z nim współpracujące czy odwiedzające muzealne ekspozycje. Od chwili jego powołania do życia przed 90 laty w muzeum pracowali ludzie, dla których ochrona dziedzictwa kulturowego, tradycji i historii oraz ich propagowanie było życiową pasją. Wielu z nich w muzealnych murach przeżyło całe swoje zawodowe życie. Wspomnieć należy tu o wieloletniej dyrektor Marii Lorentz, Romie Kowalickiej, Marii Dudziak, Waldemarze Maziarczyku, Marii Rzeźniak, Barbarze Becie, Jacku Feduszce, Piotrze Kondraciuku, Irenie Wróbel czy o piszącym te słowa. Mimo zmian organizacyjnych, przeprowadzek do kolejnych siedzib, tworzenia nowych obiektów muzealnych kadra muzeum nie ulegała większym zmianom, co pozwoliło na stabilne funkcjonowanie instytucji. W okresie powojennym do roku 1975 muzealna placówka funkcjonowała jako Muzeum Ziemi Zamojskiej. W związku z utworzeniem województwa zamojskiego powołano do życia Muzeum Okręgowe z Oddziałami w Tomaszowie Lubelskim, Hrubieszowie i Biłgoraju, a od 1980 r. również Oddział Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał" w Zamościu. Od roku 1999, po przejęciu muzeów w Tomaszowie, Hrubieszowie i Biłgoraju przez samorządy powiatowe, Muzeum Zamojskie działa w nowej strukturze z Oddziałem w Arsenale funkcjonującym od 2014 r. jako Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał" oraz powołaną w 2014 r. Galerią Rzeźby Profesora Mariana Koniecznego. W Zamojskim muzeum w jego 90-letniej historii zatrudnionych było 237 osób, zaś w latach 1975–1999 w Oddziałach w Tomaszowie Lubelskim, Hrubieszowie i Biłgoraju – 118 osób. Z poniższego zestawienia wynika, że jest to niemała liczba, sytuująca pod tym względem naszą instytucję jako jedną z większych w regionie. Zestawienie obejmuje w układzie alfabetycznym wszystkich pracowników, o których informacje zawarte są w dokumentacji zgromadzonej w archiwum Muzeum Zamojskiego.

MUZEUM ZAMOJSKIE
Z ODDZIAŁEM – MUZEUM FORTYFIKACJI I BRONI „ARSENAŁ"
I GALERIĄ RZEŹBY PROFESORA MARIANA KONIECZNEGO

Aping Jadwiga, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.07.1963–31.12.2000
Badzińska Klaudia, adiunkt, 16.11.2011–nadal
Bajor Henryk, pomocnik muzealny, 1.11.1977–31.03.1978
Bajor Jadwiga, przewodnik muzealny, 1.08.1984–31.08.1984
Balicka Jadwiga, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.03.1994–31.12.2004, 1.07.2005–31.10.2005, 1.07.2007–31.08.2007
Banach Kazimiera, pomoc muzealna, 1.11.1989–07.11.1989
Bańkowski Mirosław, kustosz, 1.12.1988–nadal
Baranowski Roman, pracownik oświatowy, 1962
Barczyński Mirosław, adiunkt muzealny, 1.02.1980–31.08.1986
Barwiński Roman, kierowca, 1.06.1983–17.11.1983
Bąk Janina, pomoc muzealna, 15.11.1984–28.09.1987
Beta Barbara, główny specjalista, 15.08.1978–nadal
Beta Rafał, starszy dozorca, 2.01.2003–31.03.2003
Biblis Elżbieta, referent, 1.10.1989–30.09.2010, 1.11.2010–31.01.2011
Błazik Jan, starszy dozorca, 9.10.1989–30.09.1992
Bochniak Dariusz, starszy dozorca, 1.04.1998–27.04.1998
Bojar Krystyna, radca prawny, 1.10.1983–31.12.1986
Borucki Stanisław, stażysta-asystent muzealny, 1.07.1980–31.07.1980
Boryta-Malczewska Monika, opiekun ekspozycji, 15.07.2005–30.11.2005, 5.11.2014–nadal
Brzuskowska Marta, starszy kustosz, 1.05.1984–31.10.2005
Bubiłek Ireneusz, przewodnik muzealny, 1.05.1980–31.08.1986
Budzyński Edward, rzemieślnik, 1.11.1990–nadal
Cecot Irena, kustosz, 17.02.1986–nadal
Cichosz Anna, kustosz, kierownik Muzeum Fortyfikacji i Broni „Arsenał", 10.09.2004–nadal
Choma Zbigniew, dozorca, 1.05.1994–nadal
Chopta Zofia, starszy przewodnik muzealny, 15.10.1975–31.12.1976
Chwiejczak Czesław, starszy dozorca, 3.07.1989–30.06.1992
Czekierda Bolesław, starszy dozorca, 1.10.1988–30.09.1991
Czapka Liliana, pracownik gospodarczy, 20.05.2014–nadal
Czopek Stanisław, rzemieślnik specjalista, 1.07.1988–31.12.1993, 1.04.1995–30.06.1998
Czubara (Borek) Franciszka, starszy technik muzealny, 1.10.1963–30.09.1975
Czwartkowska Halina, starszy referent, 1.03.1976–02.11.1981
Daniłoś Jadwiga, referent, 1.08.1967–30.04.1968
Dąbrowski Marian, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.03.1989–20.11.1994
Dedko Wiesław, starszy dozorca, 1.08.1989–01.09.1989
Denkiewicz Janusz, starszy dozorca, 1.02.1990–31.10.1999, 1.08.2001–31.08.2008
Dobek Czesław, starszy pomocnik muzealny, 1.11.1985–01.03.1986
Duda Józef, 1960–1962
Dudek Andrzej, starszy dozorca, 1.09.1987–31.05.1991
Dudziak Józef, starszy dozorca, 1.12.2002–31.12.2002

Dudziak Maria, starszy renowator, 1.08.1976–nadal
Dybzińska Teresa, pomoc muzealna, 19.10.1989–31.10.1989
Dziadosz Mirosław, starszy dozorca, 1.11.1993–28.02.1994
Dziedzic Elżbieta, pracownik administracji, 1961
Feduszka Jacek, starszy kustosz, 1.10.1988–nadal
Fik Sylwia, asystent muzealny, 1.08.1977–31.01.1979
Furmańczuk Krystyna, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 20.11.2000–20.02.2011
Gałan Jolanta, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.06.1986–30.06.2000
Gałek Barbara, opiekun ekspozycji, 13.10.2015–nadal
Gardiasz Zuzanna, opiekun ekspozycji, 1.02.2016–nadal
Gielmuda Janusz, starszy dozorca, 1.08.1994–31.10.1999
Głagola Andrzej, dozorca, 1.01.1991–nadal
Godzisz Antonina, specjalista ds. finansowych, 1.06.1990–30.09.2002
Godzisz Izabela, stażysta, 1.09.1985–30.09.1985
Gradziuk Małgorzata, dokumentalista prac archiwalnych, 1.03.1977–31.08.1978
Grela Anna, opiekun ekspozycji, 1.06.1988–nadal
Greniuk Franciszek, starszy dozorca, 1.08.1984–31.05.1988
Greszta Paweł, starszy dozorca, 11.05.1991–31.07.1991
Grula Marzena, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.06.1995–31.08.2010
Grula Jerzy, rzemieślnik, 1.06.1992–nadal
Hasior Łukasz, asystent muzealny, 1.12.2013–nadal
Hass Mariola, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 13.06.1989–31.01.2000
Jarszak Danuta, opiekun ekspozycji, 1.05.1989–nadal
Jędrzejewski Stanisław, starszy dozorca, 1.08.1987–31.10.1987
Juszczak Jan, starszy dozorca, 26.10.1984–03.08.1987
Kabat Władysław, kierownik muzeum, 1.01.1950–15.11.1951
Kalita Dariusz, rzemieślnik, 11.04.1989–31.07.1989
Kaluźniak Katarzyna, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 5.07.2001–31.10.2003
Kaluźniak Mariusz, dozorca, 1.05.1998–nadal
Kaluźniak Piotr, dozorca, 22.06.1995–nadal
Kaluźniak Roman, dozorca, 1.05.1983–29.05.2013
Kamiński Józef Ryszard, starszy kustosz, 1.02.1981–10.03.2009
Kardasz Barbara, pracownik fizyczny, 1.06.1968–30.04.1969
Karpiuk Zofia, pomoc muzealna, 11.07.1984–30.06.1987
Kawalec Eryk, starszy dozorca, 1.10.1988–28.02.1989
Kawalec Józef, starszy dozorca, 7.07.1989–31.10.1993
Kawalec Melania, pomoc muzealna, 5.10.1989–31.10.1993
Kępowicz Adolf, asystent muzealny, 1.01.1968–04.07.1975
Kobel Mieczysław, starszy referent, 1.01.1985–31.01.1992
Kochmański Kazimierz, starszy dozorca, 1.03.1998–14.12.2010
Kolano Agnieszka, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.05.2010–31.09.2010
Kołodziejczyk Izabela, przewodnik muzealny, 1.09.1989–30.09.1989
Kołodziejczyk Kinga, asystent muzealny, 27.07.2015–nadal
Kondraciuk Piotr, kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora muzeum, 1.09.1987–nadal
Kosmala Adam, 1952–1954

Koszyk Mariusz, starszy dozorca, 11.04.1995–31.12.2002
Kowalicka Romualda, starszy bibliotekarz, 1.10.1962–07.02.2001
Kowalski Józef, starszy dozorca, 1.07.1983–01.07.1985
Kozioł Adolf, starszy dozorca, 4.08.1988–17.11.1988
Kozłowska Jadwiga, przewodnik muzealny, 10.03.1995–nadal
Kukułowicz Marian, rzemieślnik specjalista, 10.08.1989–04.03.1992
Kuron Iwona, opiekun ekspozycji, 1.10.1992–nadal
Kuśmierz Ireneusz, starszy dozorca, 1.09.1993–31.12.1999
Kuśmierz Stanisław, starszy dozorca, 1.12.2002–31.12.2002
Kuśnierz Jerzy, starszy kustosz, 1.10.1978–28.02.1985, 1.05.1989–nadal
Kwitek Piotr, dozorca, 11.02.2016–nadal
Lorentz Maria, kierownik, dyrektor muzeum, 15.11.1960–15.01.1990; starszy kustosz, 16.01.1990–31.03.1992
Luszawska Katarzyna, asystent muzealny, 9.07.2009–30.04.2010
Łapiński Grzegorz, dozorca, 1.11.2014–nadal
Łój Ewa, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.07.1992–28.12.1992
Łukasik Stanisław, kierownik działu administracyjno-gospodarczego, 22.09.1982–07.01.1983
Łysakowski Stanisław, asystent muzealny, 1.01.1977–22.10.1977
Łysiak Dorota, adiunkt, 1.06.1995–nadal
Majdan Krystyna, główna księgowa, 1.11.1983–31.07.1996
Malowany Tadeusz, starszy dozorca, 15.07.1985–17.02.1989
Małecka Renata, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.10.1996–30.06.2000
Mańko Janina, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 4.05.1992–31.07.1992
Marek Katarzyna, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.12.2003–30.06.2004
Marmaj Zbigniew, kierowca, 1.10.1986–nadal
Matejek Mirosław, starszy rzemieślnik, 15.02.1987–30.06.1988
Maziarczyk Waldemar, starszy kustosz, 1.09.1979–nadal
Maziarz Andrzej, adiunkt, 1.11.2011–nadal
Mazurek Janina, pomoc muzealna, 12.07.1959–30.06.1980
Mazurkiewicz Andrzej, kierownik działu administracyjno-gospodarczego, 16.04.1989–11.08.1997, 1.09.1997–31.05.2007
Mazurkiewicz Krystyna, pomoc muzealna, 8.12.1983–31.12.1983, 20.07.1984–30.09.1984
Mikuła Krzysztof, starszy dozorca, 1.08.1990–30.09.1990
Misiura Urszula, opiekun ekspozycji, 3.10.1989–nadal
Molas Ewa, główna księgowa, 11.06.2002–nadal
Monik Dariusz, starszy dozorca, 1.10.1993–30.11.1993
Moszczyńska Jolanta, przewodnik muzealny, 1.09.1976–15.08.1978
Motoczyńska Beata, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.10.1992–31.03.1993
Mróz Stanisław, starszy dozorca, 1.10.1992–31.05.1995
Nawrocka-Kołbuk Zenobia, asystent muzealny, 1.09.1980–13.07.1985
Nizioł Katarzyna, opiekun ekspozycji, 1.06.2015–31.12.2016
Nowosad Ewa, opiekun ekspozycji, 1.08.1994–nadal
Nowosad Franciszek, starszy dozorca, 1.01.1994–30.06.1994

Oliwiak Sebastian, dozorca, 1.12.2014–nadal
Onufrowicz Elżbieta, pomoc muzealna, 1.05.1961–30.06.1963, 1.05.1969–31.12.1974
Optołowicz Janusz, kierownik muzeum, 1951–1952
Orszewski Roman, starszy dozorca, 1.06.1989–30.04.1991
Palichleb Gustaw, starszy dozorca, 1.10.1987–30.09.1988
Palonka Anna, przewodnik muzealny, 1.09.1985–30.04.1986
Pankiewicz Jerzy, dozorca, 1.12.2014–nadal
Pastuszak Maria, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.05.1995–31.07.1998
Piech Grzegorz, starszy rzemieślnik, 15.05.1983–31.12.1986
Pietrynko Andrzej, starszy dozorca, 1.08.1991–31.03.1992
Piróg Agnieszka, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.09.1992–28.02.1995
Piskor Amelia, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 10.04.1989–08.07.1992
Piskor Stanisław, starszy dozorca, 1.06.1989–31.12.1990
Podleś Sławomir, specjalista w zakresie działalności podstawowej, 6.10.1989–15.07.2001
Pokrywka Helena, 1961
Poleszak Marta, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.10.1987–31.12.1993
Poninkiewicz Leon, starszy rzemieślnik, 1.05.1985–18.07.1985
Porowczuk Irenusz, rzemieślnik, 1.01.1994–nadal
Potyrańska Mieczysława, 1952–1954
Powroźnik Erika Anna, sprzątaczka, 1.05.1953–31.03.1957
Powroźnik Irena, woźna, 1951–1954
Prus Henryk, dozorca, 1.11.2014–nadal
Prus Mieczysław, starszy dozorca, 9.08.1987–30.09.1988
Prusicki Mikołaj, montażysta wystaw, 24.04.1989–31.12.1993
Puźniak Marian, starszy dozorca, 1.02.1989–30.09.1990
Puźniak-Głąb Jolanta, specjalista, 23.09.1986–nadal
Pysiewicz Stefan, starszy dozorca, 1.04.1989–10.11.1993
Pyś Maria, księgowa, 1.03.1990–nadal
Pysz Andrzej, specjalista w zakresie działalności podstawowej, 1.10.1994–31.03.2011
Rek Teresa, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 10.10.1989–31.03.2007, 11.06.2008–31.08.2008
Rewerska Zofia, pomoc muzealna, 1.04.1989–03.08.1989
Rogalski Piotr, przewodnik muzealny, 6.06.1988–11.12.1989
Rogowski Zbigniew, kierowca, 1.02.1979–30.06.1983, oraz dozorca, 1.03.1997–nadal
Rogoziński Bogdan, kierowca, 16.11.1983–22.07.1986
Różycka Weronika, kierownik magazynu, 1.11.1980–04.01.1991
Ryszko Magdalena, asystent muzealny, 1.07.2002–31.07.2002
Rzeźniak Maria, starszy kustosz, 1.08.1980–nadal
Sabat Monika, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.07.1992–31.03.1993
Sałek Dorota, opiekun ekspozycji, 1.06.1992–nadal
Sałek Tomasz, adiunkt muzealny, 1.06.1985–30.04.1994
Sarzyński Jan, kierowca, montażysta wystaw, 1.06.1989–31.03.1991
Seredziuk Wiesława, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 5.08.1986–31.05.1993
Seweryn Adolf, specjalista ds. obsługi sprzętu audiowizualnego, 1.02.1984–31.10.1984, 1.04.1989–30.09.1989

Siegieńczuk Marian, przewodnik muzealny, 1.01.1976–18.06.1990
Siekierda Krystyna, pomoc muzealna, 1976
Siemko Edyta, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.12.1989–18.09.1991
Sieniawska Krystyna, referendarz, 1961–1962
Siwiłło Halina, starszy kustosz, 15.10.1975–30.11.2004, 1.02.2005–31.03.2007
Słoma Agata, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 17.10.1989–31.08.1992
Słota Władysław, starszy rzemieślnik, 1.08.1985–31.08.1985
Smoll Dariusz, starszy dozorca, 1.10.1988–12.04.1989
Sobczyk Leszek, starszy rzemieślnik, 8.04.1986–27.04.1986
Sokoliński Czesław, starszy dozorca, 22.04.1989–31.12.1991
Soroka Michał, adiunkt, 1.11.2011–nadal
Splewiński Ryszard, kierownik muzeum, 1.05.1952–31.10.1960
Stankiewicz Zbigniew, starszy dozorca, 1.02.1990–30.04.1991
Stecko Mirosław, przewodnik muzealny, 1.02.1985–30.04.1986
Stelmaszczuk Wanda, operator obsługi komputera, 1.05.1996–31.12.1999
Stompór Andrzej, starszy kustosz, kierownik Muzeum Barwy i Oręża „Arsenał", 1.05.1984–31.03.2003
Suchodolski Roman, plastyk muzealny, 1.03.1994–31.08.2001
Sudak Magdalena, przewodnik muzealny, 1.12.1985–05.04.1986
Sudak Robert, dozorca, 1.03.1994–nadal
Surmacz Renata, główna księgowa, 1.07.1990–18.05.2002
Swatowska Aneta, pracownik gospodarczy, 1.12.2011–31.12.2012, 18.02.2013–30.11.2013
Szajba Stanisław, starszy dozorca, 15.04.1988–31.07.1988
Szkutnik Henryk, kustosz, 15.11.1990–nadal
Szpak Tadeusz, starszy dozorca, 18.06.1986–31.05.1989
Szpringer Piotr, starszy dozorca, 5.01.1988–31.07.1989
Sztylko Zbigniew, starszy referent, 1.06.1983–30.09.1999
Szurek Barbara, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.01.1975–30.09.1999
Szurek Henryk, starszy dozorca, 1.11.1984–06.06.1986
Szuwara Kazimierz, dozorca, 1.07.1995–nadal
Szuwara Marek, starszy dozorca, 1.12.2002–31.12.2002
Szydłowski Józef, 1952
Szykuła Krzysztof, przewodnik muzealny, 1.05.1975–15.11.1978
Szymańska Agnieszka, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 9.10.1989–31.12.1991
Szynklarz Halina, referent finansowy, 15.11.1978–07.08.1979
Szyszko Julian, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 9.10.1989–10.10.1991
Tarnawska Elżbieta, asystent muzealny, 1.02.1994–31.07.1994
Tchórz Piotr, referent, 1.05.2009–nadal
Tkaczyk Anna, konserwator dzieł sztuki, konserwator muzealny, 1.12.1991–31.10.1994
Tomasik Renata, pomoc muzealna, 1.05.1989–28.02.1994
Tomczyk Krzysztof, adiunkt muzealny, 15.09.1984–31.03.1988, 15.02.1990–31.12.1990
Topolska Zofia, starsza księgowa, 1.11.1984–30.11.1991
Tukiendorf Leszek, starszy dozorca, 15.02.1985–20.02.1998
Turczyn Alicja, główna księgowa, 15.07.1975–30.11.1983
Twardziszewski Adam, starszy dozorca, 1.09.1985–17.06.1995

Urbański Andrzej, starszy kustosz, dyrektor muzeum, 1.11.1980–nadal
Wajcht Zofia, pracownik umysłowy, 1.09.1962–30.09.1963
Wałasztyn Halina, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.07.1987–31.01.1992
Warsiński Marek, starszy dozorca, 1.08.1991–30.06.1995
Wiatrzyk Ewa, starszy referent ds. administracyjno-gospodarczych, 1.05.1980–30.06.1986
Wiatrzyk Jan, kierowca, 1.05.1978–25.01.1979
Winiarska Stefania, pomoc muzealna, 1.06.1977–31.08.1977
Wnuk Maria, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.09.1997–29.06.1999
Wojtarek Marian, starszy dozorca, 1.08.1991–30.11.1991
Wołk Sabina, pomoc muzealna, 12.04.1976–11.11.1981
Wołowik Jan, starszy dozorca, 1.02.1990–30.04.1995
Wyszyńska Anna, pomoc muzealna, 17.11.1989–14.07.1990
Wróbel Irena, opiekun ekspozycji, 11.08.1979–nadal
Wróbel Natalia, opiekun ekspozycji, 13.10.2015–nadal
Wybranowska Krystyna, przewodnik muzealny, 1.09.1997–nadal
Zagdański Henryk, pomocnik muzealny, 1.06.1977–31.08.1977
Zasuwa Halina, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.04.1990–31.07.1994
Ząbek Elżbieta, asystent muzealny, 1.02.1994–31.07.1994
Zieliński Ryszard, starszy dozorca, 11.01.1985–31.07.1987
Ziubrynowicz Halina, pracownik administracji (brak danych o okresie pracy)
Złotnik Paweł, asystent muzealny, 15.07.2005–30.11.2005.
Zub Marian, starszy dozorca, 1.10.1987–18.04.1989
Zwolan Halina, 1.05.1976–30.09.1976
Żołopa Antoni, starszy dozorca, 11.07.1989–05.08.1993

MUZEUM ZIEMI BIŁGORAJSKIEJ W BIŁGORAJU

Bordzań Tomasz, przewodnik muzealny, 1.08.1979–11.12.1995
Buczek Maria, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 16.09.1976–31.03.1992
Buszkowski Jerzy, starszy dozorca, 1.12.1985–31.12.1985
Buszkowski Stanisław, starszy dozorca, 1.08.1986–30.11.1986, 1.09.1987–31.10.1987, 1.12.1987–28.02.1997
Deryło Halina, starszy przewodnik muzealny, 1.06.1972–31.12.1978
Dziadosz Joanna, pomoc muzealna, 7.07.1997–07.08.1997
Dziadosz Teresa, przewodnik muzealny, 1.03.1989–30.09.1999
Fus Elżbieta, przewodnik muzealny, 1.05.1980–31.12.1980
Gadaj Jan, strażnik, 1.02.1979–30.04.1979
Herda Zofia, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.01.1989–30.09.1999
Kłosek Dorota, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.07.1990–30.09.1999
Kurowski Stanisław, starszy dozorca, 1.01.1996–30.09.1999
Kuźmińska Jolanta, przewodnik muzealny, 1.12.1985–09.07.1993
Larwa Feliks, dozorca, 1.06.1976–15.03.1977
Lisiecki Jan, asystent muzealny, 1.02.1981–01.07.1983
Młynarczyk Grażyna, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.08.1990–30.09.1999
Morzydusza Bogusław, starszy dozorca, 1.06.1997–30.09.1999

Myszak Tadeusz, starszy dozorca, 3.07.1984–18.06.1988
Nizio Jerzy, rzemieślnik, 1.09.1996–17.04.1997
Olejko Stefan, starszy dozorca, 1.02.1990–15.09.1995
Paczos Roman, starszy dozorca, 1.07.1984–31.01.1990
Plewa Czesław, starszy dozorca, 1.08.1989–06.03.1993
Podolak Piotr, starszy dozorca, 1.07.1988–19.07.1999
Radlińska Dorota, przewodnik muzealny, 1.09.1984–31.10.1988
Rapa Krystyna, przewodnik muzealny, 21.10.1985–31.01.1993
Sawa Józef, starszy dozorca, 15.12.1993–30.09.1999
Siembida Jan, strażnik, 1.05.1983–13.07.1983
Skakuj Dorota, starszy asystent muzealny, 1.09.1994–30.09.1999
Skromak Celina, przewodnik muzealny, 20.07.1983–31.12.1996
Skromak Grzegorz, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 15.07.1988–30.09.1999
Skromak Jan, starszy dozorca, 1.04.1993–15.12.1993
Sokal Roman, kustosz, kierownik muzeum, 1.09.1970–31.08.1983
Strzałka Bronisława, starsza pomoc muzealna, 15.06.1976–31.12.1983
Strzałka Jan, starszy rzemieślnik, 1.09.1975–11.04.1988
Swatowski Stanisław, starszy dozorca, 1.08.1984–31.07.1989
Szado Teresa, asystent muzealny, 1.03.1979–31.05.1979
Szczęszek Aneta, plastyk, 1.08.1989–31.12.1991
Szymanik Helena, starszy przewodnik muzealny, 1.10.1967–31.12.1988
Ulidowski Franciszek, starszy dozorca, 15.07.1983–24.06.1984
Waszkiewicz Jerzy, starszy kustosz, kierownik muzeum, 1.07.1981–30.09.1999
Wolanin Stanisław, starszy dozorca, 15.10.1983–30.11.1987
Wszoła Piotr, starszy dozorca, 1.10.1997–30.11.1997
Wszoła Stanisław, starszy dozorca, 1.02.1998–30.09.1999

MUZEUM IM. KS. STANISŁAWA STASZICA W HRUBIESZOWIE

Aleksandrowicz Maria, asystent muzealny, 1.07.1982–28.02.1987
Binias Małgorzata, pomoc muzealna, 15.06.1984–07.11.1984
Binięda Mariola, stażysta referent ds. administracyjno-gospodarczych, 1.08.1984–30.09.1984
Bobińska Joanna, przewodnik muzealny, 1.06.1990–31.08.1991
Bojarczuk Helena, starszy kustosz, kierownik muzeum, 1.09.1969–30.09.1999
Bolek Michał (s. Adama) palacz c.o., 19.01.1986–12.03.1986
Bolek Michał (s. Michała), palacz c.o., 18.10.1985–03.05.1986
Cierech Władysław, starszy dozorca, 1.01.1991–31.01.1997
Ciężka Maria, stażysta-przewodnik muzealny, 1.11.1985–14.02.1986
Chwedeńczuk Włodzimierz, starszy dozorca, 30.09.1999–01.05.1995
Czajkowska Zofia, referent ds. administracyjno-gospodarczych, 1.01.1984–16.08.1984
Czerniakowski Jan, starszy dozorca, 1.12.1998–31.12.1998
Dziuba Ewa, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 15.10.1984–30.09.1999
Filipczuk Antoni, montażysta wystaw, 1.04.1988–30.06.1988, 1.09.1988–31.10.1988, 6.02.1989–31.03.1998, 1.04.1998–31.01.1999

Garbacz Jadwiga, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.10.1993–30.09.1999
Główka Ryszard, starszy dozorca, 1.03.1997–30.09.1997, 6.10.1997–30.09.1999
Gierowski Jan, starszy dozorca, 27.09.1983–31.01.1991
Guzik Feliks, starszy rzemieślnik, 1.10.1987–30.09.1988
Hawryluk Joanna, plastyk, 7.09.1990–31.10.1990
Imbir Stanisława, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.09.1965–30.04.1998
Jarosz Jan, starszy dozorca, 5.02.1991–30.09.1999
Jasińska Alicja, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 12.12.1983–30.09.1993
Kępa Stanisław, palacz c.o., 18.10.1985–25.04.1986
Klekot Wincenty, starszy pomocnik muzealny, 20.08.1984–31.01.1989
Koman Wiesław, asystent muzealny, 1.05.1983–15.10.1985
Krawczyk Barbara, laborant muzealny, 15.09.1973–01.08.1974
Kurenda Kazimierz, starszy dozorca, 7.10.1983–17.02.1992
Lachowicz Małgorzata, asystent muzealny, 1.01.1982–31.08.1983
Lubawski Janusz, adiunkt muzealny, 1.09.1987–30.09.1999
Łęczyńska Irena, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 15.12.1984–28.02.1993
Marut Andrzej, plastyk, 10.07.1984–23.10.1984, 1.09.1986–11.01.1989
Matwiejczuk Jan, starszy dozorca, 1.05.1992–31.05.1992
Matysiuk Stefan, starszy dozorca, 27.09.1983–31.01.1991
Niedźwiedź Józef, kustosz, 16.10.1992–30.09.1999
Pająk Stefan, palacz c.o., 18.10.1985–25.04.1986
Panasiewicz Wacław, kustosz, 1.09.1984–30.09.1999
Pielecka Helena, starszy przewodnik muzealny, 1.08.1974–30.11.1983
Podkowik Czesława, przewodnik muzealny, 1.09.1991–31.08.1993
Serafin Mariusz, starszy dozorca, 8.06.1992–30.09.1999
Sobczak Henryka, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.12.1984–30.09.1999
Szczekan Barbara, bibliotekarz, 1.04.1986–17.08.1991
Szczekan Janusz, plastyk, 1.03.1989–31.08.1989
Szczucki Jerzy, rzemieślnik, 1.10.1983–30.09.1999
Szewczuk Franciszek, starszy dozorca, 11.09.1986–07.05.1993
Tereszkiewicz Krzysztof, przewodnik muzealny, 1.11.1980–15.07.1981
Waleczko Jadwiga, pomoc muzealna, 1.05.1984–31.07.1984
Wicha Anna, przewodnik muzealny, 1.10.1983–30.04.1984
Wierzba Zbigniew, dozorca, 1.02.1984–08.06.1987
Wlizło Barbara, przewodnik muzealny, 15.10.1984–30.09.1999
Zdebski Mieczysław, rzemieślnik, 15.10.1983–30.09.1999

MUZEUM IM. JANUSZA PETERA W TOMASZOWIE LUBELSKIM

Bagińska Jolanta, starszy kustosz, 1.12.1984–30.09.1999
Bielak Eleonora, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 23.11.1987–30.09.1999
Domańska Bożena, przewodnik muzealny, 1.08.1984–30.09.1999
Drążek Stanisława, pomoc muzealna, 1.07.1977–14.01.1986
Fus Bolesław, adiunkt, kierownik muzeum, 1.12.1974–15.02.1983
Hałasa Henryka, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.06.1987–31.12.1990

Hanejko Eugeniusz, starszy kustosz, kierownik muzeum, 1.08.1978–30.11.1978, 8.11. 1982–30.09.1999
Hanejko Sabina, starszy kustosz, 1.12.1978–30.09.1999
Joniec Stanisława, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 1.10.1984–30.09.1999
Kryjak Stanisława, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 23.11.1987–30.09.1999
Kudyba Celina, starsza pomoc muzealna, 8.05.1975–30.04.1992
Łasocha Halina, pomoc muzealna, 1.08.1981–31.12.1981
Maciejczuk Jerzy, asystent muzealny, 1.04.1981–31.01.1987
Martinka Magdalena, pomoc muzealna, 1.11.1977–31.01.1978
Miazga Teresa, przewodnik muzealny, 1.03.1977–31.05.1977
Mikuła Grażyna, przewodnik muzealny, 1.07.1977–17.07.1978
Misiura Alina, starszy kustosz, 16.01.1985–30.09.1999
Obiedzińska Maria, pomoc muzealna, 1.10.1976–30.06.1977
Parol Alicja, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 20.11.1987–30.09.1999
Pasieczny Stanisław, plastyk, 1.05.1969–30.04.1971
Rachańska Modesta, kwalifikowany opiekun ekspozycji, 16.08.1982–31.07.1993
Stadnicki Stanisław, specjalista w zakresie działalności podstawowej, 1.11.1980–30.09.1999
Świtka Zofia, asystent muzealny, 7.10.1962–31.03.1984, 1.09.1984–31.08.1987
Woś Ewa, pomoc muzealna, 1.01.1987–31.05.1987
Zielińska Małgorzata, pomoc muzealna, 1.02.1982–09.07.1982

Barbara Beta, Łukasz Hasior, Andrzej Urbański